2024/1788

15.7.2024

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2024/1788,

13. juuni 2024,

mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturgude ühiseid norme ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2023/1791 ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/73/EÜ

(uuesti sõnastatud)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ([1]),

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ([2]),

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([3])

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/73/EÜ ([4]) on korduvalt oluliselt muudetud. Kuna kõnealusesse direktiivi on vaja teha uusi muudatusi, tuleks see selguse huvides uuesti sõnastada.

(2) Alates 1999. aastast järk-järgult välja kujundatud maagaasi siseturu eesmärk on pakkuda kõikidele liidu tarbijatele – nii kodanikele kui ka ettevõtjatele – tõelist valikuvõimalust, uusi ettevõtlusvõimalusi ja rohkem piiriülest kaubandust, et saavutada tõhususe kasv, konkurentsivõimelised hinnad ja kõrgemad teenindusstandardid ning toetada varustuskindlust ja kestlikkust.

(3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/55/EÜ ([5]) ning direktiiv 2009/73/EÜ on andnud maagaasi siseturu rajamisse olulise panuse.

(4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/943 ([6]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/944 ([7]) aitasid liikuda veelgi lähemale sellise elektrienergia siseturu arendamisele, mille keskmes on kodanikud ja mis aitab saavutada liidu eesmärki minna üle puhtale energiasüsteemile ja vähendada

([1]) ELT C 323, 26.8.2022, lk 101.
([2]) ELT C 498, 30.12.2022, lk 83.
([3]) Euroopa Parlamendi 11. aprilli 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 21. mai 2024. aasta otsus.
([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94).
([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/55/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 98/30/EÜ (ELT L 176, 15.7.2003, lk 57).
([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).
([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

kasvuhoonegaaside heidet. Maagaasi siseturg peaks põhinema samadel põhimõtetel ja eelkõige tagama tarbijate samaväärse kaitse. Eelkõige peaks liidu energiapoliitika käsitlema vähekaitstud tarbijaid ja võitlema energiaostuvõimetuse vastu.

(5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1119 ([8]) on liit võtnud kohustuse vähendada kasvuhoonegaaside heidet. Gaasiliste kütuste siseturu normid tuleb viia vastavusse kõnealuse määrusega. Sellega seoses on liit sätestanud, kuidas ajakohastada oma energiaturge, sealhulgas seoses gaasiturgude CO_2 heite vähendamisega, mida on käsitletud komisjoni 8. juuli 2020. aasta teatistes „Kliimaneutraalse majanduse saavutamine – lõimitud energiasüsteem kliimaneutraalse Euroopa nimel“ (edaspidi „ELi energiasüsteemi lõimimise strateegia“) ja „Kliimaneutraalse Euroopa vesinikustrateegia“ (edaspidi „ELi vesinikustrateegia“) ning Euroopa Parlamendi 10. juuli 2020. aasta resolutsioonis Euroopa tervikliku lähenemisviisi kohta energia salvestamisele ([9]). Käesolev direktiiv peaks aitama saavutada liidu eesmärki vähendada kasvuhoonegaaside heidet, tagades samal ajal varustuskindluse ning maagaasi ja vesiniku siseturu tõrgeteta toimimise.

(6) Käesolev direktiiv täiendab seotud liidu poliitikat ja õigusakte, eelkõige neid, mis esitati vastavalt komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatisele „Euroopa roheline kokkulepe“, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) 2023/857, ([10]) (EL) 2023/957, ([11]) (EL) 2023/1805 ([12]) ja (EL) 2023/2405 ([13]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid (EL) 2023/959, ([14]) (EL) 2023/1791 ([15]) ja (EL) 2023/2413, ([16]) mille eesmärk on stimuleerida liidu majanduse CO_2 heite vähendamist ja tagada, et see püsib trajektooril kliimaneutraalse liidu saavutamise poole 2050. aastaks, kooskõlas määrusega (EL) 2021/1119. Käesoleva direktiivi peamine eesmärk on võimaldada sellist üleminekut kliimaneutraalsusele, tagades vesinikuturu kasvu ning tõhusa maagaasituru.

(7) Komisjoni 8. märtsi 2022. aasta teatises „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“, mis võeti vastu pärast Venemaa provotseerimata ja põhjendamatu sõjalise agressiooni algust Ukraina-vastu, toonitati gaasitarnete mitmekesistamise olulisust, eesmärgiga kaotada järk-järgult liidu sõltuvus Venemaa energiast. Nimetatud teatises tunnistati, et otsustav roll võib olla kestliku biometaani kasutamise suurendamisel ning taastuvelektrist toodetud vesiniku kasutuselevõtul, ning seda silmas pidades esitati seadusandjatele üleskutse võtta kiiresti vastu käesolev direktiiv ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1789 ([17]).

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

([9]) ELT C 371, 15.9.2021, lk 58.

([10]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. aprilli 2023. aasta määrus (EL) 2023/857, millega muudetakse määrust (EL) 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmetesse, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused, ning määrust (EL) 2018/1999 (ELT L 111, 26.4.2023, lk 1).

([11]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/957, millega muudetakse määrust (EL) 2015/757, et hõlmata meretransporditegevusi ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga ning näha ette täiendavate kasvuhoonegaaside heitkoguste ja täiendavate laevatüüpide tekitatud heite seire, aruandlus ja kontroll (ELT L 130, 16.5.2023, lk 105).

([12]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/1805, mis käsitleb taastuvkütuste ja vähese süsinikuheitega kütuste kasutamist meretranspordis ning millega muudetakse direktiivi 2009/16/EÜ (ELT L 234, 22.9.2023, lk 48).

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. oktoobri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2405, milles käsitletakse võrdsete võimaluste tagamist säästva lennutranspordi jaoks (ELT L, 2023/2405, 31.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2405/oj).

([14]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/959, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, ja otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist (ELT L 130, 16.5.2023, lk 134).

([15]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1).

([16]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. oktoobri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamisega ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652 (ELT L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1789, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturge ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 1227/2011, (EL) 2017/1938, (EL) 2019/942 ja (EL) 2022/869 ja otsust (EL) 2017/684 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 715/2009 (ELT L, 2024/1789, 15.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj).

(8) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1227/2011 ([18]) tagatakse mitmed gaasituru osaliste kohustused. Kõnealuses määruses osutatud riiklikud reguleerivad asutused peaksid vastutama kõnealuse määruse täitmise tagamise eest liikmesriikides. Nimetatud sätted on olulised tagamaks, et gaasiga kauplemise suhtes kohaldatakse läbipaistvuskohustusi.

(9) Käesoleva direktiivi eesmärk on hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi ning vesiniku jõudmist energiasüsteemi, mis võimaldab loobuda fossiilse gaasi tarbimisest, ning anda taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasile ja vähese CO_2 heitega gaasile ja vesinikule oluline roll liidu 2030. aasta kliimaeesmärkide täitmisel ja 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamisel. Samuti on käesoleva direktiivi eesmärk luua õigusraamistik, mis võimaldab kõigil turuosalistel loobuda fossiilsest gaasist, motiveerib neid seda tegema ja võimaldab neil kavandada oma tegevust, et vältida seotuse efekti, ning mille eesmärk on tagada fossiilse gaasi järkjärguline ja õigeaegne kasutuselt kõrvaldamine, eelkõige kõigis asjaomastes tööstussektorites ja kütte eesmärgil.

(10) Säästva biometaani integreerimine maagaasisüsteemi kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2018/2001 ([19]) sätestatud kriteeriumidega toetab liidu kliimaeesmärke ja aitab mitmekesistada energiatarneid. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi võrguga liitumise taotlusi peaksid mõistliku aja jooksul hindama ja nende üle seiret tegema asjaomased reguleerivad asutused. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasiga seotud liitumistaotlusi peaks ülekande ja jaotamise tasandil olema võimalik pidada esmatähtsaks võrreldes liitumistaotlustega, mis on seotud maagaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisega.

(11) ELi vesinikustrateegias tunnistatakse, et kuna potentsiaal toota taastuvatest energiaallikatest vesinikku on liikmesriikides erinev, on avatud ja konkurentsivõimeline siseturg koos takistusteta piiriülese kaubandusega väga oluline konkurentsi, taskukohasuse ja varustuskindluse seisukohast. Lisaks rõhutatakse ELi vesinikustrateegias, et liikumine likviidse turu suunas, kus vesinikuga kaubeldakse kaubapõhiselt, hõlbustaks uute tootjate turuletulekut ja aitaks kaasa süsteemi tihedamale lõimimisele teiste energiakandjatega ning annaks usaldusväärseid hinnasignaale investeerimis- ja käitamisotsuste tegemiseks. Käesolevas direktiivis sätestatud õigusnormid peaksid seega soodustama vesinikuturgude, kaubapõhise vesinikukaubanduse ja likviidse kauplemise keskuste esilekerkimist. Liikmesriigid peaksid kõrvaldama kõik sellega seotud põhjendamatud tõkked. Tunnistades olemuslikke erinevusi, tuleks vesinikuturu puhul kaaluda ka elektri- ja maagaasiturgude jaoks välja töötatud kehtivaid norme, mis on võimaldanud tõhusat äritegevust ja kauplemist. Kuigi käesolevas direktiivis sätestatakse vesinikuturu toimimise suhtes kohaldatavad üldpõhimõtted, on nende põhimõtete kohaldamisel asjakohane võtta arvesse kõnealuse turu arenguetappi.

(12) Kooskõlas ELi vesinikustrateegiaga võetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud vesinik eelduste kohaselt laiaulatuslikult kasutusele alates 2030. aastast, et vähendada CO_2 heidet teatavates sektorites alates lennundusest ja laevandusest kuni selliste tööstussektoriteni, kus on CO_2 heidet keeruline vähendada. Kõigi vesinikusüsteemiga ühendatud lõpptarbijate suhtes tuleks kohaldada samu peamisi tarbijaõigusi, mida kohaldatakse maagaasisüsteemiga ühendatud lõpptarbijate suhtes, nt õigus tarnijat vahetada ja täpne arvel esitatav teave. Kui tarbijad on ühendatud vesinikuvõrguga, nt tööstustarbijad, tuleks nende suhtes kohaldada samu tarbijakaitseõigusi nagu maagaasi tarbijate suhtes. Tarbijakaitse sätteid, mis on kavandatud kodutarbijate turul osalemise innustamiseks ja mis hõlmavad näiteks hinnavõrdlusvahendeid ja aktiivseid tarbijaid, ei tohiks vesinikusüsteemi puhul siiski kohaldada.

(13) Kooskõlas ELi vesinikustrateegiaga on liidu prioriteet arendada vesiniku tootmist peamiselt sellistest taastuvatest energiaallikatest nagu tuule- ja päikeseenergia. Taastuvatest energiaallikatest vesinik, mis on toodetud biomassist, kuulub direktiivis (EL) 2018/2001 sätestatud biogaasi määratluse alla. Pikas perspektiivis on taastuvatest energiaallikatest toodetud vesinik parim liidu kliimaneutraalsuse ja nullsaaste eesmärgi saavutamiseks ning sidusaim võimalus energiasüsteeme lõimida. Vesiniku tootmine taastuvatest energiaallikatest ei kasva tõenäoliselt siiski piisavalt kiiresti selleks, et rahuldada liidus eeldatavasti suurenevat nõudlust vesiniku järele. Seepärast võib vähese CO_2 heitega kütustel, näiteks vähese CO_2 heitega vesinikul olla liidu kliimaeesmärkidele vastavas energiasüsteemi ümberkujundamises oluline roll eriti lühikeses ja keskpikas perioodis, et vähendada kiiresti olemasolevate kütuste heidet ja toetada liidu tarbijate üleminekut sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada ning kus muud energia- ja kulutõhusamad võimalused puuduvad. Sellise ülemineku toetamiseks on vaja kehtestada kasvuhoonegaaside heite vähendamise künnis vähese CO_2 heitega vesiniku ja sünteetiliste gaasiliste kütuste jaoks. Selline künnis

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (ELT L 326, 8.12.2011, lk 1).

([19]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

peaks olema rangem vesiniku puhul, mida toodetakse rajatistest, mis alustavad tegevust alates 1. jaanuarist 2031, et võtta arvesse tehnoloogia arengut ja paremini stimuleerida vesiniku tootmisel tekkivate kasvuhoonegaaside heite vähendamise suunas liikumise dünaamilist protsessi.

(14) ELi energiasüsteemi lõimimise strateegias rõhutati vajadust võtta kasutusele kogu liitu hõlmav sertifitseerimissüsteem, mis hõlmaks ka vähese CO_2 heitega kütuseid, et liikmesriigid saaksid neid muude CO_2 heite vähendamise võimalustega võrrelda ja neid oma energiaallikate kogumis toimiva lahendusena arvesse võtta. Vähese CO_2 heitega kütuste sertifitseerimist tuleks korraldada viisil, mis on kooskõlas taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuste sertifitseerimisega. Seetõttu on asjakohane osutada direktiivis (EL) 2018/2001 taastuvate kütuste sertifitseerimist käsitlevatele sätetele ning kohaldada neid analoogia alusel vähese CO_2 heitega kütuste suhtes. Tagamaks, et vähese CO_2 heitega kütustel on taastuvate alternatiividega võrreldes sama mõju CO_2 heite vähendamisele, on oluline, et nende sertifitseerimisel kasutatakse sarnast metoodikat, mis põhineb nende olelusringi jooksul tekkival kasvuhoonegaaside koguheitel. Sellise olelusringi hindamise puhul tuleks arvesse võtta heidet, mis tuleneb vähese CO_2 heitega kütuste tootmisest kogu nende tarneahela jooksul, sealhulgas primaarenergia tootmisest, töötlemisest ja transpordist tekkivat heidet, ning tuleks arvestada nõudlusega mõjutamatutest sisenditest ja CO_2 kogumise tegelikest määradest tulenevat kaudset heidet. Metaani töötlemiseelse etapi heite tuletamisel tuleks tugineda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1787 ([20]) käsitletud meetmetele. See võimaldaks võtta kasutusele kogu liitu hõlmav sertifitseerimissüsteem, mis hõlmab kogu liidu energiaallikate kogumit. Arvestades, et vähese CO_2 heitega kütused ja vähese CO_2 heitega vesinik ei ole taastuvatest energiaallikatest toodetud kütused, ei saanud nendega seotud mõisteid ja sertifitseerimist lisada direktiivi (EL) 2018/2001 kohaldamisalasse. Seepärast täidetakse see lünk nende lisamisega käesolevasse direktiivi.

(15) Metaan ja vesinik aitavad kaasa ülemaailmsele soojenemisele. Seetõttu tuleks vältida nende lekkimist maagaasi- ja vesinikusüsteemist kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega ja selleks, et vähendada nende mõju kliimale. Maagaasi ülekanne, jaotamine, maa-alused hoidlad ning veeldatud maagaasi terminalid peavad vastama määruse (EL) 2024/1787 asjaomastele sätetele. Kõnealuses määruses on sätestatud normid liidu energeetikasektoris tekkiva metaaniheite täpseks mõõtmiseks, kvantifitseerimiseks, seireks, sellest aru andmiseks ja selle kontrollimiseks, samuti sellise heite vähendamiseks, sealhulgas lekete tuvastamise ja kõrvaldamise uuringute, kõrvaldamise kohustuste ning atmosfääri laskmise ja tõrvikpõletamise piirangute kaudu. Lisaks peaks käesolev direktiiv ette nägema, et vesinikuvõrkude, -hoidlate ja terminalide haldurid võtaksid meetmeid, et oma tegevuses vesinikuheidet vältida ja minimeerida, ning viiksid korrapäraste ajavahemike järel läbi kõigi halduri vastutusalasse kuuluvate asjakohaste komponentide kontrolli vesinikulekete tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks. Kui see on asjakohane, peaks komisjon aru andma vesinikuleketega seotud keskkonna- ja kliimariskidest ning kui see on asjakohane, esitama ettepanekud meetmete kohta, sealhulgas maksimaalsed vesinikulekete määrad, et minimeerida vesinikulekete võimalikke riske. Kui sellised meetmed vastu võetakse, tuleks neid arvesse võtta vähese CO_2 heitega kütustest tulenevate kasvuhoonegaaside heite vähenemise hindamise metoodikas.

(16) Taastuvatest energiaallikatest toodetud vesiniku ja vähese CO_2 heitega vesiniku import tõenäoliselt täiendab liidus toodetud vesinikku, eesmärgiga tagada liidu nõudluse rahuldamiseks vajalike suurte vesinikukoguste kiire kättesaadavus. Seetõttu on komisjoni ja liikmesriikide jaoks vastastikku kasulik pidada oma vastavate pädevuste kohaselt avatud ja konstruktiivset dialoogi, et luua koostöö kolmandate riikidega. Selline koostöö võiks eelkõige kaasa aidata puhta ja uue tehnoloogia turgude loomisele teadmussiirde kaudu ning keskkonnakaitse, kestlikkuse ja kliimamuutuste leevendamise kõrgele tasemele, vältides negatiivset sotsiaalset või keskkonnamõju. Sellega seoses võib liit võtta juhtrolli vähese CO_2 heitega kütuste sertifitseerimise ülemaailmsete standardite väljatöötamisel ning tugevdada oma rolli ülemaailmse kliimavaldkonna eestvedajana, kasutades oma kliimadiplomaatiat vastastikku kasuliku koostöö arendamiseks eksportivate partneritega.

(17) Liidu kodanikele Euroopa Liidu toimimise lepinguga (ELi toimimise leping) tagatud vabadused – muu hulgas kaupade vaba liikumine, asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus – on saavutatavad üksnes täiesti avatud turul, kus kõik tarbijad saavad vabalt valida tarnijaid ja kõik tarnijad saavad vabalt teenindada oma tarbijaid.

(18) Selleks et saavutada liidu eesmärk saada 2050. aastaks kliimaneutraalseks, peaksid gaasituru CO_2 heite vähendamiseks tehtavad jõupingutused käima käsikäes taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuga direktiivis (EL) 2018/2001 seatud liidu eesmärkide raamistikus ning täiendavate CO_2 heite vähendamise jõupingutustega,

([20]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024.aasta määrus (EL) 2024/1787, milles käsitletakse metaaniheite vähendamist energeetikasektoris ja millega muudetakse määrust (EL) 2019/942 (ELT L, 2024/1787, 15.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1787/oj).

mis põhinevad teistel mittefossiilsetel allikatel. Liikmesriikidel peaks olema seoses täiesti avatud turuga oma riigi oludest lähtuvalt endiselt võimalik kavandada oma energiaallikate jaotust, sealhulgas taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuste ja vähese CO_2 heitega kütuste kombineeritud kasutamist. Sel eesmärgil peaks liit toetuskavade, sealhulgas rahalise toetuse väljatöötamisel taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuste või vähese CO_2 heitega kütuste jaoks toetama liidu eesmärkide saavutamist, samas kui liikmesriikidele jääb alles nende õigus valida, kas ja milliseid taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuseid või vähese CO_2 heitega kütuseid nad toetavad, eeldusel et need kütused vastavad direktiivis (EL) 2018/2001 ja käesolevas direktiivis sätestatud kriteeriumitele ning et need toetuskavad on kooskõlas riigiabi käsitleva kohaldatava õigusraamistikuga ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 alusel. Lisaks võivad liikmesriigid otsustada kehtestada kooskõlas oma riikliku CO_2 heite vähendamise strateegiaga täiendavad nõuded kasvuhoonegaaside heite vähendamise kohta.

(19) Käesoleva direktiivi keskmes peaksid olema tarbijate huvid ning maagaasi- ja vesinikuettevõtjate keskseks kohustuseks peaks olema teenuse kvaliteet. Tugevdada ja kindlustada ning läbipaistvamaks muuta on vaja kehtivaid tarbijaõigusi ja õigust pääseda ligi põhiteenustele, sealhulgas energiateenustele, ning võitlust energiaostuvõimetuse vastu, nagu on märgitud komisjoni 26. aprilli 2017. aasta teatises, millega luuakse Euroopa sotsiaalõiguste sammas, mis kuulutati välja ja allkirjastati Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 17. novembril 2017 Göteborgi sotsiaaltippkohtumisel. Sellega seoses tuleks vältida vesinikuvõrkude ristsubsideerimist maagaasi või elektrivõrkude tariifide kaudu. Tarbijakaitse peaks tagama, et kõik tarbijad laiemas liidu mastaabis saavad kasu konkurentsil põhinevast maagaasi turust. Tarbijaõiguste järgimist peaksid tagama liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused.

(20) Euroopa sotsiaalõiguste samba kohaselt on energia esmatähtis teenus, millele peab kõigil olema juurdepääs, ning selles on kutsutud üles võtma abivajajate aitamiseks toetusmeetmeid (põhimõte 20). Ka ÜRO kestliku arengu eesmärgi nr 7 siht on tagada kõigile juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele, säästvale ja kaasaegsele energiale.

(21) Avaliku teenusega seotud nõudeid ja neist tulenevaid ühiseid miinimumstandardeid on vaja veelgi tugevdada, et tagada kõikidele tarbijatele, eelkõige vähekaitstud tarbijatele võimalus konkurentsist ja õiglastest hindadest kasu saada. Avaliku teenuse nõuded tuleks määratleda riigi tasandil, võttes arvesse riigisiseseid tingimusi. Samas peaksid liikmesriigid austama liidu õigust.

(22) Soojuse CO_2 heite kaasavuspõhise vähendamise hõlbustamiseks tuleb tarbijaid teavitada kestlikest alternatiividest, millele nad võivad üle minna, ning neil peab olema juurdepääs sobivatele rahastamisvõimalustele ja toetustele. Liikmesriigid peaksid võtma kõik meetmed, mida on vaja, et minimeerida kahjulikku mõju, mida käesoleva direktiivi kohaselt rakendatav kütuste vahetamine või kaugkütte ühendused avaldavad lõpptarbijatele, sealhulgas energiaostuvõimetutele ja vähekaitstud tarbijatele. Kui see on kohaldatav, peaksid liikmesriigid kasutama parimal võimalikul viisil rahastamist, sealhulgas avaliku sektori rahastamist ja liidu tasandil loodud rahastamisvahendeid, et kõrvaldada kahjulik mõju ning tagada õiglane ja kaasav energiasüsteemi ümberkujundamine.

(23) Liikmesriikidel peaks olema laialdane kaalutlusõigus maagaasi ettevõtjatele üldistest majandushuvidest lähtuva avaliku teenuse osutamise kohustuse kehtestamisel, ilma et see takistaks üleminekut lõimitud, väga energiatõhusale ja taastuvallikatel põhinevale energiasüsteemile kooskõlas asjakohaste liidu eesmärkide, õiguse ja strateegiatega. Siiski tähendab avaliku teenuse osutamise kohustus maagaasi tarnimise hinnakujundusse sekkumise vormis turgu olemuslikult moonutavat meedet, mis toob sageli kaasa tasupuudujääkide kuhjumise, tarbijate valikuvõimaluste piiramise, nõrgemad stiimulid energia säästmiseks ja energiatõhususe suurendamiseks, madalama teenuste kvaliteedi, tarbijate vähesema kaasamise ja rahulolu, konkurentsi piiramise ning innovaatiliste toodete ja teenuste osakaalu vähenemise turul. Järelikult peaksid liikmesriigid oma kodanike jaoks taskukohaste maagaasitarnete säilitamiseks kasutama muid poliitikavahendeid, eelkõige suunatud sotsiaalpoliitika meetmeid. Riiklik sekkumine maagaasi tarnimise hinnakujundusse kujutaks endast põhimõtteliselt turumoonutust. Riiklikku sekkumist tuleks seetõttu kasutada üksnes asjakohasel juhul avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks ning see peaks toimuma eritingimusi järgides. Täielikult liberaliseeritud, tõrgeteta toimiv maagaasi jaemüügiturg stimuleerib hinnapõhist ja muud konkurentsi olemasolevate tarnijate vahel ja meelitab uusi turule tulijaid, suurendades nii tarbijate valikuvõimalusi ja rahulolu. Käesoleva direktiivi kohaselt võib reguleeritud hindu, sealhulgas omahinnast madalamaid hindu kohaldada energiaostuvõimetute ja vähekaitstud kodutarbijate puhul ning erijuhtudel kodutarbijate ja mikroettevõtjate puhul. Maagaasi hinnakriisi ajal, kui maagaasi hulgi- ja jaemüügihinnad kasvavad

märkimisäärselt, peaks liikmesriikidel olema lubatud ajutiselt laiendada reguleeritud hindade kohaldamist esmastele sotsiaalteenustele, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/1938 ([21]) artikli 2 punktis 4, ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd). Kodutarbijate, esmaste sotsiaalteenuste ja VKEde puhul peaks liikmesriikidel olema erandlikult ja ajutiselt lubatud kehtestada maagaasi hinnakriisi ajal omahinnast madalamaid reguleeritud hindu, eeldusel et see ei tekita tarnijate vahel moonutusi ja et tarnijatele hüvitatakse omahinnast odavama tarnimise kulud. Siiski on vaja tagada, et selline hindade reguleerimine on sihipärane ega loo stiimuleid tarbimise suurendamiseks. Seetõttu tuleks sellisel erandlikul ja ajutisel hindade reguleerimisel piirduda 80 %-ga kodutarbijate keskmisest tarbimisest ja 70 %-ga esmaste sotsiaalteenuste ja VKEde tarbimisest eelmisel aastal. Nõukogul peaks olema võimalik kuulutada komisjoni ettepaneku alusel rakendusotsusega välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav maagaasi hinnakriis. Hinnang, kas maagaasi hinnakriis eksisteerib, peaks põhinema võrdlusel tavapärasel turu toimimise ajal kehtivate hindadega ning seetõttu ei tohiks arvestada käesoleva direktiivi kohaselt välja kuulutatud eelmiste maagaasi hinnakriiside mõju. Rakendusotsuses tuleks ka täpsustada maagaasi hinnakriisi väljakuulutamise kehtivusaeg, mille jooksul kohaldatakse hindade ajutist reguleerimist. See periood ei tohiks olla pikem kui üks aasta. Kui maagaasi hinnakriisi väljakuulutamise tingimused on endiselt täidetud, peaks nõukogul olema komisjoni ettepanekul võimalik rakendusotsuse kehtivusaega pikendada. Rakendusvolituste andmine nõukogule on õigustatud, võttes arvesse maagaasi hinnakriisi väljakuulutamise otsuse märkimisväärset horisontaalset mõju liikmesriikidele ning sellest lähtuvaid laiendatud võimalusi riiklikuks sekkumiseks maagaasi tarnimise hinna kujundamisel. Selline mõju on märkimisväärne nii asjassepuutuvate tarbijate arvu kui ka selliste tarbijate kategooriate tähtsuse seisukohast. Rakendusvolituste andmisega nõukogule võetakse asjakohaselt arvesse ka maagaasi hinnakriisi väljakuulutamise otsuse poliitilist laadi, mis nõuab energia hinnakujunduse osas liikmesriikide rakendusotsuse keskmes olevate erinevate poliitiliste kaalutluste delikaatset tasakaalustamist. Piirkondliku või kogu liitu hõlmava maagaasi hinnakriisi väljakuulutamine peaks tagama võrdsed tingimused kõigis nendes liikmesriikides, mida otsus mõjutab, nii et siseturgu ei moonutataks põhjendamatult.

(24) Avaliku teenuse osutamise kohustust maagaasi tarnimise hinnakujunduse vormis tuleks kasutada ilma, et rikutakse avatud turgude põhimõtet, asjaolud ja sellest kasusaajad peaksid olema selgelt kindlaks määratud ning selle kestus peaks olema piiratud. Sellised asjaolud võivad esineda tõsiste tarneraskuste korral, mis põhjustavad tavapärasest märksa kõrgemaid maagaasi hindu, või turutõrke korral, kui reguleerivate asutuste ja konkurentsiasutuste sekkumised ei ole tulemusi andnud. Sellised asjaolud mõjutaksid ebaproportsionaalselt kodutarbijaid, eelkõige vähekaitstud tarbijaid, kelle netotuludest kulub üldjuhul energiaarvete tasumiseks suurem osa kui suure sissetulekuga tarbijatel. Selleks, et vähendada avaliku teenuse osutamise kohustuse moonutavat mõju maagaasi tarnimise hinnakujundusse, peaksid sellist sekkumist rakendavad liikmesriigid võtma lisameetmeid, sealhulgas meetmeid hulgimüügituru hinnakujunduse moonutuste vältimiseks ning meetmeid energiatõhususe toetamiseks, eelkõige vähekaitstud tarbijate ning energiaostuvõimetute tarbijate jaoks. Liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil reguleeritud hindadest kasu saajatel oleks soovi korral võimalik täiel määral kasutada vabaturu pakkumisi. Selleks tuleks neid otse ja korrapäraselt teavitada vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest ning neil tuleks aidata turupõhiseid pakkumisi kasutada ja neist kasu saada.

(25) Riiklik sekkumine maagaasi tarnimise hinnakujundusse ei tohiks põhjustada tarbijate eri kategooriate vahelist otsest ristsubsideerimist. See tähendab, et hinnasüsteemid ei või panna teatavaid tarbijate kategooriaid selgelt kandma teisi tarbijate kategooriaid mõjutava hinnasekkumise kulusid. Avaliku teenuse osutamise kohustused hinnakujunduses peaksid hõlmama üksnes maagaasi tarnimist, kuna kodutarbijatelt ei eeldata vesiniku laialdast kütteks kasutamist. Vesinikuturg puudutab eeldatavasti peamiselt tööstust, mis sellist riiklikku sekkumist ei vaja.

(26) Tarbijad peaksid saama selget ja arusaadavat teavet oma õiguste kohta seoses energiasektoriga. Komisjon on pärast konsulteerimist asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas liikmesriikidega, reguleerivate asutustega, tarbijaorganisatsioonidega ja maagaasiettevõtjatega koostanud kättesaadava ja kasutajasõbraliku energiatarbija kontrollnimekirja, milles antakse tarbijatele praktilist teavet nende õiguste kohta. Energiatarbija kontrollnimekirja tuleks hoida ajakohasena, see tuleks edastada kõigile tarbijatele ja teha avalikult kättesaadavaks.

([21]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1938, mis käsitleb gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010 (ELT L 280, 28.10.2017, lk 1).

(27) Liikmesriigid peaksid võtma arvesse asjaolu, et edukaks energiasüsteemi ümberkujundamiseks on vaja täiendavalt investeerida maagaasi- ja vesinikusektoris töötavate inimeste haridusse, koolitusse ja oskustesse, sealhulgas seoses taristu arendamisega, energiatõhususega ning lõppkasutajarakendustega, mis kasutavad rohkem kulutõhusaid ja vähendatud CO_2 heitega alternatiive. Selline investeerimine oleks kooskõlas direktiiviga (EL) 2023/1791.

(28) Turunormid peaksid tarbijaid kaitsma ja nende mõjuvõimu suurendama, et nad teeksid kõige energiatõhusamaid valikuid, et uut taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vesinikku ning vähese CO_2 heitega gaasi ja vesinikku saaks täielikult energiasüsteemi ümberkujundamisse siduda.

(29) Maagaasil on energiavarustuses endiselt keskne roll, kuna kodumajapidamised tarbivad ikka veel rohkem maagaasi kui elektrienergiat. Kuigi elektrifitseerimine on rohepöörde keskne element, tarbivad kodumajapidamised tulevikus ikkagi maagaasi, sealhulgas üha rohkem taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, eriti biometaani.

(30) Maagaasisektoris, sealhulgas maagaasi jaemüügiturul, ei ole vastavaid tarbijate kaasatust ja kaitset käsitlevaid sätteid energiasüsteemi ümberkujundamise vajadustele vastavalt kohandatud.

(31) Tarbijad ei ole maagaasituruga rahul ja nende kaasatus ei ole suur ning uute taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi kasutuselevõtt on aeglane, mis kajastab piiratud konkurentsi paljudes liikmesriikides. Maagaasihinnad on viimasel kümnel aastal kodutarbijate jaoks suurenenud ja kodutarbijad maksavad maagaasi eest kaks-kolm korda rohkem kui tööstustarbijad.

(32) Nagu elektrisektoris, on ka maagaasisektoris turu paindlikkusmeetmed ja sobiv liidu tarbijaõigusi käsitlev õigusraamistik olulised tagamaks, et tarbijad saavad energiasüsteemi ümberkujundamises osaleda ja kasu taskukohastest hindadest, kõrgetest teenusestandarditest ning pakkumiste laiast valikust, mis kajastavad tehnika arengut.

(33) Üleminek fossiilselt gaasilt alternatiivsele taastuvatest energiaallikatest toodetud energiale peaks leidma aset, kui taastuvatest energiaallikatest toodetud energia muutub tarbijate jaoks huvipakkuvaks, mittediskrimineerivaks valikuks, mis põhineb täiesti läbipaistval teabel ja mille puhul üleminekuga seotud kulud jaotuvad õiglaselt eri tarbijarühmade ja turuosaliste vahel. Üleminek maagaasilt muule tehnoloogiale ei ole tavaliselt lihtne, sest selle aluseks olevate seadmetega kaasneb seotuse efekt. Kui maagaasi taristu kõrvaldatakse kasutuselt, peaks sellega kaasnema meetmed, mis käsitlevad kahjulikku mõju lõpptarbijatele, eelkõige vähekaitstud tarbijatele ja energiaostuvõimetutele kodutarbijatele, ning meetmeid, millega käsitletakse energiasüsteemi ümberkujundamisest tulenevat ebavõrdsust. Maagaasi tarbijaid tuleks kaitsta tariifide tõusu eest maagaasi varade amortiseerimise korral, gaasi- ja vesinikukasutajate vahelise ristsubsideerimise eest ning kahanevast tarbijabaasist tingitud maagaasi tariifide tõusu eest.

(34) Praeguste maagaasi jaemüügituru lünkade täitmiseks on vaja kõrvaldada olemasolevad konkurentsi- ja tehnoloogilised tõkked, mis takistavad alternatiivse, taastuvatel energiaallikatel põhineva tarnimise, uute teenuste, teenuste parema taseme ja odavamate tarbijahindade kujunemist, tagades samal ajal vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate kaitse.

(35) Selleks et tagada kõikides energiasektorites ühtlane kõrge tarbijakaitse tase ja suur mõjuvõim, peaks maagaasituru CO_2 heite vähendamist käsitlev õigusraamistik kajastama tarbijakaitset elektriturul ning, kui see on asjakohane, selle sätteid, milles käsitletakse mõjuvõimu suurendamist, ning peaks võtma arvesse energiasüsteemi tõhusust ja liidu energiavarustuskindluse, energiatõhususe ja taastuvenergiaga seotud eesmärke.

(36) Sidususe ja tõhususe tagamiseks peaks selline elektrituru teatavate aspektide kajastamine hõlmama kõiki tarbijate kaitset ja mõjuvõimu suurendamist käsitlevaid sätteid, kui see on võimalik ja kui neid saab kohandada maagaasituru vajadustele. See peaks hõlmama nii põhilisi lepingulisi õigusi kui ka norme, milles käsitletakse arvel esitatavat teavet, energiateenuseosutaja vahetamist, usaldusväärsete võrdlemisvahendite kättesaadavaks tegemist, vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate kaitset, piisava andmekaitse tagamist nutiarvestite puhul ja andmehaldust ning tõhusat vaidluste kohtuvälist lahendamist.

(37) Sätete sektoriülese ühtsuse tagamisel peaks riiklike haldusasutuste ja ettevõtjate koormus olema piiratud ja proportsionaalne, võttes muu hulgas aluseks kogemusi, mis on saadud seoses paketti „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ kuuluvate õigusaktidega, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) 2018/1999, ([22])

([22]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

(EL) 2019/941, ([23]) (EL) 2019/942, ([24]) (EL) 2019/943 ning direktiivid (EL) 2018/844, ([25]) (EL) 2018/2001, (EL) 2018/2002 ([26]) ja (EL) 2019/944.

(38) Maagaasisektori ajakohastamisega peaks kaasnema märkimisväärne majanduslik ja keskkonnakasu, kuna suurenevad nii jaemüügituru konkurentsivõime kui ka ühiskondlik kasu, jaotuslik mõju ning tarbijate mõjuvõim, sealhulgas tugevnevad lepingupõhised õigused ning teave tarbimise ja energiaallikate kohta muutub paremini kättesaadavaks, mis võimaldab teha keskkonnasõbralikumaid valikuid, samuti energiatõhususmeetmete rakendamine ning fossiilse gaasi kasutamise vähendamine või üleminek fossiilselt gaasilt kestlikumatele energiaallikatele. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi kasutuselevõtule peaksid kaasa aitama energiahuvikogukonnad.

(39) Tarbijate kaasatuse oluline näitaja ning nii maagaasi- kui ka vesinikuturu konkurentsivõime suurendamise oluline vahend on vahetamine ja seetõttu tuleks see tarbijatele tagada põhiõigusena. Vahetamise määr on liikmesriikides siiski jätkuvalt ebaühtlane ning nii energiaallika kui ka -tarnija vahetamist ei soodusta tarbijatel maksta tulevad väljumis- ja lõpetamistasud. Kuigi selliste tasude kaotamine võib piirata tarbija valikuid, kuna jäetakse välja tarbija lojaalsust premeerivad teenused, peaks nende kasutamise edasine piiramine suurendama tarbijate heaolu ja kaasamist ning turukonkurentsi.

(40) Lühemad vahetamise tähtajad võivad innustada tarbijaid otsima paremaid energiapakkumisi ja vahetama tarnijat. Infotehnoloogia ulatuslikum kasutuselevõtt tähendab, et hiljemalt 2026. aastal peaks tehniliselt olema võimalik vahetusprotsess, mille puhul uue tarnija registreerimine turukorraldaja mõõtmispunktis peaks üldjuhul olema võimalik igal tööpäeval 24 tunni jooksul. 2026. aastaks selle tagamine, et vahetust on tehniliselt võimalik teha 24 tunni jooksul, aitaks minimeerida vahetamiseks kuluvat aega ning see aitaks tõsta tarbijate kaasatust ja konkurentsi jaemüügiturul.

(41) 24-tunnine vahetamistähtaeg maagaasi- ja vesinikuturgudel kajastaks seda, mis juba kehtib elektriturul, millel on sarnased tagasüsteemi funktsioonid ja IT-andmebaasi nõuded. Vahetamistähtaegade ühtlustamine sektorite vahel oleks kasulik kõigile tarbijatele, eelkõige neile, kes on sõlminud kahte kütust hõlmavad lepingud. Tarbijate jaoks lühemad vahetamistähtajad ei tohiks mõjutada tarnijate tasakaalustamiskohustusi.

(42) Mitmed tegurid takistavad tarbijatel nende jaoks eri allikatest kättesaadavale turuteabele juurdepääsu, selle mõistmist ja selle põhjal tegutsemist. Sellepärast tuleks muuta pakkumised paremini võrreldavaks, tehes seda võrdlemisvahendite põhjal tarbijate piisava teavitamise abil, ning kõrvaldada vahetamist segavad takistused, piiramata seejuures asjatult tarbija valikuid. Samuti on väga oluline, et tarnijad annaksid tarbijatele selget ja arusaadavat lepingueelset teavet, et tarbijad oleksid lepingu üksikasjadest ja tagajärgedest täielikult teadlikud.

(43) Sõltumatud võrdlemisvahendid, sealhulgas veebisaidid, on väiksemate tarbijate jaoks tõhus vahend turul tehtavate energiapakkumiste eeliste hindamiseks. Võrdlemisvahendite puhul tuleks eesmärgiks seada olemasolevate pakkumiste võimalikult laia spektri hõlmamine ja turu võimalikult täielik katmine, et anda tarbijale esinduslik ülevaade. Kui pakkumise ühe olulise omadusena reklaamitakse keskkonnatoimet, peaksid võrdlemisvahendid sisaldama ka selle keskkonnatoime kirjeldust. On väga tähtis, et väiksematel tarbijatel oleks juurdepääs vähemalt ühele võrdlemisvahendile ning et selliste vahenditega antav teave oleks usaldusväärne, erapooletu, läbipaistev ja kergesti mõistetav. Liikmesriigid võivad selleks ette näha kas riikliku asutuse või eraettevõtja hallatava võrdlemisvahendi ning konsulteerida võrdlemisvahendite kriteeriumide küsimuses asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas tarbijate huve esindavate organisatsioonidega.

([23]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/941, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2005/89/EÜ (ELT L 158, 14.6.2019, lk 1).

([24]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22).

([25]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/844, millega muudetakse direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta ja direktiivi 2012/27/EL energiatõhususe kohta (ELT L 156, 19.6.2018, lk 75).

([26]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210).

(44) Lõpptarbijad peaksid saama taastuvatest energiaallikatest ise toodetud gaasi tarbida, salvestada ja müüa, järgides taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi tootmise suhtes kohaldatavat õigust, eelkõige seoses kasvuhoonegaaside heitega, ning osaleda kõigil maagaasiturgudel, osutades süsteemile abiteenuseid, näiteks energia salvestamise kaudu, säilitades samal ajal oma õigused lõpptarbijana käesoleva määruse alusel. Aktiivsete tarbijate vahelised kollektiivkokkulepped annavad teenuseosutajatele ja kohalikele ettevõtjatele, eelkõige VKEdele võimalusi aidata kaasa süsteemi tasakaalustamisele ja paindlikkusele. Liikmesriikidel peaks olema õigus kehtestada oma õiguses erinevad sätted üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate maksude ja lõivude kohta.

(45) Arved ja arvetel esitatav teave on oluline vahend lõpptarbijate teavitamiseks ja nende mõjuvõimu suurendamiseks. Siiski valmistavad arved endiselt tarbijatele kõige rohkem muret ja on üks peamisi kaebuste allikaid, mis aitab kaasa tarbijate püsivale rahulolematusele ja vähesele kaasatusele maagaasisektoris. Arvel esitatavat teavet käsitlevad gaasisektori sätted jäävad maha elektrienergiasektoris tarbijatele antud õigustest. Seepärast on vaja need sätted kooskõlla viia ja näha gaasisektoris ette miinimumnõuded arvete ja arvetel esitatava teabe jaoks, et tarbijatel oleks juurdepääs läbipaistvale, täielikule ja hõlpsasti mõistetavale teabele. Arvetel tuleks lõpptarbijatele esitada teavet nende tarbimise ja kulude, CO_2 heite ning taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi osakaalu kohta, hõlbustades seega pakkumiste võrdlemist tarnija või energiaallika vahetamisel, ja ka teavet nende tarbijaõiguste, näiteks vaidluste kohtuvälise lahendamise kohta. Lisaks peaksid arved olema vahendiks, millega tarbijaid aktiivselt turule kaasata, et tarbijad saaksid hallata oma tarbimist ja teha keskkonnasõbralikuma valiku. Oluline on anda tarbijatele põhjalikku ja täpset teavet, et nad oleksid teadlikud oma keskkonnamõjust ja saaksid seega väljendada oma eelistust kõige kestlikumate energiakandjate suhtes. Direktiivi (EL) 2023/1791 tuleks seetõttu vastavalt muuta.

(46) Tegelikul maagaasi tarbimisel põhineva arvetel esitatava täpse teabe korrapärane esitamine on oluline, et aidata tarbijatel kontrollida oma maagaasi tarbimist ja kulusid. Siiski peaks tarbijatel, eriti kodutarbijatel, olema võimalik kasutada tegelike maksete tegemiseks paindlikke võimalusi.

(47) Tarbijate varustamisel on üheks võtmeteguriks juurdepääs objektiivsetele ja läbipaistvatele tarbimisandmetele. Seetõttu peaks tarbijatel olema juurdepääs oma tarbimisandmetele ja nendega seotud hindadele ja teenuste maksumusele, sealhulgas lisateenuste, nagu kindlustus ja energiatõhususteenused, hinnale, kui see on asjakohane, et nad saaksid kutsuda konkurente kõnealuse teabe alusel pakkumisi tegema. Tarbijatel peaks olema ka õigus saada nõuetekohast teavet oma energiatarbimise kohta. Ettemaksed ei tohiks panna nende kasutajaid ebaproportsionaalselt ebasoodsasse olukorda, sest erinevad maksesüsteemid peaksid olema mittediskrimineerivad. Piisava sagedusega tarbijatele esitatavad andmed energiakulude kohta peaksid motiveerima energiat kokku hoidma, kuna need annavad tarbijatele vahetut tagasisidet energiatõhususse tehtud investeeringute ja käitumismuudatuste mõju kohta.

(48) Kõik riigi otsused maagaasi nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtu kohta tuleks teha pärast kulude-tulude analüüsi tegemist. Kulude-tulude analüüsis tuleks võtta arvesse pikaajalist kasu, mida nutiarvestisüsteemi kasutamine annab tarbijatele ja kogu väärtusahelale. Kui nimetatud analüüsist nähtub, et nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtt on majanduslikult mõistlik ja kulutõhus ainult tarbijatele, kes tarbivad teatava hulga maagaasi, siis peaks liikmesriikidel olema võimalik seda kasutuselevõtu puhul arvesse võtta. Siiski tuleks tehnoloogia kiire arengu tõttu sellised analüüsid lähte-eelduste olulise muutumise korral või vähemalt iga nelja aasta tagant korrapäraselt läbi vaadata. Nutiarvestisüsteemide piiratud rakendamist, nagu katseprojektid ja katseetapid, ei loeta selliste süsteemide kasutuselevõtuks käesoleva direktiivi tähenduses.

(49) Selleks et aidata lõpptarbijatel aktiivselt turul osaleda, tuleks nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtul nende puhul igakülgselt arvesse võtta asjakohasete olemasolevate standardite kasutust, sealhulgas neid, mis võimaldavad andmemudeli ja rakenduskihi tasandi koostalitlust, ning parimaid tavasid ja andmevahetuse arendamise tähtsust ning tulevasi ja uuenduslikke energiateenuseid. Peale selle ei tohiks kasutusele võetavad nutiarvestisüsteemid takistada maagaasi tarbijal tarnija vahetamist ning need peaksid olema varustatud asjakohaste funktsioonidega, mis võimaldavad lõpptarbijal saada õigel ajal juurdepääsu oma tarbimisandmetele, muuta oma energiatarbimist ja saada sellest kasu ning vähendada oma kulusid. Tarbijarühmadele tuleks anda nõu selle kohta, kuidas kasutada nutiarvesteid viisil, mis parandaks nende energiatõhusust.

(50) Liikmesriik, kes maagaasisüsteemi puhul nutiarvestisüsteemi süsteemselt kasutusele ei võta, peaks võimaldama tarbijatel saada taotluse alusel ja seotud kulude kandmise korral kasu nutiarvesti paigaldamisest õiglastel ja mõistlikel tingimustel ning tagama neile kogu asjakohase teabe.

(51) Pärast nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttu on liikmesriikides praeguseks juba välja töötatud või arendatakse erinevaid andmehalduse mudeleid. Olenemata andmehalduse mudelist on oluline, et liikmesriigid kehtestaksid läbipaistvad normid, mille järgi oleksid andmed mittediskrimineerivatel tingimustel kättesaadavad, ning et nad tagaksid kõrgeimal tasemel küberturvalisuse ja andmekaitse ning andmekäitlejate erapooletuse.

(52) Parem tarbijakaitse tagatakse seeläbi, et kõikidele tarbijatele on kättesaadavad tõhusad vaidluste lahendamise võimalused. Liikmesriigid peaksid nägema ette kaebuste käsitlemise kiire ja tõhusa korra. Teave kaebuste käsitlemise kohta tuleks esitada tarbijalepingutes ja arvel esitatavas teabes.

(53) Vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide toimimise hindamisel peaksid liikmesriigid võtma arvesse maagaasiettevõtjate osalemist ja nõuetele vastavust.

(54) Liikmesriigid peaksid võtma asjakohaseid meetmeid, näiteks sotsiaalkindlustussüsteemis toetuste pakkumine, et tagada vajalik tarnimine vähekaitstud tarbijatele, ja energiatõhususe parandamise toetuse pakkumine ja taastuvenergia kasutuselevõtt, et kestlikult tegeleda energiaostuvõimetusega, sealhulgas vaesuse laiemas kontekstis. Sellised meetmed võivad erineda olenevalt liikmesriikides valitsevatest asjaoludest ning hõlmata maagaasi- ja vesinikuarvete tasumisega seotud sotsiaal- või energiapoliitika meetmeid, investeerimist eluruumide energiatõhususse või tarbijakaitset, näiteks kaitsemeetmeid lahtiühendamise vastu.

(55) Energiaostuvõimetust käsitlevas komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovituses (EL) 2020/1563 ([27]) ja 20. oktoobri 2023. aasta soovituses (EL) 2023/2407 ([28]) nähakse ette head tavad energiaostuvõimetuse määratlemiseks riigi tasandil, sealhulgas asjakohased näitajad energiaostuvõimetuse mõõtmiseks, ning struktuurimeetmete ja parenduste kohta, mida liikmesriigid saavad võtta või teha energiaostuvõimetuse algpõhjustega tegelemiseks. Rõhutatakse investeeringuid struktuurimeetmetesse, mille eesmärk on vähendada kodude ja seadmete madalat energiatõhusust ning vähendada CO_2 heidet ja suurendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, samuti muid meetmeid, mille eesmärk on anda teavet selle kohta, kuidas muuta väiksemaks energiaarveid ja võtta kasutusele energiasäästutavasid, toetada kodanikke energiakogukondadega liitumisel või soodustada liikumist taastuvenergialahenduste suunas.

(56) Lahtiühendamine mõjutab märkimisväärselt tarbijate juurdepääsu tarnitavale maagaasile, mida nad vajavad eelkõige oma kodu kütmiseks. Maagaasi lahtiühendamine mõjutab eriti negatiivselt energiaostuvõimetuid tarbijaid ja vähekaitstud tarbijaid ning liikmesriigid peaksid võtma meetmeid, et vältida nende tarbijate lahtiühendamist majanduslikel või kaubanduslikel põhjustel. Liikmesriikidel on mitmeid vahendeid ja häid tavasid, mis hõlmavad muu hulgas, kuid mitte ainult aastaringseid või hooajalisi lahtiühendamise keelde, võla ennetamist ja kestlikke lahendusi, et toetada tarbijaid, kel on oma energiaarvete maksmisega raskusi. Liikmesriigid peaksid kõige sobivamad vahendid kindlaks määrama oma riigi olude põhjal. Sellised meetmed ei tohiks mõjutada tarbijate ajutist lahtiühendamist võrgu haldurite poolt hädaolukorras, sellest ette teatamata, kui lahtiühendamine toimub ohutusega seotud põhjustel, ja võimaluse korral sellest ette teatades, kui lahtiühendamine toimub hoolduse eesmärgil.

(57) Tarbijatel on õigus kasutada oma tarnijate hallatavaid kaebemenetlusi ja ka vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusi, et tagada oma õiguste tõhus kasutamine ja mitte olla ebasoodsamas olukorras tarnijatega tekkinud erimeelsuste korral, eelkõige seoses arvete või tasumisele kuuluva summaga. Kui tarbijad neid menetlusi kasutavad, ei tohiks tarnijad lepinguid lõpetada asjaolude tõttu, mille üle vaidlus veel käib. Nii tarnijad kui ka tarbijad peaksid jätkuvalt täitma oma lepingulisi õigusi ja kohustusi, eelkõige maagaasi tarnimisel ja selle eest maksmisel, ning kaebemenetlused ei tohiks saada aluseks kuritarvitustele, mis võimaldavad tarbijatel oma lepingulisi kohustusi mitte täita, sealhulgas arved tasumata jätta. Liikmesriigid peaksid kehtestama asjakohased meetmed, et vältida kaebe- või vaidluste lahendamise menetluste moonutamist.

([27]) Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetust (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).
([28]) Komisjoni 20. oktoobri 2023. aasta soovitus (EL) 2023/2407 energiaostuvõimetuse kohta (ELT L, 2023/2407, 23.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj).

(58) Selleks et tagada tarbijatele tarnete jätkumine, eelkõige tarnija tõrgete korral, peaksid liikmesriigid kehtestama viimasena vastutava tarnija korra või võtma samaväärseid meetmeid. Viimasena vastutav tarnija peaks olema võimalik määrata kas enne tarnija tõrget või siis tõrke tekkimise ajal. Viimasena vastutav tarnija võib olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja müügiosakond, mis täidab ka jaotusülesandeid, tingimusel et see vastab käesoleva direktiivi eraldatusnõuetele. See ei peaks siiski tähendama, et liikmesriigid on kohustatud tarnima teatava kindlaksmääratud miinimumhinnaga. Kui liikmesriik kohustab viimasena vastutavat tarnijat tarnima maagaasi tarbijale, kellele ei tehta turupõhiseid pakkumisi, kohaldatakse käesoleva direktiivi artiklis 4 sätestatud tingimusi ja see kohustus võib hõlmata reguleeritud hinda üksnes sellises ulatuses, milles kliendil on õigus reguleeritud hinnale. Selle hindamisel, kas äritarbijate saadud pakkumised on turupõhised, peaksid liikmesriigid võtma arvesse individuaalseid kaubanduslikke ja tehnilisi asjaolusid. Kui liikmesriik on enne käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva juba määranud maagaasi viimasena vastutava tarnija, kasutades õiglast, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat menetlust, ei ole vaja algatada uut viimasena vastutava tarnija määramise menetlust.

(59) Halduslubade andmise protsessi lihtsustamine ja täiustamine ning lube välja andvate pädevate asutuste otsuste tegemise selge ajapiirang peaks tagama, et vesiniku tootmisrajatised ja vesinikusüsteemi taristu saab asjakohases tempos kasutusele võtta, ilma et see takistaks avalikke konsultatsioone. Liikmesriikidelt tuleks taotleda eduaruande esitamist. Selliste lubade, nt litsentsid, load, kontsessioonid või heakskiidud, säilitamine, mis on riigi õiguse kohaselt antud olemasolevate maagaasitorujuhtmete ja muude võrguvarade ehitamiseks ja käitamiseks, muutub vajalikuks siis, kui maagaasitorujuhtmetes transporditav gaasiline energiakandja muutub maagaasist (puhtaks) vesinikuks. Kõnealune lubade säilitamine ei tohiks mõjutada vesinikutaristu tehniliste ohutusnõuete kehtivust ega pädevate asutuste võimalust jälgida selliste nõuete täitmist ning võtta asjakohaseid ja proportsionaalseid meetmeid täitmise tagamiseks, sealhulgas säilitatud lubade võimalik kehtetuks tunnistamine, kui see on põhjendatud. See peaks hoidma ära liigsed viivitused olemasolevatele maagaasitorujuhtmetele ja muudele võrguvaradele uue otstarbe andmisel, et vesinikku transportida. Tuleks vältida seda, et vesinikusüsteemi taristu lubade andmise tingimused oleksid oluliselt erinevad, välja arvatud juhul, kui see on piisavalt põhjendatud. Tehnilised ohutuskaalutlused õigustaksid olemasolevate lubade säilitamise või uute andmise puhul diferentseeritud lähenemisviisi kasutamist. Lubade väljastamise korda käsitlevaid sätteid tuleks kohaldada ilma et see piiraks liidu ja rahvusvahelist õigust, sh keskkonna ja inimeste kaitset käsitlevaid sätteid. Kui see on põhjendatud erakorraliste asjaoludega, peaks lubade väljastamise korra tähtaegu olema võimalik pikendada ühe aasta võrra.

(60) Taotlejatele halduslik kontaktpunkti kaudu juhiste andmine kogu loa taotlemise ja andmise haldusmenetluse jooksul on mõeldud vähendama keerukust projektiarendajate jaoks ning suurendama tõhusust ja läbipaistvust. Tõhusust peaks aitama suurendada ka see, et taotlejad saavad asjakohaseid dokumente esitada digitaalselt ja taotlejate jaoks on koostatud käsiraamat. Liikmesriigid peaksid tagama, et lubade väljastamise korda rakendavad ametiasutused aitavad aktiivselt kõrvaldada allesjäänud tõkkeid, sealhulgas selliseid mitterahalisi tõkkeid nagu ametiasutuste ebapiisavad digitaalsed ja inimressursid üha suureneva arvu loataotluste menetlemisel. Ülekande- või jaotusvõrguga liitumise loamenetlusi ei tohiks takistada haldussuutlikkuse puudumine. Lisaks ei tohiks sellised loamenetlused tekitada takistusi riikliku taastuvenergia eesmärgi saavutamisel.

(61) Kui võrke ei eraldata tegelikult tootmis- ja tarnetegevustest („tegelik eraldamine“), on oht, et võrke mitte üksnes ei kasutata diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida.

(62) Tegeliku eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjate motivatsioon diskrimineerida konkurente võrgule juurdepääsul ja investeerimisel. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine süsteemihalduriks ja tema sõltumatus ükskõik millistest tarne- ja tootmishuvidest, on tõhus ja kindel viis lahendada huvide konflikti ja tagada varustuskindlus. Seetõttu märkis Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis gaasi ja elektri siseturu väljavaadete kohta, et ülekande omandisuhete eraldamine on kõige tõhusam vahend, et edendada investeeringuid taristusse mittediskrimineerival viisil, uute turule tulijate õiglast juurdepääsu võrgule ning turu läbipaistvust. Omandisuhete eraldamise tingimustes peaksid liikmesriigid seoses sellega tagama, et samal isikul ei ole õigust kontrollida tootmise või tarnimisega tegelevaid ettevõtjaid ning kontrollida samal ajal ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi või teostada selle üle mis tahes õigusi. Ülekandesüsteemi või

ülekandesüsteemi halduri kontrollimise õigus peaks, vastupidi, välistama võimaluse kontrollida tootmise või tarnimisega tegelevaid ettevõtjaid või teostada nende üle mis tahes õigusi. Nendes piirides peaks tootmise või tarnimisega tegeleval ettevõtjal olema võimalik omada vähemusosalust ülekandesüsteemi halduris või ülekandesüsteemis.

(63) Igasugune eraldamissüsteem peaks tõhusalt kõrvaldama mis tahes huvide konflikti tootjate, tarnijate ja ülekandesüsteemi haldurite vahel, et luua stiimuleid vajalikeks investeeringuteks ning tagada uutele turule tulijatele juurdepääs läbipaistva ja tõhusa reguleerimiskorra alusel, ega tohiks luua reguleerivate asutuste jaoks liigselt koormavat reguleerimiskorda.

(64) Mõiste „kontroll“ määratlus käesolevas direktiivis on viidud kooskõlla nõukogu määruse (EÜ) nr 139/2004 ([29]) sätetega.

(65) Võttes arvesse vertikaalseid seoseid elektri- ja maagaasisektori vahel, tuleks eraldamist käsitlevaid sätteid kohaldada maagaasi-, vesiniku- ja elektri suhtes, nagu on üksikasjalikult täpsustatud käesolevas direktiivis.

(66) Vesinikusektori puhul tuleks viivitamata kohaldada vertikaalse eraldamise norme. See on soovitatav võrreldes kuluka tagantjärgi kehtestatava eraldamisega, mis võib olla vajalik juhul, kui sektoris areneb tugev vertikaalne lõimitus.

(67) Omandisuhete eraldamise tingimustes ei tohiks võrgu haldamise täieliku sõltumatuse tagamiseks tarne- ja tootmishuvidest ning konfidentsiaalse teabe vahetamise vältimiseks sama isik olla ühel ajal nii ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi kui ka mis tahes tootmis- või tarnefunktsiooni täitva ettevõtja juhatuse liige. Samal põhjusel ei tohiks sama isik nimetada ametisse ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi juhatuste liikmeid ja kontrollida tootmis- või tarneettevõtjat või teostada tema üle mis tahes õigusi.

(68) Tarne- ja tootmishuvidest sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute ülekandehaldurite loomine võimaldab vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel säilitada võrguvarade omandi ja tagada samal ajal huvide tegeliku eraldamise, tingimusel et sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu ülekandehaldur täidab kõiki süsteemihalduri ülesandeid ning et kehtestatakse üksikasjalikud normid ja ulatuslikud regulatiivsed kontrollimehhanismid.

(69) Juhul, kui seisuga 3. september 2009 oli ülekandesüsteemi omav ettevõtja vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, tuleks liikmesriikidele anda võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud süsteemi- või ülekandehaldurid.

(70) Vertikaalselt integreeritud ettevõtjate aktsionäride või osanike huvide täielikuks tagamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik valida, kas korraldada omandisuhete eraldamine otsese loovutamise teel või jagada integreeritud äriühingu aktsiad või osad võrgu omaniku aktsiateks või osadeks ja allesjääva tarne- ja tootmisettevõtja aktsiateks või osadeks, tingimusel et omandisuhete eraldamisest tulenevad nõuded on täidetud.

(71) Sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute ülekandehaldurite puhul tuleks lahenduste täielik tõhusus tagada täiendavate erinormidega. Sõltumatuid ülekandehaldureid käsitlevad normid loovad asjakohase õigusraamistiku, ausa konkurentsi, piisavad investeeringud, uute turule tulijate juurdepääsu ja maagaasi- ja vesinikuturgude lõimimise. Tegelik eraldamine sõltumatuid ülekandehaldureid käsitlevate sätete alusel peaks põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja ülekandesüsteemi haldurite juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringuid, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamist ja piirkondliku koostöö kaudu turgude lõimimist. Muu hulgas tuleks ülekandehalduri sõltumatus tagada teatavate „järelemõtlemisaegade“ kaudu, mille jooksul vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei täida ühtegi juhtimis- või muud olulist funktsiooni, mis võimaldab juurdepääsu samale teabele, millele oleks juurdepääs juhtival ametikohal.

([29]) Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT L 24, 29.1.2004, lk 1).

(72) Konkurentsi arendamiseks maagaasi ja vesiniku siseturgudel peaks suurtel äritarbijatel, kes tegelevad suuremahulise ettevõtlusega, olema võimalik valida endale tarnijad ja sõlmida lepingud mitme tarnijaga, et tagada oma varustatus maagaasi ja vesinikuga. Selliseid tarbijaid tuleks kaitsta ainuõiguse klausli eest, mille mõju seisneb konkureerivate või täiendavate pakkumiste välistamises.

(73) Liikmesriigil peaks olema õigus valida omandisuhete täielik eraldamine oma territooriumil. Kui liikmesriik on seda õigust kasutanud, ei peaks ettevõtjal olema õigust asutada sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu ülekandehaldur, kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti. Lisaks ei tohiks tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvad ettevõtjad otseselt ega kaudselt kontrollida täieliku omandisuhete eraldamise valinud liikmesriigi ülekandesüsteemi haldurit ega teostada tema üle mis tahes õigusi.

(74) Maagaasi siseturul eksisteerivad erinevad turukorralduse vormid. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võrdsete võimaluste tagamiseks võtta, peaksid põhinema ülekaalukal avalikul huvil. Komisjoniga tuleks konsulteerida seoses meetmete kooskõla tagamisega ELi toimimise lepingu ja muude asjaomaste liidu õigusaktidega.

(75) Tegeliku eraldamise käigus tuleks järgida avaliku ja erasektori vahelise mittediskrimineerimise põhimõtet. Seetõttu ei tohiks samal isikul olla võimalik üksi või koos teistega kontrollida nii ülekandesüsteemi haldurite või ülekandesüsteemide kui ka tarne- või tootmisettevõtjate organite koosseisu, hääletamist ega otsuseid ega teostada nende üle mis tahes õigusi, rikkudes norme, mis käsitlevad omandisuhete eraldamist või sõltumatu süsteemihalduri olemasolu. Seoses omandisuhete eraldamise ja sõltumatu süsteemihalduri olemasoluga peaks kahel eraldiseisval riigiasutusel olema võimalik kontrollida ühelt poolt tootmis- ja tarnetegevust ning teiselt poolt ülekandetegevust, tingimusel et liikmesriik suudab tõendada selle nõude täitmist.

(76) Tarne- ja tootmistegevuse täielik tegelik eraldamine võrgu haldamisest peaks kehtima kogu liidus nii liidu äriühingute kui ka kolmanda riigi äriühingute suhtes. Selle tagamiseks, et võrgu haldamine ning tootmis- ja tarnetegevused oleksid kogu liidus üksteisest sõltumatud, tuleks anda reguleerivatele asutustele volitus keelduda eraldamisnormidele mittevastavate ülekandesüsteemi haldurite sertifitseerimisest. Nende normide järjekindla täitmise tagamiseks kogu liidus peaksid reguleerivad asutused sertifitseerimisotsuste langetamisel võtma komisjoni arvamust täiel määral arvesse. Lisaks peaks komisjon selleks, et tagada liidu rahvusvaheliste kohustuste täitmine ning solidaarsus ja energiajulgeolek kogu liidus, esitama arvamuse kolmandast riigist pärit isiku poolt kontrollitava ülekandesüsteemi omaniku või ülekandesüsteemi halduri sertifitseerimise kohta. Selle hindamisel peaks komisjon võtma arvesse ärisuhteid, mis võivad vähendada halduri stiimuleid ja suutlikkust oma ülesandeid täita, samuti liidu rahvusvahelisi kohustusi ning muid juhtumiga seotud konkreetseid fakte ja asjaolusid. Sellised faktid ja asjaolud peaksid hõlmama maagaasitarnete vähendamise relvana kasutamist ja turgude manipuleerimist maagaasivoogude tahtlike häirete kaudu, millel on selge potentsiaal avaldada otsest ja tõsist mõju liidu ja liikmesriikide olulistele rahvusvahelistele julgeolekuhuvidele.

(77) Vesiniku torustikud peaksid olema olulised vahendid vesiniku tõhusaks transportimiseks nii maismaal kui ka avamerel. Tulenevalt nende ehitamisega kaasnevatest suurtest kapitalikuludest, võivad vesiniku torustikud kujutada endast loomulikke monopole. Maagaasiturgude reguleerimisel saadud kogemused on näidanud seda, kui oluline on tagada avatud ja mittediskrimineeriv juurdepääs torustikule, et säilitada konkurents kaubaturul. Seepärast tuleks liidus vesiniku maismaa- ja avamerevõrkude suhtes kohaldada selliseid võrkude käitamise väljakujunenud põhimõtteid nagu kolmandate isikute juurdepääs.

(78) Käesolevas direktiivis esitatud „vesiniku ülekande“ ja „vesiniku jaotamise“ määratlused peaksid põhinema asjaomaste võrgukategooriate funktsioonidel ja ühendatud taristu liikidel.

(79) Vesiniku ühendustorusid kui vesinikuvõrke, millel on oluline eesmärk ühendada liikmesriikide vesinikuvõrgud, peaksid haldama vesiniku ülekandevõrgu haldurid. Väga piiratud juhtudel ja kui vesiniku jaotusvõrk on ette nähtud asjaomases võrgu arengukavas, on võimalik seda ühendada vesiniku ülekandevõrguga teises liikmesriigis.

Tingimusel, et kõnealune jaotusvõrk ei ole lisaks ühendatud vesiniku ülekande- või jaotusvõrku liikmesriigis, kus vesiniku jaotusvõrk asub, tuleks seda hallata vesiniku jaotusvõrguna.

(80) Vesiniku jaotusvõrgud, mille peamine eesmärk on teenindada otseühendusega tarbijaid, peaksid saama kasu leebemast regulatiivsest korrast seoses vertikaalse eraldamise ja võrgu planeerimisega. Sellised võrgud ei tohiks hõlmata vesiniku ühendustorusid ega ühendusi suure taristuga, nagu terminalid või suuremahulised maa-alused hoidlad (välja arvatud juhul, kui tegemist on uue kasutusotstarbe andmisega maagaasivõrgule), või vesiniku ühendustorudega. Ühendamaks suuremahulist maa-alust hoidlat ja jaotussüsteemi, millele mõlemale on antud uus otstarve vesiniku kasutamiseks, võib nende vahele ehitada vesiniku transportimiseks olemasoleva jaotussüsteemi laiendusena uue ühendava lühimaatorujuhtme. Väiksemate maa-aluste või maapealsete vesinikuhoidlate, sealhulgas hõlpsalt jäljendatavate vesinikumahutite ühendamist vesiniku jaotusvõrkudega ei tohiks siiski piirata, kuna neil peaks ootuste kohaselt olema kõnealuste võrkude tasakaalustamisel keskne roll.

(81) Vesinikuvõrkude käitamine peaks olema eraldatud energia tootmise ja tarnimisega seotud tegevusest, et vältida võrguhaldurite huvide konflikti riski. Vesiniku ülekandevõrkude omandiõiguse ning energia tootmise ja tarnimise osaluste struktuurne eraldamine tagab selliste huvide konflikti puudumise. Liikmesriigid peaksid saama tugineda alternatiivsele integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldurite eraldamise mudelile selliste maagaasi ülekandesüsteemi haldurite puhul, kelle suhtes kohaldatakse sõltumatute ülekandehaldurite eraldamise mudelit, ja olemasolevate vertikaalselt lõimitud vesinikuvõrkude puhul. Maagaasi ülekandesüsteemi haldureid, kelle suhtes kohaldatakse käesoleva direktiivi kohast erandit, tuleks käsitada sertifitseerituna, et teha kindlaks nende vastavus integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri mudeli kasutamise tingimustele. Liikmesriigid peaksid ka saama lubada kasutada sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri mudelit, et vesiniku ülekandevõrkude vertikaalselt integreeritud omanikud saaksid säilitada oma võrkude omandiõiguse, tagades samal ajal selliste võrkude mittediskrimineeriva käitamise.

(82) Kuigi vesiniku- ja maagaasi- või elektrivõrkude ühine käitamine võib luua sünergiat ja peaks seega lubatud olema, peaks vesiniku ülekandevõrgu käitamisega seotud tegevus olema korraldatud eraldiseisva õigussubjekti raames, et tagada läbipaistvus rahastamise ja juurdepääsutariifide kasutamise osas. Kõnealusest õigusliku horisontaalse eraldamise nõudest tuleks teha erandeid üksnes ajutiselt, tingimusel et reguleerivad asutused on teinud positiivse kulude-tulude analüüsi ja mõjuhindamise. Võttes arvesse nende kaugust ja turu piiratud suurust, tuleks selliseid erandeid automaatselt kohaldada Eesti, Läti ja Leedu suhtes kuni 2031. aastani. Igal juhul tuleks tagada rahastamise ja juurdepääsutariifide kasutamise läbipaistvus raamatupidamisarvestuse selge ja läbipaistva eristamisega reguleerivate asutuste järelevalve all. Kui vesinikuvõrgu haldur on osa maagaasi või elektri ülekandmise või jaotamisega tegelevast ettevõtjast, peaks võrguhaldur esitama reguleerivale asutusele üksikasjaliku loetelu ettevõtja taristuvaradest, pidades silmas võrgu eraldamist vesiniku või maagaasi kasutamiseks, et tagada regulatiivse varabaasi eraldamise puhul täielik läbipaistvus. Kõnealust loetelu tuleks ajakohastada vastavalt raamatupidamisarvestuste tavapärastele auditiprotseduuridele.

(83) Selleks et tagada reguleeritud tegevusega seotud kulude ja rahaliste vahendite läbipaistvus, peaks vesiniku ülekandevõrgu käitamisega seotud tegevus olema muudest võrgu käitamisega seotud tegevustest teiste energiakandjate puhul eraldatud, vähemalt õigusliku vormi ja võrguhaldurite raamatupidamisarvestuse osas. Vesiniku ülekandevõrgu haldurite juriidilise eraldamise eesmärgil tuleks pidada piisavaks tütarettevõtja või eraldiseisva juriidilise isiku loomist gaasi ülekande- või jaotussüsteemi halduri kontserni struktuuris, ilma et oleks vaja funktsionaalselt eraldada juhtimine või eraldada juhtkond või töötajad. Sellega peaks olema saavutatud reguleeritud tegevusega seotud kulude ja rahaliste vahendite läbipaistvus, kaotamata seejuures sünergiat ja kulueeliseid, mida mitme võrgu käitamine võib anda.

(84) Vesinikuvõrkudele tuleks anda kolmandate isikute juurdepääs, et tagada vesinikutarnete turul konkurents ja võrdsed tingimused. Kolmandate isikute reguleeritud juurdepääs reguleeritud juurdepääsu tariifide alusel peaks pikas perioodis olema vaikimisi norm. Selleks et tagada haldurite jaoks vajalik paindlikkus ja vähendada vesinikuturu käivitusetapis halduskulusid, peaks liikmesriikidel olema võimalus lubada läbirääkimistel põhinevat kolmandate isikute juurdepääsu kuni 31. detsembrini 2032.

(85) Ainult osa looduslikult esinevatest maa-alustest maagaasi hoiustamiseks kasutatavatest hoidlatest, näiteks soolakaevandustest, põhjaveekihtidest ja tühjendatud gaasiväljadest, saab kasutada ka vesiniku hoiustamiseks. Nende suuremahuliste maa-aluste vesinikuhoidlate kättesaadavus on piiratud ja need paiknevad liikmesriigiti ebaühtlaselt. Võttes arvesse nende võimalikku positiivset mõju vesinikutranspordile ja vesinikuturgude toimimisele,

peaks sellistele suuremahulistele maa-alustele vesinikuhoidlatele juurdepääsu suhtes lõppkokkuvõttes kohaldama kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu, et tagada turuosalistele võrdsed tingimused. Vesinikuturu käivitusetapis peaks liikmesriikidel aga olema paindlikkus kasutada ka läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korda kuni 31. detsembrini 2032.

(86) Eeldatavasti hakatakse vesinikku ja vesiniku derivaate, nagu ammoniaak või vedelad orgaanilised vesiniku kandjad, liitu importima ja liidus transportima. Ei ole aga veel teada, mis viisil ja millises vormis vesinikku transportima hakatakse ning tõenäoliselt hakkavad kõrvuti eksisteerima ja omavahel konkureerima erinevad viisid ja vormid. Käesolevas direktiivis nähakse ette gaasilise vesiniku taristut ja turge reguleeriv õigusraamistik. Seetõttu ja üksnes juhul, kui muud vesiniku vormid või selle derivaadid ja neid käitlevad rajatised on asjakohased gaasilise vesiniku konkurentsivõimelise turu tekke tagamiseks, tuleks käesolevas direktiivis määratleda nende roll ja nende suhtes kohaldatavad normid.

(87) Laevaga transporditud veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi mahalaadimise ja gaasiliseks vesinikuks muundamise terminalid on üks vesiniku importimise viis, kuid nad konkureerivad muude vesiniku transportimise viisidega. Kuigi kolmandate isikute juurdepääs sellistele terminalidele tuleks tagada, peaks liikmesriigid nägema ette läbirääkimistel põhineva kolmandate isikute juurdepääsu süsteemi, et vähendada haldurite ja reguleerivate asutuste halduskulusid. Selline hoiustamine, mis on seotud terminaliga ja millele on antud kolmandate isikute juurdepääs, peaks olema proportsionaalne terminali suutlikkusega vesinikku muundada ja seda võrku juhtida. Kolmandate isikute juurdepääs veoautode laadimisteenustele ei pruugi siiski olla vajalik, tingimusel et selline tegevus ei ole vesiniku edasise muundamise ja võrku juhtimisega seotud abiteenus.

(88) Liikmesriigid võivad otsustada määruses (EL) 2021/1119 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks või muudel tehnilistel põhjustel maagaasi kasutamise lõpetada. Nimetatud poliitiliste eesmärkide saavutamiseks on oluline näha ette selge õigusraamistik, mis võimaldab võrgu kasutajatele juurdepääsu andmisest keeldumist ja nende võimalikku lahtiühendamist. Peaks olema võimalik keelata võrgu kasutajatele juurdepääs või ühendada võrgu kasutajad lahti seoses taristuga, mis kõrvaldatakse kasutuselt võrgu arengukava kohaselt ülekande tasandil või kui on ette nähtud kasutusest kõrvaldamine jaotuse tasandil. Samal ajal tuleks võtta asjakohaseid meetmeid võrgu kasutajate kaitsmiseks sellistes olukordades ning samuti on oluline, et juurdepääsu andmisest keeldumise ja lahtiühendamise otsuste suhtes kohaldataks reguleerivate asutuste poolt välja töötatud objektiivseid, läbipaistvaid ja mitte-diskrimineerivaid kriteeriume.

(89) Olemasolevate vertikaalselt lõimitud vesinikuvõrkude puhul peaks olema õigus taotleda erandeid käesoleva direktiivi nõuetest, tingimusel et nimetatud võrke ei laiendata märkimisväärselt ja seni, kuni selline erand ei avalda kahjulikku mõju konkurentsile, vesinikutaristule või turu arengule, mida peaks regulaarselt kontrollima.

(90) Kohalikud vesinikuklastrid peaksid olema liidu vesinikumajanduse olulised osad. Selliste klastrite suhtes võiks vesinikuturu käivitusetapis kohaldada lihtsustatud õigusnõudeid, eelkõige mis puudutab omandisuhete eraldamise kohaldamist sellisteis klastrites turuosalisi varustavate võrkude suhtes. Vastavad lihtsustatud õigusnõuded peaksid käsitlema ka vajadust vesinikutootjate ja üksiktarbijate vaheliste torujuhtmete otseühendusi puudutava õigusliku paindlikkuse järele.

(91) Kolmandaid riike hõlmavaid ühendustorusid saaks kasutada vesiniku importimiseks või eksportimiseks. Käesoleva direktiivi kohaldamine kolmandatesse riikidesse viivate ja sealt tulevate vesiniku torujuhtmete suhtes peaks piirduma liikmesriikide territooriumiga. Kolmandaid riike hõlmavate vesiniku ühendustorude käitamise normid tuleks sätestada liidu ja ühendatud kolmanda riigi vahelises rahvusvahelises lepingus. Sellist rahvusvahelist lepingut ei tohiks pidada vajalikuks, kui vesiniku ühendustoruga ühendatud või ennast ühendada kavatsev liikmesriik peab asjaomase kolmanda riigiga läbirääkimisi ja sõlmib valitsustevahelise kokkuleppe kooskõlas käesolevas direktiivis sätestatud volituste andmise menetlusega, et tagada sidus õigusraamistik ja selle järjepidev kohaldamine kogu taristu suhtes.

(92) Selleks et tagada liidu vesinikuvõrkude tõhus käitamine, peaksid vesinikuvõrgu haldurid vastutama võrgu käitamise, hoolduse ja arendamise eest, tehes tihedat koostööd teiste vesinikuvõrgu halduritega ja ka teiste süsteemihalduritega, kellega nende võrgud on ühendatud või kellega nende võrke ühendada saab, sealhulgas selleks, et hõlbustada energiasüsteemi lõimimist.

(93) Vesiniku ülekandevõrgu haldurid peaksid vesiniku transportimiseks looma piisava piiriülese võimsuse, mis rahuldab kõik majanduslikult mõistlikud ja tehniliselt teostatavad võimsusvajadused, soodustades seega turu lõimimist.

(94) Kooskõlas ELi vesinikustrateegiaga on oluline, et keskendutakse puhta vesiniku transpordile ja kasutamisele. Sellega seoses on tähtis, et vesinikusüsteemis transporditakse, hoiustatakse ja käideldakse mitte maagaasisüsteemi segatud vesinikku, vaid kõrge puhtusastmega vesinikku, võttes arvesse vesiniku lõppkasutajate kvaliteedinõudeid. Samuti on oluline, et vesiniku kvaliteedistandarditega nähtaks ette täiendavad kriteeriumid üldiselt vastuvõetavate vesiniku puhtusetasemete kindlaksmääramiseks. On vaja, et vastuvõetavate vesiniku puhtusetasemete vahemiku ja muud asjakohased vesiniku kvaliteedinäitajad, nt saasteainete osas, määratlevad tehnilise standardimise teel Euroopa standardiorganisatsioonid.

(95) Mõnel juhul (nt puhastamine) võib olla sõltuvalt muu hulgas vesinikuvõrkude topograafilistest näitajatest ja vesinikuvõrkudega ühendatud lõppkasutajate arvust olla vajalik, et vesiniku kvaliteeti haldavad vesinikuvõrgu haldurid. Seepärast peaksid reguleerivad asutused tegema vesinikvõrgu halduritele ülesandeks tagada oma võrgus vesiniku kvaliteedi tõhus juhtimine, kui see on süsteemi juhtimiseks vajalik. Sellise tegevuse puhul peaksid vesinikuvõrgu haldurid tagama lõppkasutajatele stabiilse vesiniku kvaliteedi, sealhulgas sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada, järgides kohaldatavaid kvaliteedistandardeid.

(96) Kui maagaasi süsteemihaldurid või vesinikuvõrgu haldurid keelduvad juurdepääsu saamise või ühendamise taotlustest ebapiisava suutlikkuse tõttu, peaksid nad keeldumist põhjendama ja neil peaks olema kohustus oma süsteemi täiustada, et võimaldada taotletud ühendusi või juurdepääsu, kui see on majanduslikult kasulik ja kooskõlas asjaomase planeerimisega.

(97) Tuleks kõrvaldada maagaasi siseturu väljakujundamise takistused, mis tulenevad sellest, et liidu turgu käsitlevaid norme ei kohaldata kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele maagaasi ülekandetorudele. On vaja tagada, et vähemalt kahte liikmesriiki ühendavatele maagaasi ülekandetorudele kohaldatavaid õigusnorme kohaldatakse liidu piires ka kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele maagaasi ülekandetorudele. See peaks tagama õigusraamistiku ühtsuse liidus, vältides samas konkurentsi moonutamist liidu energia siseturul ja negatiivset mõju varustuskindlusele. See peaks suurendama ka läbipaistvust ja tagama õiguskindluse turuosalistele, eelkõige maagaasi taristusse investeerijatele ja süsteemi kasutajatele kohaldatavate õigusnormide suhtes.

(98) Liikmesriigid ja energiaühenduse asutamislepingu ([30]) lepinguosalised peaksid tegema tihedat koostööd kõikides küsimustes, mis on seotud lõimitud ja vähendatud CO_2 heitega maagaasituru väljaarendamisega, ega tohiks võtta meetmeid, mis seavad ohtu maagaasiturgude edasise lõimimise või liikmesriikide ja lepinguosaliste varustuskindluse. Siia hulka võiks kuuluda koostöö, mida tehakse maagaasi hoiustamisvõimsuse valdkonnas ja ekspertide kutsumiseks asjakohastesse piirkondlikesse maagaasi varustusriske käsitlevatesse töörühmadesse.

(99) Torujuhtmeid, mis ühendavad kolmandas riigis asuva nafta või maagaasi tootmise paika liikmesriigis asuva töötlusettevõttega või lõpliku maabumisterminaliga, tuleks käsitada tootmisetapi torustikuna. Torujuhtmeid, mis ühendavad liikmesriigis asuva nafta või maagaasi tootmise paika kolmandas riigis asuva töötlusettevõttega või lõpliku maabumisterminaliga, ei tuleks käesoleva direktiivi kohaldamisel käsitada tootmisetapi torustikuna, kuna sellised torujuhtmed tõenäoliselt ei mõjuta märkimisväärselt energia siseturgu.

(100) Ülekandesüsteemi halduritel peaks olema õigus sõlmida kolmanda riigi ülekandesüsteemi haldurite või muude isikutega tehnilisi kokkuleppeid, mis käsitlevad ülekandesüsteemide käitamist ja nendevahelisi ühendusi, tingimusel et selliste kokkulepete sisu on kooskõlas liidu õigusega.

(101) Ülekandesüsteemi haldurite või muude isikute vahelised tehnilised kokkulepped ülekandetorude käitamise kohta peaksid jääma jõusse, tingimusel et need on kooskõlas liidu õiguse ja reguleerivate asutuste asjakohaste otsustega.

(102) Tehnilise kokkuleppe olemasolu korral ei nõua käesolev direktiiv liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel rahvusvahelise lepingu või liidu ja kolmanda riigi vahel lepingu sõlmimist maagaasi asjaomase ülekandetoru käitamise kohta.

([30]) ELT L 198, 20.7.2006, lk 18.

(103) Käesoleva direktiivi kohaldamine kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele maagaasi ülekandetorudele peaks piirduma liikmesriikide territooriumiga. Maagaasi avamere ülekandetorude suhtes tuleks käesolevat direktiivi kohaldada selle liikmesriigi territoriaalmeres, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt.

(104) Käesoleva direktiivi kohaselt peaks olema võimalik, et ülekandetorude käitamist käsitlevad liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelised kehtivad lepingud jäävad jõusse.

(105) Mis puudutab selliseid kolmandate riikidega sõlmitud lepinguid või nende osasid, mis võivad mõjutada liidu ühiseid norme, siis tuleks kehtestada sidus ja läbipaistev kord, mille kohaselt antakse liikmesriigile tema taotluse korral luba sõlmida kolmanda riigiga leping, mis käsitleb kõnealuse liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise ülekandetoru või tootmisetapi torustiku käitamist, või luba seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada. See kord ei tohiks lükata edasi käesoleva direktiivi rakendamist ega mõjutada liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust ning seda tuleks kohaldada kehtivate ja uute lepingute suhtes.

(106) Kui on ilmne, et lepingu sisu kuulub osaliselt liidu ja osaliselt liikmesriigi pädevusse, on oluline tagada tihe koostöö kõnealuse liikmesriigi ja liidu institutsioonide vahel.

(107) Selleks et tagada käesoleva direktiivi ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused võtta vastu otsused, millega antakse liikmesriigile luba sõlmida kolmanda riigiga leping, seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või keeldutakse seda luba andmast. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([31]).

(108) Energiavarustuskindlus on avaliku julgeoleku oluline osa ning seega tihedalt seotud maagaasi siseturu tõhusa toimimisega ja liikmesriikide isoleeritud maagaasiturgude lõimimisega. Maagaas saab liidu kodanikeni jõuda üksnes võrgu kaudu. Toimivad avatud maagaasiturud ning eelkõige maagaasivõrgud ning muud maagaasiga varustamisega seotud varad on avaliku julgeoleku, majanduse konkurentsivõime ja liidu kodanike heaolu seisukohalt võtmetähtsusega. Seetõttu tuleks kolmandatest riikidest pärit isikutel lubada omada kontrolli ülekandesüsteemi või ülekandesüsteemi halduri üle üksnes siis, kui nad täidavad liidus kohaldatavaid tegeliku eraldamise nõudeid. Ilma et see piiraks liidu rahvusvaheliste kohustuste täitmist, leiab liit, et maagaasi ülekandesüsteemide sektor on liidu jaoks väga oluline ning seepärast on vaja täiendavaid kaitsemeetmeid seoses liidu energiavarustuskindluse tagamisega, et hoida ära ohtu avalikule korrale ja julgeolekule liidus ning liidu kodanike heaolule. Liidu energiavarustuskindluse tagamine nõuab eelkõige võrgu haldamise sõltumatuse hindamist, liidu ja üksikute liikmesriikide sõltuvuse hindamist kolmandatest riikidest pärit energiatarnest ning konkreetse kolmanda riigi sise- ja väliskaubanduse ning energiasektori investeeringute käsitlemist. Seetõttu tuleks varustuskindlust hinnata vastavalt iga konkreetse juhtumi tegelikele asjaoludele ning samuti rahvusvahelisest õigusest, eelkõige liidu ja asjaomase kolmanda riigiga sõlmitud rahvusvahelistest lepingutest tulenevatele õigustele ja kohustustele. Kui see on asjakohane, peaks komisjon esitama liidu energiavarustuskindlust puudutavaid soovitusi kolmandate riikidega läbirääkimiste pidamiseks asjaomaste lepingute üle või lisama vajalikud küsimused kõnealuste kolmandate riikidega peetavate muude läbirääkimiste päevakorda.

(109) Tuleks võtta täiendavad meetmed, et tagada läbipaistvad ja mittediskrimineerivad tariifid juurdepääsul transpordile. Tariifid peaksid olema võrdsetel alustel kohaldatavad kõigile kasutajatele. Kui maagaasihoidla, mahuvaru või abiteenus on saadaval piisavalt tiheda konkurentsiga turul, võiks juurdepääs sellele olla rajatud läbipaistvale ja mittediskrimineerivale turupõhisele mehhanismile.

(110) On vaja tagada maagaasihoidlate haldurite sõltumatus, et parandada kolmandate isikute juurdepääsu maagaasihoidlatele, mis on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et tagada tarbijate varustamiseks tõhus süsteemile juurdepääs. Seepärast on vajalik, et maagaasihoidlaid haldaksid eraldi juriidilised isikud, kellel on maagaasihoidlate hooldamiseks, käitamiseks ja arendamiseks vajalike varade suhtes tegelik otsustusõigus. Tuleb tagada ka kolmandatele isikutele pakutavate maagaasi hoiustamismahtude suurem läbipaistvus, seades liikmesriikidele kohustuse kehtestada ja avalikustada mittediskrimineeriv ja selge raamistik, mis määrab kindlaks maagaasihoidlatele kohaldatava asjakohase reguleeriva korra. See kohustus ei tohiks nõuda uut otsust juurdepääsukorra kohta, vaid

([31]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

peaks parandama maagaasihoidlatele juurdepääsu korra läbipaistvust. Tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse nõuded on eriti olulised strateegiliste andmete puhul või siis, kui maagaasihoidlal on vaid üks kasutaja.

(111) Mittediskrimineeriv juurdepääs jaotusvõrgule määrab edaspidi tarbijatele juurdepääsu jaemüügi tasandil. Kolmandate isikute juurdepääsu ja investeeringutega seotud diskrimineerimise ulatus on aga jaotusvõrgu tasandil vähem oluline kui ülekandesüsteemi tasandil, kus ülekoormus ja tootmishuvide mõju on üldiselt suurem kui jaotusvõrgu tasandil. Et näha ette jaemüügi tasandil võrdsed tingimused, tuleks jaotussüsteemi haldurite tegevust jälgida, et takistada neid ära kasutamast nende vertikaalset lõimimist seoses nende konkurentsiseisundiga turul, eelkõige kodutarbijate ja väikeste äritarbijate suhtes.

(112) Liikmesriigid peaksid võtma konkreetseid meetmeid, et aidata kaasa kestliku biometaani või tehniliselt ja ohutult maagaasisüsteemi juhitavate ja selle kaudu transporditavate muud liiki gaaside laiemale kasutusele, ning nende tootjatele tuleks tagada mittediskrimineeriv juurdepääs kõnealusele võrgule, tingimusel et see juurdepääs on pidevalt vastavuses asjakohaste tehniliste normide ja ohutusnõuetega ning kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti.

(113) Taastuvatest energiaallikatest toodetud maagaasi ja vähese CO_2 heitega maagaasi tootjad on tihti ühendatud jaotusvõrku. Selleks et hõlbustada nende gaaside kasutuselevõttu ja turule lõimimist, on oluline saada takistusteta juurdepääs hulgimüügiturule ja asjaomastele virtuaalsetele kauplemiskohtadele. Hõlbustada tuleks taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO_2 heitega gaaside juurdepääsu hulgimüügiturule, nähes ette sisend-väljund-süsteemi määratluse, mis võimaldab hõlmata jaotussüsteeme ja lõppkokkuvõttes tagab, et kõigil tootmisrajatistel on juurdepääs turule, olenemata sellest, kas need on ühendatud jaotus- või ülekandesüsteemi. Peale selle on määrusega (EL) 2024/1789 ette nähtud, et jaotussüsteemi haldurid ja ülekandesüsteemi haldurid peavad tegema koostööd, et võimaldada vastassuunavoogusid jaotusvõrgust ülekandevõrku või alternatiivseid viise, et hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi turule lõimimist.

(114) Vältimaks väikeste jaotussüsteemi haldurite liigset rahalist ja halduskoormust, peaksid liikmesriigid vajalikel juhtudel suutma vabastada asjaomased ettevõtjad juriidilisest eraldamisnõudest.

(115) Kui suletud jaotussüsteemi kasutatakse selleks, et tagada spetsiifilisi talitusnorme nõudvate integreeritud energiatarnete optimaalne tõhusus, või suletud jaotussüsteemi säilitatakse peamiselt süsteemi omaniku kasutuseks, peaks jaotussüsteemi halduri ja süsteemi kasutajate vahelise suhte erilise iseloomu tõttu olema võimalik vabastada jaotussüsteemi haldur kohustustest, mis kujutaksid endast tarbetut halduskoormust. Tööstus-, äri- või ühisteenuste kompleksid, nagu rongijaamad, lennujaamad, haiglad, suured kämpingud integreeritud rajatistega või keemiatööstuse kompleksid võiksid oma tegevuse eripära tõttu hõlmata suletud jaotussüsteeme.

(116) Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi suuremas mahus lõimimine maagaasisüsteemi avaldab mõju liidus transporditava ja tarbitava gaasi kvaliteedile. Selleks et tagada maagaasisüsteemi tõhus toimimine, peaksid ülekandesüsteemi haldurid oma rajatistes vastutama gaasi kvaliteedi juhtimise eest. Kui taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi võrku juhtimine toimub jaotustasandil ja on vaja juhtida nende mõju gaasi kvaliteedile, võivad reguleerivad asutused teha jaotussüsteemi haldurid oma rajatistes vastutavaks gaasi kvaliteedi juhtimise eest. Gaasi kvaliteedi juhtimise ülesannete täitmisel peaksid ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid järgima kohaldatavaid gaasi kvaliteedi standardeid.

(117) Reguleerivatel asutustel peaks maagaasi siseturu tõrgeteta toimimiseks olema võimalik teha otsuseid kõikides reguleerimisküsimustes ning nad peaksid olema muudest avalikest ja erahuvidest täiesti sõltumatud. Reguleerivale asutusele eraldatud eelarve kasutamise sõltumatusega seotud sätteid tuleks rakendada raamistikus, mis kehtestatakse eelarvet käsitlevate riigisiseste õigusaktide ja normidega. Liikmesriigid aitavad kohase rotatsioonisüsteemiga kaasa reguleeriva asutuse sõltumatusele poliitilistest ja majanduslikest huvidest ja sekkumistest, ent seejuures peaks liikmesriikidel olema lubatud võtta arvesse inimressursside olemasolu ja nõukogu suurust.

(118) Selleks et tagada tegelik turulepääs kõigile turuosalistele, sealhulgas uutele tulijatele, on vaja mittediskrimineerivaid ja kulusid kajastavaid tasakaalustusmehhanisme. Selle saavutamiseks tuleks kehtestada tasakaalustusnõuete raamistikus vajalikud läbipaistvad turupõhised maagaasi tarnimise ja ostmise mehhanismid. Reguleerivad asutused peaksid

aktiivselt tagama, et tasakaalustavad hinnad oleksid mittediskrimineerivad ja kajastaksid kulusid. Samal ajal tuleks tagada sobivad stiimulid, et süsteemi ohustamata tasakaalustada gaasi sisse- ja väljavoolu.

(119) Reguleerivad asutused peaksid saama kindlaks määrata ja heaks kiita tariife või tariifide arvutamise metoodikat kas ülekandesüsteemi halduri, jaotussüsteemi halduri või maagaasi veeldusjaamade halduri ettepaneku alusel või võrguhalduri ja võrgu kasutajate kooskõlastatud ettepaneku alusel. Nende ülesannete täitmisel peaksid reguleerivad asutused tagama, et ülekande ja jaotamise tariifid oleksid mittediskrimineerivad ja kajastaksid kulusid, ning võtma arvesse nõudluse juhtimise abil säästetud võrgu pikaajalisi piirkulusid.

(120) Reguleerivad asutused peaksid tihedas koostöös Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööametiga (ACER), mis asutati määrusega (EL) 2019/942, edendama avatud, konkurentsivõimelist, turvalist ja keskkonnakestlikku vesinikusiseturgu, kus piiriüleseid vooge ei takistata. Reguleerivatel asutustel peaks vesinikusiseturu tõrgeteta toimimiseks olema võimalik teha otsuseid kõikides asjakohastes reguleerimisküsimustes.

(121) Reguleerivatel asutustel peaks olema õigus teha maagaasiettevõtjate või vesinikuettevõtjate suhtes siduvaid otsuseid ning määrata maagaasiettevõtjatele või vesinikuettevõtjatele, kes oma kohustusi ei täida, mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda pädevalt kohtult nimetatud ettevõtjatele selliste karistuste määramist. Reguleerivatele asutustele peaks samuti konkurentsireeglite kohaldamisest olenemata andma õiguse teha otsuseid asjakohaste meetmete kohta, millega tagatakse kasu tarbijatele seeläbi, et tõhustatakse maagaasi ja vesiniku siseturu tõrgeteta toimimiseks vajalikku konkurentsi. Gaasituru vabastamisprogrammide loomine on üheks võimalikuks meetmeks, millega edendada tõhusat konkurentsi ja tagada turu tõrgeteta toimimine.

(122) Reguleerivatele asutustele peaks samuti andma volitused aidata tagada avaliku teenuse kõrge tase vastavalt turu avamisele, et kaitsta vähekaitstud tarbijaid ja saavutada tarbijakaitsemeetmete täielik tõhusus. Kõnealused sätted ei tohiks piirata komisjoni õigusi konkurentsireeglite kohaldamisel, sealhulgas liidu mõõtmega ühinemiste läbivaatamisel, ega siseturgu käsitlevate normide kohaldamisel, nagu näiteks kapitali vaba liikumine. Sõltumatu asutus, kellele reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isik võib otsuse edasi kaevata, võiks olla kohus või muu kohtuliku kontrolli pädevusega asutus.

(123) Reguleerivate asutuste volituste ühtlustamine peaks hõlmama õigust pakkuda gaasiettevõtjatele stiimuleid ning määrata ettevõtjatele mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda pädevalt kohtult selliste karistuste määramist. Lisaks peaksid reguleerivatel asutustel olema volitused nõuda ettevõtjatelt vajalikku teavet, toimetada asjakohaseid ja piisavaid uurimisi ning lahendada vaidlusi.

(124) Reguleerivad asutused ja ACER peaksid läbipaistvuse tagamiseks andma vesinikuturu kohta teavet, sealhulgas selliste aspektide kohta nagu pakkumine ja nõudlus, transporditaristu, teenuse kvaliteet, piiriülene kauplemine, investeeringud, hulgimüügi- ja tarbijahinnad ning turu likviidsus.

(125) Ülekandesüsteemi halduritel on oluline roll maagaasi- ja vesinikuvõrkudesse tehtavate kulutõhusate investeeringute tagamisel. Selleks et optimeerida kavandamist kõigi energiakandjate lõikes ja ületada eri riikides ja liiduüleselt võrgu planeerimisel kasutatavate lähenemisviiside erisused, tuleks kehtestada täiendavad järjepideva kavandamise meetmed. Selleks et tagada taristu kulutõhus kasutuselevõtt ja hoida ära varade kasutuskõlbmatuks muutumist, peaks võrgu planeerimisel arvesse võtma ka maagaasi ja elektri ning vesiniku ja kohaldataval juhul kaugkütte suuremat omavahelist seotust. Lisaks elektri jõul maagaasi tootmisest saadavatele varadele võivad vesiniku ja elektri vahelised seosed hõlmata ka vesinikul töötavaid elektrijaamu. Võrgu planeerimine peaks olema läbipaistev ja võimaldama asjaomaste sidusrühmade osalemist. Sel eesmärgil tuleks halduritelt nõuda ulatuslikku konsulteerimist sidusrühmadega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 401/2009 ([32]) kohaselt loodud kliimamuutusi käsitlev Euroopa teadusnõukogu võib esitada oma arvamuse ühiste stsenaariumite kohta. Vesinikuvõrgu

([32]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 401/2009 Euroopa Keskkonnaameti ja Euroopa keskkonnateabe- ja -vaatlusvõrgu kohta (ELT L 126, 21.5.2009, lk 13).

arengukavas tuleks sihiks seada vesiniku kasutamine sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada ning kus ei ole energia- ja kulutõhusamaid alternatiive.

(126) Vesiniku tootmine ja tarbimine toimub samas asukohas või üksteisele võimalikult lähedal, tagades seeläbi vesiniku stabiilse kvaliteedi lõppkasutuse puhul ning minimeerides kulusid ja keskkonnamõju ning transpordiga seotud vesinikulekkeid. Vesinikuvõrgu haldurid peaksid tegema koostööd ühendatud ja naabruses asuvate vesinikuvõrgu halduritega, et tagada võimalikult tõhus ühendus.

(127) Võrgu arengukava arendamisel on oluline, et taristuhaldurid võtaksid arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja süsteemi tõhususe põhimõtteid, mis on kehtestatud komisjoni 28. septembri 2021. aasta soovituses „Energiatõhususe esikohale seadmine – põhimõtete rakendamine. Suunised ja näited põhimõtte rakendamise kohta otsuste tegemise protsessis energiasektoris ja mujal“, eelkõige ühise stsenaariumi väljatöötamiseks kasutatud eeldatavat tarbimist. Nõudlusega seotud lahendused tuleks seada esikohale alati, kui need on kulutõhusamad kui investeeringud taristusse.

(128) ELi energiasüsteemi lõimimise strateegias rõhutatakse seda, kui oluline on energiasüsteemi kooskõlastatud kavandamine ja toimimine CO_2 heite vähendamise eesmärkide saavutamisel. Seepärast on vaja koostada võrgu arengukavad, mis põhinevad sektoriüleselt koostatud ühisel stsenaariumil. Kuigi taristuhaldurid suudavad ühise võrgu arengukava puhul siiski kindlaks määrata eraldi valdkondlikud võrgumudelid ja eraldi peatükid, peaksid nad tegema tööd lõimituse suurendamiseks, võttes arvesse süsteemi vajadusi, mis lähevad konkreetsetest energiakandjatest kaugemale.

(129) Võrgu arengukavad on taristu puuduste kindlakstegemisel olulised ning need annavad teavet selle kohta, millist taristut on vaja ehitada või kasutuselt kõrvaldada, ja selle kohta, millist saaks kasutada muul otstarbel, nt vesiniku transportimiseks. See kehtib võrguhaldurite valitud eraldamismudelist olenemata.

(130) Võrgu arengukavas teabe esitamine sellise taristu kohta, mille saab kasutuselt kõrvaldada, võib tähendada seda, et taristu kõrvaldatakse alaliselt kasutuselt, lõpetades selle kasutamise, demonteerides selle või tehes selle kättesaadavaks muul otstarbel kasutamiseks, nt vesiniku transportimiseks. Taristut hõlmava suurema läbipaistvuse puhul võetakse arvesse, et taristule uue otstarbe andmine on suhteliselt odavam kui uue taristu ehitamine ja see peaks võimaldama kulutõhusat üleminekut.

(131) Liikmesriikides, kus arendatakse vesiniku jaotusvõrku, peaks vesinikutaristu arendamine põhinema realistlikel ja tulevikku suunatud nõudlusprognoosidel, sealhulgas elektrisüsteemi seisukohast vajalikel võimalikel vajadustel ning sektoritel, mille CO_2 heidet on raske vähendada. Kui liikmesriigid otsustavad lubada sihtotstarbelisi tasusid kui uue vesinikutaristu kaasrahastamise viise, peaks kava toetama reguleerivat asutust nende tasude hindamisel. Kava tuleks esitada iga nelja aasta järel. Enne 31. detsembrit 2032 esitatavad kavad tuleks esitada reguleerivale asutusele või muule pädevale asutusele. Pärast nimetatud kuupäeva esitatavad kavad tuleks esitada üksnes reguleerivale asutusele.

(132) Võrgu arengukavas sisalduv teave peaks võimaldama prognoosida tariifidele avalduvat mõju, võttes aluseks regulatiivse varabaasi kavandamise, kasutuselt kõrvaldamise või varadele uue kasutusotstarbe andmise.

(133) Liikmesriigi tasandil riikliku võrgu arengukava esitamise asemel peaks liikmesriikidel olema lubatud koostada piirkondlik võrgu arengukava, mis hõlmab rohkem kui üht liikmesriiki ja on kooskõlas maagaasi turu vabatahtliku piirkondliku lõimimisega.

(134) Erinevalt elektrist hakkab maagaasi osatähtsus tulevikus järk-järgult vähenema, mis mõjutab ka nõudlust taristuinvesteeringute järele. Seepärast tuleb võrgu arengukavaga tasakaalustada konkurentsiprobleeme ja hoida ära varade kasutuskõlbmatuks muutumist.

(135) Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada osa oma jaotussüsteemist strateegiliselt sulgeda ja seda strateegiliselt kohandada, et järk-järgult lõpetada kodutarbijate varustamine maagaasiga ning seeläbi tagada üleminek kestlikule ja tõhusale süsteemile.

(136) Liikmesriigid peaksid taotlema, et vesiniku jaotusvõrgu haldurid tutvustaksid vesinikuvõrgu taristut, mida nad kavatsevad arendada ja millele nad kavatsevad anda uue kasutusotstarbe vesiniku jaotusvõrkude kavades. Maagaasi jaotussüsteemi halduritelt tuleks taotleda võrgu kasutuselt kõrvaldamise kavade väljatöötamist, kui eeldatakse

maagaasinõudluse vähenemist, mis nõuab maagaasi jaotussüsteemide või nende osade kasutuselt kõrvaldamist. Maagaasi jaotussüsteemi halduritel ja vesiniku jaotusvõrgu halduritel võib lubada arendada ühiskavasid, kui nad tegutsevad samas piirkonnas ja võrgu osadele on kavas anda uus kasutusotstarve. Nimetatud kavad peaksid olema kooskõlas võrgu kümneaastaste arengukavadega. Jaotusvõrgu arengukavad ja maagaasi kasutuselt kõrvaldamise kavad peaksid edendama energiatõhusust ja energiasüsteemi lõimimist, võttes arvesse kohalikke kütte- ja jahutuskavasid. Nimetatud kavad peaksid aitama saavutada liidu energia- ja kliimaeesmärke ning põhinema mõistlikel eeldustel maagaasi ja vesiniku nõudluse ja tootmise kohta. Halduritelt tuleks nõuda, et nad korraldaksid kava koostamisel konsultatsiooni, millesse kaasataks asjaomased sidusrühmad, ja teeksid kavade projektid üldsusele kättesaadavaks. Liikmesriigid peaksid tagama suunised reguleerivatest asutustelt, kui jaotussüsteemi osad võivad vajada kasutuselt kõrvaldamist, eelkõige enne nende algselt kavandatud amortisatsiooniaja lõppu.

(137) Raamistikul, millega reguleeritakse ühenduskulude ja -tasude arvutamist ja sissenõudmist biometaani tootjatelt, on oluline roll säästva biometaani lõimimisel liidu maagaasivõrkudesse. Liikmesriigid peaksid kehtestama õigusraamistiku, et hõlbustada biometaani tootmisrajatiste tõhusat ühendamist ülekande- või jaotussüsteemidega. Ülekande- ja jaotussüsteemi haldurite kasutatavate tariifide või metoodikate kehtestamisel või heakskiitmisel peaks reguleerivatel asutustel, ilma et see piiraks nende sõltumatust oma ülesannete täitmisel, olema võimalik võtta arvesse kõnealuste süsteemihaldurite kantud kulusid ja tehtud investeeringuid.

(138) Liidus on vaja liikuda ühendatud vesinikuturgude suunas ja hõlbustada seega piiriülesesse vesinikutaristusse investeerimist.

(139) Turu usaldusväärsust, selle likviidsust ja turuosaliste arvu on vaja suurendada ning seepärast tuleb tugevdada regulatiivset järelevalvet maagaasivarustusega tegelevate ettevõtjate üle. Sellised nõuded ei tohiks piirata finantsturge käsitleva liidu õiguse kohaldamist, vaid peaksid olema sellega kooskõlas. Asjaomastel turgudel toimuvast parema ülevaate saamiseks on vajalik reguleerivate asutuste ja finantsturgude reguleerivate asutuste koostöö. Liikmesriikidel peaks olema võimalik seada maagaasitarneettevõtjate rahaline usaldusväärsus kriteeriumiks, mille alusel anda luba maagaasi müügiks, sealhulgas edasimüügiks. Sellised kriteeriumid peaks olema täiesti läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.

(140) Maagaasi imporditakse liitu peamiselt ja üha enam kolmandatest riikidest. Liidu õigus peaks arvesse võtma maagaasi omadusi, nagu teatud struktuuriline jäikus, mis tuleneb tarnijate kontsentratsioonist, pikaajalistest lepingutest või järgmise etapi likviidsuse puudumisest. Seepärast on vaja rohkem läbipaistvust, sealhulgas hinnakujunduses.

(141) Enne kui komisjon võtab vastu suunised, milles määratakse täpsemalt kindlaks raamatupidamisnõuded, peaksid ACER ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1095/2010 ([33]) loodud Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) nõu pidama ja komisjoni nende sisu osas nõustama. Samuti peaksid ACER ja ESMA tegema koostööd seoses täpsema uurimise ja nõustamisega küsimuses, kas gaasitarnelepingute alusel ja maagaasi tuletisinstrumentidega tehtud tehingute suhtes tuleks kohaldada kauplemiseelseid või -järgseid läbipaistvusnõudeid ning missugused need nõuded peaksid olema.

(142) Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused, peaks julgustama katkestatavate tarnelepingute väljatöötamist.

(143) Liikmesriigid peaksid tagama, et vajalikke kvaliteedinõudeid arvesse võttes oleks maagaasisüsteemile mittediskrimineeriv juurdepääs biometaanil ja teist liiki gaasidel, tingimusel et see juurdepääs on jätkuvalt vastavuses tehniliste normide ja ohutusnõuetega. Need normid ja nõuded peaksid tagama, et biometaani ja teist liiki gaase saab tehniliselt ohutult juhtida maagaasisüsteemi ja transportida selle kaudu, ning et need käsitleksid ka nimetatud gaaside keemilisi omadusi.

(144) Pikaajalised lepingud on liikmesriikide maagaasivarustuses olulisel kohal. Siiski ei peaks need takistama taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja vähese CO_2 heitega gaaside turule sisenemist, mistõttu ei saa sellise fossiilse gaasi, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata, tarnimise lepingud kesta kauem kui 31. detsembrini 2049. Sellised lepingud peaksid alati olema kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega ning ELi toimimise lepinguga, sealhulgas konkurentsireeglitega. Pikaajalisi lepinguid tuleb arvestada ettevõtjate tarne- ja transpordimahu planeerimisel. Kuigi fossiilsel gaasil, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava

([33]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/77/EÜ (ELT L 331, 15.12.2010, lk 84).

tehnoloogiata, on endiselt oluline roll, väheneb selle tähtsus liidu energiavarustuse tagamisel järk-järgult. Liikmesriigid peaksid tagama fossiilse gaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise, võttes arvesse alternatiivide kättesaadavust. Kui see on nende lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades ette nähtud, peaks liikmesriikidel olema võimalik määrata 31. detsembrist 2049 varasem lõpptähtaeg pikaajaliste lepingute puhul, mis puudutavad fossiilset gaasi, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata.

(145) Liidu avalike teenuste osutamise kõrgete standardite säilitamiseks tuleks komisjoni korrapäraselt teavitada kõikidest meetmetest, mida liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamiseks. Komisjon peaks korrapäraselt avaldama aruande, milles analüüsitakse avalike teenuste eesmärkide saavutamiseks liikmesriigi tasandil võetud meetmeid ning võrreldakse nende tõhusust, et anda soovitusi riigi tasandil võetavate meetmete kohta saavutamaks avalike teenuste kõrgeid standardeid.

(146) Käesoleva direktiivi põhinõue on arvestada avaliku teenuse osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletaks kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse üldise kaitse, energiaostuvõimetuse vastu võitlemise, hindade jälgimise, varustuskindluse, keskkonnakaitse ja samaväärse konkurentsitaseme eesmärke kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada riigi tasandil, võttes arvesse riigisiseseid tingimusi ja järgides liidu õigust.

(147) Peaks olema võimalik, et liikmesriikide sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse saavutamiseks võetavad meetmed sisaldaksid eelkõige piisavaid majanduslikke stiimuleid, mille puhul kasutataks, kui see on asjakohane, kõiki olemasolevaid liidu ja riigisiseseid vahendeid. Peaks olema võimalik, et need vahendid hõlmaksid vastutusmehhanisme, mis tagaksid vajaliku investeeringu.

(148) Kui liikmesriikide võetavad meetmed avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt tõlgendatavad riigiabina, siis tuleb vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikele 3 teavitada neist komisjoni.

(149) Turuhindadega tuleks anda õigeid stiimuleid võrgu arendamiseks.

(150) Teatavatel liikmesriikidel peaks nende maagaasiturgude ajaloolise eripära ja küpsusastme tõttu olema võimalik teha erandeid käesoleva direktiiviga kehtestatud erisätetest, et vältida põhjendamatut karistamist ja soodustada maagaasiturgude tõhusat arengut nimetatud liikmesriikides. See kehtib eeskätt Luksemburgi suhtes tema turu eripära tõttu ning kõigi nende liikmesriikide suhtes, kes ei ole veel ühendatud teise liikmesriigi ühendatud süsteemiga või kes ei ole veel saanud esimest kaubanduslikku tarnet oma esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel. Selleks et tagada liidu õiguse ühetaoline kohaldamine, peaksid erandid liikmesriikidele, kes ei ole veel ühendatud teise liikmesriigi ühendatud süsteemiga või kes ei ole veel saanud esimest kaubanduslikku tarnet oma esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel, olema ajutised ja kohaldatavad üksnes seni, kuni kõnealused liikmesriigid suudavad täita kõrgemaid nõudeid turu avamise ja liidu lõimitud maagaasisüsteemiga ühendatuse osas. Selliste erandite puhul peaks erand hõlmama ka kõiki neid käesoleva direktiivi sätteid, mis seonduvad sättega, millest erand tehakse, või mis eeldavad sellise sätte eelnevat kohaldamist.

(151) Liikmesriikidele peaks olema ülitähtis edendada ausat konkurentsi ja eri tarnijate lihtsat turulepääsu, et võimaldada tarbijatel maagaasi liberaliseeritud siseturu võimalustest täielikult kasu saada.

(152) Maagaasi siseturu rajamiseks peaksid liikmesriigid toetama oma riigisiseste turgude lõimimist ning süsteemihaldurite vahelist liidu tasandi ja piirkondliku tasandi koostööd, mis hõlmab ka liidus veel ikka eksisteerivaid isoleeritud gaasisüsteeme.

(153) Vabatahtlikul piirkondlikul turgude lõimimisel, eriti turgude ühinemistel, võib olla mitmesuguseid eeliseid, sõltuvalt turgude iseärasustest. Turgude lõimimine võib anda võimaluse taristu parimaks kasutamiseks, tingimusel et see ei mõjuta negatiivselt naaberturge, nt piiriüleste tariifide suurenemise näol. Samuti on see konkurentsivõime, likviidsuse ja kauplemiste suurendamise võimalus, millest saavad kasu piirkonna lõpptarbijad, kuna see meelitaks ligi tarnijaid, kes turu väiksuse tõttu ei oleks muidu huvitatud. Turgude lõimimine võimaldab ka luua suuremaid piirkondi, millel on juurdepääs rohkematele tarneallikatele. Selline mitmekesistumine võiks mõjutada hulgimüügituru hindu tänu allikatevahelisele suuremale konkurentsile ja see võiks ka suurendada varustuskindlust, kui uues ühinenud piirkonnas puudub sisemine võimsuse piiratus. Turgude integreerimine võiks veelgi toetada maagaasituru

üleminekut, sealhulgas taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi kasutuselevõttu. Liikmesriigid, reguleerivad asutused ja ülekandesüsteemi haldurid peaksid tegema piirkondliku lõimimise hõlbustamiseks koostööd.

(154) Tõelise maagaasi siseturu arendamine liidu ühendatud võrgu abil peaks olema käesoleva direktiivi üks peamisi eesmärke ning seetõttu peaks piiriüleseid ühendusi ja piirkondlikke turge käsitlevate reguleerimisküsimustega tegelemine olema reguleerivate asutuste üks peamisi ülesandeid, mida nad vajaduse korral täidavad tihedas koostöös ACERiga.

(155) Käesoleva direktiivi üks põhieesmärk peaks olema ka tõelise siseturu ühiste normide tagamine ja laialdane maagaasiga varustatus. Moonutamata turuhinnad annaksid sellega seoses stiimuli piiriüleseks kaubanduseks, viies samas hindade lähenemiseni.

(156) Reguleerivad asutused peaksid andma ka teavet turu kohta selleks, et komisjon saaks täita oma ülesannet jälgida ja kontrollida maagaasi siseturgu ning selle lühikese, keskmise ja pika aja arengut, sealhulgas selliseid aspekte nagu pakkumine ja nõudlus, edastamise ja jaotamise taristu, teenuse kvaliteet, piiriülene kaubandus, ülekoormuse juhtimine, investeeringud, hulgimüük ja tarbijahinnad, turu likviidsus, samuti edusammud keskkonnakaitse ja tõhususe alal. Reguleerivad asutused peaksid teatama riiklikele konkurentsiasutustele ja komisjonile nendest liikmesriikidest, kus hinnad takistavad konkurentsi ja turu tõrgeteta toimimist.

(157) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt hästitoimiva maagaasi ja vesiniku siseturu rajamist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(158) Määruse (EL) 2024/1789 alusel võib komisjon võtta vastu suuniseid või võrgueeskirju vajaliku ühtlustamistaseme saavutamiseks. Sellised suunised või võrgueeskirjad, mis on siduvad ja mis võetakse vastu komisjoni rakendusmäärustena, kujutavad endast ka käesoleva direktiivi teatavate sätete puhul kasulikku vahendit, kuna neid saab vajaduse korral kiiresti kohandada.

(159) Komisjonile tuleks eelkõige anda volitus võtta vastu vajalikud suunised, et tagada käesoleva direktiivi eesmärgi saavutamiseks vajalik minimaalne ühtlustamistase.

(160) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi osade ja ülevõtvate liikmesriigi õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et selliste dokumentide esitamine on põhjendatud, eriti pärast Euroopa Liidu Kohtu otsust kohtuasjas C-543/17 ([34]).

(161) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „põhiõiguste harta“) tunnustatud põhimõtteid. Seepärast tuleks käesolevat direktiivi tõlgendada ja kohaldada kooskõlas kõnealuste õiguste ja põhimõtetega, ning eelkõige põhiõiguste harta artiklis 8 tagatud õigusega isikuandmete kaitsele. On oluline, et isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi alusel toimuks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 ([35]).

(162) Selleks et muuta käesoleva direktiivi mitteolemuslikke osi ning täiendada seda seoses teatavate valdkondadega, mis on käesoleva direktiivide eesmärkide saavutamise seisukohast olulised, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte eesmärgiga kehtestada suunised miinimumnõuete kohta, et tagada ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja maagaasi hoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri sõltumatus, suunised ülekandesüsteemi halduri või vesiniku ülekandevõrgu halduri sertifitseerimise menetluse üksikasjade kohta, suunised reguleerivate asutuste omavahelise ja ACERiga tehtava koostöö alaste kohustuste ulatuse kohta, suunised, millega nähakse ette üksikasjad menetluse puhul, mis käsitleb

([34]) Euroopa Kohtu 8. juuli 2019. aasta otsus kohtuasjas C-543/17: komisjon *vs.* Belgia Kuningriik, ECLI:EU:C:2019:573.

([35]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

kooskõla reguleerivate asutuste poolt tehtud otsuse ning võrgueeskirjade ja suuniste vahel, mis on vastu võetud vastavalt käesolevale direktiivile ja määrusele (EL) 2024/1789, ning suunised, milles määratakse kindlaks andmete säilitamise meetodid ja kord ning maagaasi ja vesiniku tarnelepingute kohaseid ning maagaasi ja vesiniku derivaate puudutavaid tehinguid käsitlevate, tarneettevõtjate esitatavate andmete vorm ja sisu. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes ([36]) sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(163) Selleks et tagada käesoleva direktiivi ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et määrata kindlaks koostalitlusvõime nõuded ning kehtestada mittediskrimineeriv ja läbipaistev andmetele juurdepääsu kord. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas määrusega (EL) nr 182/2011.

(164) Selleks et tagada käesoleva direktiivi sujuv ja tõhus rakendamine, toetab komisjon liikmesriike Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/240 ([37]) loodud tehnilise toe instrumendiga, millega antakse vajaduspõhiseid tehnilisi eksperditeadmisi, et kavandada ja rakendada reforme, sealhulgas selliseid, millega edendatakse konkurentsivõimelist maagaasi ja vesiniku siseturgu, võimaldatakse taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi turule lõimimist ning tihendatakse ülekandesüsteemi haldurite ja jaotussüsteemi haldurite vahelist koostööd ja kooskõlastamist. Selline tehniline tugi hõlmab näiteks haldussuutlikkuse suurendamist, õigusraamistike ühtlustamist ja asjakohaste parimate tavade jagamist.

(165) Seetõttu tuleks direktiiv 2009/73/EÜ kehtetuks tunnistada ning kohustus võtta käesolev direktiiv liikmesriigi õigusesse üle peaks piirduma sätetega, mida on võrreldes direktiiviga 2009/73/EÜ oluliselt muudetud. Muutmata sätete ülevõtmise kohustus tuleneb nimetatud direktiivist.

(166) Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide kohustusi, mis on seotud III lisa B osas osutatud direktiivide liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevadega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

REGULEERIMISESE, KOHALDAMISALA JA MÕISTED

Artikkel 1

Reguleerimisese ja kohaldamisala

1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse maagaasi- ja vesinikuturgude CO_2 heite vähendamise ühine raamistik, et aidata kaasa liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele.

2. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse maagasisüsteemi kasutades toimuva maagaasi ülekande, jaotamise, tarnimise ja hoiustamise ühised normid ning tarbijakaitse sätted, et luua liidus integreeritud, konkurentsivõimeline ja läbipaistev maagaasiturg. Selles sätestatakse normid, mis on seotud kõnealuse sektori korraldamise ja toimimisega, juurdepääsuga turule, maagaasisüsteemi kasutades toimuva maagaasi ülekande, jaotamise, tarnimise ja hoiustamise ning maagaasisüsteemi käitamise lubade väljastamise kriteeriumite ja menetlustega.

([36]) ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.
([37]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/240, millega luuakse tehnilise toe instrument (ELT L 57, 18.2.2021, lk 1).

3. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse maagaasi transportimise, tarnimise ja hoiustamise ühised normid ning normid maagaasisüsteemi muutmiseks taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasil ja vähese CO_2 heitega gaasil põhinevaks lõimitud ja väga tõhusaks süsteemiks.

4. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse vesiniku vesinikusüsteemis transportimise, tarnimise ja hoiustamise normid. Selles sätestatakse reeglid, mis on seotud kõnealuse sektori korraldamise ja toimimisega, juurdepääsuga turule, võrgulubade ning tarnimise, hoiustamise ja vesinikusüsteemi käitamise lubade väljastamise menetluste ja kriteeriumitega.

5. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse reeglid sellise liiduülese ühendatud vesinikusüsteemi järkjärguliseks väljaarendamiseks, mis aitab saavutada elektrisüsteemi pikaajalise paindlikkuse ja vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada, võttes arvesse kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaali ning energia- ja kulutõhusust seoses muude võimalustega, aidates seega liidu energiasüsteemi CO_2 heidet vähendada.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „maagaas“ – gaas, mis koosneb peamiselt metaanist, sealhulgas biometaan, või muud liiki gaasid, mida saab tehniliselt ja ohutult juhtida maagaasisüsteemi ja selle kaudu transportida;

2) „taastuvatest energiaallikatest toodetud gaas“ – biogaas, nagu on määratletud direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 28, sealhulgas biogaas, mis on väärindatud biometaaniks, ning muud kui bioloogilise päritoluga taastuvkütused, nagu on määratletud kõnealuse direktiivi artikli 2 punktis 36;

3) „maagaasisüsteem“ – taristusüsteem, sealhulgas torujuhtmed, veeldatud maagaasi terminalid ja maagaasihoidlad, mille kaudu transporditakse maagaasi;

4) „vesinikusüsteem“ – taristusüsteem, sealhulgas vesinikuvõrgud, vesinikuhoidlad ja vesinikuterminalid, mis sisaldab kõrge puhtusastmega vesinikku;

5) „vesinikuhoidla“ – kõrge puhtusastmega vesiniku hoidmiseks kasutatav rajatis:

   a) kaasa arvatud vesinikuterminali see osa, mida kasutatakse vesiniku hoiustamiseks, kuid välja arvatud tootmistegevuseks kasutatav osa ja eranditult vesinikuvõrgu haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavad hoidlad;

   b) kaasa arvatud suured, eelkõige maa-alused, vesinikuhoidlad, kuid välja arvatud hõlpsalt jäljendatavad vesiniku hoiustamise seadmed;

6) „vesinikuhoidla haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vesiniku hoiustamise ülesannet ja vastutab vesinikuhoidla käitamise eest;

7) „vesiniku mahuvaru“ – kõrge puhtusastmega vesiniku hoiustamine survestamise teel vesinikuvõrkudes, välja arvatud vesinikuvõrgu haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavad hoidlad;

8) „vesinikuterminal“ – rajatis, mida kasutatakse veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi mahalaadimiseks ja gaasiliseks vesinikuks muundamiseks, et juhtida see vesinikuvõrku või maagaasisüsteemi, või gaasilise vesiniku veeldamiseks ja selle pealelaadimiseks, sealhulgas abiteenused ja ajutine hoiustamine, mis on vajalikud muundamisprotsessiks ja seejärel vesinikuvõrku juhtimiseks, kuid mitte ükski hoiustamiseks kasutatav vesinikuterminali osa;

9) „vesinikuterminali haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi mahalaadimise ja gaasiliseks vesinikuks muundamisega, et juhtida see vesinikuvõrku või maagaasisüsteemi, või gaasilise vesiniku veeldamise ja pealelaadimisega ning kes vastutab vesinikuterminali käitamise eest;

10) „vesiniku kvaliteet“ – vesiniku puhtus ja saasteained kooskõlas vesinikusüsteemi vesiniku kvaliteedi standarditega;

11) „vähese CO_2 heitega vesinik“ – vesinik, mille energiasisaldus tuleneb muudest kui taastuvatest energiaallikatest ja mis vastab kasvuhoonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele, võrreldes muu kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste fossiilkütuste võrdlusväärtusega, mis on kehtestatud muude kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste ja ringlussevõetud süsinikupõhiste kütustega saavutatava kasvuhoonegaaside heite vähenemise hindamise metoodikas, mis on vastu võetud vastavalt direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 29a lõikele 3;

12) „vähese CO_2 heitega gaas“ – gaasilised kütused, mis on direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 35 määratletud ringlussevõetud süsinikupõhised kütused, vähese CO_2 heitega vesinik ja sünteetilised gaasilised kütused, mille energiasisaldus tuleneb vähese CO_2 heitega vesinikust ja mis vastavad kasvuhoonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele, võrreldes muude kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste fossiilkütuste võrdlusväärtusega, mis on kehtestatud vastavalt direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 29a lõikele 3 vastu võetud metoodikas;

13) „vähese CO_2 heitega kütused“ – direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 35 määratletud ringlussevõetud süsinikupõhised kütused, vähese CO_2 heitega vesinik ja sünteetilised gaasilised ja vedelkütused, mille energiasisaldus tuleneb vähese CO_2 heitega vesinikust ja mis vastavad kasvuhoonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele, võrreldes muude kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste fossiilkütuste võrdlusväärtusega, mis on kehtestatud vastavalt direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 29a lõikele 3 vastu võetud metoodikas;

14) „vesinikuettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vähemalt üht järgmistest ülesannetest: vesiniku tootmine, transportimine, tarnimine, ostmine või hoiustamine või vesinikuterminali käitamine, ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste või hoolduskäsimuste eest, välja arvatud lõpptarbijad;

15) „maagaasiettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi tootmise, ülekandmise, jaotamise, tarnimise, ostmise või hoiustamisega ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste või hoolduskäsimuste eest, välja arvatud lõpptarbijad;

16) „tootmisetapi torustik“ – torujuhe või torustik, mida kasutatakse või ehitatakse osana nafta või maagaasi tootmisest või mida kasutatakse maagaasi edastamiseks ühest või mitmest sellise tootmise paigast töötlusettevõttesse, terminali või lõplikku maabumisterminali;

17) „ülekanne“ – maagaasi transportimine, välja arvatud tarnimine, torustiku kaudu, mis koosneb peamiselt kõrgsurvetorudest ja mis ei ole tootmisetapi torustik ega kõrgsurvetorustiku osa, mida kasutatakse eelkõige maagaasi kohalikuks jaotamiseks, et edastada seda tarbijatele;

18) „ülekandesüsteemi haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab ülekande ülesannet ja vastutab ülekandesüsteemi käitamise, selle hoolduse tagamise ja vajaduse korral ülekandesüsteemi arendamise eest teatud paikkonnas, ning kohaldataval juhul selle teiste süsteemidega ühendamise eest, ning selle eest, et on tagatud süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust maagaasi transportimise järele;

19) „jaotamine“ – maagaasi transportimine kohalike või piirkondlike torustike kaudu selle edastamiseks tarbijatele, välja arvatud tarnimine;

20) „jaotussüsteemi haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab maagaasi jaotamise ülesannet ja vastutab jaotussüsteemi käitamise, selle hoolduse tagamise ja vajaduse korral arendamise eest teatud paikkonnas, ning kohaldataval juhul selle teiste süsteemidega ühendamise eest ning selle eest, et on tagatud süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust maagaasi jaotamise järele;

21) „vesinikuvõrk“ – maismaatorustik ja merealune torustik, mida kasutatakse kõrge puhtusastmega vesiniku transportimiseks, et seda tarbijatele edastada, välja arvatud tarnimine;

22) „vesiniku transportimine“ – vesiniku ülekanne ja jaotamine vesinikuvõrgu kaudu, et seda tarbijatele edastada, välja arvatud tarnimine;

23) „vesiniku ülekandevõrk“ – torustik kõrge puhtusastmega vesiniku transportimiseks, eelkõige torustik, mis sisaldab vesiniku ühendustorusid või mis on otse ühendatud vesinikuhoidlaga, vesinikuterminalidega või kahe või enama vesiniku ühendustoruga või mille peamine ülesanne on transportida vesinikku teistesse vesinikuvõrkudesse, vesinikuhoidlasse või vesinikuterminalidesse, välistamata võimalust, et selliseid võrke kasutatakse tarnimiseks otseühendusega tarbijatele;

24) „vesiniku jaotusvõrk“ – torustik kõrge puhtusastmega vesiniku kohalikuks või piirkondlikuks transportimiseks, mille peamine ülesanne on tarnida vesinikku otseühendusega tarbijatele ja mis ei hõlma vesiniku ühendustorusid ning mis ei ole otse ühendatud vesinikuhoidlate või vesinikuterminalidega, välja arvatud juhul, kui kõnealune torustik oli 4. augustil 2024 maagaasi jaotussüsteem ja sellele on osaliselt või täielikult antud uus kasutusotstarve vesiniku transportimiseks, või kahe või enama vesiniku ühendustoruga;

25) „vesinikuvõrgu haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vesiniku transportimise ülesannet ja vastutab vesinikuvõrgu käitamise, selle hoolduse tagamise ja vajaduse korral vesinikuvõrgu arendamise eest teatavas paikkonnas ja kohaldataval juhul selle teiste vesinikuvõrkudega ühendamise eest ning selle eest, et on tagatud süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust vesiniku transportimise järele;

26) „vesiniku ülekandevõrgu haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab vesiniku ülekandevõrgu käitamise, selle hoolduse tagamise ja vajaduse korral vesiniku ülekandevõrgu arendamise eest teatavas paikkonnas ja kohaldataval juhul selle teiste vesinikuvõrkudega ühendamise eest ning selle eest, et on tagatud võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust vesiniku transportimise järele;

27) „vesiniku jaotusvõrgu haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab vesiniku jaotusvõrgu käitamise, selle hoolduse tagamise ja vajaduse korral vesiniku jaotusvõrgu arendamise eest teatavas paikkonnas ja kohaldataval juhul teiste vesinikuvõrkudega ühendamise eest ning selle eest, et on tagatud võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust vesiniku transportimise järele;

28) „tarnimine“ – maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi, või vesiniku, sealhulgas vedela orgaanilise vesiniku kandja kujul vesiniku või veeldatud vesiniku ja vesiniku derivaatide, sealhulgas ammoniaagi või metanooli müük, kaasa arvatud edasimüük tarbijatele;

29) „tarneettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab tarneülesannet;

30) „viimasena vastutav tarnija“ – tarnija, kes on määratud üle võtma maagaasi tarnimise tarbijatele, kelle tarnija on tegevuse lõpetanud;

31) „maagaasihoidla“ – maagaasi hoidmiseks kasutatav rajatis, mis kuulub maagaasiettevõtjale või mida kasutab maagaasiettevõtja, kaasa arvatud maagaasi veeldusjaama maagaasi hoidmiseks kasutatav osa, välja arvatud selle tootmistegevuseks kasutatav osa ja välja arvatud ka eranditult ülekandesüsteemi haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatav osa;

32) „maagaasihoidlate haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab maagaasi hoiustamise ülesannet ja vastutab maagaasihoidla käitamise eest;

33) „maagaasi veeldusjaam“ – terminal, mida kasutatakse maagaasi veeldamiseks või veeldatud maagaasi impordiks, mahalaadimiseks ja taasgaasistamiseks, kaasa arvatud taasgaasistamiseks ja selle järel ülekandesüsteemi toimetamiseks vajalikud abiteenused ja ajutised hoidlad, kuid välja arvatud kõik hoidlatena kasutatavad veeldatud maagaasi terminalide osad;

34) „maagaasi veeldusjaamade haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab maagaasi veeldamise või veeldatud maagaasi impordi, mahalaadimise ja taasgaasistamise ülesannet ning vastutab maagaasi veeldusjaama kasutamise eest;

35) „süsteem“ – ülekandevõrk, jaotusvõrk, maagaasi veeldusjaamad või maagaasihoidlad, mis kuuluvad maagaasiettevõtjale või mida ta kasutab, sealhulgas mahuvaru ja selle abiteenuste rajatised ning sidusettevõtjate rajatised, mida vajatakse juurdepääsuks ülekandele, jaotamisele ja veeldatud maagaasile;

36) „abiteenused“ – kõik teenused, mida on vaja juurdepääsuks ülekandevõrkudele, jaotusvõrkudele, maagaasi veeldusjaamadele või maagaasihoidlatele ning nende käitamiseks, kaasa arvatud koormuse tasakaalustus-, segamis- ja inertgaasi lisamisseadmed, välja arvatud eranditult ülekandesüsteemi haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavad rajatised;

37) „maagaasi mahuvaru“ – maagaasi hoiustamine survestamise teel ülekande- ja jaotussüsteemides, välja arvatud ülekandesüsteemi haldurite ülesannete täitmisel kasutatavad rajatised;

38) „ühendatud süsteem“ – mitu omavahel ühendatud süsteemi;

39) „ühendustoru“ – ülekandetoru, mis ületab kas maa või õhu kaudu liikmesriikide vahelist piiri ja mille otstarve on ühendada kõnealuste liikmesriikide riigisiseseid ülekandesüsteeme, või liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheline ülekandetoru kuni liikmesriigi territooriumini või kõnealuse liikmesriigi territoriaalmereni;

40) „vesiniku ühendustoru“ – vesinikuvõrk, mis ületab kas maa või õhu kaudu liikmesriikide vahelist piiri ja mille otstarve on ühendada kõnealuste liikmesriikide riigisiseseid vesinikuvõrke, või liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheline vesinikuvõrk kuni liikmesriigi territooriumini või kõnealuse liikmesriigi territoriaalmereni;

41) „otsetoru“ – ühendatud süsteemi täiendav maagaasitorujuhe;

42) „integreeritud maagaasiettevõtja“ – vertikaalselt või horisontaalselt integreeritud ettevõtja;

43) „vertikaalselt integreeritud ettevõtja“ – maagaasiettevõtja või maagaasiettevõtjate rühm või vesinikuettevõtja või vesinikuettevõtjate rühm, mille üle on samal isikul või samadel isikutel on otsene või kaudne kontroll ja kus asjaomase ettevõtja või ettevõtjate kontserni vähemalt üks ülesanne on maagaasi ülekandmine, jaotamine, vesiniku transportimine, vesinikuterminali käitamine, maagaasi veeldamine või maagaasi või vesiniku hoiustamine ning teine ülesanne maagaasi või vesiniku tootmine või tarnimine;

44) „horisontaalselt integreeritud ettevõtja“ – ettevõtja, kelle vähemalt üks ülesanne on maagaasi tootmine, ülekanne, jaotamine, tarnimine või hoiustamine ja kellel on ka ülesanne väljaspool maagaasisektorit;

45) „sidusettevõtja“ – seotud ettevõtja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL ([38]) artikli 2 punkti 12 tähenduses või samadele aktsionäridele või osanikele kuuluv ettevõtja;

46) „süsteemi kasutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tarnib süsteemi maagaasi või vesinikku või kellele tarnitakse süsteemist maagaasi või vesinikku;

47) „tarbija“ – maagaasi või vesiniku hulgimüüja või lõpptarbija ja maagaasi või vesinikku ostev maagaasi- või vesinikuettevõtja;

48) „kodutarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi või vesinikku oma majapidamise tarbeks;

49) „äritarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi või vesinikku muuks kui oma majapidamise tarbeks kasutamiseks;

50) „lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi või vesinikku oma tarbeks;

51) „hulgimüüja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab maagaasi või vesinikku selle edasimüügiks kas oma asukohasüsteemist või väljastpoolt seda, välja arvatud ülekande- või jaotussüsteemi haldur;

52) „mikroettevõtja“, „väikeettevõtja“ või „keskmise suurusega ettevõtja“ – mikroettevõtja, väikeettevõtja või keskmise suurusega ettevõtja, nagu on määratletud komisjoni soovituse 2003/361/EÜ ([39]) lisa artiklis 2;

53) „gaasitarneleping“ – maagaasi või vesiniku tarnimist käsitlev leping, välja arvatud maagaasi tuletisinstrument;

54) „maagaasi tuletisinstrument“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL ([40]) I lisa C jao punktis 5, 6 või 7 määratletud finantsinstrument, kui kõnealune finantsinstrument on seotud maagaasiga;

([38]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ (ELT L 182, 29.6.2013, lk 19).

([39]) Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

([40]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).

55) „kontroll“ – õigused, lepingud või muud vahendid, mis kas eraldi või ühiselt ning vastavaid asjaolusid või õigusnorme arvestades annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada, eelkõige tulenevalt:

a) omandiõigusest või õigusest osaliselt või täielikult kasutada ettevõtja vara;

b) õigustest või lepingutest, mis võimaldavad otsustavalt mõjutada ettevõtja organite koosseisu, hääletamist või otsuseid;

56) „pikaajaline leping“ – gaasitarneleping, mis kestab kauem kui aasta;

57) „sisend-väljundsüsteem“ – maagaasile või vesinikule juurdepääsu mudel, mille puhul süsteemi kasutajad reserveerivad võimsusega seotud õigusi iseseisvalt sisse- ja väljavoolupunktides, mis hõlmavad ülekandesüsteemi ja võivad hõlmata kogu jaotussüsteemi või selle osa või vesinikuvõrke;

58) „tasakaalustusala“ – süsteem, mille suhtes on kohaldatav konkreetne tasakaalustuskord ja mis hõlmab ülekandesüsteemi ja võib hõlmata kogu jaotussüsteemi või selle osa;

59) „virtuaalne kauplemispunkt“ – mittefüüsiline kauplemispunkt sisend-väljundsüsteemis, kus maagaas või vesinik vahetavad omanikku, ilma et oleks vaja reserveerida võimsust;

60) „võrgu kasutaja“ – süsteemihalduri klient või potentsiaalne klient või süsteemihaldur ise niivõrd, kuivõrd süsteemihalduril on tarvis täita oma maagaasi või vesiniku transportimise ülesannet;

61) „sissevoolupunkt“ – punkt, mille võimsust saavad reserveerida sisend-väljundsüsteemile juurdepääsu pakkuvad võrgu kasutajad;

62) „väljavoolupunkt“ – punkt, mille võimsust saavad reserveerida võrgu kasutajad, kes lasevad gaasil sisend-väljundsüsteemist välja voolata;

63) „ühenduspunkt“ – füüsiline või virtuaalne punkt, mis ühendab kõrvuti asuvaid sisend-väljundsüsteeme või mis ühendab sisend-väljundsüsteemi ühendustoruga, eeldusel et võrgu kasutajad saavad reserveerida selle punkti võimsust;

64) „virtuaalne ühenduspunkt“ – ühtse võimsusteenuse pakkumise eesmärgil ühtseks tervikuks liidetud kaks või mitu ühenduspunkti, mis ühendavad kõrvuti asuvaid ühtesid ja samu sisend-väljundsüsteeme;

65) „turuosaline“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab, müüb või toodab maagaasi või vesinikku või pakub hoiustamisteenuseid, sealhulgas annab kauplemiskorraldusi ühel või mitmel maagaasi- või vesinikuturul, kaasa arvatud tasakaalustamisturgudel;

66) „lepingu lõpetamise tasu“ – tasu või trahv, mille tarnija või turuosaline määrab tarbijale gaasitarne- või teeninduslepingu lõpetamise eest;

67) „vahetustasu“ – tasu või trahv, mille tarnija, turuosaline või süsteemihaldur otse või kaudselt määrab tarbijale tarnija või turuosalise vahetamise eest, sealhulgas lepingu lõpetamise tasu;

68) „arvel esitatav teave“ – lõpptarbija arvel esitatud teave, välja arvatud maksenõue;

69) „tavaarvesti“ – analoogarvesti või elektrooniline arvesti, mis ei suuda samal ajal andmeid edastada ja vastu võtta;

70) „nutiarvestisüsteem“ – elektrooniline süsteem, mis on võimeline mõõtma võrku saadetud maagaasi või vesinikku ja võrgust tarbitud maagaasi või vesinikku ning mis annab rohkem teavet kui tavaarvesti ning suudab elektroonilist sidet kasutades edastada ja vastu võtta andmeid teavitamise, seire ja kontrolli eesmärgil;

71) „koostalitlusvõime“ – nutiarvestuse puhul kahe või enama energia- või sidevõrgu, -süsteemi, -seadme, -rakenduse või -komponendi võime töötada koos ning vahetada ja kasutada teavet, et täita vajalikke funktsioone;

72) „uusimad kättesaadavad“ – nutiarvestuse puhul andmed, mis esitatakse ajavahemikus, mis vastab riigi turu lühimale tasakaaluarvelduse ajavahemikule;

73) „parim võimalik tehnika“ – nutiarvestuse puhul seoses andmekaitse ja -turvalisusega kõige tõhusamad, paremini väljaarendatud ja praktiliselt sobivad meetodid, mis põhimõtteliselt loovad aluse andmekaitset ja -turvalisust käsitlevate liidu õigusnormide järgimisele;

74) „energiaostuvõimetus“ – direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punktis 52 määratletud energiaostuvõimetus;

75) „aktiivne tarbija“ – maagaasi lõpptarbija või ühiselt toimiv maagaasi lõpptarbijate rühm, kes:

a) tarbib või hoiustab taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, mis on toodetud:

i) tema valdustes, mis asuvad kindlaksmääratud piirides, või

ii) muudes valdustes, kui see on asjaomases liikmesriigis lubatud;

b) tingimusel et tema tegevus ei ole lõpptarbija peamine äri- või kutsetegevus ja see viiakse läbi kooskõlas taastuvatest energiaallikatest gaasi tootmise suhtes kohaldatava õigusega, eelkõige seoses kasvuhoonegaaside heitega:

i) müüb taastuvatest energiaallikatest ise toodetud gaasi, kasutades maagaasisüsteemi, või

ii) osaleb paindlikkus- või energiatõhususkavades;

76) „energiatõhususe esikohale seadmine“ – energiatõhususe esikohale seadmine, nagu on määratletud määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punktis 18;

77) „uue kasutusotstarbe andmine“ – uue kasutusotstarbe andmine, nagu see on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/869 ([41]) artikli 2 punktis 18.

II PEATÜKK

TURUKORRALDUSE ÜLDNORMID

Artikkel 3

Konkurentsivõimelised, tarbijakesksed, paindlikud ja mittediskrimineerivad maagaasi- ja vesinikuturud

1. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad võivad vabalt osta maagaasi ja vesinikku oma valitud tarnijalt ja tarbijatel võib olla korraga rohkem kui üks maagaasi või vesiniku tarneleping, tingimusel et nõutavad ühendused ja mõõtmispunktid on olemas.

2. Liikmesriigid tagavad, et nende õiguses ei takistata tarbetult piiriülest maagaasi ja vesinikuga kauplemist, maagaasi ja vesinikuga kauplemise likviidsust ja selle teket, tarbijate osalemist, investeerimist, eelkõige investeerimist taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO_2 heitega gaasi, või energia salvestamist liikmesriikide vahel ning tagavad, et maagaasi ja vesiniku hinnad kajastaksid tegelikku nõudlust ja pakkumist.

3. Liikmesriigid peavad tagama, et maagasi ja vesiniku siseturgudel ei oleks tarbetuid takistusi turule sisenemisel ja sealt väljumisel, turul kauplemisel ja tegutsemisel.

4. Liikmesriigid ja reguleerivad asutused tagavad, et energiaettevõtjate suhtes kohaldatakse läbipaistvaid, proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid õigusnorme, tasusid ja kohtlemist, eelkõige võrguühenduse, hulgiturgudele juurdepääsu, andmetele juurdepääsu, vahetamisprotsessi ja arvete esitamise korra ning, kui see on kohaldatav, lubade osas.

([41]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45).

5. Liikmesriigid tagavad, et maagasi ja vesiniku siseturgudel tegutsevad kolmandate riikide turuosalised järgivad kohaldatavat liidu ja liikmesriikide õigust, sealhulgas keskkonna ja ohutusega seotud õigust.

6. Liikmesriigid tagavad vesinikuturul kliendikeskse ja energiatõhusa lähenemisviisi. Vesiniku kasutamine on suunatud tarbijatele sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada ja kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal on suur ning kus ei ole energia- ja kulutõhusamaid võimalusi.

7. Liikmesriigid tagavad, et käesolevat direktiivi rakendatakse viisil, mis soodustab energiasüsteemi lõimimist, diskrimineerimata põhjendamatult energiatõhusamaid lahendusi, nagu otsene elektrifitseerimine, kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.

Artikkel 4

Turupõhised tarnehinnad

1. Tarnijad võivad vabalt määrata hinna, millega nad maagaasi ja vesinikku tarbijatele tarnivad. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et tagada tarnijate vahel tõhus konkurents ja mõistlikud hinnad lõpptarbijatele.

2. Liikmesriigid tagavad energiaostuvõimetute tarbijate ja vähekaitstud kodutarbijate kaitse artiklite 26–29 kohaselt sotsiaalpoliitika või muude meetmetega kui riiklik sekkumine tarnitava maagaasi ja vesiniku hinnakujundusse.

3. Erandina lõigetest 1 ja 2 võivad liikmesriigid kasutada energiaostuvõimetutele tarbijatele ja vähekaitstud kodutarbijatele maagaasi tarnimise hinnakujunduse puhul riiklikku sekkumist. Riiklikule sekkumisele kehtivad lõigetes 4 ja 5 sätestatud tingimused.

4. Riiklik sekkumine maagaasi tarnimise hinnakujundusse vastab järgmistele tingimustele:

a) sekkumine taotleb üldist majanduslikku kasu ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik sellega taotletava üldise majandusliku kasu saamiseks;

b) sekkumine on selgelt määratletud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja kontrollitav;

c) sekkumine tagab kõikidele liidu maagaasiettevõtjatele võrdse juurdepääsu tarbijatele;

d) sekkumine on ajaliselt piiratud ja sellest kasusaajate suhtes proportsionaalne;

e) sekkumine ei too turuosalistele diskrimineerival viisil kaasa lisakulusid;

f) sekkumine ei takista fossiilse gaasi järkjärgulist ja õigeaegset kasutuselt kõrvaldamist, et saavutada määruses (EL) 2021/1119 sätestatud liidu 2030. aasta kliimaeesmärk ja kliimaneutraalsuse eesmärk.

5. Liikmesriik, kes kasutab käesoleva artikli lõike 3 kohaselt riiklikku sekkumist maagaasi tarnimise hinnakujundusse, peab järgima ka määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d ja artiklit 24 sõltumata sellest, kas asjaomases liikmesriigis on märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid kodutarbijaid. Enne kui lõpetatakse riiklik sekkumine maagaasi tarnimise hinnakujundusse, tagavad liikmesriigid piisavad toetusmeetmed energiaostuvõimetutele tarbijatele ja vähekaitstud kodutarbijatele kooskõlas käesoleva artikli lõikega 2.

6. Selleks, et luua tarnijate vahel maagaasi tarnelepingute alane tõhus konkurents ning saavutada täielikult toimiv turupõhine ja taskukohane maagaasi jaehinnakujundus kooskõlas lõikega 1, võivad liikmesriigid kasutada üleminekuperioodil riiklikku sekkumist maagaasi tarnimise hinnakujundusse neile kodutarbijatele, kelle suhtes ei kohaldata lõike 3 kohast riiklikku sekkumist, ja mikroettevõtjatele.

7. Lõike 6 kohane riiklik sekkumine vastab lõikes 4 esitatud kriteeriumidele ning

a) sellele lisanduvad meetmed, mille eesmärk on saavutada tõhus konkurents, ning nende meetmetega saavutatud edusammude hindamise metoodika;

b) see määratakse kindlaks metoodika abil, millega tagatakse tarnijate mittediskrimineeriv kohtlemine;

c) see on kehtestatud kulusid ületaval hinnatasemel, mis võimaldab tõhusat hinnakonkurentsi;

d) see on korraldatud selliselt, et see vähendaks võimalikult palju negatiivset mõju maagaasi hulgimüügiturule;

e) sellega tagatakse, et kõigil riiklikust sekkumisest kasusaajatel on võimalik valida vabaturu pakkumisi ja neid teavitatakse otse vähemalt kord kvartalis vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest ning et neile pakutakse abi, et üle minna turupõhisele pakkumisele;

f) sellega tagatakse, juhul kui liikmesriik jätkab nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttu vastavalt artiklile 17, et kõiki riiklikust sekkumisest kasusaajaid teavitatakse otse nutiarvestite paigaldamise võimalusest ja neile antakse vajalikku abi;

g) see ei too kaasa otsest ristsubsideerimist tarbijate vahel, kellele tarnitakse vabaturuhindade alusel, ja nende vahel, kellele tarnitakse reguleeritud tarnehindade alusel.

8. Liikmesriigid teatavad lõigete 3 ja 6 kohaselt võetud meetmetest komisjonile ühe kuu jooksul pärast nende vastuvõtmist ja nad võivad hakata neid viivitamatult kohaldama. Teatamisel tuleb lisada selgitus, miks muude vahenditega ei olnud võimalik taotletavat eesmärki rahuldavalt saavutada, kuidas on täidetud lõigetes 4, 5 ja 7 sätestatud nõuded ning kuidas mõjutavad teavitatud meetmed konkurentsi. Teates kirjeldatakse meetmest kasusaajaid, eelkõige energiaostuvõimetuid tarbijaid ja vähekaitstud kodutarbijaid ning võimalikke muid kasusaajaid, meetme kestust ja sellest mõjutatud kodutarbijate arvu ning selgitatakse, kuidas reguleeritud hind kindlaks määrati.

9. Liikmesriigid esitavad 15. märtsiks 2025 ja pärast seda iga kahe aasta tagant komisjonile lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannearuannete osana aruanded käesoleva artikli rakendamise kohta ning käesoleva artikli kohase riikliku sekkumise vajalikkuse ja proportsionaalsuse kohta ning hinnangu edusammude kohta, mida on tehtud tarnijate vahel tõhusa konkurentsi saavutamisel ja turupõhistele hindadele üleminekul. Liikmesriigid, kes kohaldavad kooskõlas lõikega 6 reguleeritud hindu, annavad aru lõikes 7 sätestatud tingimuste täitmisest, sealhulgas tingimuste täitmisest tarnijate poolt, kes peavad riiklikku sekkumist kohaldama, ning reguleeritud hindade mõjust kõnealuste tarnijate rahalisele olukorrale.

10. Komisjon vaatab maagaasi turupõhise jaehinnakujunduse saavutamise eesmärgil käesoleva artikli rakendamise läbi ning esitab selle kohta aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Kui see on asjakohane, sisaldab aruanne hinnangut selle kohta, milline on nende meetmete mõju liidu kliimaneutraalsuse eesmärgi ning muude energia- ja kliimaeesmärkide saavutamisel tehtud edusammudele. Seda võib ühildada direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 lõikes 10 osutatud aruandega, mis käsitleb nimetatud artikli rakendamist. Asjakohasel juhul esitatakse aruandega koos või hiljem seadusandlik ettepanek. Seadusandlik ettepanek võib sisaldada reguleeritud hindade kasutamise lõppkuupäeva.

Artikkel 5

Juurdepääs taskukohasele energiale maagaasi hinnakriisi ajal

1. Komisjoni ettepanekul võib nõukogu kuulutada rakendusotsusega välja piirkondliku või kogu liitu hõlmava maagaasi hinnakriisi, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) maagaasi hulgimüügiturgudel on väga kõrged keskmised hinnad, mis on vähemalt kaks ja pool korda kõrgemad kui viimase viie aasta keskmine hind ja vähemalt 180 eurot/MWh ning mis jätkuvad eeldatavasti veel vähemalt kuus kuud; viimase viie aasta keskmise hinna arvutamisel ei võeta arvesse perioode, mil oli välja kuulutatud piirkondlik või kogu liitu hõlmav maagaasi hinnakriis;

b) esinenud on maagaasi jaehindade järsk tõus umbes 70 %, mis kestab eeldatavasti veel vähemalt kolm kuud.

2. Lõikes 1 osutatud rakendusotsuses täpsustatakse kõnealuse otsuse kehtivusaeg, mis võib olla kuni üks aasta. Seda ajavahemikku võib vastavalt lõikes 8 sätestatud menetlusele pikendada kuni üheaastaste järjestikuste ajavahemike võrra.

3. Lõike 1 kohaselt piirkondliku või kogu liitu hõlmava maagaasi hinnakriisi väljakuulutamine peab tagama ausa konkurentsi ja kaubanduse kõigis liikmesriikides, mida rakendusotsus mõjutab, et siseturgu ei moonutataks põhjendamatult.

4. Kui lõikes 1 osutatud tingimused on täidetud, esitab komisjon ettepaneku kuulutada välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav maagaasi hinnakriis, sealhulgas rakendusotsuse kavandatava kehtivusaja.

5. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega muuta lõike 4 või 8 kohaselt esitatud komisjoni ettepanekut.

6. Kui nõukogu on käesoleva artikli lõike 1 kohaselt võtnud vastu rakendusotsuse, võivad liikmesriigid nimetatud otsuse kehtivusaja jooksul kohaldada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd), kodutarbijate ja määruse (EL) 2017/1938 artikli 2 punktis 4 määratletud esmaste sotsiaalteenuste puhul maagaasi tarnimise hinnakujunduses ajutist sihipärast riiklikku sekkumist. Selline riiklik sekkumine peab:

a) piirduma kuni 70 %-ga kasusaaja tarbimisest eelmise aasta samal perioodil ning säilitama stiimuli nõudluse vähendamiseks;

b) vastama artikli 4 lõigetes 4 ja 7 sätestatud tingimustele;

c) kui see on asjakohane, vastama lõikes 7 sätestatud tingimustele;

d) olema kavandatud selliselt, et siseturu negatiivne killustamine oleks minimaalne.

7. Kui nõukogu on võtnud vastu käesoleva artikli lõike 1 kohase rakendusotsuse, võivad liikmesriigid nimetatud otsuse kehtivusajal erandina artikli 4 lõike 7 punktist c, kui nad kasutavad artikli 4 lõike 6 või käesoleva artikli lõike 6 kohast sihipärast riiklikku sekkumist maagaasi tarnimise hinnakujundusse, kehtestada erandkorras ja ajutiselt maagaasi tarnimise hinna, mis on alla omahinna, eeldusel et on täidetud järgmised tingimused:

a) kodutarbijate jaoks kehtestatud hinda kohaldatakse ainult kuni 80 %-le kodumajapidamiste mediaantarbimisest ja see säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;

b) tarnijaid ei diskrimineerita;

c) tarnijad saavad alla omahinna tarnimise eest hüvitist läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil;

d) kõigil tarnijatel on õigus pakkuda samadel alustel maagaasi tarnimise hinda, mis on väiksem kui omahind;

e) kavandatavad meetmed ei moonuta maagaasi siseturgu.

8. Aegsasti enne lõike 2 kohaselt kindlaks määratud kehtivusaja lõppu hindab komisjon, kas lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud. Kui komisjon leiab, et lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud, esitab ta nõukogule ettepaneku lõike 1 kohaselt vastu võetud rakendusotsuse kehtivusaja pikendamiseks. Kui nõukogu otsustab kehtivusaega pikendada, kohaldatakse sellise pikendatud ajavahemiku jooksul lõikeid 6 ja 7.

Komisjon hindab ja jälgib pidevalt käesoleva artikli alusel vastu võetud meetmete mõju ja avaldab korrapäraselt sellise hindamise tulemused.

Artikkel 6

Avaliku teenuse osutamise kohustused

1. Liikmesriigid tagavad oma institutsioonilise korra alusel ja võttes asjakohaselt arvesse subsidiaarsuse põhimõtet, kuid ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, et maagaasiettevõtjad ja vesinikuettevõtjad tegutseksid käesoleva direktiivi põhimõtteid järgides konkurentsivõimeliste, turvaliste ja keskkonnakestlike säästvate maagaasi- ja vesinikuturgude rajamise nimel. Liikmesriigid ei diskrimineeri kõnealuseid ettevõtjaid seoses nende õiguste ja kohustustega.

2. Liikmesriigid võivad ELi toimimise lepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige artiklit 106 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada maagaasi- ja vesinikuettevõtjatele avaliku teenuse osutamise kohustused, mis võivad olla seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse ja kvaliteediga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhususe, taastuvenergia ja kliimakaitsega, ning maagaasi tarnimise hinnaga. Sellised kohustused peavad olema selgelt sõnastatud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagama liidu maagaasiettevõtjatele ja vesinikuettevõtjatele võrdse juurepääsu liikmesriikide tarbijatele. Avaliku teenuse osutamise kohustused, mis on seotud riikliku sekkumisega maagaasi tarnimise hinnakujundusse, peavad vastama käesoleva direktiivi artiklites 4 ja 5 sätestatud nõuetele.

3. Gaasivarustuskindlusega seotud avaliku teenuse osutamise kohustus peab tagama selle, et maagaasiettevõtjad järgivad määruse (EL) 2017/1938 artikli 6 kohast gaasivarustuskindluse normi, ning olema kooskõlas nimetatud määruse artikli 7 lõike 3 kohase riikliku riskihindamisega, nagu on esitatud nimetatud määruse artikli 9 lõike 1 punktide c, d ja k kohaselt koostatavates ennetavates tegevuskavades. Avaliku teenuse osutamise kohustused, mis lähevad kaugemale sellest, mis on vajalik määruse (EL) 2017/1938 artikli 6 järgimise tagamiseks, peavad vastama nimetatud määruse artikli 8 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele.

4. Kui liikmesriik annab tasuks käesolevas artiklis sätestatud kohustuste täitmise eest rahalist või muud liiki hüvitisi, tehakse seda mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt.

5. Käesoleva direktiivi ülevõtmisel teavitavad liikmesriigid komisjoni kõigist avaliku teenuse osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest, sealhulgas tarbija- ja keskkonnakaitse meetmed, ning nende võimalikust mõjust riigisisesele ja rahvusvahelisele konkurentsile, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist. Seejärel teavitatakse komisjoni iga kahe aasta tagant kõigist nende meetmete muutustest, olenemata sellest, kas need nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist.

6. Lõike 2 kohaselt avaliku teenuse osutamise kohustuste kehtestamisel konsulteerivad liikmesriigid varajases etapis asjaomaste sidusrühmadega avatud, kaasaval ja läbipaistval viisil. Kõik konsultatsioonidega seotud ametlikud dokumendid ja avaliku teenuse osutamise kohustuse väljatöötamiseks kasutatud dokumendid avalikustatakse, tagades samal ajal tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja andmekaitse.

Artikkel 7

Piirkondliku koostöö ja integratsiooni edendamine

1. Liikmesriigid ja reguleerivad asutused teevad omavahel koostööd, et integreerida oma riigisisesed turud ühel või mitmel piirkondlikul tasandil, et liikuda piirkondlike turgude suunas, kui liikmesriigid või nende reguleerivad asutused nii otsustavad, ja liikuda veelgi täielikult liberaliseeritud siseturu rajamise suunas. Eelkõige liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused, edendavad ja hõlbustavad maagaasi ülekandesüsteemi haldurite ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite piirkondliku tasandi koostööd, sealhulgas piiriülestes küsimustes ja varade kasutuselt kõrvaldamise osas, et tagada kulutõhus CO_2 heite vähendamine kooskõlas liidu kliimaneutraalsuse eesmärgiga ja rajada konkurentsivõimelised maagaasi ja vesiniku siseturud, tugevdavad oma õigusliku, reguleeriva ja tehnilise raamistiku järjepidevust ning soodustavad liidus veel eksisteerivate isoleeritud maagaasisüsteemide lõimimist. Sellise piirkondliku koostööga hõlmatud geograafilised piirkonnad sisaldavad koostööd geograafilistes piirkondades, mis on määratud kindlaks vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artikli 31 lõikele 3. Selline koostöö võib hõlmata teisi geograafilisi piirkondi. Kui komisjon leiab, et liidu tasandi reeglid on olulised, et lõimida maagaasi- ja vesinikuturge piirkondlikult, annab ta asjakohaseid mittesiduvad suuniseid, võttes arvesse kõnealuste turgude iseärasusi ja mõju naaberturgudele.

2. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) teeb koostööd reguleerivate asutuste ja ülekandesüsteemi haldurite ning vesiniku ülekandevõrgu halduritega, et tagada õigusraamistike kooskõla piirkondade vahel ja sees, eesmärgiga rajada konkurentsivõimelised maagaasi ja vesiniku siseturud. Kui ACER on seisukohal, et kõnealuseks koostööks on vaja siduvaid norme, teeb ta asjakohased soovitused.

3. Kui vertikaalselt integreeritud ülekandesüsteemi haldurid osalevad sellise koostöö rakendamiseks loodud ühisettevõttes, siis kehtestab ja rakendab nimetatud ühisettevõte nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva ja konkurentsivastase käitumise vältimiseks. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse töötajate konkreetsed kohustused diskrimineeriva ja konkurentsivastase käitumise vältimise eesmärgi saavutamiseks.

Programm esitatakse heakskiitmiseks ACERile. Programmi nõuetele vastavust jälgivad sõltumatult vertikaalselt integreeritud ülekandesüsteemi halduri järelevalveametnikud.

Artikkel 8

Lubade väljastamise kord

1. Kui maagaasirajatiste, vesinikutootmisrajatiste ja vesinikusüsteemi taristu ehitamiseks ja käitamiseks on vaja luba (näiteks tegevusluba, luba, kontsessioon, nõusolek või heakskiit), annavad liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused vastavalt lõigetele 2–11 loa selliste rajatiste, taristu, torustike ja nende juurde kuuluvate seadmete ehitamiseks või käitamiseks oma territooriumil. Liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused võivad samadel alustel anda loa maagaasi ja vesiniku tarnimiseks ja hulgimüüjatele.

2. Kui liikmesriikides kasutatakse lubade andmise korda, kehtestavad nad objektiivsed ja mittediskrimineerivad kriteeriumid ja läbipaistva menetluse, mida tuleb järgida, kui ettevõtja taotleb luba maagaasi ja vesiniku tarnimiseks või maagaasirajatiste, vesinikutootmisrajatiste või vesinikusüsteemi taristu ehitamiseks või käitamiseks. Lubade andmise kriteeriumid ja väljastamise kord avalikustatakse. Liikmesriigid tagavad, et selliste rajatiste, taristu, torustike või nende juurde kuuluvate seadmete jaoks lubade andmise menetluse käigus võetakse vajaduse korral arvesse menetletava projekti tähtsust maagaasi ja vesiniku siseturgude jaoks. Liikmesriigid tagavad vesinikusüsteemi taristu jaoks lubade andmise korra kooskõla artiklite 55 ja 56 kohaselt vastu võetud võrgu arengukavadega, mis käsitlevad vesiniku ülekande- ja jaotusvõrke.

3. Maagaasitarnijate puhul võivad liikmesriigid lubade andmise kriteeriumitena hinnata taotlejate rahalist usaldusväärsust ja tehnilist suutlikkust. Sellised kriteeriumid peavad olema täiesti läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.

4. Liikmesriigid tagavad, et kõik käesolevas artiklis osutatud lubade andmise menetlust käsitlevad riiklikud normid on proportsionaalsed ja vajalikud ning aitavad kaasa maagaasi ja vesiniku turgude korralduse ja taristule juurdepääsu üldiste normide rakendamisele, energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisele, liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele ning liikmesriikide lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ning samuti nende poolt määruse (EL) 2018/1999 kohaselt vastu võetud pikaajaliste strateegiate rakendamisele.

5. Lõikes 1 osutatud tegevuseks lubade väljastamise menetluste, kaasa arvatud pädevate asutuste kõigi asjaomaste menetluste kestus ei ületa kaht aastat. Kui see on põhjendatud erakorraliste asjaoludega, võib nimetatud kaheaastast tähtaega ühe aasta võrra pikendada.

6. Liikmesriigid hindavad, milliseid seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke riigisiseseid meetmeid on vaja, et muuta sujuvamaks lubade väljastamise korda, kaasa arvatud, takistusi põhjustamata, keskkonnamõju hindamise menetlustega ja avalike konsultatsioonidega seotud mis tahes menetluslikke samme. Liikmesriigid esitavad komisjonile sellise hindamise tulemuste aruande oma lõimitud riikliku energia- ja kliimakava osana, millele on osutatud määruse (EL) 2018/1999 artiklis 3, ja vastavalt nimetatud määruse artiklites 7–12 esitatud korrale ning nimetatud määruse artikli 17 kohase lõimitud riikliku energia- ja kliimaalase eduaruande osana.

7. Käesoleva artikli lõikes 5 sätestatud tähtaegu kohaldatakse, ilma et see piiraks kohaldatava liidu keskkonna- ja energiaalase õiguse, kaasa arvatud direktiivi (EL) 2018/2001 kohaseid kohustusi, kohtulikku edasikaebamist, õiguskaitsevahendeid ja muid kohtumenetlusi ning alternatiivseid vaidluste lahendamise mehhanisme, sh kaebemenetlusi, kohtuvälist edasikaebamist ja õiguskaitsevahendeid, ning neid tähtaegu võib pikendada selliste menetluste kestuse võrra.

8. Liikmesriigid loovad või määravad ühe või mitu kontaktpunkti. Need kontaktpunktid annavad taotleja taotluse korral taotlejale tasuta lõikes 1 osutatud tegevuse kohta juhiseid ja abi kogu loa andmise menetluse jooksul seni, kuni pädevad asutused menetluse lõpus loa väljastavad. Taotlejal ei ole kogu menetluse kestel vaja võtta ühendust rohkem kui ühe kontaktpunktiga.

9. Liikmesriigid tagavad, et riigisisese õiguse kohaselt maagaasisüsteemi taristu ehitamiseks ja käitamiseks antud load kehtivad ka vesinikusüsteemi taristu suhtes. See ei piira liikmesriikide õigust nimetatud load kehtetuks tunnistada, kui vesinikutaristu ei vasta liidu või liikmesriigi õiguses vesinikusüsteemi taristule sätestatud tehnilise ohutuse normidele.

10. Liikmesriigid tagavad, et maagaasitorustiku ja muude võrguvarade ehitamist ja käitamist käsitlevaid olemasolevaid maakasutusõigusi kohaldatakse ka vesiniku transportimiseks kasutatavate torujuhtmete ja muude võrguvarade suhtes.

11. Kui taristu omandiõigus antakse sama ettevõtja piires üle, et täita artikli 69 nõudeid, antakse ka kõnealuse taristuga seotud load ja maakasutusõigused üle uuele omanikule.

12. Liikmesriigid tagavad, et loa andmisest keeldumine toimub objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel põhjustel, millest teatatakse taotlejale. Keeldumise põhjustest teatatakse ka komisjonile. Liikmesriigid kehtestavad korra, mille alusel taotleja saab loa andmisest keeldumise peale edasi kaevata.

13. Ilma et see piiraks artikli 34 kohaldamist, võivad liikmesriigid selliste piirkondade arendamiseks, kuhu on alles hakatud maagaasi tarnima, ja võrgu üldise toimimise tõhustamiseks keelduda uute lubade andmisest maagaasi jaotustorustike ehitamiseks ja kasutamiseks teatavas piirkonnas, kui selliseid torustikke on sinna juba ehitatud või lubatakse ehitada ja kui olemasolevat või kavandatud mahtu ei ole veel täiel määral kasutusele võetud.

14. Liikmesriigid keelduvad loa andmisest maagaasi ülekande- või jaotustaristu ehitamiseks või käitamiseks piirkondades, kus artikli 55 kohane võrgu arengukava näeb ette ülekandesüsteemi või selle asjakohaste osade kasutuselt kõrvaldamise või kus on artikli 57 kohaselt heaks kiidetud võrgu kasutuselt kõrvaldamise kava.

15. Kui luba käesoleva artikli lõike 1 tähenduses kuulub direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 15 ja artiklite 15b–17 kohaldamisalasse, kohaldatakse üksnes kõnealuseid sätteid.

Artikkel 9

Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega kütuste sertifitseerimine

1. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi sertifitseeritakse kookõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artiklitega 29, 29a ja 30. Vähese CO_2 heitega kütused sertifitseeritakse vastavalt käesolevale artiklile.

2. Tagamaks, et kasvuhoonegaaside heite vähenemine, mis tuleneb vähese CO_2 heitega kütuste kasutamisest, on vähemalt 70 %, nõuavad liikmesriigid, et ettevõtjad näitaksid nimetatud künnisest ja käesoleva artikli lõikes 5 osutatud metoodikas kehtestatud nõuetest kinnipidamist. Sel eesmärgil nõuavad nad, et ettevõtjad kasutaksid massibilansisüsteemi kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 30 lõigetega 1 ja 2.

3. Liikmesriigid tagavad, et ettevõtjad esitaksid usaldusväärset teavet lõikes 2 osutatud kasvuhoonegaaside heite 70 % künnise ja lõike 5 kohase kasvuhoonegaaside heite vähendamise metoodika järgmise kohta ning et ettevõtjad teeksid asjaomasele liikmesriigile taotluse korral kättesaadavaks kõnealuse teabe esitamiseks kasutatud andmed. Liikmesriigid nõuavad, et ettevõtjad tagaksid esitatava teabe asjakohasele standardile vastava sõltumatu auditeerimise ning esitaksid tõendid auditi tegemise kohta. Auditi käigus kontrollitakse, kas ettevõtjate kasutatavad süsteemid on täpsed, usaldusväärsed ja pettusekindlad.

4. Lõikes 2 sätestatud kohustusi kohaldatakse olenemata sellest, kas vähese CO_2 heitega kütused on toodetud liidus või on imporditud. Vähese CO_2 heitega kütuste või vähese CO_2 heitega vesiniku geograafilist päritolu ja lähteaineid käsitlev teave iga kütusetarnija puhul tehakse käitajate, tarnijate või asjaomaste pädevate asutuste veebisaitidel tarbijale kättesaadavaks ning seda ajakohastatakse igal aastal.

5. Komisjon võtab enne 5. augustit 2025 kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusaktid, millega täiendatakse käesolevat direktiivi, täpsustades vähese CO_2 heitega kütuste kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähendamise hindamise metoodika. Nimetatud metoodikaga tagatakse, et ära hoitud heitele vastavaid arvestusühikuid ei anta fossiilsetest allikatest pärineva CO_2 eest, mille kogumise eest on juba saadud CO_2 arvestusühikuid muude õigusnormide alusel, ning see hõlmab olelusringi jooksul tekkivat kasvuhoonegaaside heidet ja võtab arvesse kaudset heidet, mis tuleneb nõudlusega mõjutamatute sisendite ümbersuunamisest. Nimetatud metoodika peab olema kooskõlas metoodikaga, mille alusel hinnatakse muudest kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest valmistatud vedelatest ja gaasilistest transpordikütustest ja ringlussevõetud süsinikupõhistest kütustest tulenevat kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemist, sealhulgas vesiniku lekkest tingitud heite käsitlemist, ning võtma arvesse metaani tarneahela eelnevates lülides tekkivat heidet ja tegelikke CO_2 kogumise määrasid.

6. Komisjon esitab asjakohasel juhul Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse vesinikuleket, sealhulgas keskkonna- ja kliimariske, tehnilist eripära ja asjakohaseid vesinikulekke maksimummäärasid. Nimetatud aruande põhjal esitab komisjon vajaduse korral seadusandliku ettepaneku, et kehtestada meetmed vesinikulekete võimaliku ohu minimeerimiseks, kehtestada vesinikulekke maksimummäärad ja luua vastavusmehhanismid. Asjakohased vesinikulekke maksimummäärad lisatakse lõikes 5 osutatud metoodikasse.

7. Komisjon võib võtta vastu otsused, millega tunnistatakse, et vabatahtlikud riiklikud või rahvusvahelised kavad, millega kehtestatakse vähese CO_2 heitega kütuste või vähese CO_2 heitega vesiniku tootmise standardid, annavad täpset teavet CO_2 heite vähendamise kohta käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil ja annavad tunnistust käesoleva artikli lõikes 5 osutatud metoodika järgimisest. Komisjon võtab sellised otsused vastu üksnes juhul, kui asjaomane kava vastab asjakohastele usaldusväärsuse, läbipaistvuse ja sõltumatu auditeerimise standarditele kooskõlas komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/996 ([42]) taastuvtoorainest toodetud kütuste sertifitseerimise kohta sätestatud nõuetega.

8. Kui ettevõtja esitab tõendid või andmed, mis on saadud vastavalt kavale, mida on lõike 7 kohaselt tunnustatud, ei nõua liikmesriik temalt täiendavaid tõendeid vastavuse kohta nendele kavaga hõlmatud nõuete kohta, millega seoses komisjon on kava tunnustanud.

9. Liikmesriikide pädevad asutused teevad järelevalvet selliste sertifitseerimisasutuste üle, kes teevad sõltumatut auditit vabatahtliku kava alusel. Sertifitseerimisasutused esitavad pädevate asutuste taotluse korral kogu asjakohase teabe, mis on vajalik auditi järelevalve tegemiseks, sealhulgas auditite täpse kuupäeva, kellaaja ja koha. Kui liikmesriigid leiavad nõuetele mittevastavusi, teavitavad nad sellest viivitamata vabatahtlikku kava.

10. Liikmesriigi taotlusel, mis võib tugineda ettevõtja taotlusele, uurib komisjon olemasolevate tõendite alusel, kas käesolevas artiklis sätestatud kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõudeid, käesoleva artikli lõike 5 kohaselt loodud metoodikat ning artikli 2 punktides 11, 12 ja 13 osutatud kasvuhoonegaaside heite vähendamise künniseid on järgitud. Kuue kuu jooksul alates sellise taotluse saamisest, otsustab komisjon, kas asjaomased liikmesriigid:

a) võivad vähese CO_2 heitega kütuste puhul kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõude järgimist tunnistavaid juba esitatud tõendeid aktsepteerida või

b) erandina lõikest 8 nõuavad vähese CO_2 heitega kütuste allika tarnijatelt lisatõendeid kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõuete ja kasvuhoonegaaside heite 70 % künnise järgmise kohta.

11. Liikmesriigid nõuavad, et asjaomased ettevõtjad sisestaksid direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 31a lõike 1 kohaselt loodud liidu andmebaasi või sellega ühendatud riiklikesse andmebaasidesse nimetatud direktiivi artikli 31a lõike 2 kohaselt teavet tehtud tehingute ning taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega kütuste kestlikkusnäitajate kohta kooskõlas nimetatud direktiivi artiklis 31a taastuvkütustele kehtestatud nõuetega. Kui vähese CO_2 heitega gaasi saadetise tootmiseks on välja antud päritolutagatised, kohaldatakse nende suhtes samu norme, mis on sätestatud nimetatud artiklis taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi tootmiseks välja antud päritolutagatiste kohta.

12. Komisjon võtab käesoleva artikli lõike 7 kohase tunnistamise otsused vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 91 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega. Selliste otsuste kehtivusaeg on piiratud ja ei ületa viit aastat.

Artikkel 10

Tehnilised normid

1. Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused, tagavad, et kehtestatakse tehnilised ohutusnõuded ning koostatakse ja tehakse üldkättesaadavaks tehnilised normid, mis kehtestavad maagaasi veeldusjaamade, maagaasihoidlate ning muude ülekande- ja jaotussüsteemide või otsetorude ja ka vesinikusüsteemiga ühendamise projekteerimise ja kasutamise tehnilised miinimumnõuded. Need tehnilised normid peavad tagama süsteemide

([42]) Komisjoni 14. juuni 2022. aasta rakendusmäärus (EL) 2022/996 kestlikkuskriteeriumide ja kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriumide ning maakasutuse kaudse muutuse vähese riski kriteeriumide kontrollimise eeskirjade kohta (ELT L 168, 27.6.2022, lk 1).

koostalitlusvõime ning olema objektiivsed ja mittediskrimineerivad. ACER võib teha vajaduse korral asjakohaseid soovitusi nende normide kooskõla saavutamiseks. Neist normidest teatatakse komisjonile vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535 ([43]) artiklile 5.

2. Kui see on kohane, nõuavad liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud reguleerivad asutused, et nende territooriumil asuvad ülekandesüsteemi haldurid, jaotussüsteemi haldurid ja vesinikuvõrgu haldurid avaldaksid tehnilised normid kooskõlas käesoleva artikliga, eelkõige seoses võrguühenduste eeskirjadega, mis sisaldavad nõudeid gaasi kvaliteedi, lõhnastamise ja surve kohta. Liikmesriigid nõuavad samuti, et ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid avaldaksid taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi võrguga liitumise tasud, mis põhinevad objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

III PEATÜKK

TARBIJATE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE JA TARBIJAKAITSE NING JAETURUD

Artikkel 11

Põhilised lepingulised õigused

1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidel lõpptarbijatel on õigus saada tarnijalt maagaasi ja vesinikku tarnijaga sõlmitud lepingu kohaselt, olenemata sellest, millises liikmesriigis on tarnija registreeritud, tingimusel et tarnija järgib kohaldatavaid kauplemise, tasakaalustamise ja varustuskindluse norme ning artikli 8 lõikest 2 tulenevaid kriteeriumeid. Liikmesriigid võtavad sellega seoses kõik vajalikud meetmed tagamaks, et haldusmenetlustega ei diskrimineerita tarnijaid, kes on teises liikmesriigis juba registreeritud.

2. Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevate liidu õigusnormide, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ([44]) ning nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ([45]) kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et lõpptarbijatel on käesoleva artikli lõigetes 3–11 sätestatud õigused.

3. Lõpptarbijatel on õigus sõlmida tarnijaga leping, milles esitatakse:

a) tarnija nimi ja kontaktandmed, sealhulgas aadress, e-posti aadress ja tarbijateeninduse abitelefon;

b) osutatavad teenused (kaasa arvatud toote ja tariifi nimetus), pakutavate teenuste põhiomadused, pakutava teenuse kvaliteedi tase ja ühenduse esmakordse sisseseadmise aeg;

c) pakutavate hooldusteenuste liigid;

d) ajakohase teabe saamise viisid kõigi kohaldatavate tariifide, hooldustasude ning seotud toodete ja teenuste kohta;

e) lepingu kestus, lepingu ja teenuste osutamise, sealhulgas seotud toodete ja teenuste, pikendamise ja lõpetamise tingimused ning teave selle kohta, kas lepingu tasuta lõpetamine on lubatud;

f) võimalikud hüvitised ja tagasimakse kord juhul, kui teenuse kvaliteet ei vasta kokkulepitule, sealhulgas ebatäpne arve või arve hilinenud esitamine;

g) kui olulise elemendina reklaamitakse keskkonnatoimet, sealhulgas asjakohasel juhul CO_2 heidet, tarnija selged, objektiivsed, üldsusele kättesaadavad ja kontrollitavad kohustused ning taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tarnimise korral tarnitud taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi sertifitseerimine kooskõlas artikliga 9;

([43]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

([44]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64).

([45]) Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29).

h) artikli 25 kohase vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluse algatamise kord;

i) tarbijaõigusi käsitlev teave, sealhulgas selge ja arusaadav teave kaebuste käsitlemise kohta ning teave, kuidas ja kus saab kaebust esitada, ja kogu käesolevas lõigus osutatud teave, mis edastatakse selgelt arvel või vesiniku- või maagaasiettevõtja veebilehel;

j) asjakohasel juhul teave maagaasi või vesiniku tarnimisega seotud või ühte paketti kuuluvate toodete või teenuste hinna kohta.

Lepingutingimused peavad olema õiglased ja eelnevalt hästi teada. Igal juhul tuleb see teave esitada tarbijasõbralikus, selges ja ühemõttelises sõnastuses enne lepingu sõlmimist või kinnitamist. Kui leping sõlmitakse vahendaja kaudu, peab käesolevas lõikes osutatud teave samuti olema esitatud enne lepingu sõlmimist. Teave gaasitarnetega seotud või ühte paketti kuuluvate toodete või teenuste pakkuja ning nende toodete või teenuste hinna kohta esitatakse enne lepingu sõlmimist.

Peamiste lepingutingimuste ühtne kokkuvõte esitatakse lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning täpses ja selges sõnastuses. Liikmesriigid nõuavad, et tarnija kasutaks ühtseid termineid. Komisjon esitab selle kohta mittesiduvad suunised.

4. Lõpptarbijaid teavitatakse õigel ajal kõigist kavandatavatest lepingutingimuste muudatustest ning õigusest teate saamisel leping lõpetada. Tarnijad teatavad nende lõpptarbijatele läbipaistval ja arusaadaval viisil otse kõigist tarnehinna kohandamistest, samuti kohandamise põhjustest ja eeltingimustest ning selle ulatusest hiljemalt kaks nädalat ja kodutarbijate puhul üks kuu enne kohandamise jõustumist. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel oleks vabadus lepingud lõpetada, kui nad ei nõustu neile tarnija poolt teatatud uute lepingutingimustega või tarnehinna kohandamistega.

5. Tarnijad annavad lõpptarbijatele läbipaistvat teavet maagaasi ja vesinikuga seotud teenustele juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tariifide ja tüüptingimuste kohta, eelkõige selle kohta, kas hind on fikseeritud või muutuv, ning asjakohasel juhul soodustuste ja allahindluste kohta. Tarnija tõstab esile olulise lepingulise teabe.

6. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele laia makseviiside valikut. Makseviisid ei tohi olla tarbijate suhtes diskrimineerivad. Käesoleva direktiivi artiklis 26 osutatud vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate suhtes võib rakendada sooduskohtlemist. Erinevused tasudes, mis on seotud makseviisi või ettemaksesüsteemiga, peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed ega tohi ületada otseseid kulusid, mida makse saaja seoses konkreetse makseviisi või ettemaksesüsteemi kasutamisega kandis, kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366 ([46]) artikliga 62.

7. Kodutarbijaid, kes saavad kasutada ettemaksesüsteemi, ei seata ettemaksesüsteemi kohaldamise korral ebasoodsamasse olukorda.

8. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele õiglasi ja läbipaistvaid üldtingimusi, mis peavad olema selged ja üheselt mõistetavad ega tohi hõlmata mittelepingulisi tõkkeid tarbijaõiguste teostamisele, näiteks ülemäärase lepingulise dokumentatsiooni kasutamist. Tarbijaid tuleb kaitsta ebaõiglaste või eksitavate müügiviiside eest.

9. Lõpptarbijatel on õigus sellele, et tarnijad osutavad teenuseid ja käsitlevad kaebusi heal tasemel. Tarnijad käsitlevad kaebuseid lihtsal, õiglasel ja kiirel viisil.

10. Tarnijad annavad maagaasi kodutarbijatele piisavalt varakult enne kavandatud lahtiühendamist asjakohast teavet muude võimaluste kohta, et lahtiühendamist vältida. Selliste muude võimaluste hulka võib kuuluda teabe andmine lahtiühendamise vältimiseks pakutava toetuse, ettemaksesüsteemide, energiaauditite, energiakonsultandi teenuste, alternatiivsete maksekavade, võlanõustamise või lahtiühendamise moratooriumide kohta ning need võimalused ei tohi tuua lahtiühendamisega silmitsi seisva tarbija jaoks kaasa lisakulusid.

11. Tarnijad annavad lõpptarbijale tarnija vahetuse korral lõpparve hiljemalt kuue nädala jooksul pärast vahetuse toimumist.

([46]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ, 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015, lk 35).

Artikkel 12

Vahetamisõigus ja õigusnormid vahetamisega seotud tasude kohta

1. Tarbijatel on õigus vahetada maagaasi ja vesiniku tarnijaid ning vahetada maagaasi- ja vesinikuturu osalisi. Liikmesriigid tagavad, et tarbijal, kes täidab lepingulisi kohustusi ja soovib vahetada tarnijat või turuosalist, on õigus seda teha võimalikult lühikese aja ja igal juhul kolme nädala jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Alates 1. jaanuarist 2026 ei tohi tarnija või turuosalise vahetamise tehniline protsess kesta kauem kui 24 tundi ning seda peab olema võimalik teha igal tööpäeval.

2. Liikmesriigid tagavad, et õigus vahetada tarnijat või turuosalist oleks tarbijatele tagatud hinna, töömahu ja ajakulu poolest mittediskrimineerival viisil.

3. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt kodutarbijatelt ning mikro- ja väikeettevõtjatelt ei nõuta maagaasi ja vesiniku puhul sellise vahetamisega seotud tasu, sealhulgas juhul, kui gaasitarne on seotud või ühes paketis muude teenuste, seadmete või toodetega. Siiski võivad liikmesriigid lubada tarnijal või turuosalisel nõuda lepingu lõpetamise tasu oma tarbijalt, kes tahtlikult lõpetab kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga tarnelepingu enne tähtaja saabumist, tingimusel et selline tasu on:

a) osa lepingust, mille tarbija on vabatahtlikult sõlminud, ning

b) tarbijale selgelt teatavaks tehtud enne lepingu sõlmimist.

Kõnealused tasud peavad olema proportsionaalsed ega tohi olla suuremad kui otsene majanduslik kahju, mida tarnija või turuosaline kannab tulenevalt sellest, et tarbija lõpetab lepingu. Teenuspaketi korral peab tarbijatel olema võimalik lepingu teenuseid eraldi lõpetada. Otsese majandusliku kahju tõendamise koormis lasub tarnijal või turuosalisel. Lepingu lõpetamise tasu lubatavust jälgib reguleeriv asutus või muu pädev riiklik asutus.

4. Maagaasi ja vesiniku kodutarbijatel on õigus osaleda kollektiivsetes vahetamiskavades. Liikmesriigid eemaldavad kõik kollektiivsete vahetamiskavade regulatiivsed ja haldustõkked ning loovad raamistiku tarbija kaitseks kuritarvituste eest.

5. Liikmesriigid tagavad, et teave tarnija vahetamise kohta esitatakse lõpptarbijale kasutajasõbralikus vormingus, kaasa arvatud artiklis 24 osutatud ühtsete kontaktpunktide kaudu.

6. Liikmesriigid tagavad, et tarbijatele antakse õigus lõpetada oma gaasitarnelepingud lühikese etteteatamisajaga.

Artikkel 13

Tarbijate õigused ja kaitse seoses maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamisega

Kui artikli 38 lõike 6 kohane võrgu kasutajate lahtiühendamine on lubatud, tagavad liikmesriigid, et:

a) asjaomaste võrgu kasutajate ja muude asjaomaste sidusrühmadega, eelkõige tarbijaorganisatsioonidega, on konsulteeritud;

b) võrgu kasutajaid, lõpptarbijaid ja asjaomaseid sidusrühmi teavitatakse piisavalt aegsasti kavandatud kuupäevast, lahtiühendamise toimingutest, kavandatud sammudest ja asjakohasest ajakavast;

c) lõpptarbijad saavad kestlike küttevõimaluste kohta teavet ja neil on juurdepääs piisavatele nõuannetele kestlike küttevõimaluste kohta ning nad saavad samuti teavet rahalise toetuse kohta asjaomaste asutuste kaudu, mille määravad kindlaks riiklikud asutused, sealhulgas direktiivi (EL) 2023/1791 artiklite 21 ja 22 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1275 ([47]) artikli 18 kohaselt loodud ühtsete kontaktpunktide ning direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 16 lõike 3 kohaselt loodud või määratud kontaktpunktide kaudu;

d) maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kavandamisel ja elluviimisel võetakse kohaselt arvesse artiklis 26 osutatud vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate erivajadusi ning kohaldataval juhul võetakse asjakohaseid meetmeid, et kõrvaldada maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kahjulik mõju, võttes arvesse artiklis 27 osutatud suuniseid, mis võivad hõlmata avaliku sektori vahendite ja liidu tasandil loodud rahastamisvahendite kasutamist;

e) kõik rahaülekanded reguleeritud teenuste vahel toimuvad määruse (EL) 2024/1789 artiklis 5 sätestatud reeglite kohaselt ning eri tarbijakategooriate ja energiakandjate vahel ei esine diskrimineerimist.

Artikkel 14

Maagaasi pakkumiste võrdlemisvahendid

1. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt maagaasi kodutarbijatel ning mikro- ja väikeettevõtjatel, kelle eeldatav aastane tarbimine jääb alla 100 000 kWh, on tasuta juurdepääs vähemalt ühele vahendile, millega saab tarnijate pakkumisi, sealhulgas teenuspakette võrrelda. Tarbijaid teavitatakse selliste vahendite kättesaadavusest nende arvetel või koos arvetega või muul viisil. Selliste vahendite puhul peab olema tagatud vähemalt järgmine:

a) need on turuosalistest sõltumatud ning tagavad, et maagaasiettevõtjaid koheldakse otsingutulemustes võrdselt;

b) selgelt on märgitud, kes on nende omanikud ning kes on füüsilised või juriidilised isikud, kes vahendit käitavad ja kontrollivad, samuti teave vahendite rahastamise kohta;

c) nendes esitatakse selged ja objektiivsed kriteeriumid, millel võrdlus põhineb, sealhulgas teenused, ja need kriteeriumid avaldatakse;

d) kasutavad selget ja üheselt mõistetavat keelt;

e) nendes antakse täpset ja ajakohastatud teavet ning esitatakse teabe viimase ajakohastamise aeg;

f) need on kättesaadavad puuetega inimestele, olles tajutavad, kasutatavad, mõistetavad ja töökindlad;

g) need tagavad tõhusa meetodi avaldatud pakkumistes esitatud ebaõigest teabest teatamiseks;

h) nad teevad võrdlusi, piirdudes isikuandmete küsimisel andmetega, mis on võrdlusteks hädavajalikud;

i) nendes märgitakse selgelt, kas hind on fikseeritud või muutuv, ja lepingu kestus.

Liikmesriigid tagavad, et vähemalt üks vahend annab ülevaate kogu maagaasi turust. Juhul kui turust annavad ülevaate mitu vahendit, peavad need vahendid sisaldama võimalikult mitmesuguseid maagaasipakkumisi, mis hõlmavad märkimisväärset osa turust, ning juhul kui need vahendid ei anna ülevaadet kogu turust, antakse vahendites selle kohta enne tulemuste kuvamist selget teavet.

Tarnijad ja asjaomased vahendajad esitavad oma asjakohased pakkumised vähemalt ühele hinnavõrdlusvahendile, mis hõlmab kogu turgu.

Tarnijad tagavad, et võrdlemisvahendi käitajale esitatav teave on täpne ja ajakohane.

([47]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1275 hoonete energiatõhususe kohta (ELT L, 2024/1275, 8.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

2. Vahendeid võib käitada mis tahes üksus, sealhulgas eraettevõtja ning ametiasutus või -organ.

3. Liikmesriigid võivad nõuda, et lõikes 1 osutatud võrdlemisvahendid hõlmaksid võrreldavaid kriteeriumeid, mis on seotud tarnijate pakutavate teenuste laadiga, sealhulgas ühtset ühikuhinda, kõiki tasusid ning teavet allahindluste ja kohaldataval juhul keskkonnatoime kohta.

Nende kriteeriumide kehtestamisel konsulteerivad liikmesriigid asjaomaste sidusrühmadega.

4. Liikmesriik määrab pädeva asutuse, kes vastutab usaldusmärgi väljastamise eest võrdlemisvahenditele, mis vastavad lõikes 1 sätestatud nõuetele, ning kes tagab, et sellise usaldusmärgi saanud võrdlemisvahendid vastavad jätkuvalt nendele nõuetele. Pädev asutus peab olema turuosalistest ja võrdlemisvahendite käitajatest sõltumatu.

5. Igale turuosaliste pakkumiste võrdlemise vahendile on võimalik taotleda usaldusmärki, nagu on osutatud lõikes 4, vabatahtlikul ja mittediskrimineerival alusel.

6. Erandina lõigetest 4 ja 5 võib liikmesriik otsustada võrdlemisvahenditele usaldusmärgi väljastamist mitte ette näha, kui lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavat võrdlemisvahendit pakub ametiasutus või -organ.

Artikkel 15

Aktiivsed tarbijad maagaasiturul

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad, eelkõige põllumajandus- või avaliku sektori lõpptarbijad, kes säilitavad oma õigused käesoleva direktiiviga kehtestatud lõpptarbijatena, võivad tegutseda aktiivse tarbijana, ilma et nende suhtes kohaldataks ebaproportsionaalseid või diskrimineerivaid tehnilisi nõudeid, haldusnõudeid, -menetlusi ja -tasusid ning võrgutasusid, mis ei ole kulupõhised.

2. Liikmesriigid tagavad, et:

a) aktiivsetel tarbijatel on õigus tegutseda otse;

b) aktiivsetel tarbijatel on õigus müüa taastuvatest energiaallikatest ise toodetud maagaasi maagaasisüsteemi kasutades;

c) aktiivsetel tarbijatel on õigus osaleda energiatõhususe ja nõudluse muutmise kavades;

d) aktiivsetel tarbijatel on õigus delegeerida nende tegevuseks vajalike seadmete haldamine, sealhulgas paigaldamine, käitamine, andmete töötlemine ja hooldus kolmandale isikule, ilma et seda kolmandat isikut käsitataks aktiivse tarbijana;

e) aktiivsed tarbijad maksavad kulupõhiseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid võrgutasusid, millega tagatakse, et nad panustavad süsteemi üldkulude jagamisse piisavalt ja tasakaalustatud viisil;

f) aktiivsed tarbijad vastutavad rahaliselt sellise tasakaalustamatuse eest, mille nad maagaasisüsteemis põhjustavad, või delegeerivad oma tasakaalustamiskohustuse vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artikli 3 punktile e.

3. Liikmesriigid võivad oma õiguses kohaldada erinevaid õigusnorme üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate suhtes, tingimusel et kõiki käesoleva artikli kohaseid õigusi ja kohustusi kohaldatakse kõikide aktiivsete tarbijate suhtes. Ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate erinev kohtlemine peab olema proportsionaalne ja põhjendatud.

4. Liikmesriigid tagavad, et taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi hoidlaid omavate aktiivsete tarbijate suhtes kehtib järgmine:

a) neil on õigus võrguühendusele mõistliku aja jooksul pärast sellekohase taotluse esitamist, kui on täidetud kõik vajalikud tingimused, näiteks tasakaalustamiskohustus;

b) nende suhtes ei kohaldata topelttasusid, sealhulgas võrgutasusid, nende valdusesse jääva taastuvatest energiaallikatest toodetud hoiustatava gaasi eest;

c) nende suhtes ei kohaldata ebaproportsionaalseid litsentsimisnõudeid ega -tasusid;

d) neil on lubatud osutada mitut teenust korraga, kui see on tehniliselt teostatav.

Artikkel 16

Arved ja arvel esitatav teave

1. Liikmesriigid tagavad, et arved ja arvel esitatav teave on täpsed, kergesti mõistetavad, selged, kokkuvõtlikud ja kasutajasõbralikud ning need esitatakse nii, et lõpptarbijatel oleks neid kerge võrrelda, ning need vastavad I lisas esitatud miinimumnõuetele. Lõpptarbijad saavad taotluse korral selge ja mõistetava selgituse selle kohta, kuidas nende arve on koostatud, eelkõige juhul, kui arved ei põhine tegelikul tarbimisel.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad saavad kõik arved ja arvetel esitatava teabe tasuta.

3. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele pakutakse võimalust saada arveid ja arvetel esitatavat teavet elektrooniliselt ning võimalust kasutada arvete maksmiseks paindlikku korda.

4. Kui leping näeb ette toote või hinna muutmist või allahindlust tulevikus, tuleb see märkida arvel koos muudatuse toimumise kuupäevaga.

5. Liikmesriigid konsulteerivad tarbijaorganisatsioonidega, kui nad kaaluvad arve sisu puudutavate nõuete muutmist.

Artikkel 17

Maagaasisüsteemi nutiarvestisüsteemid

1. Direktiivide (EL) 2023/1791 ja (EL) 2024/1275 kohaselt vastu võetud energiatõhususe meetmete täiendamiseks ning lõpptarbijate mõjuvõimu veelgi suurendamiseks soovitavad liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused, tungivalt, et maagaasiettevõtjad optimeeriksid maagaasi tarbimist, muu hulgas energiajuhtimisteenuste pakkumisega, ning selliste nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisega vastavalt käesoleva artikli lõikele 2, mis on võimelised talitlema eelkõige koos tarbija energiajuhtimissüsteemi ja tarkvõrkudega, järgides liidus kohaldatavaid andmekaitsealaseid õigusnorme.

2. Liikmesriigid hakkavad nutiarvestisüsteeme oma territooriumil kasutusele võtma alles pärast II lisas sätestatud põhimõtete kohast kulude-tulude analüüsi, milles tehakse kindlaks netokasu, mida tarbijad saavad nutiarvestite kasutamisest ja nutiarvestipõhiste pakkumistega nõustumisest. Oma kulude-tulude analüüsis võivad liikmesriigid eri tarbijakategooriate ja tarbijarühmade nagu kodutarbijate, mikroettevõtjate, VKEde ning tööstuse puhul viia läbi eraldi hindamise ja hinnata nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmise mõju.

3. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtuga tegelevad liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad funktsionaalsed ja tehnilised miinimumnõuded nende territooriumil kasutusele võetavate nutiarvestisüsteemide kohta kooskõlas artikliga 19 ja II lisaga. Liikmesriigid tagavad, et nutiarvestisüsteemid on koostalitlusvõimelised ja võimelised andma väljundit tarbijate energiajuhtimissüsteemidesse. Sellega seoses võtavad liikmesriigid nõuetekohaselt arvesse asjakohaseid olemasolevaid standardeid, sealhulgas koostalitlusvõime kohta, parimaid tavasid ning tarkvõrkude ja maagaasi siseturu arengu olulisust.

4. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtuga tegelevad liikmesriigid tagavad pärast tarbijaorganisatsioonide ja muude asjaomaste organisatsioonidega konsulteerimist selge ja arusaadava teabe esitamise ning nõuannete pakkumise tarbijatele nutiarvestite eeliste kohta. Kõnealune teave peab vähemalt:

a) sisaldama nõuandeid selle kohta, kuidas tarbijarühmad saavad kasutada oma nutiarvestisüsteeme energiatõhususe parandamiseks;

b) käsitlema käesoleva direktiivi artiklis 26 osutatud energiaostuvõimetute tarbijate või vähekaitstud tarbijate, näiteks nägemis- või kuulmispuudega ja vähese kirjaoskusega isikute erivajadusi, muu hulgas direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punkti 55 määratlusele vastavate kaasamisstrateegiate kaudu.

5. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtuga tegelevad liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad osalevad kasutuselevõtuga seotud kulude hüvitamises läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil, võttes seejuures tarbijatele kehtivate võrgutasude või tarbijate makstavate tasude arvutamisel arvesse pikaajalist kasu kogu väärtusahelale, kaasa arvatud kasu võrgu toimimisele. Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, määratud pädevad asutused, jälgivad korrapäraselt, kuidas kulgeb nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtt nende territooriumil, et jälgida tarbijate saadavat kasu.

6. Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtule on lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi põhjal antud negatiivne hinnang, tagavad liikmesriigid, et hinnang vaadatakse läbi vastuseks hinnangu aluseks olevates eeldustes toimuvatele olulistele muutustele ning sõltuvalt tehnika ja turu arengust. Liikmesriigid teatavad komisjonile pärast ajakohastatud kulude-tulude analüüsi koostamist selle tulemuse.

7. Käesoleva direktiivi sätteid nutiarvestisüsteemide kohta kohaldatakse tulevaste paigaldiste ja vanemaid nutiarvesteid asendavate paigaldiste suhtes. Nutiarvestisüsteemid, mis on juba paigaldatud või mille „tööde algus“ leidis aset juba enne 4. augustit 2024, võivad jääda kasutusse kogu nende kasutusea ajaks. Siiski ei tohi nutiarvestisüsteemid, mis ei vasta artikli 19 ja II lisa nõuetele, olla enam kasutuses pärast 5. augustit 2036.

8. Lõike 7 kohaldamisel tähendab „tööde algus“ kas investeeringuga seotud ehitustööde alustamist või esimest kindlat kohustust tellida seadmeid või muud kohustust, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, mis toimub varem. Maa ostmist ja ettevalmistustöid, nagu lubade saamist ja esialgseid teostatavusuuringuid, „tööde alguseks“ ei peeta. Ülevõtmiste puhul tähendab „tööde algus“ omandatud ettevõttega vahetult seotud vara omandamise hetke.

Artikkel 18

Vesinikusüsteemi nutiarvestisüsteemid

1. Liikmesriigid tagavad selliste nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtu, mis suudavad tarbimist täpselt mõõta ja anda teavet tegeliku kasutusaja kohta ning suudavad elektroonilist sidet kasutades edastada ja vastu võtta andmeid teavitamise, seire ja kontrolli eesmärgil.

2. Olenemata käesoleva artikli lõikes 1 sätestatust tehakse sellise kasutuselevõtu kohustuse puhul kulude-tulude analüüs vähemalt kodutarbijate kohta, järgides II lisas sätestatud põhimõtteid.

3. Liikmesriigid tagavad nutiarvestisüsteemide ja asjaomaste andmete edastuse turvalisuse ning lõpptarbijate privaatsuse kooskõlas asjakohase andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitleva liidu õigusega ning nende süsteemide koostalitlusvõime ja võtavad arvesse asjakohaste standardite kasutamist.

4. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu nutiarvestisüsteemide koostalitlusvõime nõuded ning korra, millega tagatakse õigustatud isikutele juurdepääs sellistest nutiarvestisüsteemidest tulevatele andmetele. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 91 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega.

5. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtuga tegelevad liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad osalevad kasutuselevõtuga seotud kulude hüvitamises läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil, võttes seejuures tarbijatele kehtivate võrgutasude või tarbijate makstavate tasude arvutamisel arvesse pikaajalist kasu kogu väärtusahelale, kaasa arvatud võrgu toimimisele. Liikmesriigid jälgivad korrapäraselt, kuidas selline kasutuselevõtt nende territooriumil kulgeb, et jälgida tarbijate saadavat kasu.

6. Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtule on lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi põhjal antud negatiivne hinnang, tagavad liikmesriigid, et hinnang vaadatakse korrapäraselt läbi vastuseks hinnangu aluseks olevates eeldustes toimuvatele suurtele muutustele ning sõltuvalt tehnika ja turu arengutest. Liikmesriigid teatavad komisjonile pärast ajakohastatud kulude-tulude analüüsi koostamist selle tulemuse.

Artikkel 19

Maagaasisüsteemi nutiarvestisüsteemide funktsioonid

Kui artikli 17 lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisele positiivne hinnang või kui nutiarvestisüsteeme võetakse süsteemselt kasutusele pärast 4. augustit 2024, võtavad liikmesriigid kõnealused süsteemid kasutusele kooskõlas Euroopa standardite, II lisa ning järgmiste nõuetega:

a) nutiarvestisüsteemid mõõdavad täpselt tegelikku maagaasi tarbimist ja suudavad anda lõpptarbijatele teavet tegeliku tarbimisaja kohta, sealhulgas kontrollitud varasemad tarbimisandmed, mis tehakse lõpptarbijatele taotluse alusel ja lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadavaks ning nähtavaks, ning uusimad kontrollimata tarbimisandmed, mis tehakse lõpptarbijatele lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadavaks standardse liidese või kaugjuurdepääsu kaudu, et toetada automaatseid energiatõhususe programme ja muid teenuseid;

b) nutiarvestisüsteemide ja andmevahetuse turvalisus vastab asjakohastele turvalisust käsitlevatele liidu õigusnormidele, võttes nõuetekohaselt arvesse parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturvalisuse kaitse kõrgeim tase, pidades samal ajal silmas kulusid ja proportsionaalsuse põhimõtet;

c) lõpptarbijate eraelu puutumatus ja andmekaitse vastab asjakohastele andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevatele liidu õigusnormidele;

d) kui lõpptarbija seda taotleb, tehakse talle või tema nimel tegutsevale kolmandale isikule kättesaadavaks tema maagaasi tarbimise andmed artikli 23 alusel vastu võetud rakendusaktide kohaselt kergesti mõistetavas vormis standardse teabevahetusliidese või kaugjuurdepääsu kaudu, võimaldades lõpptarbijal pakkumisi võrdsel alusel võrrelda;

e) lõpptarbija asjakohane nõustamine ja teavitamine toimub enne nutiarvestite paigaldamist või nutiarvestite paigaldamise ajal; eelkõige selgitatakse lõpptarbijale kõiki lugemi võtmise ja energiatarbimise jälgimise võimalusi ning talle antakse teavet isikuandmete kogumise ja töötlemise kohta kooskõlas kohaldatavate andmekaitsealaste liidu õigusnormidega;

f) nutiarvestisüsteemid võimaldavad lõpptarbijate puhul mõõtmist ja arveldamist ajavahemikus, mis vastab riigi energiaturu kõige lühemale arveldusperioodile.

Punkti d kohaldamisel peab lõpptarbijale olema tagatud võimalus teha oma mõõtmisandmetest väljavõtteid või edastada need kolmandale isikule ilma lisakuludeta ning kooskõlas andmete ülekandmise õigusega vastavalt andmekaitsealastele liidu õigusnormidele.

Artikkel 20

Õigus maagaasi nutiarvestile

1. Kui artikli 17 lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtmisele negatiivne hinnang ning kui nutiarvestisüsteeme ei võeta süsteemselt kasutusele, tagab liikmesriik, et tarbijatel on taotluse alusel ja seotud kulude kandmise korral õigus nutiarvesti paigaldamisele või kohaldataval juhul ajakohastamisele õiglastel, mõistlikel ja kulutõhusatel tingimustel ning et nutiarvesti:

a) kui see on tehniliselt teostatav, omab artiklis 19 osutatud funktsioone või vähemalt selliseid funktsioone, mille kehtestab ja avalikustab liikmesriik riigi tasandil kooskõlas II lisaga;

b) on koostalitlusvõimeline ja suudab tagada arvestitaristu soovitava ühenduse tarbija energiajuhtimissüsteemidega.

2. Kui tarbija taotleb lõike 1 alusel nutiarvesti paigaldamist, siis liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, määratud pädevad asutused:

a) tagavad, et pakkumises, mis esitatakse tarbijale, kes taotleb nutiarvesti paigaldamist, väljendatakse selgelt ja täpselt:

i) milliseid funktsioone nutiarvesti täidab ja milline on selle koostalitlusvõime, milliseid teenuseid see võimaldab ning milliseid tegelikke eeliseid vastaval ajahetkel sellise nutiarvesti olemasolu annab;

ii) milliseid nutiarvestiga seotud kulusid peab kandma tarbija;

b) tagavad, et nutiarvesti paigaldatakse mõistliku aja jooksul, kuid igal juhul mitte hiljem kui neli kuud pärast tarbija taotluse esitamist;

c) vaatavad korrapäraselt ja igal juhul vähemalt iga kahe aasta järel läbi ja avalikustavad nutiarvestiga seotud kulud ning jälgivad nende kulude muutumist seoses tehnika arenguga ja arvestisüsteemi võimaliku ajakohastamise vajadusega.

Artikkel 21

Maagaasi tavaarvestid

1. Kui maagaasi lõpptarbijal ei ole nutiarvestit, tagab liikmesriik, et lõpptarbija varustatakse individuaalse tavaarvestiga, mis mõõdab täpselt tema tegelikku tarbimist. Liikmesriigid võivad teha erandi sellest nõudest kodutarbijate puhul, kes ei kasuta maagaasi kütteks, kui selliste arvestite kasutuselevõtt ei ole tehniliselt võimalik, rahaliselt mõistlik või potentsiaalse energiasäästuga proportsionaalne. Kõnealust erandit võib laiendada ka äritarbijatele, kes asuvad hoonetes, kus enamik tarbijaid on erandikõlblikud kodutarbijad, kui selline kasutuselevõtt ei ole tehniliselt teostatav.

2. Liikmesriik tagab, et tavaarvestit kasutaval maagaasi lõpptarbijal on kerge võtta arvesti lugemit kas otse või kaudselt võrguliidese või muu sobiva liidese kaudu.

Artikkel 22

Andmehaldus

1. Andmehalduse ja andmevahetuse alaste õigusnormide sätestamisel määravad liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, määratud pädevad asutused, kindlaks õigustatud isikute poolset lõpptarbija andmetele juurdepääsu käsitlevad õigusnormid vastavalt käesolevale artiklile ja kohaldatavale liidu õigusraamistikule. Käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmavad andmed mõõtmise ja tarbimise andmeid ning andmeid, mida on vaja, et tarbija saaks teenuseosutajat vahetada, ja muudeks teenusteks.

2. Liikmesriigid korraldavad andmehaldust, et tagada tõhus ja turvaline juurdepääs andmetele ja andmevahetus, samuti andmekaitse ja andmeturve.

Sõltumata liikmesriigis kasutatavast andmete haldamise mudelist annab andmehalduse eest vastutav isik igale õigustatud isikule lõike 1 kohaselt juurdepääsu lõpptarbija andmetele. Õigustatud isikutel peab olema nõutud andmetele mittediskrimineeriv ja üheaegne juurdepääs. Andmed peavad olema lihtsalt juurdepääsetavad ning asjaomane andmetele juurdepääsu kord peab olema avalikustatud.

3. Käesoleva direktiivi kohaldamisel andmetele juurdepääsu ja andmete säilitamist käsitlevad normid peavad olema kooskõlas liidu asjaomase õigusega.

Käesoleva direktiivi raames töödeldakse isikuandmeid kooskõlas määrusega (EL) 2016/679.

4. Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, määratud pädevad asutused, volitavad ja sertifitseerivad andmehalduse eest vastutavaid isikuid või kohaldataval juhul teevad nende üle järelevalvet, tagamaks, et kõnealused isikud täidavad käesoleva direktiivi nõudeid.

Ilma et see piiraks andmekaitseametnike ülesandeid, mis on sätestatud määruses (EL) 2016/679, võivad liikmesriigid otsustada nõuda andmehalduse eest vastutavatelt isikutelt, et nad määraksid järelevalveametnikud, kes vastutavad nende meetmete jälgimise eest, mida andmehaldusega tegelevad isikud võtavad selleks, et tagada mittediskrimineeriv juurdepääs andmetele ja käesoleva direktiivi nõuete järgimine.

Liikmesriik võib nimetada artikli 46 lõike 2 punktis d osutatud järelevalveametniku või -asutused, kes täidavad käesolevas lõikes sätestatud kohustusi.

5. Lõpptarbijalt ei võeta lisatasu tema andmetele juurdepääsu eest ega tema andmete kättesaadavaks tegemise taotluse eest.

Liikmesriikide ülesanne on kehtestada asjakohased tasud õigustatud isikute juurdepääsuks andmetele.

Liikmesriik tagab, et andmeteenuseid osutavate reguleeritud üksuste nõutavad tasud on mõistlikud ja põhjendatud.

Artikkel 23

Koostalitlusvõime nõuded ja teabele juurdepääsu kord maagaasiturul

1. Et edendada maagaasi jaemüügiturul konkurentsi ja vältida õigustatud isikutele liigseid halduskulusid, aitavad liikmesriigid saavutada liidus energiateenuste täielikku koostalitlusvõimet.

2. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu koostalitlusvõime nõuded ning artikli 22 lõikes 1 osutatud andmetele mittediskrimineeriva ja läbipaistva juurdepääsu korra. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 91 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega.

3. Liikmesriigid tagavad, et maagaasiettevõtjad kohaldaksid lõikes 2 osutatud koostalitlusvõime nõudeid ja andmetele juurdepääsu korda. Nimetatud nõuded ja kord peavad tuginema liikmesriikide olemasolevatele tavadele.

Artikkel 24

Ühtsed kontaktpunktid

Liikmesriigid tagavad, et luuakse ühtsed kontaktpunktid, et anda kõigile klientidele, sealhulgas neile, kellel puudub juurdepääs internetile, kogu vajalik teave nende õiguste, sertifitseeritud võrdlemisvahendite, kättesaadavate toetusmeetmete, kaasa arvatud käesoleva direktiivi artiklis 26 osutatud vähekaitstud tarbijatele suunatud toetusmeetmete, kohaldatava õiguse ja vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide kohta, mis on neile vaidluse korral kättesaadavad. Ühtsed kontaktpunktid võivad kuuluda üldiste tarbijainfopunktide alla ja võivad olla samad üksused, mis on elektrienergia ühtsed kontaktpunktid, millele on osutatud direktiivi (EL) 2019/944 artiklis 25, või direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 16 lõike 3 kohaselt loodud kontaktpunktid ning direktiivi (EL) 2023/1791 artiklite 21 ja 22 ja direktiivi (EL) 2024/1275 artikli 18 kohaselt loodud ühtsed kontaktpunktid. Liikmesriigid edendavad kooskõla käesoleva direktiivi kohaselt loodud ühtsete kontaktpunktide ja nimetatud liidu õigusaktide alusel loodud asutuste vahel.

Artikkel 25

Vaidluste kohtuväline lahendamine

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel on käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustustega seotud vaidluste lahendamiseks juurdepääs lihtsale, õiglasele, mõistlikule, läbipaistvale, sõltumatule, kulutõhusale ja tulemuslikule vaidluste kohtuvälisele lahendamisele sõltumatu mehhanismi, näiteks energiaombudsmani või tarbijakaitseorgani, või reguleeriva asutuse kaudu. Kui lõpptarbija on tarbija Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/11/EL ([48]) tähenduses, peab vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism vastama kõnealuses direktiivis sätestatud kvaliteedinõuetele ja nägema ette, kui olukord seda tingib, kulude ja kahju hüvitamise süsteemi.

2. Vajaduse korral tagavad liikmesriigid, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused teevad koostööd, et võimaldada lihtsat, õiglast, läbipaistvat, sõltumatut, tõhusat ja tulemuslikku vaidluste kohtuvälist lahendamist vaidluste korral, mis on tingitud toodetest või teenustest, mis on seotud või kuuluvad ühte paketti käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva toote või teenusega.

3. Maagaasiettevõtjate osalemine kodutarbijatele suunatud vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismis on kohustuslik, välja arvatud juhul, kui liikmesriik tõendab komisjonile, et muud mehhanismid on sama tulemuslikud.

([48]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv) (ELT L 165, 18.6.2013, lk 63).

4. Ilma et see piiraks direktiivi 2013/11/EL kohaldamist, hindavad liikmesriigid oma käesolevas artiklis osutatud vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide toimimist.

Artikkel 26

Vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate kaitse

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed lõpptarbijate kaitsmiseks ning eelkõige tagavad vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate kaitsmiseks piisavad kaitsemeetmed. Sellega seoses määratleb iga liikmesriik vähekaitstud tarbijate mõiste, milles võidakse osutada energiaostuvõimetusele. Vähekaitstud tarbija määratlus peab olema kooskõlas mõistega kaitsetu tarbija, mille liikmesriik on määratlenud vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 28.

2. Eelkõige võtavad liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, et kaitsta maagaasi- või vesinikusüsteemiga ühendatud ääremaade lõpptarbijaid. Liikmesriigid tagavad tarbijakaitse kõrge taseme, eriti seoses lepingutingimuste läbipaistvuse ning konkurentsivõimeliste, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate hindade, üldise teabe ning vaidluste lahendamise mehhanismidega.

Artikkel 27

Energiaostuvõimetus ja maagaasi jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamine

Komisjon annab suuniseid vähekaitstud ja energiaostuvõimetute tarbijate kaitse kohta maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kavandamise ja elluviimise ajal või maagaasi jaotusvõrkude kasutuselt kõrvaldamise ajal, eelkõige tagamaks, et selliste tarbijate erivajadusi võetakse vastavalt artikli 13 lõike 1 punktile d kohaselt arvesse.

Artikkel 28

Kaitse lahtiühendamise eest

1. Liikmesriik võtab meetmeid, et hoida ära vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate lahtiühendamine. Seoses vähekaitstud tarbijatega kohaldatakse nimetatud meetmete suhtes artiklit 26.

Komisjoni teavitamisel käesoleva direktiivi ülevõtmismeetmetest selgitavad liikmesriigid esimese lõigu ja ülevõtvate siseriiklike õigusaktide vastavate osade vahelist seost.

2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad ei lõpeta tarbijaga lepingut või ei ühenda tarbijat lahti põhjustel, millega seoses käsitleb vastav tarnija kaebust vastavalt artikli 11 lõikele 9 või millega seoses toimub vaidluse kohtuväline lahendamine vastavalt artiklile 25, mõjutamata poolte lepingulisi õigusi ja kohustusi. Liikmesriigid võivad võtta protsessi kuritarvitamise ärahoidmiseks sobivaid meetmeid.

3. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et võimaldada tarbijatel vältida lahtiühendamist, mis võivad hõlmata järgmist:

a) tarnijate ja tarbijate vabatahtlike tegevusjuhendite edendamine eesmärgiga ennetada ja hallata olukordi, kus kliendil on võlgnevus; see võib puudutada klientide toetamist nende energiakasutuse ja -kulude haldamisel, sealhulgas tähelepanu osutamist ebatavaliselt suure energiatarbimise perioodidele või suurele energiakasutusele, asjakohaste paindlike maksekavade pakkumist, võlanõustamismeetmeid, paremat teabevahetust tarbijatega ja tugiasutusi;

b) tarbijate harimise ja teadlikkuse suurendamise edendamine seoses nende õigustega ja võla haldamisega ning

c) juurdepääs rahastamisele, vautšeritele või toetustele arvete maksmise toetamiseks.

Artikkel 29

Viimasena vastutav tarnija

1. Liikmesriigid kehtestavad viimasena vastutava tarnija korra või võtavad samaväärseid meetmeid, et tagada tarnete jätkumine vähemalt kodutarbijatele. Viimasena vastutavad tarnijad määratakse õiglasel, läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.

2. Lõpptarbijad, kes viiakse üle viimasena vastutavale tarnijale, saavad jätkuvalt kasutada oma õigusi tarbijatena.

3. Liikmesriigid tagavad, et viimasena vastutavad tarnijad teavitavad üleviidud tarbijaid viivitamata oma tingimustest ja tagavad sellistele tarbijatele teenuse tõrgeteta jätkumise ajavahemiku jooksul, mis on vajalik uue tarnija leidmiseks.

4. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele antakse teavet ja neid julgustatakse minema üle turupõhisele pakkumisele.

5. Liikmesriigid võivad viimasena vastutavalt tarnijalt nõuda maagaasi tarnimist kodutarbijatele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kes ei saa turupõhiseid pakkumisi, sealhulgas artikli 28 lõike 3 kohaldamisel. Sel juhul kohaldatakse artiklis 4 sätestatud tingimusi.

IV PEATÜKK

KOLMANDATE ISIKUTE JUURDEPÄÄS TARISTULE

1. jagu

Juurdepääs maagaasitaristule

Artikkel 30

Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi juurdepääs turule

Liikmesriigid võimaldavad taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi juurdepääsu turule ja taristule, olenemata sellest, kas taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatised on ühendatud jaotus- või ülekandevõrku, võttes arvesse artikli 55 lõike 2 punkti f kohaselt tehtud prognoose maagaasi tootmise, tarnimise ja tarbimise arengu kohta.

Artikkel 31

Kolmandate isikute juurdepääs maagaasi jaotus- ja ülekandesüsteemile ning veeldatud maagaasi terminalidele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse ülekande- ja jaotussüsteemidele ning maagaasi veeldusjaamadele kolmandate isikute juurepääsu süsteemi, mis põhineb kõigile tarbijatele, sealhulgas tarneettevõtjatele kohaldatavatel avaldatud tariifidel ning mida kohaldatakse objektiivselt ja süsteemi kasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et reguleeriv asutus kiidab nimetatud tariifid või nende arvutamise metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 78 ning et need tariifid – ja metoodika, kui heaks kiidetakse üksnes metoodika, – avaldatakse enne nende jõustumist.

2. Ülekandesüsteemi halduritel peab olema juurdepääs teiste ülekandesüsteemi haldurite võrkudele, kui see on vajalik nende ülesannete, sealhulgas piiriülese ülekandega seotud ülesannete täitmiseks.

3. Käesolev direktiiv ei takista taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi pikaajaliste lepingute sõlmimist niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus liidu konkurentsireeglitega ning aitavad kaasa CO_2 heite vähendamisele. Pikaajalisi lepinguid sellise fossiilse gaasi tarnimiseks, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata, ei sõlmita kauemaks kui 31. detsembrini 2049.

Artikkel 32

Juurdepääs maagaasi tootmisetapi torustikule

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, tagamaks et maagaasiettevõtjatel ja vabatarbijatel oleks käesoleva artikli kohaselt nende asukohast olenemata juurdepääs tootmisetapi torustikule, sealhulgas juurdepääsuga seotud tehnilisi teenuseid osutavatele rajatistele, välja arvatud need võrgu osad ja rajatised, mida kasutatakse maagaasimaardlates kohapeal toimuvas tootmises. Meetmetest teatatakse komisjonile artiklis 94 sätestatud korras.

2. Liikmesriigid otsustavad lõikes 1 osutatud juurdepääsu tingimused kooskõlas asjakohaste õigusaktidega. Liikmesriigid püüavad tagada õiglase ja avatud juurdepääsu, saavutada konkurentsivõimelise maagaasituru rajamise ja vältida turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, võttes arvesse varustuskindlust ja tarnete korrapärasust, olemasolevat või reaalselt saavutatavat tootmisvõimsust ning keskkonnakaitset. Arvesse võib võtta järgmisi vajadusi:

a) vajadus keelata juurdepääs, kui tehnilisi nõudeid ei ole võimalik mõistlikul viisil täita;

b) vajadus vältida raskusi, mida ei ole võimalik mõistlikul viisil ületada ning mis võivad ohustada süsivesinike praeguse ja planeeritava tootmise tõhusust, sealhulgas vähese rentaablusega maardlates;

c) vajadus arvestada tootmisetapi torustiku omaniku või halduri põhjendatud mõistliku vajadusega maagaasi transportimiseks ja töötlemiseks ning kõigi teiste tootmisetapi torustiku või sellega seotud töötlus- või käitlusrajatiste kasutajate huvidega, keda see võib mõjutada, ning

d) vajadus kohaldada tootmiseks ja tootmisetappide arendamiseks lubade andmisel liikmesriigi õigust ja haldusmenetlusi kooskõlas liidu õigusega.

3. Liikmesriigid tagavad vaidluste lahendamise korra ja osalistest sõltumatu asutuse, kellel on juurdepääs asjakohasele teabele, et lahendada kiiresti tootmisetapi torustikule juurdepääsuga seotud vaidlused, võttes arvesse lõikes 2 osutatud vajadusi ja nende võrkude kasutamist käsitlevatel läbirääkimistel osalejate võimalikku arvu.

4. Piiriülesed vaidlused lahendatakse selles liikmesriigis kehtiva vaidluste lahendamise korra kohaselt, kelle jurisdiktsiooni jääb tootmisetapi torustik, millele ei võimaldata juurdepääsu. Kui piiriüleste vaidluste korral jääb asjaomane torustik rohkem kui ühe liikmesriigi jurisdiktsiooni, konsulteerivad need liikmesriigid omavahel, et tagada käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine. Kui tootmisetapi torustik saab alguse kolmandast riigist ja on ühendatud vähemalt ühe liikmesriigiga, siis asjaomased liikmesriigid konsulteerivad üksteisega ning liikmesriik, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt, konsulteerib asjaomase kolmanda riigiga, kust tootmisetapi torustik alguse saab, et tagada asjaomase võrgu suhtes käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine liikmesriikide territooriumil.

Artikkel 33

Juurdepääs maagaasi hoiustamisele

1. Selleks et korraldada juurdepääsu maagaasihoidlatele ja mahuvarule, kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et võimaldada tarbijate varustamisel tõhusat juurdepääsu süsteemile, ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu abiteenustele, võivad liikmesriigid toimida kas ühe või mõlema lõigetes 3 ja 4 osutatud menetluse kohaselt. Nimetatud menetlusi rakendatakse objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel.

Käesoleva artikli kohasele maagaasi hoiustamisele juurdepääsu menetluse valimisel võtavad liikmesriigid arvesse määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaselt tehtud ühiste ja riiklike riskihindamiste tulemusi.

Reguleerivad asutused kehtestavad ja avaldavad kriteeriumid, mille alusel määratakse kindlaks maagaasihoidlatele ja mahuvarule kohaldatav juurdepääsu kord. Nad avalikustavad või kohustavad maagaasihoidlate haldureid ja ülekandesüsteemide haldureid avalikustama, milliseid maagaasihoidlaid või maagaasihoidlate osi või mahuvaru lõigetes 3 ja 4 osutatud erinevate menetluste kohaselt pakutakse.

2. Lõiget 1 ei kohaldata abiteenuste ja ajutise hoiustamise suhtes, mis on seotud maagaasi veeldusjaamadega ning on vajalikud taasgaasistamisel ja seejärel gaasi ülekandesüsteemi toimetamisel.

3. Läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korral võtavad reguleerivad asutused vajalikud meetmed, et ühendatud süsteemiga kaetud territooriumil või sellest väljaspool paiknevad ettevõtjad ja vabatarbijad võiksid pidada läbirääkimisi maagaasihoidlatele ja mahuvarule juurdepääsu saamiseks, kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et võimaldada tõhusat juurdepääsu süsteemile ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu muudele abiteenustele. Läbirääkimiste pidamisel hoidlatele, mahuvarule ja teistele abiteenustele juurdepääsu saamiseks peavad osalised toimima heauskselt.

Gaasihoidlate, mahuvaru ja muude abiteenuste kasutamise lepingute üle peetakse läbirääkimisi asjaomase maagaasihoidlate halduriga. Reguleerivad asutused nõuavad, et maagaasihoidlate haldurid ja maagaasiettevõtjad avaldaksid oma põhilised gaasihoidlate, mahuvaru ja abiteenuste kasutamist käsitlevad kaubandustingimused kord aastas.

Kõnealuste tingimuste väljatöötamisel konsulteerivad maagaasihoidlate haldurid süsteemi kasutajatega.

4. Reguleeritud juurdepääsu korral võtavad reguleerivad asutused vajalikke meetmeid, et anda ühendatud süsteemiga kaetud territooriumil või sellest väljaspool paiknevatele maagaasiettevõtjatele ja vabatarbijatele niisugune juurdepääsuõigus gaasihoidlatele, mahuvarule ja muudele abiteenustele, mis põhineb avaldatud tariifidel või muudel nende gaasihoidlate ja mahuvaru kasutamise tingimustel ja kohustustel, kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et võimaldada tõhusat juurdepääsu süsteemile ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu muudele abiteenustele. Reguleerivad asutused konsulteerivad süsteemi kasutajatega kõnealuste tariifide või tariifide arvutamise metoodika väljatöötamisel. Vabatarbijatele võib anda juurdepääsuõiguse selle kaudu, et neil võimaldatakse sõlmida tarnelepinguid konkureerivate ettevõtjatega, kes ei ole süsteemi või sidusettevõtte omanikud või haldurid.

Artikkel 34

Maagaasi otsetorud

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et:

a) nende territooriumil asutatud maagaasiettevõtja tarniks vabatarbijatele gaasi otsetoru kaudu ning

b) kõik nende territooriumil asuvad vabatarbijad saaksid maagaasiettevõtjalt gaasi vastu võtta otsetoru kaudu.

2. Kui otsetorude ehitamiseks ja kasutamiseks on vaja luba, nagu tegevusluba, luba, kontsessioon, nõusolek või heakskiit, sätestavad liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused kriteeriumid, mille alusel antakse luba selliste otsetorude ehitamiseks või käitamiseks nende territooriumil. Need kriteeriumid peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.

3. Liikmesriigid võivad otsetoru ehitamiseks anda loa, mis sõltub kas süsteemile juurdepääsust keeldumisest artikli 38 alusel või vaidluste lahendamise menetluse algatamisest vastavalt artiklile 79.

2. jagu

Juurdepääs vesinikutaristule

Artikkel 35

Kolmandate isikute juurdepääs vesinikuvõrkudele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuvõrkudele; selline süsteem põhineb avaldatud tariifidel ning seda kohaldatakse objektiivselt ja vesinikuvõrgu kasutajate vahel vahet tegemata.

2. Liikmesriigid tagavad, et reguleeriv asutus kiidab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tariifid või nende arvutamise metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 78 ning et need tariifid – ja metoodika, kui heaks kiidetakse üksnes metoodika, – avaldatakse enne nende jõustumist.

3. Vesinikuvõrgu halduritel peab olema juurdepääs teiste vesinikuvõrgu haldurite võrkudele, kui see on vajalik nende ülesannete, sealhulgas vesiniku piiriülese transpordiga seotud ülesannete täitmiseks.

4. Kuni 31. detsembrini 2032 võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Sellisel juhul tagab liikmesriik, et süsteemi läbirääkimistel põhinevaks kolmandate isikute juurdepääsuks vesinikuvõrkudele rakendatakse vastavalt objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Reguleerivad asutused võtavad vajalikud meetmed, et vesinikuvõrgu kasutajad saaksid pidada läbirääkimisi vesinikuvõrkudele juurdepääsu üle ning tagamaks, et lepinguosalised on kohustatud pidama läbirääkimisi vesinikuvõrkudele juurdepääsu üle heas usus.

5. Lõikes 4 osutatud läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korral annavad reguleerivad asutused vesinikuvõrgu kasutajatele suuniseid selle kohta, kuidas kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu kehtestamine mõjutab kokkulepitud tariife.

Artikkel 36

Kolmandate isikute juurdepääs vesinikuterminalidele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute läbirääkimistel põhinevaks juurdepääsuks vesinikuterminalidele; sellist süsteemi kohaldatakse objektiivselt, läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt, ning reguleerivad asutused võtavad vajalikud meetmed, et vesinikuterminalide kasutajad saaksid pidada läbirääkimisi vesinikuterminalidele juurdepääsu üle. Lepinguosalised on kohustatud pidama läbirääkimisi juurdepääsu üle heas usus.

2. Reguleerivad asutused jälgivad kolmandate isikute juurdepääsu tingimusi vesinikuterminalidele ja nende mõju vesinikuturgudele ning võtavad vajaduse korral konkurentsi kaitsmiseks meetmeid juurdepääsu parandamiseks kooskõlas lõikes 1 sätestatud kriteeriumidega.

Artikkel 37

Juurdepääs vesinikuhoidlale

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuhoidlale ja – kui see on tehniliselt ja majanduslikult vajalik, et pakkuda tõhusat juurdepääsu süsteemile tarbijate varustamiseks – juurdepääsuks mahuvarule ning abiteenustele juurdepääsu korraldamiseks; selline süsteem põhineb avaldatud tariifidel ning seda kohaldatakse objektiivselt ja vesinikusüsteemi kasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et reguleeriv asutus kiidab nimetatud tariifid või nende arvutamise metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 78.

2. Kuni 31. detsembrini 2032 võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Sellisel juhul tagab liikmesriik, et süsteemi läbirääkimistel põhinevaks kolmandate isikute juurdepääsuks vesinikuvõrkudele ja – kui see on tehniliselt ja majanduslikult vajalik, et pakkuda tõhusat juurdepääsu süsteemile tarbijate varustamiseks – juurdepääsuks mahuvarule ning abiteenustele juurdepääsu korraldamiseks, rakendatakse vastavalt objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Reguleerivad asutused võtavad vajalikud meetmed, et vesinikuhoidla kasutajad saaksid pidada läbirääkimisi vesinikuhoidlale juurdepääsu üle ning tagamaks, et osapooled on kohustatud pidama läbirääkimisi vesinikuhoidlale juurdepääsu üle heas usus.

3. Liikmesriigid võivad ette näha, et enne 5. augustit 2026 lõikes 2 sätestatud läbirääkimistel põhineva kolmandate isikute juurdepääsu süsteemi kohaselt jaotatud läbilaskevõimega seotud õigusi järgitakse kuni nende kehtivuse lõpuni ja et neid ei mõjuta lõike 1 kohane kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu rakendamine.

3. jagu

Juurdepääsu võimaldamisest ja ühendamisest keeldumine

Artikkel 38

Juurdepääsu võimaldamisest ja ühendamisest keeldumine

1. Ülekandesüsteemi haldurid, jaotussüsteemi haldurid ja vesinikuvõrgu haldurid võivad maagaasi- või vesinikusüsteemile juurdepääsu võimaldamisest või sellesse ühendamisest keelduda, kui neil puudub vajalik võimsus või ühendus.

2. Ilma et see piiraks liidu ja liikmesriikide CO_2 heite vähendamise eesmärke ning kehtivaid nõudeid vähendada fossiilse gaasi tarbimist või sellest loobuda, peavad liikmesriigid võtma asjakohaseid meetmeid, tagamaks, et ülekandesüsteemi haldur, jaotussüsteemi haldur või vesinikuvõrgu haldur, kes on võimsuse või ühenduse puudumise tõttu maagaasi- või vesinikusüsteemile juurdepääsust või sellesse ühendamisest keeldunud, teeks vajalikud täiustused, kui need on majanduslikult otstarbekad või kui võimalik tarbija on nõus nende eest maksma.

3. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja vähese CO_2 heitega gaaside süsteemile juurdepääsu võimaldamisest võib keelduda üksnes vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artiklitele 20 ja 36.

4. Erandina käesoleva artikli lõigetest 1, 2 ja 3 tagab liikmesriik, et ülekandesüsteemi halduritel ja jaotussüsteemi halduritel on lubatud keelduda maagaasivõrgu kasutajatele juurdepääsu võimaldamisest või nende ühendamisest või nad lahti ühendada, eelkõige selleks, et tagada määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgi täitmine, tingimusel et:

a) artikli 55 kohaselt koostatud võrgu arengukavas nähakse ette ülekandesüsteemi või selle asjaomaste osade kasutuselt kõrvaldamine;

b) asjaomane riiklik asutus on võrgu kasutuselt kõrvaldamise kava artikli 57 lõike 3 kohaselt heaks kiitnud;

c) asjaomane jaotusvõrgu haldur, kes on võrgu kasutuselt kõrvaldamise kava esitamise kohustusest artikli 57 lõike 5 kohaselt vabastatud, on asjaomast riiklikku asutust teavitanud jaotusvõrgu või selle asjaomaste osade kasutuselt kõrvaldamisest.

5. Liikmesriigid, kes lubavad käesoleva artikli lõike 4 kohaselt keelduda võrgu kasutajatele juurdepääsu võimaldamisest või nende ühendamisest või nad lahti ühendada, kehtestavad võrgu kasutajatele juurdepääsu võimaldamisest või nende ühendamisest keeldumiseks või nende lahti ühendamiseks õigusraamistiku, mis põhineb riikliku reguleeriva asutuse poolt määratletud objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel, võttes arvesse mõjutatud huvisid, kehtivaid nõudeid maagaasi tarbimist vähendada või sellest loobuda ning asjakohaseid kohalikke kütte- ja jahutuskavasid, mis on koostatud vastavalt direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 25 lõikele 6. Liikmesriigid võtavad lahtiühendamise lubamisel piisavad meetmed, et kaitsta võrgu kasutajaid vastavalt käesoleva direktiivi artiklile 13.

6. Iga keeldumist juurdepääsu võimaldamisest või ühendamisest või iga lahtiühendamist tuleb põhjendada.

V PEATÜKK

ÜLEKANDESÜSTEEMI HALDURITE, MAAGAASIHOIDLATE HALDURITE JA MAAGAASI VEELDUSJAAMADE HALDURITE SUHTES KOHALDATAVAD NORMID

Artikkel 39

Ülekandesüsteemi haldurite, maagaasihoidlate haldurite või maagaasi veeldusjaamade haldurite ülesanded

1. Iga ülekandesüsteemi haldur, maagaasihoidlate haldur või maagaasi veeldusjaamade haldur peab:

a) käitama, hooldama, arendama või kasutuselt kõrvaldama majandustingimustele vastavalt turvalisi, töökindlaid ja tõhusaid maagaasi ülekandesüsteeme, maagaasihoidlaid või maagaasi veeldusjaamu, et kindlustada avatud turg, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonnakaitset ja kliimat ning määruses (EL) 2024/1787 sätestatud kohustusi, ning tagama piisavad vahendid teenuse osutamise kohustuse täitmiseks;

b) vältima vahetegemist süsteemi kasutajate või nende rühmade vahel, eriti sidusettevõtjate eelistamist;

c) andma kõigile teistele ülekandesüsteemi halduritele, maagaasihoidlate halduritele, maagaasi veeldusjaamade halduritele või jaotussüsteemi halduritele küllaldast teavet, et tagada maagaasi transport ja hoiustamine kooskõlas ühendatud süsteemi turvalise ja tõhusa käitamisega;

d) andma süsteemi kasutajatele süsteemile tõhusaks juurepääsuks vajalikku teavet.

2. Iga ülekandesüsteemi haldur loob piisava piiriülese võimsuse, et integreerida üleeuroopaline ülekandetaristu, mis rahuldab kõik majanduslikult mõistlikud ja tehniliselt teostatavad võimsusvajadused ning võtab arvesse gaasi varustuskindlust.

3. Ülekandesüsteemi haldurid teevad koostööd jaotussüsteemi halduritega nende võrku ühendatud turuosaliste tõhusaks osalemiseks jae- ja hulgimüügiturgudel ning tasakaalustamisturgudel.

4. Ülekandesüsteemi haldurid tagavad oma rajatistes gaasi kvaliteedi tõhusa juhtimise kooskõlas kehtivate gaasi kvaliteedi standarditega.

5. Ülekandesüsteemi haldurite vastuvõetavad gaasiülekandesüsteemi tasakaalustamise eeskirjad peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse nende võrkude süsteemi kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest. Ülekandesüsteemi haldurite teenuste osutamise tingimused, sealhulgas eeskirjad ja tariifid, kehtestatakse artikli 78 lõike 7 kohase metoodika alusel mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil, ning need avaldatakse.

6. Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on nii sätestanud, reguleerivad asutused, võivad nõuda ülekandesüsteemi halduritelt ülekandesüsteemi hooldamise ja arendamise, sealhulgas vastastikuse ühendamise võimsuse miinimumstandardite järgimist.

7. Liikmesriigid võivad ette näha, et üks või mitu käesoleva artikli lõikes 1 loetletud ülesannetest määratakse täitmiseks ülekandesüsteemi haldurile, kellele ei kuulu ülekandesüsteem, mille suhtes tuleks asjaomaseid kohustusi muidu kohaldada. Ülekandesüsteemi haldur, kellele on ülesanded määratud, peab olema sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandehalduri mudeli kohaselt, ning ta peab vastama artiklis 60 sätestatud nõuetele, kuid ta ei pea olema selle ülekandesüsteemi omanik, mille eest ta vastutab.

8. Ülekandesüsteemi haldur, kes on ülekandesüsteemi omanik, peab vastama IX peatükis sätestatud nõuetele ja olema sertifitseeritud vastavalt artiklile 71. See ei piira selliste ülekandesüsteemi haldurite, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandehalduri kohaselt, võimalust omal algatusel ja oma järelevalve all delegeerida teatavaid ülesandeid teistele ülekandesüsteemi halduritele, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandehalduri mudeli kohaselt, kui kõnealune ülesannete delegeerimine ei ohusta delegeeriva ülekandesüsteemi halduri tegeliku ja sõltumatu otsustamise õigusi.

9. Maagaasi veeldusjaamade haldurid, ülekandesüsteemi haldurid ja maagaasihoidlate haldurid teevad liikmesriigi piires ja piirkondlikult koostööd, et tagada rajatiste võimsuse kõige tõhusam kasutamine ja koostoime nende rajatiste vahel, võttes arvesse süsteemi terviklikkust ja toimimist ning vältides piirangute tekitamist maagaasi veeldusjaamade ja maagaasihoidlate käitamisel.

10. Ülekandesüsteemi haldurid hangivad oma ülesannete täitmiseks vajalikke energiakandjaid kooskõlas läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korraga.

Artikkel 40

Ülekandesüsteemi haldurite ja ülekandesüsteemi omanike konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks artikli 74 kohaldamist või muude teabe avalikustamist nõudvate seaduslike kohustuste täitmist, peab iga ülekandesüsteemi haldur, maagaasihoidlate haldur või maagaasi veeldusjaamade haldur ning iga ülekandesüsteemi omanik tagama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat avalikustamist. Kui ülekandesüsteemi haldur, maagaasihoidlate haldur või maagaasi veeldusjaama haldur või ülekandesüsteemi omanik on osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, ei avalikusta ta eelkõige tundlikku äriteavet vertikaalselt integreeritud ettevõtja ülejäänud osalistele peale ülekandesüsteemi haldurite, jaotussüsteemi haldurite või vesinikuvõrgu haldurite, kui see ei ole vajalik äritehingu tegemiseks. Selleks et tagada teabe eraldamise normide täielik järgimine, tagavad liikmesriigid, et ülekandesüsteemi omanik, sealhulgas jaotussüsteemi haldur ühendhalduri puhul, ja äriühingu ülejäänud osalised, kes ei ole ülekande- või jaotussüsteemi haldurid või vesinikuvõrgu haldurid, ei kasuta ühisteenuseid, nt ühiseid õigusteenuseid, välja arvatud üksnes haldus- või infotehnoloogiaalased teenused.

2. Ülekandesüsteemi haldurid, maagaasihoidlate haldurid või maagaasi veeldusjaamade haldurid ei tohi sidusettevõtjate kaudu maagaasi müümisel ega ostmisel kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt süsteemile juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.

3. Tõhusaks konkurentsiks ja turu tõhusaks toimimiseks vajalik teave avalikustatakse. See kohustus ei piira tundliku äriteabe kaitset.

Artikkel 41

Õigus teha otsuseid taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatiste ülekandesüsteemi ühendamise kohta

1. Ülekandesüsteemi haldurid peavad kehtestama ja avaldama selged ja tõhusad menetlused taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatiste mittediskrimineerivaks ülekandesüsteemi ühendamiseks kooskõlas artiklis 55 osutatud võrgu kümneaastases arengukavas kindlaks määratud võimsusega. Nimetatud menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivatele asutustele. Liikmesriigid võivad anda biometaani tootmisrajatistele ühendamiseks eelisõiguse.

2. Ülekandesüsteemi halduritel ei ole õigust lükata tagasi majanduslikult mõistlikke ja tehniliselt teostatavaid ühendustaotlusi uue või olemasoleva, kuid veel ühendamata, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatise kohta, välja arvatud artiklis 38 sätestatud tingimustel.

3. Biometaani tootmise võrguühenduse kiireks rajamiseks püüavad liikmesriigid tagada, et ülekandesüsteemi haldur peab kinni biometaani võrku juhtimise taotluste hindamise, pakkumise tegemise ja ühenduse rajamise mõistlikest tähtaegadest, mida reguleerivad asutused jälgivad artikli 78 lõike 1 punkti t kohaselt.

Artikkel 42

Õigus teha otsuseid ülekandesüsteemi ja vesiniku ülekandevõrku ühendamise kohta

1. Ülekandesüsteemi haldurid ja vesiniku ülekandevõrgu haldurid peavad kehtestama ja avaldama selged ja tõhusad menetlused maagaasi- ja vesinikuhoidlate, maagaasi veeldusjaamade, vesinikuterminalide ja tööstustarbijate mittediskrimineerivaks ülekandesüsteemi ja vesiniku ülekandevõrku ühendamiseks ning asjaomased tariifid. Menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele.

2. Ülekandesüsteemi haldurid ja vesiniku ülekandevõrgu haldurid ei tohi keelduda uue maagaasi- või vesinikuhoidla, maagaasi veeldusjaama, vesinikuterminali või tööstustarbija võrku ühendamisest põhjendusega, et tulevikus võivad võrgu kasutatavad võimsused olla piiratud või et vajaliku võimsuse suurendamisega seoses tekivad lisakulud. Ülekandesüsteemi haldur ja vesiniku ülekandevõrgu haldur peavad uue ühenduse jaoks tagama piisava sisse- ja väljavooluvõimsuse.

VI PEATÜKK

MAAGAASI JA VESINIKU JAOTUSSÜSTEEMI TOIMIMINE

Artikkel 43

Jaotussüsteemi haldurite ja vesiniku jaotusvõrgu haldurite määramine

Liikmesriigid määravad või nõuavad, et ettevõtjad, kellele kuuluvad jaotussüsteemid või vesiniku jaotusvõrgud või kes vastutavad nende eest, määraksid läbipaistva menetluse alusel ajavahemikuks, mille liikmesriigid kehtestavad tulenevalt majandusliku ja energiaalase tõhususe ning majandusliku tasakaalu näitajatest, vähemalt ühe jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri, ning tagavad, et need haldurid tegutseksid vastavalt artiklitele 44, 46, 47 ja 50.

Artikkel 44

Jaotussüsteemi haldurite ülesanded

1. Iga jaotussüsteemi haldur peab vastutama selle eest, et tagatakse süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust maagaasi jaotamise järele kooskõlas käesoleva direktiivi artiklitega 55 ja 57, sealhulgas biometaani võrku juhtimise järele, ning et tema piirkonnas käitatakse, hooldatakse ja arendatakse majandustingimustele vastavalt turvalist, töökindlat ja tõhusat süsteemi või kõrvaldatakse see kasutuselt, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonnakaitset, määruses (EL) 2024/1787 sätestatud kohustusi ja energiatõhusust.

2. Kui reguleerivad asutused nii otsustavad, võivad jaotussüsteemi haldurid vastutada tõhusa gaasikvaliteedi juhtimise tagamise eest oma süsteemides kooskõlas kehtivate gaasi kvaliteedi standarditega, kui see on vajalik süsteemi haldamiseks seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi võrku juhtimisega.

3. Jaotussüsteemi haldur ei tohi mitte ühelgi juhul teha vahet süsteemi kasutajate või nende rühmade vahel ega eelistada sidusettevõtjaid.

4. Iga jaotussüsteemi haldur annab teisele jaotus- või ülekandesüsteemi haldurile või maagaasi veeldusjaama haldurile või maagaasihoidlate haldurile küllaldast teavet, et tagada maagaasi transport ja hoiustamine kooskõlas ühendatud süsteemi turvalise ja tõhusa käitamisega.

5. Iga jaotussüsteemi haldur annab süsteemi kasutajatele süsteemile tõhusaks juurdepääsuks, sealhulgas selle kasutamiseks vajalikku teavet.

6. Kui jaotussüsteemi haldur vastutab gaasi jaotussüsteemi tasakaalustamise eest, peavad tema vastuvõetud asjakohased eeskirjad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse süsteemi kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest. Jaotussüsteemi haldurite teenuste osutamise tingimused, sealhulgas eeskirjad ja tariifid, kehtestatakse artikli 78 lõike 7 kohase metoodika alusel mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil, ning need avaldatakse.

7. Jaotussüsteemi haldurid teevad koostööd ülekandesüsteemi halduritega, et tagada nende taristusse ühendatud turuosaliste tõhus osalemine jae-, hulgi- ja tasakaalustamisturgudel sisend-väljundsüsteemis, kuhu jaotussüsteem kuulub või millega see on ühendatud.

8. Jaotussüsteemi halduritel ei ole õigust lükata tagasi majanduslikult mõistlikke ja tehniliselt teostatavaid ühendustaotlusi uute või olemasolevate, kuid veel ühendamata, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatiste kohta, välja arvatud artiklis 38 sätestatud tingimustel.

Artikkel 45

Õigus teha otsuseid taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatiste jaotussüsteemi ühendamise kohta

Reguleerivad asutused nõuavad, et jaotussüsteemi haldur avaldaks läbipaistvad ja tõhusad menetlused taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi tootmisrajatiste mittediskrimineerivaks ühendamiseks. Nimetatud menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivatele asutustele. Liikmesriigid võivad anda biometaani tootmisrajatistele ühendamiseks eelisõiguse.

Biometaani tootmise võrguühenduse kiireks rakendamiseks püüavad liikmesriigid tagada, et jaotussüsteemi haldur järgib mõistlikke tähtaegu biometaani võrku juhtimise taotluste hindamiseks, pakkumise tegemiseks ja ühenduse rajamiseks, mida reguleerivad asutused jälgivad artikli 78 lõike 1 punkti t kohaselt.

Artikkel 46

Jaotussüsteemi haldurite ja vesiniku jaotusvõrgu haldurite eraldamine

1. Kui jaotussüsteemi haldur või vesiniku jaotusvõrgu haldur moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, peab ta olema vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu muust gaasijaotusega või vesinikujaotusega mitteseotud tegevusest. See nõue ei tähenda kohustust eraldada jaotussüsteemi või vesiniku jaotusvõrgu vara vertikaalselt integreeritud ettevõtja omandist. Liikmesriigid võivad ette näha, et vesiniku jaotusvõrgu haldurid võivad rentida või liisida vesinikuvõrgu varasid teistelt sama ettevõtja jaotussüsteemi omanikelt, jaotussüsteemi halduritelt või vesiniku jaotusvõrgu halduritelt. Selline rentimine või liisimine ei tohi kaasa tuua ristsubsideerimist eri haldurite vahel.

2. Lisaks lõikes 1 sätestatud nõuetele peab vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olev jaotussüsteemi haldur või vesiniku jaotusvõrgu haldur olema sõltumatu nii organisatsiooniliselt kui ka otsuste tegemises muust gaasijaotusega või vesinikujaotusega mitteseotud tegevusest. Selleks peab ta vastama järgmistele miinimumnõuetele:

a) jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri juhtkond ei tohi olla tegev integreeritud maagaasiettevõtja või vertikaalselt integreeritud ettevõtja äriühingustruktuuris, mis kas otseselt või kaudselt vastutab igapäevase maagaasi ja vesiniku tootmise, ülekande ja tarnimise eest;

b) tuleb võtta vajalikud meetmed jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri juhtimise eest vastutavate isikute kutsehuvidega arvestamiseks nii, et neil oleks võimalik tegutseda iseseisvalt;

c) jaotussüsteemi halduril või vesiniku jaotusvõrgu halduril peavad olema tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud integreeritud maagaasiettevõtjast või vertikaalselt integreeritud ettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka võrgu arendamise suhtes; nende ülesannete täitmiseks peavad jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri käsutuses olema vajalikud ressursid, sealhulgas inim-, tehnilised, rahalised ja füüsilised ressursid; see ei tohi takistada vajalike kooskõlastusmehhanismide toimimist, mis tagavad emaettevõtja õiguste kaitse seoses majandusliku ja juhtimisalase järelevalvega tütarettevõtja rentaabluse üle, mida tehakse kaudselt vastavalt artikli 78 lõikele 7; eelkõige peab see võimaldama emaettevõtjal kiita heaks jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri iga-aastast eelarvet või samaväärset dokumenti ning määrata kindlaks oma tütarettevõtja võlgade ülempiiri; see ei tohi võimaldada emaettevõtjal sekkuda tütarettevõtja igapäevategevusse ega konkreetsetesse jaotusliinide ehitamise ega uuendamisega seotud otsustesse, mis ei ületa heakskiidetud rahastamiskava ega samaväärsete dokumentide tingimusi;

d) jaotussüsteemi haldur või vesiniku jaotusvõrgu haldur peab kehtestama nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagab, et järelevalve selle programmi täitmise üle oleks piisavalt range; nõuetele vastavuse programmis sätestatakse kõnealuse eesmärgi saavutamiseks töötajatele konkreetsed kohustused; nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või organ või jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri järelevalveametnik esitab võetud meetmete aastaaruande reguleerivale asutusele ning see avaldatakse; jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri järelevalveametnik on täiesti sõltumatu ning tal on juurdepääs kõikidele järelevalveametniku ülesannete täitmiseks vajalikele jaotussüsteemi halduri või vesiniku jaotusvõrgu halduri ja tema sidusettevõtjate andmetele.

3. Kui jaotussüsteemi haldur või vesiniku jaotusvõrgu haldur moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, tagab liikmesriik, et tema tegevust jälgiksid reguleerivad asutused või muud pädevad organid, et ta ei kasutaks oma vertikaalset integreeritust konkurentsi moonutamiseks. Eelkõige ei tohi vertikaalselt integreeritud jaotussüsteemi haldurid või vesiniku jaotusvõrgu haldurid oma suhtlemise ja kaubamärkidega tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja tarneharu eraldiseisvusega.

4. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõikeid 1, 2 ja 3 ei kohaldata selliste jaotussüsteemi haldurite suhtes, kes moodustavad osa integreeritud maagaasiettevõtjast, kes teenindab vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat. Kui jaotussüsteemi halduri suhtes kohaldatakse käesoleva lõike kohast erandit 4. augustil 2024, võivad liikmesriigid otsustada mitte kohaldada lõikeid 1, 2 ja 3 sama ettevõtja vesiniku jaotusvõrgu halduri suhtes, tingimusel et jaotussüsteemi halduri ja vesiniku jaotusvõrgu halduri ühendatud tarbijate arv kokku jääb alla 100 000.

Artikkel 47

Jaotussüsteemi halduritele esitatavad konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks artikli 74 kohaldamist või muude teabe avalikustamist nõudvate seaduslike kohustuste täitmist, peab iga jaotussüsteemi haldur tagama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat kasutamist.

2. Jaotussüsteemi haldurid ei tohi maagaasi müümisel ega ostmisel sidusettevõtjate poolt kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt süsteemile juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.

Artikkel 48

Maagaasi suletud jaotussüsteemid

1. Piiramata lõike 4 kohaldamist, võivad liikmesriigid sätestada, et reguleerivad asutused või teised pädevad asutused liigitavad süsteemi, mis jaotab maagaasi geograafiliselt piiratud tootmiskoha, ärirajatise või ühisteenuste koha piires ega varusta kodutarbijaid, suletud jaotussüsteemiks, tingimusel et:

a) konkreetsetel tehnilistel või ohutusega seotud põhjustel on selle süsteemi kasutajate tegevus või tootmisprotsess ühendatud või

b) kõnealune süsteem jagab maagaasi peamiselt süsteemi omanikule või -haldurile või nende sidusettevõtjatele.

2. Liikmesriigid võivad sätestada, et reguleerivad asutused annavad maagaasi suletud jaotussüsteemi haldurile vabastuse artikli 31 lõikes 1 sätestatud nõudest saada tariifidele või nende arvutamise metoodikale enne nende jõustumist heakskiit vastavalt artiklile 78.

3. Käesoleva artikli lõike 2 kohaselt vabastuse andmise korral vaadatakse kohaldatavad tariifid või nende arvutamise metoodika läbi ja kiidetakse artikli 78 kohaselt heaks maagaasi suletud jaotussüsteemi kasutaja taotluse alusel.

4. Kui võrku kasutavad aeg-ajalt vähesed kodutarbijad, kes on jaotussüsteemi omanikuga töösuhtes või sarnases suhtes ning kes asuvad suletud jaotussüsteemi teeninduspiirkonnas, ei välista see lõike 2 kohaselt vabastuse andmist.

5. Suletud jaotussüsteeme käsitatakse käesoleva direktiivi tähenduses jaotussüsteemidena.

Artikkel 49

Ühendhaldur

1. Artikli 46 lõige 1 ei takista ülekandesüsteemi, maagaasihoidlate, maagaasi veeldusjaamade või jaotussüsteemi ühendhalduri tegevust tingimusel, et kõnealune haldur vastab IX peatükis sätestatud nõuetele.

2. Artikli 46 lõige 1 ei takista vesiniku ülekandevõrgu, vesinikuterminalide, vesinikuhoidla ja vesiniku jaotusvõrgu ühendhalduri tegevust tingimusel, et kõnealune haldur vastab artiklites 68 ja 69 sätestatud nõuetele.

3. Käesoleva artikli lõiked 1 ja 2 ei takista ühendhalduri tegevust maagaasi- ja vesinikusüsteemides, kui artikli 69 nõuetest ei tulene teisiti.

VII PEATÜKK

VESINIKUVÕRKUDE SUHTES KOHALDATAVAD NORMID

Artikkel 50

Vesinikuvõrgu, -hoidla ja -terminali halduri ülesanded

1. Kõik vesinikuvõrgu, -hoidla ja -terminali haldurid peavad vastutama selle eest, et:

a) kasutatakse, hooldatakse ja arendatakse, sealhulgas andes uue kasutusotstarbe, majandustingimustele vastavalt turvalist ja töökindlat vesiniku transportimise või hoiustamise taristut, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonda, tehes tihedat koostööd ühendatud ja naabruses asuvate vesinikuvõrkude halduritega, et optimeerida vesiniku tootmise ja kasutamise samas asukohas paiknemist ja tuginedes artiklis 55 osutatud võrgu kümneaastasele arengukavale;

b) tagatakse vesinikusüsteemi pikaajaline võime rahuldada kindlakstehtud mõistlikku nõudlust vesiniku transpordi ja hoiustamise järele kooskõlas artiklis 55 osutatud võrgu kümneaastase arengukavaga;

c) tagatakse oma kohustuste täitmiseks kohased vahendid;

d) antakse süsteemiga ühendatud kõikide teiste võrkude või süsteemide halduritele piisavat teavet, sealhulgas vesiniku kvaliteedi kohta, et tagada turvaline ja tõhus toimimine, kooskõlastatud areng ning ühendatud süsteemi koostalitlusvõime;

e) ei tehta vahet vesinikusüsteemi kasutajate või nende rühmade vahel ega eelistata sidusettevõtjaid;

f) antakse vesinikusüsteemi kasutajatele taristule tõhusaks juurdepääsuks vajalikku teavet;

g) võetakse kõik mõistlikud meetmed, et oma tegevuses vesinikuheidet vältida ja minimeerida, ning viiakse korrapäraste ajavahemike järel läbi kõigi halduri vastutusalasse kuuluvate asjakohaste komponentide kontroll vesinikulekke tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks;

h) pädevatele asutustele esitatakse vesinikulekke tuvastamise aruanne ja vajaduse korral parandus- või asendusprogramm, avalikustades igal aastal statistilise teabe vesinikulekke tuvastamise ja kõrvaldamise kohta.

2. Vesiniku ülekandevõrgu haldurid püüavad tagada piisava piiriülese võimsuse, et integreerida üleeuroopaline vesinikutaristu, mis rahuldab kõik majanduslikult mõistlikud ja tehniliselt teostatavad käesoleva direktiivi artiklis 55 osutatud võrgu kümneaastases arengukavas ja määruse (EL) 2024/1789 artiklis 60 osutatud kogu liitu hõlmavas vesinikuvõrgu kümneaastases mittesiduvas arengukavas kindlaks määratud võimsusvajadused ning võtab arvesse vesiniku varustuskindlust. Käesoleva direktiivi artikli 71 ja määruse (EL) 2024/1789 artikli 14 kohasel sertifitseerimisel võivad liikmesriikide pädevad asutused otsustada teha piiriülese võimsuse tagamise ülesandeks ühele vesiniku ülekandevõrgu haldurile või piiratud arvule vesiniku ülekandevõrgu halduritele.

3. Kui see on vajalik süsteemi haldamiseks ja lõppkasutajate jaoks, paneb reguleeriv asutus vesinikuvõrgu halduritele kohustuse tagada tõhus vesiniku kvaliteedijuhtimine ja vesiniku stabiilne kvaliteet oma võrkudes kooskõlas kehtivate vesiniku kvaliteedi standarditega.

4. Vesinikuvõrgu haldurid vastutavad tasakaalustamise eest oma võrkudes alates 1. jaanuarist 2033 või varasemast kuupäevast, kui reguleeriv asutus on nii ette näinud. Vesinikuvõrgu haldurite vastuvõetud vesinikuvõrgu tasakaalustamise eeskirjad peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse nende võrkude kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest.

Artikkel 51

Olemasolevad vesinikuvõrgud

1. Liikmesriigid võivad ette näha, et reguleerivad asutused võivad teha erandi käesoleva direktiivi artikli 35, 46, 68, 69, 70 või 71 või mitme nimetatud artikli ning määruse (EL) 2024/1789 artikli 7 ja 65 nõuetest vesinikuvõrkudele, mis kuulusid vertikaalselt integreeritud ettevõtjale 4. augustil 2024.

2. Iga lõike 1 kohaselt tehtud erand kaotab kehtivuse, kui:

a) reguleeriv asutus otsustab vertikaalselt integreeritud ettevõtja taotluse alusel erandi lõpetada;

b) erandist kasu saav vesinikuvõrk on ühendatud teise vesinikuvõrku;

c) erandist kasu saavat vesinikuvõrku või selle võimsust suurendatakse pikkuse või võimsuse osas rohkem kui 5 % võrreldes 4. augustiga 2024 või

d) reguleeriv asutus jõuab oma otsusega järeldusele, et erandi jätkuv kohaldamine võib takistada konkurentsi või kahjustada vesinikutaristu tõhusat kasutuselevõttu või vesinikuturu arengut ja toimimist liikmesriigis või liidus.

3. Iga seitsme aasta järel alates lõike 1 kohase erandi tegemise kuupäevast avaldab reguleeriv asutus hinnangu selle kohta, milline on erandi mõju konkurentsile, vesinikutaristule ning vesinikuturu arengule ja toimimisele liidus või liikmesriigis.

4. Reguleerivad asutused võivad nõuda, et olemasolevate vesinikuvõrkude haldurid esitaksid neile kogu teabe, mis on vajalik nende ülesannete täitmiseks.

Artikkel 52

Geograafiliselt piiratud vesinikuvõrgud

1. Liikmesriigid võivad ette näha, et reguleerivad asutused võivad teha erandi artiklitest 68 ja 71 või artiklist 46 vesinikuvõrkude puhul, mis transpordivad vesinikku geograafiliselt piiratud alal, tööstus- või kaubanduspiirkonnas. Erandi kehtivuse ajal peab selline võrk vastama kõigile järgmistele tingimustele:

a) see ei hõlma vesiniku ühendustorusid;

b) sellel ei tohi olla otseühendusi vesinikuhoidlate või vesinikuterminalidega, välja arvatud juhul, kui sellised hoidlad või terminalid on samuti ühendatud vesinikuvõrguga, mille suhtes ei kohaldata käesoleva artikli või artikli 51 kohaselt tehtud erandit;

c) selle peamine eesmärk on vesiniku tarnimine tarbijatele, kes on selle võrguga otse ühendatud, ning

d) seda ei ühendata ühegi teise vesinikuvõrguga, välja arvatud võrkudega, mille suhtes kohaldatakse samuti käesoleva artikli kohast erandit ja mida käitab sama vesinikuvõrgu haldur.

2. Reguleeriv asutus võtab vastu otsuse lõike 1 kohase erandi kehtetuks tunnistamise kohta, kui ta jõuab järeldusele, et erandi jätkuv kohaldamine võib takistada konkurentsi või kahjustada vesinikutaristu tõhusat kasutuselevõttu või vesinikuturu arengut ja toimimist liidus või liikmesriigis, või kui mis tahes lõikes 1 loetletud tingimus ei ole enam täidetud.

Iga seitsme aasta järel pärast lõike 1 kohase erandi tegemist avaldab reguleeriv asutus hinnangu selle kohta, milline on erandi mõju konkurentsile, vesinikutaristule ning vesinikuturu arengule ja toimimisele liidus või liikmesriigis.

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et vesinikutootjate juurdepääsutaotlustest ja tööstustarbijate ühendustaotlustest teatatakse reguleerivale asutusele ning et need taotlused avaldatakse ja neid käsitletakse vastavalt artiklile 42. Juurdepääsutaotluste avaldamisel tuleb tagada tundliku äriteabe konfidentsiaalsus.

Artikkel 53

Vesiniku ühendustorud kolmandate riikidega

1. Liit sõlmib iga liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelise vesiniku ühendustoru kohta enne selle käitamist ELi toimimise lepingu artikli 218 kohase rahvusvahelise lepingu ühendatud asjaomaste kolmandate riikidega; selles lepingus sätestatakse asjaomase vesiniku ühendustoru käitamise eeskirjad, kui see on vajalik selleks, et tagada sidusus ja kooskõla vesinikuvõrkude suhtes kohaldatavate normidega, mis on sätestatud käesolevas direktiivis ja määruses (EL) 2024/1789. Sellist rahvusvahelist lepingut ei peeta vajalikuks, kui vesiniku ühendustoruga ühendatud või ennast ühendada kavatsev liikmesriik peab käesoleva direktiivi artikli 89 kohaselt asjaomase ühendatud asjaomaste kolmandate riikidega läbirääkimisi ja sõlmib valitsustevahelise kokkuleppe, milles sätestatakse asjaomase vesiniku ühendustoru käitamiseeskirjad, et tagada sidusus ja kooskõla vesinikuvõrkude suhtes kohaldatavate normidega, mis on sätestatud käesolevas direktiivis ja määruses (EL) 2024/1789.

2. Käesoleva artikli lõige 1 ei piira artikli 85 kohaldamist ega mõjuta pädevuste jaotust liidu ja liikmesriikide vahel.

3. Lõige 1 ei piira ka liidu ja liikmesriikide võimalust alustada vastavalt oma pädevustele ja kooskõlas kohaldatavate menetlustega dialoogi ühendatud kolmandate riikidega, sealhulgas selleks, et seada sisse koostöö vesiniku tootmise seisukohast olulistes küsimustes, näiteks sotsiaal- ja keskkonnaküsimustes.

Artikkel 54

Vesinikuvõrkude, -hoidlate ja -terminalide haldurite konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks teabe avalikustamist nõudvate seadusest tulenevate kohustuste täitmist, peavad kõik vesinikuvõrgu, hoidlate või vesinikuterminali haldurid ning vesinikuvõrgu omanikud tagama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat avalikustamist. Eelkõige juhul, kui vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali haldur või vesinikuvõrgu omanik moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, ei avalda ta tundlikku äriteavet vertikaalselt integreeritud ettevõtja ülejäänud osadele, kes ei ole ülekande- või jaotussüsteemi haldurid või vesinikuvõrgu haldurid, välja arvatud juhtudel, kui sellise teabe avaldamine on vajalik äritehingu sooritamiseks.

2. Vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali haldur ei tohi sidusettevõtjate kaudu vesiniku müümisel ega ostmisel kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt süsteemile juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.

3. Tõhusaks konkurentsiks ja turu tõhusaks toimimiseks vajalik teave avalikustatakse. See kohustus ei piira tundliku äriteabe kaitset.

VIII PEATÜKK

VÕRGU INTEGREERITUD KAVANDAMINE

Artikkel 55

Maagaasi ja vesiniku jaoks võrkude arendamine ja volitused teha investeerimisotsuseid

1. Pärast lõike 2 punkti f kohast konsulteerimist asjaomaste sidusrühmadega esitavad kõik ülekandesüsteemi haldurid ja vesiniku ülekandevõrgu haldurid vähemalt iga kahe aasta järel asjaomasele reguleerivale asutusele võrgu kümneaastase arengukava, mis põhineb olemasoleval ja prognoositaval nõudlusel ja pakkumisel. Iga liikmesriigi kohta peab olema üks maagaasivõrgu arengukava ja üks vesinikuvõrgu arengukava või üks ühine maagaasi- ja vesinikuvõrgu arengukava.

Liikmesriigid, kes lubavad koostada ühe ühise kava, tagavad, et selline kava on piisavalt läbipaistev, et reguleeriv asutus saaks selgelt kindlaks määrata maagaasisektori erivajadused ja vesinikusektori erivajadused, mida kavas käsitletakse. Iga energiakandja kohta tehakse eraldi modelleerimine eraldi peatükkidega, kus esitatakse maagaasivõrgu kaardid ja vesinikuvõrgu kaardid.

Liikmesriigid, kus töötatakse välja eraldi kavad maagaasi ja vesiniku kohta, tagavad, et ülekandesüsteemi haldurid ja vesiniku ülekandevõrgu haldurid teevad tihedat koostööd, kui on vaja teha otsuseid, et tagada direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punktis 4 määratletud süsteemi tõhusus energiakandjate lõikes, näiteks uue kasutusotstarbe andmisel.

Vesiniku ülekandevõrgu haldurid teevad tihedat koostööd elektri ülekandesüsteemi- ja jaotussüsteemi halduritega, kui see on asjakohane, et koordineerida ühiseid taristunõudeid, nagu elektrolüüsiseadmete asukoht ja asjaomane ülekandetaristu, ning võtavad täiel määral arvesse nende seisukohti.

Liikmesriigid püüavad tagada vastavate maagaasi-, vesiniku- ja elektrivõrgu kümneaastaste arengukavade kooskõlastatud kavandamisetapid.

Taristuettevõtjad, sealhulgas veeldatud maagaasi terminalide haldurid, maagaasihoidlate haldurid, jaotussüsteemi haldurid, vesiniku jaotusvõrgu haldurid ning vesinikuterminalide haldurid, vesinikuhoidla haldurid, kaugküttetaristu käitajad ja elektriettevõtjad peavad esitama võrgu kümneaastaste arengukavade ülekandesüsteemi halduritele ja vesiniku ülekandevõrgu halduritele kogu asjakohast teavet ja seda nendega vahetama. Maagaasivõrgu kümneaastane arengukava sisaldab tõhusaid meetmeid, et tagada maagaasisüsteemi piisav võimsus ja tarnekindlus, eelkõige määruses (EL) 2017/1938 sätestatud taristustandardite järgimine. Võrgu kümneaastased arengukavad avaldatakse ja tehakse kättesaadavaks veebisaidil koos sidusrühmadega konsulteerimise tulemustega. Kõnealust veebisaiti ajakohastatakse korrapäraselt, et tagada kõigi asjaomaste sidusrühmade teavitamine konsulteerimise ajast, viisist ja ulatusest.

2. Lõikes 1 osutatud võrgu kümneaastased arengukavad eelkõige:

a) sisaldavad põhjalikku ja üksikasjalikku teavet peamise taristu kohta, mida tuleb järgmise kümne aasta jooksul ehitada või uuendada, võttes arvesse mis tahes taristu tugevdamist, mis on vajalik taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi rajatiste ühendamiseks, ning sealhulgas taristut, mis on arendatud selleks, et võimaldada vastassuunavooge ülekandevõrku;

b) sisaldavad teavet kõigi juba otsustatud investeeringute kohta ning määravad kindlaks uued investeeringud ja nõudlusega seotud lahendused, mis ei vaja uusi taristuinvesteeringuid, mida tuleb teha järgmise kolme aasta jooksul;

c) maagaasi osas sisaldavad põhjalikku ja üksikasjalikku teavet taristu kohta, mida saab või kavatsetakse kasutusest kõrvaldada;

d) vesiniku puhul sisaldavad põhjalikku ja üksikasjalikku teavet taristu kohta, mida saab või kavatsetakse kohandada vesiniku ülekandmiseks, eelkõige selleks, et edastada vesinikku lõppkasutajatele sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada, võttes arvesse kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaali ning energia- ja kulutõhusust võrreldes muude võimalustega;

e) esitavad investeerimis- ja kasutuselt kõrvaldamise projektide ajakava;

f) põhinevad vähemalt maagaasi, vesiniku ja elektri ning kohaldataval juhul kaugkütte valdkonna asjaomaste taristuettevõtjate, sealhulgas asjaomaste jaotussüsteemi haldurite vahel iga kahe aasta järel välja töötataval ühisel stsenaariumil;

g) maagaasi puhul peavad olema kooskõlas määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaste ühiste ja riiklike riskihindamiste tulemustega;

h) peavad olema kooskõlas lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega, võtma arvesse määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannete seisu ning olema kooskõlas direktiivis (EL) 2018/2001 seatud eesmärkidega ja toetama määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 ja artikli 4 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki;

i) peavad olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1789 artiklis 32 osutatud kogu liitu hõlmava maagaasivõrgu mittesiduva kümneaastase arengukavaga ja kõnealuse määruse artiklis 60 osutatud kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu kümneaastase mittesiduva arengukavaga;

j) peavad võtma arvesse artiklis 56 osutatud vesiniku jaotusvõrgu arengukava ja artiklis 57 osutatud maagaasivõrgu kasutuselt kõrvaldamise kavasid.

Esimese lõigu punktis f osutatud ühiste stsenaariumide aluseks on mõistlikud eeldused tootmise, tarnimise ja tarbimise arengu kohta, eelkõige selliste sektorite vajaduste kohta, mille CO_2 heidet on keeruline vähendada, võttes arvesse kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaali ning energia- ja kulutõhusust võrreldes muude võimalustega, ning nendes võetakse arvesse nõudlusega seotud lahendusi, mis ei vaja uusi taristuinvesteeringuid. Samuti võetakse neis arvesse piiriülest kaubandust, sealhulgas kolmandate riikidega, ning vesinikuhoidlate rolli ja vesinikuterminalide integreerimist. Taristuettevõtjad korraldavad selliste stsenaariumide üle ulatuslikke konsultatsioone, millesse on kaasatud asjaomased sidusrühmad, sealhulgas maagaasi ja elektri jaotussüsteemi või -võrgu haldurid, vesiniku jaotusvõrgu haldurid, elektri-, gaasi-, vesiniku-, kütte- ja jahutusturuga seotud ühendused, tarne- ja tootmisettevõtjad, sõltumatud energiavahendajad, tarbimiskaja teenuse pakkujad, energiatõhususe lahendustega seotud organisatsioonid, energiatarbijate ühendused ja kodanikuühiskonna esindajad. Konsultatsioonid toimuvad varases etapis enne võrgu kümneaastase arengukava väljatöötamist ning avatud, kaasaval ja läbipaistval viisil. Kõik taristuettevõtjate poolt konsultatsioonide hõlbustamiseks esitatud dokumendid ja sidusrühmadega konsulteerimise tulemused avalikustatakse. Asjaomast veebisaiti ajakohastatakse aegsasti, kui need dokumendid on kättesaadavad, nii et asjaomaseid sidusrühmi teavitataks piisavalt, et nad saaksid konsultatsioonis tõhusalt osaleda.

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis f osutatud ühised stsenaariumid peavad olema kooskõlas määruse (EL) 2022/869 artikli 12 kohaselt kehtestatud kogu liitu hõlmavate stsenaariumidega ning lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999 ning toetama määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 ja artikli 4 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki. Sellised ühised stsenaariumid kiidab heaks pädev riiklik asutus. Määruse (EÜ) nr 401/2009 artikli 10a kohaselt loodud kliimamuutusi käsitlev Euroopa teadusnõukogu võib omal algatusel esitada arvamuse selle kohta, kas ühised stsenaariumid on kooskõlas liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide ning 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Pädev riiklik asutus võtab kõnealust arvamust arvesse.

3. Võrgu kümneaastaste arengukavade väljatöötamisel võtavad ülekandesüsteemi haldur ja vesiniku ülekandesüsteemi haldur täielikult arvesse süsteemi laiendamise alternatiivide potentsiaali, näiteks tarbimiskaja kasutamist, samuti eeldatavat tarbimist pärast energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist kooskõlas direktiivi (EL) 2023/1791 artikliga 27, kaubandust teiste riikidega ja kogu liitu hõlmavaid võrgu arengukavasid. Energiasüsteemi lõimimist silmas pidades hindavad ülekandesüsteemi haldur ja vesiniku ülekandesüsteemi haldur, kuidas võimaluse korral tegeleda elektri-, kohaldataval juhul soojusenergia- ning maagaasi- ja vesinikusüsteemides esineva vajadusega, sealhulgas teabega energia salvestamise ja elektri jõul gaasi tootmise varade optimaalse asukoha ja suuruse kohta ning vesiniku tootmise ja kasutamise samas asukohas paiknemise kohta. Vesiniku ülekandevõrgu haldur lisab teabe lõppkasutajate asukoha kohta sektorites, kus CO_2 heidet on keeruline vähendada, et keskenduda taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO_2 heitega vesiniku kasutamisele nendes sektorites.

4. Reguleeriv asutus konsulteerib võrgu kümneaastase arengukava osas selgel ja läbipaistval viisil kõikide tegelike või võimalike süsteemi kasutajatega. Isikutelt või ettevõtjatelt, kes väidavad enda olevat võimalikud süsteemi kasutajad, võib nõuda oma väite põhjendamist. Reguleeriv asutus avaldab konsulteerimise tulemused, sealhulgas võimalikud investeerimisvajadused, varade kasutusest kõrvaldamised ja nõudlusega seotud lahendused, mis ei vaja uusi taristuinvesteeringuid.

5. Reguleeriv asutus analüüsib, kas võrgu kümneaastane arengukava vastab käesoleva artikli lõigetele 1, 2 ja 3, hõlmab kõiki konsultatsioonide käigus tuvastatud investeerimisvajadusi ja asjakohasel juhul seda, kas see on kooskõlas kõige hiljutisemate Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku (ENTSOG) poolt määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaselt tehtud tarne- ja taristuhäirete stsenaariumide liiduüleste simulatsioonide tulemustega ning määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaste piirkondlike ja riiklike riskihindamistega ning kogu liitu hõlmavate võrgu kümneaastaste mittesiduvate arengukavadega (edaspidi „kogu liitu hõlmavad võrgu arengukavad“), millele osutatakse määruse (EL) 2019/943 artikli 30 lõike 1 punktis b ja määruse (EL) 2024/1789 artiklites 32 ja 60. Kui tekib kahtlus kooskõla suhtes kogu liitu hõlmavate võrgu arengukavadega, konsulteerib reguleeriv asutus ACERiga. Reguleeriv asutus võib nõuda ülekandesüsteemi haldurilt võrgu kümneaastase arengukava muutmist.

Pädevad riiklikud asutused kontrollivad, kas võrgu kümneaastane arengukava on kooskõlas määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgiga, riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannetega, ning võivad vastuolu korral esitada reguleerivale asutusele vastuolu kohta põhjendatud arvamuse, mida tuleb kohaselt arvesse võtta.

6. Reguleeriv asutus jälgib ja hindab võrgu kümneaastase arengukava rakendamist.

7. Kui sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu ülekandehaldur, või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldur või sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldur, ei tee võrgu kümneaastases arengukavas ettenähtud investeeringut, mis oleks tulnud teha järgneva kolme aasta jooksul, muudel kui väljaspool tema kontrolli olevatel ülekaalukatel põhjustel, tagavad liikmesriigid, et reguleeriv asutus peab võtma vähemalt ühe järgmistest meetmetest, et tagada kõnealuse investeeringu tegemine, kui kõnealune investeering on endiselt oluline viimase võrgu kümneaastase arengukava kohaselt:

a) nõudma ülekandesüsteemi haldurilt või vesiniku ülekandevõrgu haldurilt kõnealuse investeeringu tegemist;

b) korraldama kõnealuse investeeringu tegemiseks kõigile investoritele avatud pakkumismenetluse;

c) kohustama ülekandesüsteemi haldurit või vesiniku ülekandevõrgu haldurit suurendama kapitali vajaliku investeeringu rahastamiseks ja lubama sõltumatutel investoritel kapitalis osaleda.

Kui reguleeriv asutus on oma volitusi esimese lõigu punkti b kohaselt kasutanud, võib ta kohustada ülekandesüsteemi haldurit või vesiniku ülekandevõrgu haldurit nõustuma ühe või mitme järgmise tingimusega:

a) rahastajaks on kolmas isik;

b) ehitajaks, uue kasutusotstarbe andjaks või kasutusest kõrvaldajaks on kolmas isik;

c) vastavad uued varad hangitakse ise;

d) vastavat uut vara kasutatakse ise.

Ülekandesüsteemi haldur või vesiniku ülekandevõrgu haldur annab investoritele kogu vajaliku teabe investeeringu tegemiseks, ühendab uued varad ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrku ja teeb oma parima investeerimisprojekti elluviimise hõlbustamiseks.

Asjakohase rahastamiskorra kiidab heaks reguleeriv asutus.

8. Kui reguleeriv asutus on oma volitusi lõike 7 kohaselt kasutanud, katavad reguleeriva asutuse poolt määratud või heaks kiidetud asjaomased võrgule juurdepääsu tariifid kõnealuse investeeringu kulud.

Artikkel 56

Vesiniku jaotusvõrgu arengukava

1. Vesiniku jaotusvõrgu haldurid esitavad reguleerivale asutusele iga nelja aasta järel kava, milles tutvustatakse vesinikuvõrgu taristut, mida nad kavatsevad arendada. Kava töötatakse välja tihedas koostöös maagaasi jaotussüsteemi ja elektri jaotusvõrgu halduritega ning kohaldataval juhul kaugkütte- ja -jahutussüsteemide halduritega, tagades energiasüsteemi tõhusa lõimimise ja võttes nende seisukohti igati arvesse. Liikmesriigid võivad lubada, et samas piirkonnas tegutsevad käesoleva artikli kohased vesiniku jaotusvõrgu haldurid ja artikli 57 kohased jaotussüsteemi haldurid töötavad välja ühise kava.

Liikmesriigid, kes lubavad koostada ühe ühise kava, tagavad, et ühine kava on piisavalt läbipaistev, et saaks selgelt kindlaks määrata kavas käsitletavad maagaasisektori erivajadused ja vesinikusektori erivajadused. Iga energiakandja kohta tehakse eraldi modelleerimine eraldi peatükkidega, kus esitatakse maagaasivõrgu kaardid ja vesinikuvõrgu kaardid.

Liikmesriigid, kus töötatakse välja eraldi kavad maagaasi ja vesiniku kohta, tagavad, et jaotussüsteemi haldurid ja vesiniku jaotusvõrgu haldurid teevad tihedat koostööd, kui on vaja teha otsuseid, et tagada süsteemi tõhusus energiakandjate lõikes, näiteks kasutusotstarbe muutmisel.

2. Vesiniku jaotusvõrgu arengukava eelkõige:

a) sisaldab teavet vesiniku jaotusvõrgu kasutajate ja vesiniku jaotusvõrgu haldurite vahel läbi räägitud võimsusvajaduste kohta nii mahu kui ka kestuse osas, vesinikutarne kohta ja selliste olemasolevate ja võimalike tulevaste lõppkasutajate, kelle CO_2 heidet on keeruline vähendada, võimsusvajaduste kohta nii mahu kui ka kestuse osas, võttes arvesse kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaali ning energia- ja kulutõhusust võrreldes muude võimalustega, ning selliste lõppkasutajate asukoha kohta, et keskenduda taastuvallikatest toodetud ja vähese CO_2 heitega vesiniku kasutamisele nendes sektorites;

b) võtab arvesse direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 25 lõike 6 kohaselt kehtestatud kütte- ja jahutuskavasid ning kütte- ja jahutuskavadega hõlmamata sektorite nõudlust ning hindab, kuidas kõnealuse direktiivi artikli 27 kohaselt järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, kui kaalutakse vesiniku jaotusvõrgu laiendamist sektorites, kus on olemas energiatõhusamad alternatiivid;

c) sisaldab teavet selle kohta, mil määral kasutatakse vesiniku transportimiseks kohandatud maagaasitorustikke, ning selle kohta, mil määral on selline uue kasutusotstarbe andmine vajalik, et rahuldada punkti a kohaselt kindlaks määratud võimsusvajadusi;

d) tugineb konsulteerimisel, mis on avatud asjaomastele sidusrühmadele, et nad saaksid osaleda kavandamises varakult ja tõhusalt, hõlmates kogu asjakohase teabe esitamist ja vahetamist;

e) avaldatakse vesiniku jaotusvõrgu halduri veebisaidil koos sidusrühmadega konsulteerimise tulemustega ning esitatakse reguleerivale asutusele koos sidusrühmadega konsulteerimise tulemustega; kõnealust veebisaiti ajakohastatakse regulaarselt, et asjaomaseid sidusrühmi teavitataks piisavalt, et nad saaksid konsultatsioonis tõhusalt osaleda;

f) on kooskõlas lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannetega ning toetab määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki;

g) on kooskõlas kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukavaga, millele on osutatud määruse (EL) 2024/1789 artiklis 60, ja riiklike võrgu kümneaastaste arengukavadega, mis on välja töötatud kooskõlas käesoleva direktiivi artikliga 55.

3. Vesiniku jaotusvõrgu haldurid vahetavad kava koostamiseks vajalikku teavet teiste vesinikuvõrgu halduritega, sealhulgas naaberliikmesriikide vesinikuvõrgu halduritega, kui on olemas otseühendus.

4. Reguleeriv asutus hindab, kas vesiniku jaotusvõrgu arengukava on kooskõlas käesoleva artikli lõikega 1. Reguleeriv asutus vaatab kava läbi ja võib vastavalt hinnangule taotleda kava muutmist. Ta võtab arvesse vesinikuvõrgu üldist energiamajanduslikku vajadust ning artikli 55 lõike 2 punkti f alusel välja töötatud ühise stsenaariumi raamistikku. Seoses kavadega, mis on esitatud vesinikuvõrkude kohta, mille suhtes kohaldatakse artikli 51 või 52 kohast erandit, võib reguleeriv asutus jätta kava läbi vaatamata ja muudatussoovitusi mitte esitada.

5. Reguleeriv asutus võtab vesiniku jaotusvõrgu arengukava läbivaatamist arvesse sihtotstarbeliste tasude heakskiitmisel määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 tähenduses.

6. Ilma et see piiraks reguleeriva asutuse volitusi teha järelevalvet võrgule juurdepääsu eeskirjade üle, võivad liikmesriigid kuni 31. detsembrini 2032 teha vesiniku jaotusvõrgu halduri vesiniku jaotusvõrgu arengukava läbivaatamise ja selle muutmiseks soovituste tegemise ülesandeks muule pädevale asutusele, et tagada kooskõla lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ning nende ajakohastatud versioonidega.

7. Erandina käesoleva artikli lõigetest 1–5 võivad liikmesriigid otsustada kohaldada vesiniku jaotusvõrgu haldurite suhtes artiklis 55 sätestatud nõudeid alates 4. augustist 2024.

Artikkel 57

Jaotussüsteemi haldurite võrgu kasutuselt kõrvaldamise kavad

1. Liikmesriigid tagavad, et jaotussüsteemi haldurid töötavad välja võrgu kasutuselt kõrvaldamise kavad, kui on oodata maagaasinõudluse vähenemist, mis nõuab maagaasi jaotusvõrkude või nende osade kasutuselt kõrvaldamist. Sellised kavad töötatakse välja tihedas koostöös vesiniku jaotusvõrgu haldurite, elektri jaotusvõrgu haldurite ning kaugkütte- ja -jahutussüsteemi halduritega, tagades energiasüsteemi tõhusa integreerimise ja kajastades maagaasi väiksemat kasutamist selliste hoonete kütmiseks ja jahutamiseks, kus on olemas energia- ja kulutõhusamad alternatiivid. Liikmesriigid võivad samas piirkonnas tegutsevatel jaotussüsteemi halduritel vastavalt käesolevale artiklile ja vesiniku jaotusvõrgu halduritel vastavalt artiklile 56 lubada välja töötada ühise kava, kui maagaasitaristu osadele antakse uus kasutusotstarve. Liikmesriigid, kes lubavad koostada ühe ühise kava, tagavad, et ühine kava on piisavalt läbipaistev, et reguleeriv asutus saaks selgelt kindlaks määrata maagaasisektori erivajadused ja vesinikusektori erivajadused, mida kavas käsitletakse. Kui see on kohaldatav, tehakse iga energiakandja kohta eraldi modelleerimine eraldi peatükkidega, kus esitatakse maagaasivõrgu kaardid ja vesinikuvõrgu kaardid.

Liikmesriigid, kus töötatakse välja eraldi kavad maagaasi ja vesiniku kohta, tagavad, et jaotussüsteemi haldurid ja vesiniku jaotusvõrgu haldurid teevad tihedat koostööd, kui on vaja teha otsuseid, et tagada süsteemi tõhusus energiakandjate lõikes, näiteks uue kasutusotstarbe andmisel.

2. Jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamise kavad peavad vastama vähemalt järgmistele põhimõtetele:

a) kavad põhinevad direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 25 lõike 6 kohaselt välja töötatud kütte- ja jahutuskavadel ning neis võetakse kohaselt arvesse selliste sektorite nõudlust, mida kütte- ja jahutuskavad ei hõlma;

b) kavad põhinevad mõistlikel eeldustel ühelt poolt maagaasi, sealhulgas biometaani tootmise, võrku juhtimise ja tarnimise ning teiselt poolt maagaasi tarbimise kohta kõigis sektorites jaotustasandil;

c) jaotussüsteemi haldurid teevad kindlaks vajalikud taristukohandused, seades esikohale nõudlusega seotud lahendused, mis ei nõua uusi taristuinvesteeringuid, ning kavades loetletakse kasutuselt kõrvaldatav taristu, pidades silmas ka läbipaistvuse loomist seoses sellisele taristule võimaliku uue kasutusotstarbe andmisega vesiniku transportimiseks;

d) jaotussüsteemi haldurid korraldavad kava väljatöötamisel asjaomastele sidusrühmadele avatud konsulteerimise, et nad saaksid osaleda kavandamises varakult ja tõhusalt, hõlmates kogu asjakohase teabe esitamist ja vahetamist; konsulteerimise tulemused ja võrgu kasutusest kõrvaldamise kava esitatakse asjaomasele riiklikule asutusele;

e) kavad ja sidusrühmadega konsulteerimise tulemused avaldatakse jaotussüsteemi haldurite veebisaitidel ning kõnealuseid veebisaite ajakohastatakse regulaarselt, et tagada asjaomaste sidusrühmade piisav teavitamine, et nad saaksid konsultatsioonis tõhusalt osaleda;

f) kavasid ajakohastatakse vähemalt iga nelja aasta järel, tuginedes maagaasi nõudluse ja pakkumise viimastele prognoosidele asjaomases piirkonnas, ning need hõlmavad kümneaastast ajavahemikku;

g) samas piirkonnas tegutsevad jaotussüsteemi haldurid võivad otsustada töötada välja ühe ühtse kasutuselt kõrvaldamise kava;

h) kavad on kooskõlas vesinikku käsitleva kogu liitu hõlmava võrgu arengukavaga, millele on osutatud määruse (EL) 2024/1789 artiklis 32, ja riiklike võrgu kümneaastaste arengukavadega, mis on välja töötatud kooskõlas käesoleva direktiivi artikliga 55;

i) kavad on kooskõlas liikmesriigi lõimitud riikliku energia- ja kliimakavaga, lõimitud riikliku energia- ja kliimaalase eduaruandega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud pikaajalise strateegiaga ning toetavad määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki.

3. Asjaomased riiklikud asutused hindavad, kas jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamise kavad vastavad lõikes 2 sätestatud põhimõtetele. Nad kiidavad jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamise kava heaks või lükkavad selle tagasi ning võivad nõuda selle kava muutmist.

4. Jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamise kavade väljatöötamine hõlbustab lõpptarbijate kaitset vastavalt artiklile 13 ning võtab arvesse nende artikli 38 lõike 6 kohaseid õigusi.

5. Liikmesriigid võivad otsustada mitte kohaldada lõigetes 1–4 sätestatud kohustusi jaotussüsteemi haldurite suhtes, kes teenindavad vähem kui 45 000 ühendatud tarbijat, kuni 4. augustini 2024. Kui jaotussüsteemi haldurid on jaotusvõrgu kasutuselt kõrvaldamise kava esitamise kohustusest vabastatud, teatavad nad reguleerivale asutusele jaotusvõrgu või selle osade kasutuselt kõrvaldamisest.

6. Kui maagaasi jaotusvõrgu osad võivad vajada kasutuselt kõrvaldamist enne nende algselt kavandatud olelusringi lõppu, kehtestab reguleeriv asutus suunised struktuurilise käsitlemise kohta selliste varade amortisatsioonile ja tariifide kehtestamisele kooskõlas artikli 78 lõikega 7. Selliste suuniste väljatöötamisel konsulteerivad reguleerivad asutused asjaomaste sidusrühmadega, eelkõige jaotussüsteemi haldurite ja tarbijaorganisatsioonidega.

Artikkel 58

Biometaani tootmisrajatiste liitumistasud ja -kulud

1. Liikmesriigid kehtestavad biometaani tootmisrajatiste jaoks toetava õigusraamistiku seoses liitumistasudega ja kuludega, mis tulenevad nende liitumisest ülekande- või jaotusvõrkudega. Sellise õigusraamistikuga tagatakse, et:

a) liitumistasudes ja -kuludes võetakse arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, mida kohaldatakse võrgu arendamise suhtes kooskõlas direktiivi (EL) 2023/1791 artikliga 3 ja artikli 27 lõikega 2;

b) liitumistasud ja -kulud avaldatakse osana menetlustest, mis käsitlevad taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi uute tootmisrajatiste liitumist ülekande- ja jaotussüsteemiga, mis on kehtestatud käesoleva direktiivi artiklites 41 ja 45 ning vastavalt direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 20 lõikele 2;

c) kui see on asjakohane, võetakse arvesse läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid, vajadust pakkuda stabiilseid finantsraamistikke olemasolevate investeeringute jaoks, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi kasutuselevõtu edenemist asjaomases liikmesriigis ning alternatiivsete toetusmehhanismide olemasolu taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi või vähese CO_2 heitega gaasi kasutamise suurendamiseks.

2. Reguleerivad asutused võtavad ülekandesüsteemi haldurite ja jaotussüsteemi haldurite jaoks kohustuslike tariifide ja meetodite kehtestamisel või heakskiitmisel arvesse nende poolt nende kohustuste täitmiseks tehtud ja liitumistasudest ja -kuludest otseselt katmata kulutusi ja investeeringuid sedavõrd, kuivõrd need kulud vastavad võrreldava struktuuriga tõhusa reguleeritud halduri vastavatele kulutustele.

Artikkel 59

Piiriülese vesinikutaristu rahastamine

1. Kui liikmesriigid kohaldavad süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuvõrkudele vastavalt artikli 35 lõikele 1 ja kui vesiniku ühendustoru projekt ei ole ühishuviprojekt, nagu on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/869 ([49]) II peatükis ja I lisa punktis 3, kannavad külgnevate ja mõjutatud vesiniku ülekandevõrkude haldurid projekti kulud ja võivad lisada need oma vastavatesse tariifisüsteemidesse, kui selle kiidab heaks

([49]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45).

reguleeriv asutus. Kui vesiniku ülekandevõrgu haldurid teevad kindlaks olulise tulude ja kulude vahelise lõhe, võivad nad koostada projektikava, sealhulgas taotluse kulude piiriüleseks jaotamiseks, ning esitada selle ühiselt asjaomastele reguleerivatele asutustele ühiseks heakskiitmiseks.

2. Kui vesiniku ülekandevõrgu haldurid esitavad lõikes 1 sätestatud projektikava, lisatakse projektikavale ja kulude piiriülese jaotamise taotlusele projektipõhine kulude-tulude analüüs, milles võetakse arvesse kasu väljaspool asjaomaste liikmesriikide piire, ning äriplaan, milles on hinnatud projekti rahalist elujõulisust, mis sisaldab rahastamislahendust ja milles täpsustatakse, kas asjaomased vesiniku ülekandevõrgu haldurid lepivad kokku põhjendatud ettepanekus kulude piiriülese jaotamise kohta.

Asjaomased reguleerivad asutused võtavad pärast vesiniku ülekandevõrgu halduritega konsulteerimist vastu ühise otsuse projekti iga vesiniku ülekandevõrgu halduri kantavate investeerimiskulude jaotamise kohta.

3. Alates 1. jaanuarist 2033 peavad kõik asjaomased vesiniku ülekandevõrkude haldurid pidama läbirääkimisi rahalise hüvitamise süsteemi üle, et tagada piiriülese vesinikutaristu rahastamine juhul, kui liikmesriikidevahelistes ühenduspunktides vesiniku ülekandevõrkudele juurdepääsu eest ei tule maksta tariife vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artikli 7 lõikele 8. Selle süsteemi väljatöötamisel korraldavad vesiniku ülekandevõrgu haldurid ulatusliku konsulteerimise, millesse on kaasatud kõik asjaomased turuosalised.

4. Asjaomased vesiniku ülekandevõrgu haldurid lepivad rahalise hüvitamise süsteemis kokku 31. detsembriks 2035 ning esitavad selle asjaomastele reguleerivatele asutustele ühiseks heakskiitmiseks. Kui nimetatud aja jooksul kokkuleppele ei jõuta, teevad asjaomased reguleerivad asutused kahe aasta jooksul ühise otsuse. Kui asjaomased reguleerivad asutused ei jõua kahe aasta jooksul ühisele kokkuleppele, teeb ACER otsuse määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõike 10 kohast menetlust järgides.

5. Rahalise hüvitamise süsteemi rakendatakse kooskõlas artikli 78 lõike 1 punktiga c.

6. Rahalise hüvitamise süsteemile üleminekul ei mõjuta kehtestatud rahalise hüvitamise süsteem olemasolevaid lepinguid seoses võimsusega.

7. Käesolevas artiklis sätestatud protsessi rakendamiseks vajalikud täiendavad üksikasjad, sealhulgas nõutavad protsessid ja tähtajad ning rahalise hüvitamise süsteemi läbivaatamise ja vajaduse korral muutmise protsess, mis võimaldab võtta arvesse tariifide muutumist ja vesinikuvõrkude arengut, sätestatakse võrgueeskirjas, mis on koostatud määruse (EL) 2024/1789 artikli 72 kohaselt.

IX PEATÜKK

ÜLEKANDESÜSTEEMI HALDURITE JA VESINIKU ÜLEKANDEVÕRGU HALDURITE ERALDAMINE

1. jagu

Omandisuhete eraldamine

Artikkel 60

Ülekandesüsteemide ja ülekandesüsteemi haldurite eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et:

a) kõik ülekandesüsteemi omavad ettevõtjad tegutsevad ülekandesüsteemi halduritena;

b) sama isik ei või:

i) otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otseselt ega kaudselt kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi või teostada nende üle mis tahes õigusi ega

ii) otseselt ega kaudselt kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi ning otseselt või kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat, või teostada tema üle mis tahes õigusi;

c) samal isikul ei tohi olla samaaegselt õigust määrata tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid ega otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat või teostada tema üle mis tahes õigusi;

d) samal isikul ei ole õigust olla nii tootmis- või tarneülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liige.

2. Lõike 1 punktides b ja c osutatud õigused on eelkõige järgmised:

a) hääleõigus;

b) õigus nimetada ametisse nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid või

c) enamusosaluse omamine.

3. Lõike 1 punkti b kohaldamisel hõlmab mõiste „tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ mõistet „elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ direktiivi (EL) 2019/944 tähenduses ning terminid „ülekandesüsteemi haldur“ ja „ülekandesüsteem“ hõlmavad mõisteid „põhivõrguettevõtja“ ja „põhivõrk“ nimetatud direktiivi tähenduses.

4. Käesoleva artikli lõike 1 punktis a sätestatud kohustus loetakse täidetuks, kui kaks või enam ülekandesüsteemi omavat ettevõtjat on loonud ühisettevõtte, mis tegutseb asjaomaste ülekandesüsteemide haldurina kahes või enamas liikmesriigis. Mitte ükski teine ettevõtja ei tohi ühisettevõttesse kuuluda, välja arvatud juhul, kui ettevõtja on artikli 61 kohaselt heaks kiidetud sõltumatu süsteemihaldurina või sõltumatu ülekandehaldurina 3. jao tähenduses.

5. Käesoleva artikli rakendamisel, juhul kui lõike 1 punktides b, c ja d osutatud isik on liikmesriik või avalik-õiguslik asutus, ei tohi kaks erinevat avalik-õiguslikku asutust, kes teostavad kontrolli ühelt poolt ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi üle ja teiselt poolt tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja üle, olla sama isik.

6. Liikmesriigid tagavad, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olnud ülekandesüsteemi halduri käsutuses olevat artiklis 40 osutatud tundlikku äriteavet ei edastata tootmis- ja tarneülesandeid täitvatele ettevõtjatele ning sellise ülekandesüsteemi halduri töötajaid ei viida üle tootmis- ja tarneülesandeid täitvasse ettevõttesse.

7. Kui 3. septembril 2009 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.

Sellisel juhul asjaomane liikmesriik kas:

a) määrab sõltumatu süsteemihalduri vastavalt artiklile 61 või

b) järgib 3. jao sätteid.

8. Kui 3. septembril 2009 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning on olemas kord, mis tagab ülekandesüsteemi halduritele suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted, võib liikmesriik otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada.

Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning on olemas kord, mis tagab ülekandesüsteemi halduritele suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted, võib kõnealune liikmesriik otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada.

9. Enne ettevõtja heakskiitmist ja ülekandesüsteemi halduriks määramist vastavalt lõikele 8 peab ta olema sertifitseeritud käesoleva direktiivi artikli 71 lõigetes 4, 5 ja 6 ning määruse (EL) 2024/1789 artiklis 14 sätestatud korras. Pärast seda kontrollib komisjon, et olemasolev kord tagab ülekandesüsteemi haldurile selgelt suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted.

10. Igal juhul ei takistata vertikaalselt integreeritud ettevõtjaid, kes omavad ülekandesüsteemi, võtmast lõikes 1 sätestatud nõuete täitmiseks vajalikke meetmeid.

11. Tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvatel ettevõtjatel ei tohi mingil juhul olla võimalik otseselt ega kaudselt kontrollida eraldatud ülekandesüsteemi haldureid või teostada nende üle mis tahes kontrolli lõiget 1 kohaldavates liikmesriikides.

2. jagu

Sõltumatud süsteemihaldurid

Artikkel 61

Sõltumatud süsteemihaldurid

1. Kui ülekandesüsteem kuulus 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada artikli 60 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri.

Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib kõnealune liikmesriik otsustada artikli 60 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri.

Sõltumatu süsteemihalduri määramine esitatakse heakskiitmiseks komisjonile.

2. Liikmesriik võib sõltumatu süsteemihalduri heaks kiita ja määrata ainult järgmistel juhtudel:

a) haldurikandidaat on tõendanud, et ta vastab artikli 60 lõike 1 punktides b, c ja d sätestatud nõuetele;

b) haldurikandidaat on tõendanud, et tema käsutuses on artiklis 39 sätestatud ülesannete täitmiseks piisavad rahalised, tehnilised, füüsilised ja inimressursid;

c) haldurikandidaat kohustub järgima võrgu kümneaastast arengukava, mille üle teeb järelevalvet reguleeriv asutus;

d) ülekandesüsteemi omanik on tõendanud, et ta suudab täita käesoleva artikli lõikes 5 sätestatud kohustusi, esitades kõik kandideeriva ettevõtja ning teiste asjaomaste isikutega sõlmitavate kokkulepete projektid;

e) haldurikandidaat on tõendanud, et ta suudab täita määrusest (EL) 2024/1789 tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustusi seoses ülekandesüsteemi haldurite koostööga Euroopa ja piirkondlikul tasandil.

3. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad sõltumatuteks süsteemihalduriteks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud artiklis 72 ja käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artikli 71 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklis 14 sätestatud sertifitseerimismenetlust või käesoleva direktiivi artiklis 72 sätestatud sertifitseerimismenetlust.

4. Iga sõltumatu süsteemihaldur vastutab kolmandatele isikutele võrgule juurdepääsu võimaldamise ja haldamise eest, sealhulgas juurdepääsutasude ja ülekoormustasude kogumise eest, ülekandesüsteemi haldamise, hooldamise ja arendamise eest, samuti selle eest, et investeerimiskavade abil tagatakse võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust. Sõltumatu süsteemihaldur vastutab ülekandesüsteemi arendamisel uue taristu kavandamise, sh vastavate lubade väljastamise korra väljatöötamise, väljaehitamise ja kasutuselevõtmise eest. Selleks tegutseb sõltumatu süsteemihaldur käesoleva peatüki kohaselt ülekandesüsteemi haldurina. Ülekandesüsteemi omanik ei vastuta kolmandatele isikutele juurdepääsu võimaldamise ja haldamise ega investeeringute kavandamise eest.

5. Kui sõltumatu süsteemihaldur on määratud, peab ülekandesüsteemi omanik täitma järgmisi ülesandeid:

a) pakkuma sõltumatule süsteemihaldurile tema ülesannete täitmiseks vajalikku koostööd ja tuge, sealhulgas eelkõige kogu vajalikku teavet;

b) rahastama investeeringuid, mille tegemise on otsustanud sõltumatu süsteemihaldur ja heaks kiitnud reguleeriv asutus, või andma nõusoleku nende rahastamiseks huvitatud isiku, sealhulgas sõltumatu süsteemihalduri poolt; rahastamiskorra peab heaks kiitma reguleeriv asutus; enne rahastamiskorra heakskiitmist konsulteerib reguleeriv asutus ülekandesüsteemi omanikuga ja teiste huvitatud isikutega;

c) tagama katte kohustustele, mis on seotud võrgu varadega, välja arvatud sellele osale kohustustest, mis on seotud sõltumatu süsteemihalduri ülesannetega;

d) tagama, et lihtsustatakse võrgu laiendamise rahastamist, v.a need investeeringud, mille puhul ta on vastavalt punktile b andnud nõusoleku rahastamiseks huvitatud isiku, sealhulgas sõltumatu süsteemihalduri poolt.

6. Asjakohase liikmesriigi konkurentsiasutusele antakse tihedas koostöös reguleeriva asutusega kõik vajalikud volitused, et ta saaks tõhusalt jälgida lõikes 5 sätestatud kohustuste täitmist ülekandesüsteemi omaniku poolt.

Artikkel 62

Ülekandesüsteemi omanike, vesiniku ülekandevõrgu omanike, maagaasihoidlate haldurite ja vesinikuhoidla haldurite eraldamine

1. Kui sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldur on määratud, peavad ülekandesüsteemi ja vesiniku ülekandevõrgu omanikud, maagaasihoidlate haldurid või vesinikuhoidla haldurid, kes moodustavad osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjatest, olema vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatud muudest maagaasi ja vesiniku ülekande, jaotamise, transportimise ja hoiustamisega mitteseotud tegevustest.

Käesolevat artiklit kohaldatakse üksnes maagaasihoidlatele, mis on tehniliselt või majanduslikult vajalikud, et tagada tarbijate varustamiseks tõhus süsteemile juurdepääs vastavalt artiklile 33.

2. Et tagada ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri lõikes 1 osutatud sõltumatus, peavad täidetud olema järgmised miinimumnõuded:

a) ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri juhtimise eest vastutavad isikud ei ole tegevad vertikaalselt integreeritud maagaasiettevõtja äriühingustruktuuris, mis kas otseselt või kaudselt vastutab maagaasi ja vesiniku tootmise ja tarnimise igapäevase korraldamise eest;

b) võetakse vajalikud meetmed ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri juhtimise eest vastutavate isikute kutsehuvidega arvestamiseks selliselt, et neil oleks võimalik tegutseda iseseisvalt;

c) maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduril peavad olema tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud integreeritud maagaasiettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka võrgu arendamise osas; see ei välista asjakohaseid koordineerimismehhanisme, mis tagavad emaettevõtja õiguste kaitse seoses majandusliku ja juhtimisalase järelevalvega tütarettevõtja rentaabluse üle, mida tehakse kaudselt vastavalt artikli 78 lõikele 7; eelkõige peab see võimaldama emaettevõtjal kiita heaks maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri iga-aastast eelarvet või samaväärset dokumenti ning määrata kindlaks oma tütarettevõtja võlgade ülempiiri; see ei tohi lubada emaettevõtjal sekkuda tütarettevõtja igapäevategevusse ega konkreetsetesse gaasihoidlate ehitamise ja ajakohastamisega seotud otsustesse, mis ei ületa heakskiidetud rahastamiskava ega samaväärsete dokumentide tingimusi;

d) ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omanik ja maagaasihoidlate haldur või vesinikuhoidla haldur kehtestavad nõuetele vastavuse programmi, milles tuleb sätestada meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagavad, et järelevalve selle programmi täitmise üle oleks piisavalt range; nõuetele vastavuse programmis sätestatakse ka töötajate konkreetsed kohustused nende eesmärkide saavutamiseks; nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või asutus esitab võetud meetmete aastaaruande reguleerivale asutusele ning see avaldatakse.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised, et tagada käesoleva artikli lõike 2 täielik ja tõhus järgimine ülekandesüsteemi või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja maagaasihoidlate halduri või vesinikuhoidla halduri poolt.

3. jagu

Sõltumatud ülekandehaldurid

Artikkel 63

Varad, seadmed, töötajad ja identiteet

1. Ülekandesüsteemi halduritel on käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiseks ja maagaasi ülekandega seotud äritegevuseks vajalikud inim-, tehnilised, füüsilised ja rahalised ressursid, eelkõige:

a) kuuluvad maagaasi ülekandega seotud äritegevuseks vajalikud varad, sh ülekandesüsteem, ülekandesüsteemi haldurile;

b) on maagaasi ülekandega seotud äritegevuseks, sh organisatsiooniliste ülesannete täitmiseks vajalikud töötajad ülekandesüsteemi halduri teenistuses;

c) on töötajate rentimine ning teenuste osutamine ja tarbimine vertikaalselt integreeritud ettevõtja muult osalt või muule osale keelatud, aga ülekandesüsteemi haldur võib osutada teenuseid vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, tingimusel et:

i) kõnealuste teenuste osutamisel ei tehta süsteemi kasutajatel vahet, teenuste osutamine on kättesaadav kõigile süsteemi kasutajatele samadel tingimustel ning sellega ei piirata, moonutata ega takistata konkurentsi gaasi tootmisel ja tarnimisel;

ii) kõnealuste teenuste osutamise tingimused on kiitnud heaks reguleeriv asutus;

d) ilma et see piiraks artikli 66 kohaselt nõukogul otsuste tegemist, tehakse rahalised ressursid tulevaste investeerimisprojektide jaoks või olemasolevate varade asendamiseks vertikaalselt integreeritud ettevõtja poolt ülekandesüsteemi halduri asjakohase taotluse alusel ülekandesüsteemi haldurile õigeaegselt kättesaadavaks.

2. Maagaasi ülekandega seotud äritegevus hõlmab lisaks artiklis 39 loetletud ülesannetele vähemalt järgmist:

a) ülekandesüsteemi halduri esindamine ning kolmandate isikute ja reguleerivate asutustega ühenduse pidamine;

b) ülekandesüsteemi halduri esindamine Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikus;

c) kolmandatele isikutele süsteemile juurdepääsu võimaldamine ja haldamine, tegemata vahet süsteemi kasutajate või nende rühmade vahel;

d) ülekandesüsteemiga seotud kõikide tasude kogumine, sh juurdepääsutasud, kõrvalteenuste eest võetavad tasakaalustavad tasud, näiteks maagaasi töötlemine ja teenuste ostmine (tasakaalustuskulud, kadude energia);

e) turvalise, tõhusa ja ökonoomse ülekandesüsteemi haldamine, hooldamine ja arendamine;

f) investeeringute planeerimine, et tagada süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust ja tagada tarnekindlus;

g) asjakohaste ühisettevõtete asutamine, sh koos ühe või mitme ülekandesüsteemi halduritega, maagaasibörsiga ja muude asjaomaste turuosalistega, et saavutada eesmärk toetada piirkondlike turgude rajamist või hõlbustada liberaliseerimise protsessi;

h) kõik korporatiivteenused, sh õigusabi-, raamatupidamis- ja IT teenused.

3. Ülekandesüsteemi halduritel on õiguslik vorm, nagu on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132 ([50]) II lisas.

4. Ülekandesüsteemi haldur ei tohi oma äriidentiteedi, suhtlemise, kaubamärkide ja ruumidega seotult tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja või selle osa eraldiseisvusega.

5. Ülekandesüsteemi haldur ei jaga IT süsteeme ega seadmeid, hooneid ja turvasüsteeme ühegi vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaga ega kasuta samu konsultante ega välistöövõtjaid IT süsteemide või seadmete või turvasüsteemide jaoks.

6. Ülekandesüsteemi halduri aruandeid auditeerib audiitor, kes ei auditeeri vertikaalselt integreeritud ettevõtjat ega selle osa.

Artikkel 64

Ülekandesüsteemi halduri sõltumatus

1. Ilma et see piiraks nõukogu otsuseid vastavalt artiklile 66, on ülekandesüsteemi halduril:

a) tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud vertikaalselt integreeritud ettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka ülekandesüsteemi arendamise osas;

b) volitused hankida raha kapitaliturult, eelkõige laenamise ja kapitali suurendamise teel.

2. Ülekandesüsteemi haldur peab tegutsema kogu aeg selliselt, et ta tagab selliste vahendite olemasolu, mida ta vajab, et teha ülekandeid nõuetekohaselt ja tõhusalt ning arendada ja hooldada tõhusat, turvalist ja ökonoomset ülekandesüsteemi.

3. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja tütarettevõtetel, mis täidavad tootmise või tarnimise ülesandeid, ei tohi olla otseseid ega kaudseid osalusi ülekandesüsteemi halduri aktsia- või osakapitalis. Ülekandesüsteemi halduril ei tohi olla otsest ega kaudset osalust vertikaalselt integreeritud ettevõtja ühegi sellise tütarettevõtte aktsia- või osakapitalis, mis täidab tootmise või tarnimise ülesandeid, ning ta ei saa selliselt tütarettevõttelt dividende ega muud rahalist kasu.

4. Ülekandesüsteemi halduri üldine juhtimisstruktuur ja organisatsiooniline kord tagab ülekandesüsteemi halduri tõhusa sõltumatuse kooskõlas käesoleva jaoga. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei määra otseselt ega kaudselt ülekandesüsteemi halduri konkurentsikäitumist seoses ülekandesüsteemi halduri igapäevase tegevuse ja võrgu juhtimisega ega seoses artikli 55 kohaselt arendatava võrgu kümneaastase arengukava ettevalmistamiseks vajalike tegevustega.

5. Ülekandesüsteemi haldurid ei tee oma käesoleva direktiivi artikli 39 ja artikli 63 lõike 2 kohaste ülesannete täitmisel ning määruse (EL) 2024/1789 artikli 6 lõike 1 punkti a, artikli 10 lõigete 2, 3 ja 4, artikli 13 lõike 1, artikli 17 lõike 1 ja artikli 33 lõike 6 järgimisel vahet eri isikutel ja üksustel ning ei piira, moonuta ega takista konkurentsi tootmisel ja tarnimisel.

([50]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (ELT L 169, 30.6.2017, lk 46).

6. Kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri vahelised äri- ja finantssuhted, sh ülekandesüsteemi halduri laenud vertikaalselt integreeritud ettevõtjale peavad vastama turutingimustele. Ülekandesüsteemi haldur peab üksikasjalikku dokumentatsiooni selliste äri- ja finantssuhete kohta ja teeb selle reguleerivale asutusele taotluse korral kättesaadavaks.

7. Ülekandesüsteemi haldur esitab reguleerivale asutusele heakskiitmiseks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga sõlmitud kaubandus- ja finantslepingud.

8. Ülekandesüsteemi haldur teatab reguleerivale asutusele artikli 63 lõike 1 punktis d osutatud rahalistest vahenditest, mis on kättesaadavad tulevaste investeerimisprojektide jaoks või olemasolevate varade asendamiseks.

9. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja hoidub mis tahes tegevusest, mis tõkestaks või takistaks ülekandesüsteemi halduril oma käesoleva jao kohaste kohustuste täitmist, ning ei nõua, et ülekandesüsteemi haldur taotleks kõnealuste kohustuste täitmiseks luba vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt.

10. Asjaomane liikmesriik kiidab heaks ja määrab ülekandesüsteemi halduriks ettevõtja, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud käesolevas jaos sätestatud nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artiklis 71 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklis 14 sätestatud sertifitseerimismenetlust või käesoleva direktiivi artiklis 72 sätestatud sertifitseerimismenetlust.

11. Ülekandesüsteemi haldur avalikustab komisjoni määruse (EL) 2015/703 ([51]) artiklite 16 ja 17 alusel üksikasjaliku teabe oma võrkudes transporditava maagaasi kvaliteedi kohta.

Artikkel 65

Ülekandesüsteemi halduri töötajate ja juhtkonna sõltumatus

1. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete ametisse nimetamist ja selle pikendamist, töötingimusi, sh ette nähtud tasu ja ametist vabastamist käsitlevad otsused teeb ülekandesüsteemi halduri nõukogu, mis nimetatakse ametisse kooskõlas artikliga 66.

2. Ülekandesüsteemi halduri tegevjuhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete ametisse nimetamise ja selle pikendamise eest vastutava nõukogu poolt ametisse nimetatud isikute nimedest ja nende ametiajal kehtivatest tingimustest, ametiaja kestusest ja ametist vabastamisest ning iga sellise kavandatava ametist vabastamise põhjustest teavitatakse reguleerivat asutust. Lõikes 1 osutatud tingimused ja otsused on siduvad ainult siis, kui reguleeriv asutus ei ole kolme nädala jooksul pärast teavitamist vastuväiteid esitanud.

Reguleeriv asutus võib esitada lõikes 1 osutatud otsustele vastuväited, kui:

a) ametisse nimetatud juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete ametialane sõltumatus tekitab kahtlusi või

b) ennetähtaegse ametist vabastamise puhul on kahtlusi selle põhjendatuses.

3. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed, kelle suhtes käesolevat lõiget kohaldatakse, ei tohi kolme aasta jooksul enne ametisse nimetamist omada ametikohta või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid, otseselt või kaudselt, vertikaalselt integreeritud ettevõtjas või selle mis tahes osas või seda kontrollivas aktsionäris või osanikus, välja arvatud nimetatud ülekandesüsteemi halduris.

4. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed ja töötajad ei tohi omada muid ametikohti või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid, otseselt või kaudselt, muus vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas või seda kontrollivas aktsionäris või osanikus.

([51]) Komisjoni 30. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/703, millega kehtestatakse võrgueeskiri koostalitlus- ja andmevahetuseeskirjade kohta (ELT L 113, 1.5.2015, lk 13).

5. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed ja töötajad ei tohi omada huvisid, otseselt või kaudselt, vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) või saada sellest rahalist kasu. Nende töötasu ei sõltu vertikaalselt integreeritud ettevõtja (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) tegevusest ja tulemustest.

6. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete kaebuste suhtes, mis käsitlevad nende ennetähtaegset ametist vabastamist, tagatakse tõhus reguleerivale asutusele kaebamise õigus.

7. Pärast ametist vabastamist ei tohi ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed vähemalt nelja aasta jooksul omada ametikohti või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) või seda kontrollivas aktsionäris või osanikus.

8. Lõiget 3 kohaldatakse enamiku ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete suhtes.

Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed, kelle suhtes lõiget 3 ei kohaldata, ei tohi vähemalt kuue kuu jooksul enne nende ametisse nimetamist olla täitnud juhtimisfunktsiooni või muud olulist funktsiooni vertikaalselt integreeritud ettevõtjas.

Käesoleva lõike esimest lõiku ja lõikeid 4 kuni 7 kohaldatakse kõikide tegevjuhtkonda kuuluvate isikute ning neile otseselt alluvate selliste isikute suhtes, kes vastutavad võrgu haldamise, hooldamise ja arendamise eest.

Artikkel 66

Nõukogu

1. Ülekandesüsteemi halduril on nõukogu, mis vastutab otsuste eest, millel on oluline mõju ülekandesüsteemi halduri aktsionäride või osanike vara väärtusele, eriti otsuste eest, mis käsitlevad iga-aastaste ja pikemaajaliste eelarvete või finantsplaanide heakskiitmist, ülekandesüsteemi halduri võlgnevuse taset ja aktsionäridele või osanikele jaotatavat dividendisummat. Nõukogu pädevusse kuuluvate otsuste hulka ei kuulu need, mis on seotud ülekandesüsteemi halduri igapäevase tegevuse ja võrgu juhtimisega ning artikli 55 kohaselt arendatava võrgu kümneaastase arengukava ettevalmistamiseks vajalike tegevustega.

2. Nõukogu koosneb vertikaalselt integreeritud ettevõtjat esindavatest liikmetest, kolmanda poole aktsionäre või osanikke esindavatest liikmetest, ja juhul kui asjaomases riigisiseses õiguses on nii sätestatud, teistest huvitatud isikutest, näiteks ülekandesüsteemi halduri töötajaid esindavatest liikmetest.

3. Artikli 65 lõike 2 esimest lõiku ja artikli 65 lõikeid 3 kuni 7 kohaldatakse vähemalt poolte nõukogu liikmete, miinus üks, suhtes.

Artikli 65 lõike 2 teise lõigu punkti b kohaldatakse kõigi nõukogu liikmete suhtes.

Artikkel 67

Nõuetele vastavuse programm ja järelevalveametnik

1. Liikmesriigid tagavad, et ülekandesüsteemi haldurid kehtestavad ja rakendavad nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ja tagatakse, et programmi rakendamise üle tehtaks piisavalt järelevalvet. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse töötajate konkreetsed kohustused nende eesmärkide saavutamiseks. See esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Ilma et see piiraks reguleeriva asutuse õigusi, valvab programmi rakendamise järele sõltumatult järelevalveametnik.

2. Järelevalveametniku nimetab ametisse nõukogu reguleeriva asutuse heakskiidul. Reguleeriv asutus võib järelevalveametniku heakskiitmisest keelduda ainult sõltumatuse või kutsealase suutlikkuse puudumise tõttu. Järelevalveametnik võib olla füüsiline või juriidiline isik. Järelevalveametniku suhtes kohaldatakse artikli 65 lõikeid 2 kuni 8.

3. Järelevalveametnik vastutab:

a) nõuetele vastavuse programmi rakendamise järelevalve eest;

b) aastaaruande, milles esitatakse nõuetele vastavuse programmi rakendamiseks võetud meetmed, koostamise ja esitamise eest reguleerivale asutusele;

c) nõukogule aruandmise eest ning nõuetele vastavuse programmi ja selle rakendamise kohta soovituste andmise eest;

d) reguleeriva asutuse teavitamise eest nõuetele vastavuse programmi rakendamisega seotud olulistest rikkumistest;

e) reguleeriva asutuse teavitamise eest kõikidest vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri vahelistest rahalistest ja ärisuhetest.

4. Järelevalveametnik esitab reguleerivale asutusele kavandatavad otsused võrkudesse tehtavate investeeringute kava või üksikinvesteeringute kohta. See toimub hiljemalt siis, kui ülekandesüsteemi halduri juhatus või pädev haldusorgan esitab need nõukogule.

5. Kui vertikaalselt integreeritud ettevõtja üldkoosolekul või selle poolt ametisse nimetatud nõukogu liikmete hääletusel takistatakse otsuse vastuvõtmist, mille tulemusena takistatakse või lükatakse edasi võrkudesse investeerimist, mis võrgu kümneaastase arengukava kohaselt oleks tulnud teha järgneva kolme aasta jooksul, teatab järelevalveametnik sellest reguleerivale asutusele, mis tegutseb seejärel artikli 55 kohaselt.

6. Järelevalveametniku volitusi või töötingimusi reguleerivad tingimused, sealhulgas tema ametiaja kestus esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Need tingimused tagavad järelevalveametniku sõltumatuse, sealhulgas näevad talle ette kõik vajalikud vahendid tema kohustuste täitmiseks. Oma volituste täitmise ajal ei oma järelevalveametnik otseselt või kaudselt muud ametikohta või ametialast vastutust või huvi vertikaalselt integreeritud ettevõtjas või selle osas või seda kontrollivas aktsionäris või osanikus.

7. Järelevalveametnik annab korrapäraselt, kas suuliselt või kirjalikult aru reguleerivale asutusele ning tal on õigus anda korrapäraselt, kas suuliselt või kirjalikult aru ülekandesüsteemi halduri nõukogule.

8. Järelevalveametnik võib osaleda ülekandesüsteemi halduri juhatuse või haldusorganite kõikidel koosolekutel, nõukogu koosolekutel ja üldkoosolekul. Järelevalveametnik võib osaleda kõikidel koosolekutel, millel käsitletakse järgmisi küsimusi:

a) võrkudele juurdepääsu tingimused, mis on sätestatud määruses (EL) 2024/1789, eelkõige seoses tariifide, kolmandatele isikutele juurdepääsu teenuste, võimsuse jaotamise, ülekoormuse juhtimise, läbipaistvuse, tasakaalustamise ja järelturuga;

b) ülekandesüsteemi juhtimise, hooldamise ja arendamise eesmärgil algatatud projektid, sh investeeringud uutesse transpordiühendustesse, võimsuse laiendamisse ja olemasoleva võimsuse optimeerimisse;

c) ülekandesüsteemi juhtimiseks vajalikud energia müügi- või ostutehingud.

9. Järelevalveametnik jälgib ülekandesüsteemi halduri vastavust artiklis 40 esitatud nõuetele.

10. Järelevalveametnikul on juurdepääs ülekandesüsteemi halduri kogu asjakohasele teabele ja ruumidele ja kogu teabele, mis on talle vajalik järelevalveametniku ülesannete täitmiseks.

11. Nõukogu võib järelevalveametniku ametist vabastada, kui reguleeriv asutus on selle eelnevalt heaks kiitnud. Nõukogu vabastab järelevalveametniku reguleeriva asutuse nõudel sõltumatuse või ametialase suutlikkuse puudumise tõttu.

12. Järelevalveametniku juurdepääs ülekandesüsteemi halduri ametiruumidele tagatakse etteteatamiseta.

4. jagu

Vesinikuvõrkude haldurite eraldamine

Artikkel 68

Vesiniku ülekandevõrgu haldurite eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et alates 5. augustist 2026 eraldatakse vesiniku ülekandevõrgu haldurid vastavalt artiklis 60 sätestatud maagaasi ülekandesüsteemi haldureid käsitlevatele normidele.

2. Käesoleva artikli, käesoleva direktiivi artiklite 46 ja 60 ning direktiivi (EL) 2019/944 artiklite 35 ja 43 kohaldamisel hõlmab mõiste „tootmine või tarnimine“ vesiniku tootmist ja tarnimist ning „ülekandmine“ vesiniku transporti.

3. Liikmesriik võib võtta vastu otsuse, et ta ei rakenda käesoleva artikli lõiget 1 vesiniku ülekandevõrkude suhtes, mis kuuluvad vertikaalselt integreeritud ettevõtjale. Sellisel juhul määrab asjaomane liikmesriik sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri, kes on eraldatud vastavalt artiklis 61 sätestatud maagaasi sõltumatuid süsteemihaldureid käsitlevatele normidele. Artikli 60 lõike 1 kohaselt eraldatud vesiniku ülekandevõrgu haldurid ja maagaasi ülekandesüsteemi haldurid võivad tegutseda sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldurina, kui artiklis 69 sätestatud nõuetest ei tulene teisiti.

4. Kui vesiniku ülekandevõrk kuulub ühele või mitmele sertifitseeritud maagaasi ülekandesüsteemi haldurile või kui 4. augustil 2024 kuulub vesiniku ülekandevõrk vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, kes tegeleb vesiniku tootmise või tarnimisega, võivad liikmesriigid otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi halduri ainukontrolli all või kahe või enama ülekandesüsteemi halduri ühise kontrolli all või vesiniku tootmise või tarnimisega tegeleva vertikaalselt integreeritud ettevõtja ainukontrolli all oleva üksuse integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduriks, kes on eraldatud vastavalt käesoleva peatüki 3. jaos sätestatud maagaasi sõltumatuid ülekandehaldureid käsitlevatele normidele.

Olenemata käesoleva lõike esimesest lõigust, kui liikmesriik on teinud artikli 69 nõuetest erandi vastavalt kõnealuse artikli lõikele 2 ja vesiniku ülekandevõrk kuulub ühele või mitmele sertifitseeritud maagaasi ülekandesüsteemi haldurile, kes on eraldatud vastavalt käesoleva peatüki 3. jaos sätestatud maagaasi sõltumatuid ülekandehaldureid käsitlevatele normidele, võivad liikmesriigid otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata kõnealuse üksuse või kahe või enama ülekandesüsteemi halduri ühise kontrolli all oleva üksuse integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduriks, kes on eraldatud vastavalt käesoleva peatüki 3. jaos sätestatud maagaasi sõltumatuid ülekandehaldureid käsitlevatele normidele.

Kui ettevõtja hõlmab artikli 60 lõike 1 kohaselt eraldatud ülekandesüsteemi haldurit ja integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldurit, võib nimetatud ettevõtja tegeleda vesiniku tootmise või tarnimisega, kuid mitte maagaasi või elektri tootmise või tarnimisega. Kui selline ettevõtja tegeleb vesiniku tootmise või tarnimisega, täidab maagaasi ülekandesüsteemi haldur käesoleva peatüki 3. jaos sätestatud nõudeid ning ettevõtja ja kõik selle osad ei broneeri ega kasuta võimsusõigusi vesiniku juhtimiseks ettevõtja käitatavasse maagaasi ülekande- või jaotussüsteemi.

5. Vesiniku ülekandevõrgu haldurite suhtes kohaldatakse artiklis 72 sätestatud ülekandesüsteemi haldurite suhtes kohaldatavaid norme.

Artikkel 69

Vesiniku ülekandevõrgu haldurite horisontaalne eraldamine

1. Kui vesiniku ülekandevõrgu haldur on osa ettevõtjast, kes tegeleb maagaasi või elektrienergia ülekandmise või jaotamisega, peab ta olema vähemalt õigusliku vormi poolest sõltumatu.

2. Liikmesriigid võivad üldsusele kättesaadava positiivse tulude-kulude analüüsi alusel teha vesiniku ülekandevõrgu halduritele erandeid lõike 1 nõuetest, tingimusel et reguleeriv asutus on andnud kooskõlas lõikega 4 positiivse hinnangu.

3. Lõike 2 kohaselt tehtud erandid avaldatakse ja neist teatatakse komisjonile koos lõikes 4 osutatud asjaomase hinnanguga, tagades samal ajal tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

4. Lõike 2 kohase erandi tegemise ajal ja seejärel vähemalt iga seitsme aasta järel või komisjoni põhjendatud taotluse korral avaldab erandit andva liikmesriigi reguleeriv asutus hinnangu selle kohta, milline on erandi mõju läbipaistvusele, ristsubsideerimisele, võrgutariifidele ja piiriülesele kaubandusele. Selline hinnang hõlmab vähemalt maagaasisektorist vesinikusektorisse tehtava eeldatava varade ülekandmise ajakava.

Kui reguleeriv asutus jõuab selle hinnangu põhjal järeldusele, et erandi jätkuv kohaldamine avaldaks negatiivset mõju läbipaistvusele, ristsubsideerimisele, võrgutariifidele ja piiriülesele kaubandusele, või kui varade ülekandmine maagaasisektorist vesinikusektorisse on lõppenud, tunnistab liikmesriik erandi kehtetuks.

5. Erandina lõigetest 2, 3 ja 4 võivad Eesti, Läti ja Leedu teha vesiniku ülekandevõrgu halduritele erandeid lõike 1 nõuetest. Kõigist sellistest eranditest teatatakse komisjonile ja need kaotavad kehtivuse hiljemalt 31. detsembril 2030. Pärast käesoleva lõike kohaselt tehtud erandi kehtivuse lõppkuupäeva võivad Eesti, Läti ja Leedu teha erandeid vastavalt lõigetele 2, 3 ja 4.

Artikkel 70

Vesiniku ülekandevõrgu haldurite raamatupidamisarvestuste eraldatus

Liikmesriigid tagavad, et vesinikuvõrgu haldurite raamatupidamisarvestust peetakse kooskõlas artikliga 75.

5. jagu

Ülekandesüsteemi haldurite ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite määramine ja sertifitseerimine

Artikkel 71

Ülekandesüsteemi haldurite ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite määramine ja sertifitseerimine

1. Enne ettevõtja heakskiitmist ja ülekandesüsteemi halduriks või vesiniku ülekandevõrgu halduriks määramist peab ta olema sertifitseeritud vastavalt käesoleva artikli lõigetele 4, 5 ja 6 ning määruse (EL) 2024/1789 artiklile 14.

2. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad ülekandesüsteemi halduriks või vesiniku ülekandevõrgu halduriks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on kooskõlas sertifitseerimismenetlusega artiklis 60 või 68 sätestatud nõuetele vastavana sertifitseerinud. Ülekandesüsteemi ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite määramine tehakse teatavaks komisjonile ning avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

3. Sertifitseeritud ettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust igast kavandatavast tehingust, mille puhul võib tekkida vajadus üle vaadata selle ettevõtja vastavus artiklis 60 või artiklis 68 sätestatud nõuetele.

4. Reguleerivad asutused jälgivad pidevalt sertifitseeritud ettevõtjate vastavust artiklis 60 või 68 sätestatud nõuetele. Nad algatavad sellise vastavuse tagamiseks sertifitseerimismenetluse:

a) sertifitseeritud ettevõtja poolt lõike 3 kohaselt esitatud teate alusel;

b) omal algatusel, kui neile on teada, et õigustega seotud kavandatud muudatus või mõju sertifitseeritud ettevõtjatele või ülekandesüsteemi omanikele võib kaasa tuua artikli 60 või 68 rikkumise, või kui tal on alust uskuda, et selline rikkumine on toimunud, või

c) komisjoni põhjendatud taotluse alusel.

5. Reguleerivad asutused võtavad vastu otsuse ülekandesüsteemi halduri või vesiniku ülekandevõrgu halduri sertifitseerimise kohta 100 tööpäeva jooksul pärast seda, kui ülekandesüsteemi haldur või vesiniku ülekandevõrgu haldur on neid teavitanud või komisjon taotluse esitanud. Pärast nimetatud tähtaja möödumist loetakse sertifikaat väljaantuks. Reguleeriva asutuse sõnaselge või vaikiv otsus jõustub alles pärast lõikes 6 sätestatud menetluse lõpetamist.

6. Reguleeriv asutus edastab sõnaselge või vaikiva otsuse sertifitseerimise kohta koos nimetatud otsusega seotud asjakohase teabega viivitamata komisjonile. Komisjon tegutseb määruse (EL) 2024/1789 artiklis 14 sätestatud menetluse kohaselt.

7. Reguleerivad asutused ja komisjon võivad taotleda ülekandesüsteemi halduritelt, vesiniku ülekandevõrgu halduritelt ja tootmis- või tarneülesandeid täitvatelt ettevõtjatelt mis tahes teavet, mis on vajalik nende käesolevas artiklis sätestatud ülesannete täitmiseks.

8. Reguleerivad asutused ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

Artikkel 72

Sertifitseerimine seoses kolmandate riikidega

1. Kui kolmandast riigist pärit isiku poolt kontrollitav ülekandesüsteemi omanik, ülekandesüsteemi haldur, vesiniku ülekandevõrgu haldur või vesiniku ülekandevõrgu omanik taotleb sertifitseerimist, teavitab reguleeriv asutus sellest komisjoni.

Reguleeriv asutus teavitab samuti viivitamatult komisjoni mis tahes asjaoludest, mis võivad tuua kaasa selle, et kolmandast riigist pärit isik omandaks kontrolli ülekandesüsteemi, ülekandesüsteemi halduri, vesiniku ülekandevõrgu või vesiniku ülekandevõrgu halduri üle.

2. Ülekandesüsteemi haldur või vesiniku ülekandevõrgu haldur teavitab reguleerivat asutust mis tahes asjaoludest, mis võivad tuua kaasa selle, et kolmandast riigist pärit isik või isikud omandaks kontrolli ülekandesüsteemi või ülekandesüsteemi halduri või vesiniku ülekandevõrgu või vesiniku ülekandevõrgu halduri üle.

3. Reguleeriv asutus võtab ülekandesüsteemi halduri või vesiniku ülekandevõrgu halduri sertifitseerimise otsuse eelnõu vastu 100 tööpäeva jooksul alates ülekandesüsteemi halduri või vesinikuvõrgu halduri teatise kuupäevast. Reguleeriv asutus keeldub sertifitseerimisest, kui ei ole tõendatud:

a) et asjaomane isik täidab artiklis 60 või 68 sätestatud nõudeid ning

b) reguleerivale asutusele või muule liikmesriigi määratud pädevale asutusele, et sertifitseerimise võimaldamine ei sea ohtu liikmesriigi ja liidu energiavarustuskindlust või olulisi julgeolekuhuvisid; kõnealuse küsimuse kaalumisel võtab reguleeriv asutus või muu määratud pädev asutus arvesse:

   i) neid õigusi ja kohustusi, mis liidul on kõnealuste kolmandate riikide suhtes ja mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või enama kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline on liit ning mis puudutab energiavarustuskindluse küsimust;

   ii) neid õigusi ja kohustusi, mis liikmesriigil on kõnealuste kolmandate riikide suhtes ja mis tulenevad kõnealuste kolmandate riikidega sõlmitud lepingutest, niivõrd kui need on kooskõlas liidu õigusega;

   iii) omandi-, tarne- või muid ärisuhteid, mis võivad negatiivselt mõjutada ülekandesüsteemi omaniku, ülekandesüsteemi halduri, vesiniku ülekandevõrgu omaniku või vesiniku ülekandevõrgu halduri stiimuleid ja suutlikkust tarnida maagaasi või vesinikku liikmesriiki või liitu;

   iv) muid konkreetse juhtumi või asjaomase kolmanda riigiga seotud fakte ja asjaolusid.

4. Reguleeriv asutus teavitab otsuse eelnõust viivitamata komisjoni, lisades kogu otsusega seotud asjakohase teabe.

5. Liikmesriigid näevad ette, et reguleeriv asutus või käesoleva artikli lõike 3 punktis b osutatud määratud pädev asutus esitab enne reguleeriva asutuse poolt sertifitseerimisotsuse vastuvõtmist taotluse komisjoni arvamuse saamiseks seoses sellega, kas:

a) asjaomane isik täidab artiklis 60 või artiklis 68 sätestatud nõudeid ning

b) sertifitseerimise võimaldamine seab ohtu liidu energiavarustuskindluse.

6. Komisjon vaatab lõikes 5 osutatud taotluse läbi kohe pärast selle kättesaamist. Komisjon esitab oma arvamuse 50 tööpäeva jooksul taotluse kättesaamisest reguleerivale asutusele või määratud pädevale asutusele, kui taotluse esitas kõnealune asutus.

Oma arvamuse koostamisel võib komisjon taotleda ACERi, asjaomase liikmesriigi ja huvitatud isikute seisukohti. Juhul kui komisjon teeb sellise taotluse, pikendatakse 50 tööpäeva pikkust ajavahemikku veel 50 tööpäeva võrra.

Kui komisjon ei ole esimeses ja teises lõigus osutatud tähtaja jooksul arvamust esitanud, siis loetakse, et komisjon ei esita reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväiteid.

7. Selle hindamisel, kas kolmandast riigist pärit isiku kontroll seab ohtu liidu või mis tahes liikmesriigi energiavarustuskindluse või olulised julgeolekuhuvid, võtab komisjon arvesse:

a) konkreetseid asjaolusid ja asjaomast kolmandat riiki, sealhulgas tõendeid selle kohta, et asjaomane kolmas riik mõjutab lõike 3 punkti b alapunktis iii kirjeldatud olukorda, ning

b) nimetatud kolmanda riigiga seotud liidu õigusi ja kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või enama kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline on liit ning mis puudutab varustuskindluse küsimust.

8. Reguleeriv asutus võtab 50 tööpäeva jooksul pärast lõikes 6 osutatud ajavahemiku lõppu vastu oma lõpliku otsuse sertifitseerimise kohta. Reguleeriv asutus arvestab oma lõpliku otsuse vastuvõtmisel võimalikult suurel määral komisjoni arvamusega. Igal juhul jääb liikmesriigile õigus sertifitseerimisest keelduda, kui sertifitseerimise võimaldamine seab ohtu liikmesriigi energiavarustuskindluse või mis tahes teise liikmesriigi energiavarustuskindluse. Kui liikmesriik on määranud lõike 3 punkti b kohaselt muu pädeva asutuse, võib ta taotleda, et reguleeriv asutus võtaks oma lõpliku otsuse vastu vastavalt kõnealuse pädeva asutuse hinnangule. Reguleeriva asutuse lõplik otsus ja komisjoni arvamus avaldatakse koos. Kui lõplik otsus erineb komisjoni arvamusest, siis peab asjaomane liikmesriik koos otsusega esitama ja avaldama kõnealuse otsuse põhjenduse.

9. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide õigust teostada riigisiseseid seaduslikke kontrolle, et kaitsta avaliku julgeoleku õigustatud huve, vastavalt liidu õigusele.

10. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, kehtestades suunised käesoleva artikli kohaldamise korra üksikasjade kohta.

Artikkel 73

Maagaasihoidlate, vesinikuhoidlate, maagaasi veeldusjaamade ja vesinikuterminalide haldurite määramine

Liikmesriigid määravad või nõuavad, et ettevõtjad, kellele kuuluvad maagaasihoidlad, vesinikuhoidlad, maagaasi veeldusjaamad ja vesinikuterminalid, määraksid sellistele taristutele kas ühe või mitu haldurit ajavahemikuks, mille liikmesriigid kehtestavad olenevalt tõhusustest ja majandusliku tasakaalu näitajatest.

6. jagu

Eristamine ja raamatupidamise läbipaistvus

Artikkel 74

Raamatupidamisele juurdepääsu õigus

1. Liikmesriikidel või nende määratud pädevatel asutustel, sealhulgas reguleerivatel asutustel ja artikli 32 lõikes 3 osutatud vaidlusi lahendavatel asutustel on oma ülesannete täitmise piires õigus tutvuda maagaasi- ja vesinikuettevõtjate artikli 75 kohaselt korraldatud raamatupidamisega.

2. Liikmesriigid ja määratud pädevad asutused, sealhulgas reguleerivad asutused ja vaidlusi lahendavad asutused tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse. Liikmesriigid võivad sätestada erandeid sellise teabe avalikustamiseks, kui seda on vaja pädevate asutuste ülesannete täitmiseks.

Artikkel 75

Raamatupidamisarvestuse eraldatus

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada maagaasiettevõtjate ja vesinikuettevõtjate raamatupidamise vastavus lõigetele 2 kuni 5.

2. Maagaasi- ja vesinikuettevõtjad, olenemata nende omandi- või õiguslikust vormist, koostavad, esitavad auditeerimiseks ja avaldavad oma raamatupidamise aastaaruanded vastavalt riigisisestele õigusnormidele piiratud vastutusega äriühingu raamatupidamise aastaaruannete kohta, mis on vastu võetud vastavalt direktiivile 2013/34/EL.

Ettevõtjad, kellel ei ole seaduslikku kohustust avaldada oma raamatupidamise aastaaruandeid, hoiavad ühe aruandeeksemplari oma peakontoris avalikkusele kättesaadavana.

3. Ettevõtjad peavad oma sisemises raamatupidamises eraldi arvestust tegevuste kohta, mis on seotud ülekandega, jaotamisega, veeldatud maagaasiga, vesinikuterminaliga, maagaasi ja vesiniku hoiustamisega ning vesiniku transpordiga, nagu seda nõutakse eri ettevõtjate tegevuse puhul, et vältida diskrimineerimist, ristsubsideerimist ja konkurentsi moonutamist. Ettevõtjate taristuvarad kantakse asjaomastele kontodele ja regulatiivsetesse varabaasidesse, milles maagaasi, elektri ja vesinikuga seotud vara hoitakse igaüht eraldi, ning kõnealune varade jaotus peab olema läbipaistev. Ettevõtjad peavad arvestust ka teiste tegevuste kohta, mis ei ole seotud ülekande, jaotamise, veeldatud maagaasi, vesinikuterminali, maagaasi ega vesiniku hoiustamisega ega vesiniku transpordiga, mis võib olla konsolideeritud. Ülekande-, jaotus-või vesinikuvõrgu omanikutulu peab olema raamatupidamises eraldi kajastatud. Asjakohasel juhul peavad ettevõtjad konsolideeritud arvestust muu, maagaasiga ja vesinikuga mitteseotud tegevuse kohta. Sisemises raamatupidamises koostatakse kõigi tegevuste puhul bilanss ja kasumiaruanne. Eraldi raamatupidamisarvestuse pidamist auditeeritakse kooskõlas lõikes 2 sätestatud normidega ja sellest antakse aru asjaomasele reguleerivale asutusele.

4. Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud auditeerimise käigus tehakse eelkõige kindlaks, kas käesoleva artikli lõikes 3 osutatud diskrimineerimise ja ristsubsideerimise vältimise kohustus on täidetud. Ilma et see piiraks määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 kohaldamist, ei tohi toimuda maagaasisüsteemi kasutajate ja vesinikusüsteemi kasutajate vahelist ristsubsideerimist.

5. Ilma et see piiraks liikmesriigis kohaldatavaid raamatupidamiseeskirju, kehtestavad ettevõtjad oma raamatupidamise sise-eeskirjad varade ja kohustuste ning kulude ja tulude jaotamise ning amortisatsiooni kajastamise kohta, mida nad järgivad lõikes 3 osutatud eraldi raamatupidamisarvestuses. Raamatupidamise sise-eeskirju võib muuta üksnes erandjuhul. Sellistest muudatustest tuleb teada anda reguleerivale asutusele ja muudatusi tuleb põhjendada.

6. Aastaaruande lisas tuleb esitada kõik teatava suurusega tehingud sidusettevõtjatega.

X PEATÜKK

REGULEERIVAD ASUTUSED

Artikkel 76

Reguleerivate asutuste määramine ja sõltumatus

1. Iga liikmesriik määrab riigi tasandil ühe reguleeriva asutuse.

2. Käesoleva artikli lõige 1 ei piira liikmesriikides teiste reguleerivate asutuste nimetamist piirkondlikul tasandil, tingimusel et on olemas üks staažikas esindaja esindusfunktsioonide täitmiseks ja liidu tasandil ühenduse pidamiseks ACERi reguleerivate asutuste nõukogus kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 7 lõikega 1.

3. Erandina käesoleva artikli lõikest 1 võib liikmesriik määrata reguleerivad asutused väikeste gaasisüsteemide jaoks, mis paiknevad geograafiliselt eraldi aladel, mille tarbimine moodustas 2008. aastal alla 3 % asjaomase liikmesriigi kogu tarbimisest. Nimetatud erand ei piira ühe staažika esindaja nimetamist esindusfunktsioonide täitmiseks ja ühenduse pidamiseks liidu tasandil ACERi reguleerivate asutuste nõukogus kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 7 lõikega 1.

4. Liikmesriigid tagavad reguleeriva asutuse sõltumatuse ning kannavad hoolt, et ta teostab oma volitusi erapooletult ja läbipaistvalt. Selleks peavad liikmesriigid tagama, et reguleeriv asutus, täites käesoleva direktiiviga ja sellega seonduvate õigusaktidega talle määratud reguleerimisülesandeid:

a) on õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu kõikidest teistest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest isikutest;

b) tagab, et tema töötajad ja juhtimise eest vastutavad isikud

   i) tegutsevad turuhuvidest sõltumatult;

   ii) reguleerimisülesandeid täites ei küsi ega võta vastu otseseid juhiseid üheltki riigiasutuselt ega muult avalik-õiguslikult või eraõiguslikult isikult. Nimetatud nõue ei piira asjakohasel juhul tihedat koostööd teiste asjaomaste riiklike asutustega ega valitsuse poliitilisi üldsuuniseid, mis ei ole seotud artikli 78 kohaste regulatiivülesannetega.

5. Reguleeriva asutuse sõltumatuse kaitsmiseks tagavad liikmesriigid eelkõige, et:

a) reguleeriv asutus saab vastu võtta kõikidest poliitilistest organitest sõltumatuid otsuseid;

b) reguleerival asutusel on kõik oma ülesannete ja volituste tulemuslikuks ja tõhusaks täitmiseks vajalikud inim- ja rahalised ressursid;

c) reguleerivale asutusele eraldatakse igal aastal omaette eelarveeraldised ja ta on eraldatud eelarve täitmisel iseseisev;

d) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse tähtajaliselt, viieks kuni seitsmeks aastaks, mida võib pikendada üks kord;

e) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse objektiivsete, läbipaistvate ja avalikustatud kriteeriumide alusel ning sõltumatus ja erapooletus menetluses, millega tagatakse, et kandidaatidel on vajalikud oskused ja kogemused reguleeriva asutuse asjakohasel ametikohal tegutsemiseks;

f) on kehtestatud huvide konflikti käsitlevad normid ja konfidentsiaalsuskohustused, mis kehtivad kauem kui kõnealuste reguleeriva asutuse juhatuse liikmete ametiaeg või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkonna ametiaeg;

g) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, reguleeriva asutuse tippjuhtkonna saab ametist vabastada üksnes kindlaks määratud läbipaistvate kriteeriumide alusel.

Seoses esimese lõigu punktiga d tagavad liikmesriigid juhatuse või tippjuhtkonna asjakohase rotatsiooni korra. Juhatuse liikmeid või juhul, kui juhatus puudub, siis tippjuhtkonna liikmeid tohib nende ametiaja jooksul ametist vabastada ainult juhul, kui nad enam ei vasta käesolevas artiklis sätestatud tingimustele või on vastavalt riigisisesele õigusele süüdi üleastumises.

Liikmesriigid võivad ette näha, et reguleeriva asutuse raamatupidamise aastaaruande järelkontrolli teeb sõltumatu audiitor.

6. Hiljemalt 5. juuliks 2026 ja seejärel iga nelja aasta tagant esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohta, kuidas on riiklikud asutused järginud käesolevas artiklis sätestatud sõltumatuse põhimõtet. Komisjon teeb sellised aruanded üldsusele kättesaadavaks.

Artikkel 77

Reguleeriva asutuse üldeesmärgid

Käesolevas direktiivis sätestatud reguleerimisülesannete täitmisel võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et tihedas koostöös teiste asjaomaste riiklike asutustega, kaasa arvatud konkurentsiasutustega ning naaberliikmesriikide ja naabruses asuvate kolmandate riikide asjaomaste asutustega, ning piiramata nende pädevust, saavutada artiklis 78 sätestatud ülesannete ja volituste raames järgmised eesmärgid:

a) edendada tihedas koostöös teiste liikmesriikide reguleerivate asutuste, komisjoni ja ACERiga konkurentsivõimelist, paindlikku, turvalist ja keskkonnakestlikku maagaasi, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, vähese CO_2 heitega gaasi ja vesiniku siseturgu liidus ning tagada asjakohased tingimused maagaasi- ja vesinikuvõrkude tulemuslikuks ja usaldusväärseks toimimiseks ning edendada energiasüsteemide lõimimist, võttes arvesse pikaajalisi eesmärke, aidates seega kaasa liidu õiguse järjepidevale, tõhusale ja tulemuslikule kohaldamisele, et saavutada liidu kliima- ja energiaeesmärgid;

b) arendada liidus konkurentsivõimelisi ja tõrgeteta toimivaid piirkondlikke piiriüleseid turge, et saavutada punktis a osutatud eesmärgid;

c) kaotada liikmesriikidevahelised maagaasiga ja vesinikuga kauplemise piirangud, sealhulgas kõrvaldada piirangud, mis tulenevad maagaasi ja vesiniku kvaliteedi erinevustest või maagaasisüsteemi segatud vesiniku mahu erinevusest või vesiniku kvaliteedi erinevustest vesinikusüsteemis, arendada nõudluse rahuldamiseks ja riigisiseste turgude integratsiooni tugevdamiseks vajalikke piiriüleseid ülekande- või transpordivõimsusi, et tagada liidu maagaasi- või vesinikusüsteemi ühendatud võrgu koostalitlusvõime, mis võib hõlbustada maagaasivoogude kulgemist kogu liidus;

d) aidata saavutada kõige kulutõhusamal viisil ja võttes arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, turvaliste, usaldusväärsete ja tõhusate mittediskrimineerivate süsteemide arendamist, mis on tarbijale orienteeritud, ning edendada süsteemi piisavust ja vastavalt energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkidele energiatõhusust, nagu ka taastuvatest energiaallikatest saadava gaasi väikese ja suure ulatusega tootmist ning hajutatud tootmist nii ülekande- kui ka jaotusvõrkudes ning hõlbustada nende toimimist koos muude elektrienergia- ja soojusvõrkudega;

e) soodustada ühendusi ja juurdepääsu võrgule uute tootmisvõimsuste jaoks, eelkõige kõrvaldades tõkked, mis võivad takistada ühendusi ning taastuvatest energiaallikatest saadava gaasi ja vesiniku turule tulijaid;

f) tagada, et süsteemihalduritele ja süsteemi kasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid süsteemi jõudluse, eeskätt energiatõhususe tõhustamiseks ja turgude lõimimise soodustamiseks;

g) tagada kasu tarbijatele oma riigi turu tõhusa toimimise abil, edendades tõhusat konkurentsi ja aidates tagada tarbijakaitse kõrge taseme tihedas koostöös asjaomaste tarbijakaitseasutustega ja konsulteerides asjaomaste tarbijaorganisatsioonidega;

h) aidata kaasa avalike maagaasiteenuste kõrge taseme saavutamisele, vähekaitstud tarbijate kaitsele ja tarbijatele tarnija vahetuseks vajalike andmesideprotsesside ühilduvusele.

Artikkel 78

Reguleeriva asutuse ülesanded ja volitused

1. Reguleerivatel asutustel on järgmised ülesanded:

a) läbipaistvate kriteeriumide alusel kehtestada või heaks kiita reguleeritud ülekande ja jaotamise tariifid või nende arvutamise metoodika või mõlemad;

b) kiita heaks võrgu kümneaastaste arengukavade ühised stsenaariumid kooskõlas artikli 55 lõike 2 punktiga f, kui liikmesriik on sellise heakskiitmise ette näinud;

c) ilma et see piiraks liikmesriikide artikli 35 lõike 4 kohaseid otsuseid, kehtestada või heaks kiita läbipaistvate kriteeriumide alusel vesinikuvõrkudele juurdepääsu tariifid või nende arvutamise metoodika või mõlemad;

d) kehtestada või heaks kiita läbipaistvate kriteeriumide alusel

i) sihtotstarbelise tasu ja rahaülekande suurus ja kestus või nende arvutamise metoodika või mõlemad;

ii) üleantud varade väärtus ja selle tulemusel tekkida võiva kasumi ja kahjumi sihtkoht ning

iii) osamaksete eraldamine sihtotstarbelise tasu jaoks;

e) tagada, et ülekandesüsteemi haldurid ja jaotussüsteemi haldurid ning vajaduse korral süsteemi omanikud, vesinikuvõrgu haldurid ja samuti maagaasi- ja vesinikuettevõtjad ning teised turuosalised täidaksid oma käesolevast direktiivist ja määrusest (EL) 2024/1789, määruse (EL) 2024/1789 artiklite 70, 71 ja 72 kohaselt vastuvõetud võrgueeskirjadest ja suunistest, määrusest (EL) 2017/1938 ja muust liidu õigusest tulenevaid kohustusi, sealhulgas seoses piiriüleste küsimustega, ning ACERi otsuseid;

f) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik, määruse (EL) 2019/943 artiklite 52–57 alusel moodustatud Euroopa jaotusvõrguettevõtjate üksus (edaspidi „ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus“) ja määruse (EL) 2024/1789 artikli 57 alusel moodustatud Euroopa vesinikuvõrguettevõtjate võrgustik (ENNOH) täidavad käesolevas direktiivis ja määruses (EL) 2024/1789, määruse (EL) 2024/1789 artiklite 70–74 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjades ja suunistes ning muus asjakohases liidu õiguses, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevas õiguses, sätestatud kohustusi ja ACERi otsuseid, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ja Euroopa vesinikuvõrguettevõtjate võrgustik ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöördutakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole;

g) jälgida gaasi kvaliteedi arengut ja gaasi kvaliteedi juhtimist ülekandesüsteemi haldurite ja vajaduse korral jaotussüsteemi haldurite poolt, sealhulgas jälgida süsteemihaldurite poolt kantud kulude arengut seoses gaasi kvaliteedi juhtimisega ning vesiniku maagaasisüsteemi segamisega ja maagaasisüsteemist eraldamisega seotud arenguga maagaasihoidlate haldurite ja maagaasi veeldusjaama haldurite poolt; kui liikmesriik on volitanud teavet koguma muu pädeva asutuse, jagab nimetatud pädev asutus teavet reguleeriva asutusega;

h) jälgida vesiniku kvaliteedi arengut ja vesiniku kvaliteedijuhtimist vesinikuvõrgu haldurite poolt, kui see on asjakohane, nagu on osutatud artiklis 50, sealhulgas vesiniku kvaliteedi juhtimisega seotud kulude arengu jälgimine;

i) võtta arvesse vesinikuvõrgu haldurite poolt käesoleva direktiivi artiklite 55 ja 56 kohaselt esitatud vesinikutransporditaristu arendamise kavade läbivaatamist ja hindamist, kui ta kiidab heaks sihtotstarbelised tasud määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 tähenduses;

j) teha piiriülestes küsimustes koostööd asjaomaste liikmesriikide reguleeriva(te) asutus(t)ega ja ACERiga, eelkõige osaledes ACERi reguleerivate asutuste nõukogu töös vastavalt määruse (EL) 2019/942 artiklile 21. Kui tegemist on kolmandasse riiki viiva ja sealt tuleva taristuga, võib selle liikmesriigi, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt, reguleeriv asutus pärast konsulteerimist teiste asjaomaste liikmesriikide reguleerivate asutustega teha kolmanda riigi, sealhulgas energiaühenduse lepinguosaliste asjakohaste asutustega koostööd, et kohaldada kõnealuse taristu suhtes liikmesriikide territooriumil järjekindlalt käesolevat direktiivi;

k) täita ja rakendada ACERi ja komisjoni kõiki asjakohaseid õiguslikult siduvaid otsuseid;

l) esitada liikmesriikide asjaomastele asutustele, ACERile ja komisjonile igal aastal aruanne oma tegevuse ja ülesannete täitmise kohta, mis hõlmab iga käesolevas artiklis loetletud ülesande täitmiseks võetud meetmeid ja saavutatud tulemusi;

m) tagada, et ülekande, jaotamise ja vesiniku transportimise, maagaasi ja vesiniku hoiustamise ning veeldatud maagaasi ja vesinikuterminalide puhul ning maagaasi ja vesiniku tarnetegevuse puhul ei esine ristsubsideerimist, ilma et see piiraks määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 lõike 2 kohaldamist;

n) jälgida ülekandesüsteemi haldurite ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite investeerimiskavasid, esitada oma aastaaruandes ülekandesüsteemi haldurite ja vesiniku ülekandevõrgu haldurite investeerimiskavadele hinnang, pidades silmas nende vastavust kogu liitu hõlmavatele võrgu arengukavadele, millele osutatakse määruse (EL) 2024/1789 artiklites 32 ja 60, ning lisada nimetatud hinnangusse soovitusi kõnealuste investeerimiskavade muutmiseks;

o) jälgida võrgu turvalisust ja usaldusväärsust käsitlevate normide täitmist ja varasema toimimise läbivaatamist ning kehtestada ja heaks kiita teenuse ja tarne kvaliteedi standardeid ja nõudeid või aidata sellele kaasa koos teiste pädevate asutustega;

p) jälgida läbipaistvuse taset, sealhulgas hulgihindade puhul, ning tagada, et maagaasiettevõtjad ja vesinikuettevõtjad täidaksid läbipaistvuskohustusi;

q) jälgida turu avamise ja konkurentsi taset ning tulemuslikkust hulgi- ja jaemüügitasandil, sealhulgas maagaasibörse ja vesinikubörse, hindu kodutarbijatele, sealhulgas ettemaksesüsteeme, pakkumiste läbipaistvust, järske hinnatõuse ja nende mõju hulgi- ja tarbijahindadele, suhet kodumajapidamise hindade ja hulgihindade vahel, liitumis- ja eraldustasusid, hooldusteenuste tegemist ja nende tasusid ning kodutarbijate kaebusi, ning mis tahes konkurentsimoonutusi või -piiranguid, andes muu hulgas kogu vajaliku teabe ja asjaomased juhtumid üle asjaomastele konkurentsiasutustele, eelkõige seoses vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijatega;

r) jälgida lepingulise piirava tegevuse esinemist, sealhulgas ainuõiguse klauslite kasutamist, mis võib takistada või piirata suuri äritarbijaid sõlmimast samal ajal lepinguid enam kui ühe tarnijaga ning asjakohasel juhul teavitada sellisest tegevusest liikmesriikide konkurentsiasutusi;

s) austada lepingulist vabadust seoses pikaajaliste lepingutega, tingimusel et need on kooskõlas liidu õigusega ja liidu poliitikaga ning aitaksid saavutada CO_2 heite vähendamise eesmärke, tingimusel et pikaajalisi lepinguid sellise fossiilse gaasi tarnimiseks, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata, ei sõlmita kauemaks kui 31. detsembrini 2049;

t) jälgida aega, mis maagaasi ülekande- ja jaotussüsteemi halduritel või vesinikuvõrgu halduritel kulub ühenduste rajamiseks ja parandustöödeks, sealhulgas biometaani tootmisrajatiste võrguühenduse taotluste jaoks;

u) jälgida artiklis 33 või 37 sätestatud juurdepääsutingimusi maagaasihoidlatele, mahuvarule ja muudele abiteenustele ning vaadata need läbi, välja arvatud tariifide läbivaatamine juhul, kui maagaasihoidlatele juurdepääsu kord määratakse kindlaks vastavalt artikli 33 lõikele 3;

v) aidata koos teiste asjakohaste asutustega tagada, et tarbijakaitsemeetmed, kaasa arvatud need, mis on sätestatud I lisas, oleksid tulemuslikud ja jõustatud ning eelkõige hinnata selliste tõkete olemasolu, mis takistavad tarbijatel selliste õiguste kasutamist nagu vahetamine, lepingu lõpetamine ja juurdepääs vaidluste kohtuvälisele lahendamise mehhanismile;

w) avaldada vähemalt kord aastas soovitusi tarnehindade vastavuse kohta artiklile 7 ning esitada need asjakohasel juhul konkurentsiasutustele;

x) tagada mittediskrimineeriv juurdepääs tarbijate tarbimisandmetele, riigi tasandil vabatahtlikuks kasutamiseks tarbimisandmete kergesti arusaadava ühtlustatud vormi sätestamine ning kõikidele tarbijatele kiire juurdepääs sellistele andmetele vastavalt artiklitele 23 ja 24;

y) jälgida ülekandesüsteemi haldurite, jaotussüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite, tarnijate ja tarbijate ning teiste turuosaliste rollide ja vastutusega seotud normide rakendamist vastavalt määrusele (EL) 2024/1789;

z) jälgida nende kriteeriumide õiget kohaldamist, millega määratakse kindlaks, kas maagaasihoidla kuulub artikli 33 lõike 3 või 4 alla;

aa) jälgida artiklis 83 osutatud kaitsemeetmete rakendamist;

bb) aidata kaasa tähtsaimaid turuprotsesse käsitlevate andmesideprotsesside ühilduvusele piirkondlikul tasandil;

cc) rakendada määruse (EL) 2024/1789 artiklite 70–74 kohaselt vastu võetud võrgueeskirju ja suuniseid riiklike meetmete abil või, kui see on nii sätestatud, kooskõlastatud piirkondlike või liidu meetmete abil;

dd) tagada avatud, läbipaistev, tõhus ja kaasav menetlus riikliku võrgu kümneaastase arengukava koostamiseks kooskõlas artiklis 55 sätestatud nõuetega, vesiniku jaotusvõrgu arengukava koostamiseks kooskõlas artiklis 56 sätestatud nõuetega ja vajaduse korral võrgu kasutuselt kõrvaldamise kava koostamiseks kooskõlas artiklis 57 sätestatud nõuetega;

ee) kiita heaks ja muuta artiklis 55 osutatud võrgu arengukavasid ja asjakohasel juhul artiklis 57 osutatud võrgu arengukavasid;

ff) vaadata läbi vesiniku jaotusvõrgu arengukava ja kohaldataval juhul taotleda selle muutmist, nagu on osutatud artikli 56 lõikes 4, kui selline ülesanne on liikmesriigi poolt nimetatud artikli lõike 6 kohaselt ette nähtud;

gg) koostada artikli 57 lõikes 6 osutatud suunised, milles nähakse ette kriteeriumid ja metoodika maagaasi jaotusvõrgu osade kasutuselt kõrvaldamise struktuuriliseks käsitlemiseks, võttes arvesse kasutuselt kõrvaldamise kulusid ja selliste varade erijuhtu, mida võib olla vaja kasutuselt kõrvaldada enne nende algselt kavandatud olelusringi lõppu, ning anda suunised, kuidas sellistel juhtudel tariife kehtestada;

hh) jälgida võrdlusveebisaitide, sealhulgas artiklis 14 sätestatud kriteeriumidele vastavate võrdlemisvahendite kättesaadavust;

ii) jälgida taastuvatest energiaallikatest ise toodetud maagaasi tarbimise arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist;

jj) täita muid reguleerivale asutusele käesoleva direktiivi ja määruse (EL) 2024/1789 kohaselt antud ülesandeid.

2. Juhul kui liikmesriigis on nii sätestatud, võivad lõikes 1 osutatud jälgimisülesandeid täita ka muud asutused kui reguleeriv asutus. Sellisel juhul tehakse nimetatud jälgimise käigus saadud teave reguleerivale asutusele kättesaadavaks niipea kui võimalik.

Säilitades oma iseseisvuse, ilma et see piiraks tema enda eripädevust ning kooskõlas parema õigusliku reguleerimise põhimõtetega, konsulteerib reguleeriv asutus lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmisel asjakohasel juhul maagaasi ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrgu halduritega ja teeb asjakohasel juhul tihedat koostööd liikmesriikide teiste asjaomaste riiklike asutustega.

Mis tahes heakskiit, mille reguleeriv asutus või ACER annab käesoleva direktiivi kohaselt, ei piira reguleeriva asutuse põhjendatud volituste kasutamist tulevikus vastavalt käesolevale artiklile või karistuste määramist teiste asjaomaste asutuste või komisjoni poolt.

3. Kui artikli 61 või artikli 68 kohaselt on määratud sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldur, peab reguleeriv asutus lisaks talle käesoleva artikli lõike 1 kohaselt määratud ülesannetele:

a) jälgima käesoleva direktiivi kohaste kohustuste täitmist ülekandesüsteemi omaniku, sõltumatu süsteemihalduri või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri poolt ning määrama kohutuste mittetäitmise eest karistusi vastavalt lõike 4 punktile d;

b) jälgima sõltumatu süsteemihalduri ja ülekandesüsteemi omaniku või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri vahelisi suhteid ja teabevahetust, tagamaks, et sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldur täidab oma kohustusi, ning eelkõige kiitma heaks lepingud ja tegutsema sõltumatu süsteemihalduri ja ülekandesüsteemi omaniku või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri vahelisi vaidlusi lahendava asutusena nende poolt lõike 11 kohaselt esitatud kaebuste korral;

c) ilma et see piiraks artikli 61 lõike 2 punktis c sätestatud menetluse kohaldamist, kiitma esimese võrgu kümneaastase arengukava osas heaks investeerimiskava ja võrgu mitmeaastase arengukava, mille sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu haldur igal aastal esitab;

d) tagama, et sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute vesinikuvõrgu haldurite kogutavad võrgule juurdepääsu tariifid sisaldavad võrgu omanikule või omanikele ette nähtud tasu, mille suurus on piisav võrgu varade ning neisse tehtavate uute investeeringute eest tasumiseks, tingimusel et need tariifid on majanduslikult põhjendatud ja tõhusalt koostatud;

e) omama volitusi teostada kontrolli, sealhulgas ette teatamata kontrolli ülekandesüsteemi omaniku ja sõltumatu süsteemihalduri või vesiniku ülekandevõrgu omaniku ja sõltumatu vesiniku ülekandevõrgu halduri valdustes.

4. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivatele asutustele antakse volitused, mis võimaldavad neil lõigetes 1, 3 ja 6 osutatud ülesandeid tõhusalt ja kiiresti täita. Selleks peavad reguleerival asutusel olema vähemalt järgmised volitused:

a) teha otsuseid, mis on maagaasi-ja vesinikuettevõtjatele siduvad;

b) uurida maagaasi- ja vesinikuturgude toimimist ja otsustada, milliseid vajalikke ja proportsionaalseid meetmeid on vaja võtta tõhusa konkurentsi toetamiseks ja maagaasi- ja vesinikuturgude tõrgeteta toimimise tagamiseks ning kõnealuseid meetmeid kehtestada ning asjakohasel juhul teha konkurentsiõiguse uurimismenetluses koostööd liikmesriigi konkurentsiasutusega ja finantsturgude reguleerivate asutustega või komisjoniga;

c) nõuda maagaasi-ja vesinikuettevõtjatelt mis tahes andmeid, mis on talle tema ülesannete täitmiseks vajalikud, kaasa arvatud põhjendust kolmandale isikule juurdepääsu andmata jätmise kohta ning teavet võrgu tugevdamiseks vajalike meetmete kohta;

d) määrata mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi maagaasi-ja vesinikuettevõtjatele, kes ei täida käesolevast direktiivist ega reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsusest tulenevaid kohustusi, või taotleda pädevalt kohtult selliste karistuste määramist, sealhulgas volitust määrata käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste mittetäitmise eest ülekandesüsteemi haldurile või vesinikuvõrgu haldurile karistusi, mille suurus on kuni 10 % ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu halduri aastakäibest, või vertikaalselt integreeritud ettevõtjale karistusi, mille suurus on kuni 10 % tema aastakäibest, või taotleda selliste karistuste määramist;

e) vajalikud õigused toimetada uurimisi ja asjakohased õigused korraldada vaidluste lahendamisi vastavalt lõigetele 11 ja 12.

5. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, ENNOHi või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2024/1789 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsusest tulenevaid kohustusi, mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.

6. Lisaks vastavalt käesoleva artikli lõigetele 1 ja 4 antud ülesannetele ja volitustele, kui sõltumatu ülekandehaldur või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldur on määratud kooskõlas IX peatüki 3. jaoga, antakse reguleerivale asutusele vähemalt järgmised ülesanded ja volitused:

a) määrata karistusi vastavalt lõike 4 punktile d diskrimineeriva käitumise eest vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides;

b) jälgida ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri ja vertikaalselt integreeritud ettevõtja vahelist teabevahetust tagamaks, et ülekandesüsteemi haldur või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldur täidab oma kohustusi;

c) tegutseda vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri vaheliste lõike 11 kohaselt esitatud vaidluste lahendajana;

d) jälgida vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri vahelisi äri- ja rahandussuhteid, sealhulgas laenutegevust;

e) kiita heaks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri vahelised kaubandus- ja rahanduslepingud, tingimusel et need on kooskõlas turutingimustega;

f) taotleda vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt põhjendust, kui järelevalveametnik on teda teavitanud kooskõlas artikliga 67 lõikega 4, nõudes eelkõige tõendeid selle kohta, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides ei ole toimunud diskrimineerivat käitumist;

g) teha kontrolle, sealhulgas ette teatamata kontrolle vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu halduri ruumides;

h) määrata ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri kõik või konkreetsed ülesanded artikli 68 kohaselt nimetatud sõltumatule süsteemihaldurile või sõltumatule vesiniku ülekandevõrgu haldurile, kui ülekandesüsteemi haldur või integreeritud vesiniku ülekandevõrgu haldur ei täida süstemaatiliselt talle käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi, eelkõige korduva diskrimineeriva käitumise korral vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides.

7. Reguleerivad asutused vastutavad tingimuste või vähemalt nende arvestamise või kehtestamise aluseks oleva metoodika määramise või heakskiitmise eest piisavalt vara enne tingimuste jõustumist järgmistel juhtudel:

a) riigisiseste maagaasivõrkudega ühendamine ja juurdepääs neile, sealhulgas ülekande ja jaotamise tariifid, ning maagaasi veeldusjaamadele juurdepääsu tingimused ja tariifid, kusjuures tariifid või kõnealune metoodika peavad võimaldama teha võrkudesse ja maagaasi veeldusjaamadesse vajalikke investeeringuid nii, et need investeeringud tagaksid võrkude ja maagaasi veeldusjaamade rentaabluse;

b) riigisiseste vesinikuvõrkudega ühendamine ja neile juurdepääs, sealhulgas vesinikuvõrgu tariifid, kui see on kohaldatav, ning vesinikuhoidlatele ja -terminalidele juurdepääsu tingimused ja tariifid;

c) tasakaalustamisteenuste osutamine, mida tuleb osutada kõige ökonoomsemal viisil ja mis peavad pakkuma võrgu kasutajatele sobivaid stiimuleid nende gaasi sisse- ja väljavoolu tasakaalustamiseks õiglaselt ja mittediskrimineerivalt ning objektiivsete kriteeriumide alusel;

d) sihtotstarbeliste tasude heakskiitmine ja järelevalve kooskõlas määruse (EL) 2024/1789 artikliga 5;

e) piiriülesele taristule juurdepääs, sealhulgas võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise menetlused.

8. Lõikes 7 osutatud metoodikad või tingimused avaldatakse.

9. Tariifide või metoodika ja lõikes 7 osutatud tasakaalustamisteenuste kehtestamisel või heakskiitmisel tagavad reguleerivad asutused, et ülekande- ja jaotussüsteemi haldureid ning, ilma et see piiraks liikmesriigi artikli 35 lõike 4 kohase otsuse kohaldamist, vesinikuvõrgu haldureid stimuleeritakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaselt, et tõhustada jõudlust, soodustada turgude integreerimist ja varustuskindlust ning toetada seonduvaid teadusuuringuid.

10. Reguleerivad asutused teevad järelevalvet ülekoormusega tegelemise üle riigi tasandi ülekandevõrkudes ja vesiniku ülekandevõrkudes, sealhulgas ühendustorudes ja vesiniku ühendustorudes, ja ülekoormusega tegelemise eeskirjade rakendamise üle. Sel eesmärgil esitavad ülekandesüsteemi haldurid, vesiniku ülekandevõrgu haldurid või turul osalejad reguleerivatele asutustele oma ülekoormusega tegelemise eeskirjad, kaasa arvatud võimsuse jaotamine. Reguleerivad asutused võivad taotleda kõnealuste eeskirjade muutmist.

Artikkel 79

Otsused ja kaebused

1. Vajaduse korral on reguleerivatel asutustel õigus taotleda maagaasi ülekandesüsteemi, maagaasihoidla, maagaasi veeldusjaamade ja jaotussüsteemi halduritelt, vesinikuhoidlate ja -terminalide halduritelt ning vesinikuvõrgu halduritelt tingimuste, sealhulgas käesolevas artiklis osutatud tariifide ja metoodika muutmist, et tagada nende proportsionaalsus ja mittediskrimineeriv kohaldamine. Kui maagaasihoidlale juurdepääsu kord kehtestatakse vastavalt artikli 33 lõikele 3, ei sisalda kõnealune ülesanne tariifide muutmist. Kui vesinikuvõrkudele, vesinikurajatistele ja vesinikuhoidlatele juurdepääsu kord tugineb läbirääkimistel põhinevale kolmandate isikute juurdepääsule kooskõlas artikli 35 lõikega 4, artikli 36 lõikega 1 või artikli 37 lõikega 2, ei sisalda kõnealune ülesanne tariifide muutmist. Maagaasi ülekande ja jaotamise tariifide ning asjakohasel juhul vesinikuvõrgu tariifide kindlaksmääramisega viivitamise korral on reguleerivatel asutustel volitus kehtestada või heaks kiita esialgsed ülekande ja jaotamise tariifid või nende arvestamise metoodika ning vesinikuvõrgu tariifide või metoodika ning juhul, kui lõpptariifid või metoodika erinevad nimetatud ajutistest tariifidest või metoodikast, teha otsus kompenseerivate meetmete kohta.

2. Iga isik, kes soovib esitada kaebuse maagaasi ülekandesüsteemi, maagaasihoidla, maagaasi veeldusjaama või jaotussüsteemi halduri või vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali halduri kohta seoses käesolevast direktiivist kõnealusele haldurile tulenevate kohustustega, võib saata kaebuse reguleerivale asutusele, mis vaidlusi lahendava asutusena väljastab otsuse kahe kuu jooksul pärast kaebuse saamist. Kõnealust tähtaega võib pikendada kahe kuu võrra, kui reguleeriv asutus nõuab lisateavet. Pikendatud ajavahemikku võib veel kord pikendada kaebuse esitaja nõusolekul. Reguleeriva asutuse otsus on siduv, kui ja kuni see ei kaota kehtivust seoses edasikaebamisega.

3. Kõik mõjutatud isikud ja isikud, kellel on õigus esitada kaebusi käesoleva artikli alusel rakendatud metoodikaga seotud otsuse kohta, või kui reguleerival asutusel on kohustus tutvustada soovitatavaid tariife või metoodikaid, võivad kahe kuu või liikmesriikide sätestatud lühema aja jooksul alates otsuse või otsuse ettepaneku avaldamisest esitada läbivaatamiseks kaebuse. Kõnealune kaebus ei peata otsuse täitmist.

4. Liikmesriigid kehtestavad reguleerimiseks, kontrollimiseks ning läbipaistvuse tagamiseks sobivad ja tõhusad mehhanismid, et vältida turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, mis kahjustab eelkõige tarbijaid, ja turuvallutuslikku käitumist. Nimetatud mehhanismide puhul tuleb arvesse võtta ELi toimimise lepingu sätteid ja eelkõige selle artiklit 102.

5. Liikmesriigid tagavad kohaste meetmete võtmise, sealhulgas liikmesriigi õiguse kohaselt haldus- või kriminaalmenetluse algatamise füüsilise või juriidilise isiku suhtes käesolevas direktiivis kehtestatud konfidentsiaalsusnormide rikkumise korral.

6. Lõigetes 2 ja 3 nimetatud kaebuste esitamine ei tohi piirata edasikaebamise õigust liidu või liikmesriigi õiguse alusel.

7. Reguleerivate asutuste otsused peavad olema täielikult põhjendatud, et oleks võimalik rakendada kohtulikku läbivaatamist. Otsused peavad olema üldsusele kättesaadavad, tagades samas tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

8. Liikmesriigid tagavad, et riigi tasandil on olemas sobivad mehhanismid, mille kohaselt on reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isikul õigus otsus edasi kaevata asjaosalistest ja valitsusest sõltumatule organile.

Artikkel 80

Reguleerivate asutuste vaheline koostöö piiriülestes küsimustes

1. Reguleerivad asutused peavad üksteisega, ja eeskätt ACERis, tihedaid konsultatsioone ja teevad omavahel koostööd ning annavad üksteisele ja ACERile teavet, mis on vajalik nende käesolevast direktiivist tulenevate ülesannete täitmiseks. Vahetatava teabe puhul tagab teavet vastu võttev asutus sama konfidentsiaalsustaseme kui asutus, kust teave pärit on.

2. Reguleerivad asutused teevad koostööd vähemalt piirkondlikul tasandil, et:

a) toetada sellise töökorra väljakujundamist, mis võimaldab võrgu optimaalset haldamist, edendab ühiseid maagaasi- ja vesinikubörse ja piiriüleste võimsuste jaotamist ning võimaldab saavutada piirkonnas ja piirkondade vahel vastastikuse ühendamise võimsuse piisava taseme, sealhulgas võrkude uute vastastikuste ühendamiste abil, et võimaldada tõhusa konkurentsi arengut ja varustuskindluse paranemist, vältides diskrimineerimist varustusettevõtjate vahel eri liikmesriikides;

b) koordineerida kõikide võrgueeskirjade väljatöötamist asjaomaste ülekandesüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite ja teiste turuosaliste jaoks;

c) koordineerida ülekoormuse juhtimise reeglite väljatöötamist;

d) tagada ülekandehaldurite ja võrguhaldurite ülesandeid piiriülesel või piirkondlikul tasandil täitvate juriidiliste isikute vastavus õigusnormidele.

3. Reguleerivatel asutustel on õigus sõlmida vastastikuseid koostöölepinguid, et tugevdada reguleerimisalast koostööd.

4. Lõikes 2 osutatud tegevus toimub vajaduse korral tihedas konsultatsioonis liikmesriikide teiste asjaomaste riiklike asutustega ning ilma et see piiraks nende eripädevust.

5. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, et kehtestada suunised selle kohta, millises ulatuses on reguleerivad asutused kohustatud omavahel ja ACERiga koostööd tegema.

6. Reguleerivad asutused või asjakohasel juhul muud pädevad asutused võivad konsulteerida ja teha koostööd kolmandate riikide, sealhulgas energiaühenduse lepinguosaliste asjakohaste asutustega seoses kolmandatesse riikidesse viiva ja sealt tuleva maagaasi- ja vesinikutaristu käitamisega, et tagada käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine asjaomase taristu suhtes liikmesriigi territooriumil ja territoriaalmeres.

Artikkel 81

Kooskõla võrgueeskirjade ja suunistega

1. Reguleeriv asutus ja komisjon võivad taotleda ACERi arvamust selle kohta, kas reguleeriva asutuse tehtud otsus on vastavuses käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2024/1789 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadega ja suunistega.

2. ACER esitab oma arvamuse vastavalt arvamust küsinud reguleerivale asutusele või komisjonile ja kõnealuse otsuse vastu võtnud reguleerivale asutusele kolme kuu jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.

3. Kui otsuse teinud reguleeriv asutus ei täida ACERi ettekirjutusi nelja kuu jooksul alates nimetatud arvamuse kättesaamisest, teavitab ACER sellest komisjoni.

4. Kui reguleeriva asutuse poolt vastu võetud otsus piiriülese kaubanduse suhtes ei vasta käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2024/1789 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadele või suunistele, on reguleerival asutusel õigus teavitada sellest komisjoni kahe kuu jooksul alates otsuse vastuvõtmisest.

5. Kui komisjonil tekivad tõsised kahtlused seoses reguleeriva asutuse otsuse vastavusega käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2024/1789 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadele ja suunistele, on komisjonil õigus teha otsus juhtumit täiendavalt uurida ACERilt lõike 3 alusel või reguleerivalt asutuselt lõike 4 alusel saadud teabe kättesaamisest kahe kuu ning omal algatusel kolme kuu jooksul alates otsuse tegemise kuupäevast. Sel juhul kutsub ta reguleerivat asutust ja reguleeriva asutuse menetluse osalisi üles esitama märkusi.

6. Kui komisjon teeb vastavalt lõikele 5 otsuse juhtumit täiendavalt uurida, teeb ta nelja kuu jooksul alates vastava otsuse tegemisest teatavaks lõpliku otsuse:

a) mitte esitada vastuväiteid reguleeriva asutuse otsuse kohta või

b) nõuda asjaomaselt reguleerivalt asutuselt otsuse kehtetuks tunnistamist, kui komisjon leiab, et otsus ei vasta võrgueeskirjadele või suunistele.

7. Kui komisjon ei ole otsustanud juhtumit põhjalikumalt uurida ega ole kas lõikes 5 või 6 sätestatud tähtaja jooksul lõplikku otsust teinud, siis loetakse, et komisjon ei ole reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväidet esitanud.

8. Reguleeriv asutus täidab komisjoni nõude otsuse kehtetuks tunnistamise kohta kahe kuu jooksul ja teatab sellest komisjonile.

9. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised käesoleva artikli kohaldamise korra üksikasjade kohta.

Artikkel 82

Andmete säilitamine

1. Liikmesriigid nõuavad tarneettevõtjatelt, et nad hoiaksid riiklike asutuste, sealhulgas reguleeriva asutuse ja liikmesriigi konkurentsiasutuse, ja komisjoni jaoks nende ülesannete täitmise eesmärgil vähemalt viis aastat kättesaadavana kogu asjakohase teabe, mis on seotud kõikide tehingutega maagaasi ja vesiniku tarnelepingute ja maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide osas hulgimüüjatega ja ülekandesüsteemi halduritega, maagaasihoidlate ja maagaasi veeldusjaamade halduritega ning vesinikuvõrgu, -hoidlate ja -terminali halduritega.

2. Nimetatud teave hõlmab tehingute üksikasjalikke andmeid, nagu tähtaeg, tarne- ja maksetingimused, maht, täitmise kuupäevad ja kellaajad, tehinguhinnad ja asjaomase hulgimüüja andmed, ning üksikasjalikke andmeid kõikide lõpule viimata maagaasi - ja vesiniku tarnelepingute ja maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide kohta.

3. Reguleeriv asutus võib otsustada nimetatud teabe osaliselt turuosalistele kättesaadavaks teha, kui ei avaldata konkreetsete turuosaliste või konkreetsete tehingutega seotud tundlikku äriteavet. Käesolevat lõiget ei kohaldata teabe suhtes, mis käsitleb direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse jäävaid finantsinstrumente.

4. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 90 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised, milles määratakse kindlaks andmete säilitamise meetodid ja kord, samuti säilitatavate andmete vorm ja sisu.

5. Tarneettevõtjate ning hulgimüüjate ja maagaasi ülekandesüsteemi haldurite, maagaasihoidlate haldurite ja maagaasi veeldusjaamade haldurite ning vesinikuvõrgu, -hoidlate ja -terminali haldurite vaheliste maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide tehingute suhtes kohaldatakse käesolevat artiklit alles siis, kui komisjon on vastu võtnud lõikes 4 osutatud suunised.

6. Käesolev artikkel ei tekita lisakohustusi käesoleva artikli lõikes 1 osutatud asutuste ees üksuste jaoks, mis jäävad direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse.

7. Kui käesoleva artikli lõikes 1 osutatud asutused vajavad juurdepääsu andmetele, mida säilitavad direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse jäävad üksused, esitavad kõnealuse direktiivi alusel vastutavad asutused neile vajalikud andmed.

XI PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 83

Kaitsemeetmed

Kui energiaturul tekib ootamatu kriis või kui seatakse ohtu isikute, seadmete või rajatiste füüsiline turvalisus või süsteemi terviklikkus, võib liikmesriik võtta riiklikus hädaolukorra lahendamise kavas ette nähtud meetmeid ja, kui see on kohaldatav, kuulutada välja ühe määruse (EL) 2017/1938 artikli 11 kohastest kriisitasemetest.

Artikkel 84

Võrdsed võimalused

1. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võtta käesoleva direktiivi kohaselt võrdsete võimaluste tagamiseks, peavad olema kooskõlas ELi toimimise lepinguga, eelkõige selle artikliga 36, ning muu liidu õigusega.

2. Lõikes 1 osutatud meetmed peavad olema proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja läbipaistvad. Kõnealuseid meetmeid võib võtta üksnes pärast komisjoni teavitamist ja komisjoni heakskiitu.

3. Komisjon reageerib lõikes 2 osutatud teavitamisele kahe kuu jooksul alates kõnealuse teate kättesaamise kuupäevast. Nimetatud ajavahemik algab täieliku teabe kättesaamisele järgnevast päevast. Kui komisjon ei ole kõnealuse kahe kuu jooksul reageerinud, siis loetakse, et komisjon ei ole teada antud meetmete kohta vastuväiteid esitanud.

Artikkel 85

Tehnilised kokkulepped kolmandate riikidega maagaasi- ja vesinikutorujuhtmete käitamise kohta

Käesolev direktiiv ei mõjuta ülekandesüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite või teiste ettevõtjate õigust jätta jõusse või sõlmida tehnilisi kokkuleppeid liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheliste torujuhtmete käitamise kohta, tingimusel et sellised kokkulepped on kooskõlas liidu õiguse ja asjaomaste liikmesriikide reguleerivate asutuste asjakohaste otsustega. Nendest kokkulepetest teavitatakse asjaomaste liikmesriikide reguleerivaid asutusi.

Artikkel 86

Maagaasisüsteemi erandid

1. Liikmesriigid, kes ei ole otseselt seotud teise liikmesriigi ühendatud süsteemiga, võivad teha erandeid artiklitest 3, 8, 34, 60 või artikli 31 lõikest 1. Sellised erandid kaotavad kehtivuse hetkest, mil esimene ühendustoru liikmesriigiga on valmis. Sellistest eranditest teatatakse komisjonile.

2. Liikmesriigid võivad taotleda komisjonilt erandeid artiklite 3, 8, 60 või 31 kohaldamisest äärepoolseimate piirkondade suhtes ELi toimimise lepingu artikli 349 tähenduses või muude geograafiliselt eraldatud piirkondade suhtes. Selline erand kaotab kehtivuse, kui ühendus piirkonnast või alalt liikmesriigi ühendatud süsteemi on lõpule viidud.

3. Luksemburg võib teha erandi artiklist 60. Sellisest erandist teatatakse komisjonile.

4. Komisjon teavitab liikmesriike lõike 2 kohastest eranditaotlustest enne otsuse tegemist, võttes arvesse põhjendatud taotlusi tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse kohta.

5. Komisjoni tehtud lõike 2 kohased erandid on ajaliselt piiratud ja nende suhtes kohaldatakse tingimusi, mille eesmärk on suurendada konkurentsi siseturul ja siseturu lõimimist ning tagada, et erandid ei takistaks üleminekut taastuvenergiale ega energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist.

6. Direktiivi 2009/73/EÜ kohased erandid, millel puudub lõpptähtaeg või kindlaksmääratud kohaldamisaeg, kaotavad kehtivuse 31. detsembril 2025. Liikmesriigid, kes 4. augustil 2024 kõnealuseid erandeid ikka veel kasutavad, võivad otsustada kohaldada uut erandit käesoleva artikli lõike 1 või 7 kohaselt või taotleda komisjonilt uut erandit käesoleva artikli lõike 2 kohaselt.

7. Liikmesriigid, kes saavad esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel esimese kaubandusliku tarne pärast 4. augustit 2024, võivad teha erandi artikli 3 lõigetest 1–4, artikli 4 lõikest 1, artiklist 8, artikli 31 lõikest 1, artikli 32 lõikest 1, artiklist 34, artikli 39 lõigetest 1–5, artiklist 43, artikli 44 lõikest 6 ja artiklitest 46, 60, 61 ja 75. Sellistest eranditest teatatakse komisjonile. Erand kaotab kehtivuse kümme aastat pärast esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu esimese kaubandusliku tarne kättesaamist.

8. Teatised lõigete 1, 3 ja 7 kohaselt liikmesriikide tehtud erandite kohta ja komisjoni otsused lõigete 2, 5 ja 6 kohaselt erandi tegemise kohta avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 87

Vesinikuvõrgud eraldatud piirkondades

1. Liikmesriigid võivad artikli 46, 68 või 71 kohaldamisest teha erandeid vesinikuvõrkude suhtes, mis asuvad äärepoolseimates piirkondades ELi toimimise lepingu artikli 349 tähenduses ning eraldatud piirkondades, millel on järgmised Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1059/2003 ([52]) kehtestatud statistiliste territoriaalüksuste liigituse (NUTS) NUTS 2 ja NUTS 3 koodid:

i) Küpros (NUTS 2 CY00);

ii) Kainuu (NUTS 3 FI1D8);

iii) Lapimaa (NUTS 3 FI1D7);

iv) Malta (NUTS 2 MT00);

v) Põhja-Pohjanmaa (NUTS 3 FI1D9);

vi) Ülem-Norrland (NUTS 2 SE33).

2. Lõike 1 kohaselt tehtud erandid avalikustatakse ja neist teatatakse komisjonile.

3. Lõike 1 kohaselt tehtud erandid kaotavad kehtivuse 15 aastat pärast nende tegemise kuupäeva ja igal juhul hiljemalt 31. detsembril 2044. Selliseid erandeid ei pikendata. Liikmesriigid tunnistavad lõike 1 kohaselt tehtud erandi kehtetuks, kui sellise erandiga hõlmatud vesinikuvõrku laiendatakse eraldatud piirkonnast väljapoole või kui vesinikuvõrk ühendatakse väljaspool kõnealust piirkonda asuvate vesinikuvõrkudega.

4. Erandi teinud liikmesriigi reguleeriv asutus avaldab iga seitsme aasta järel alates lõike 1 kohase erandi tegemise kuupäevast või komisjoni põhjendatud taotluse korral hinnangu kõnealuse erandi mõju kohta konkurentsile, taristu arengule ja turu toimimisele. Kui reguleeriv asutus otsustab sellise hinnangu järel, et erandi jätkuv kohaldamine võib takistada konkurentsi või kahjustada vesinikutaristu tõhusat kasutuselevõttu või vesinikuturu arengut liikmesriigis või liidus, tunnistab liikmesriik erandi kehtetuks.

Artikkel 88

Erandid kolmandasse riiki viivate ja sealt tulevate maagaasi ülekandetorude suhtes

1. Kui tegemist on liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheliste maagaasi ülekandetorudega, mille ehitamine on lõpetatud enne 23. maid 2019, võib liikmesriik, kus asub ülekandetoru esimene liikmesriikide võrgus olev ühenduspunkt, otsustada teha erandi artiklitest 31, 60, 71 ja 72 ning artikli 78 lõigetest 7 ja 9 ja artikli 79 lõikest 1 tema territooriumil ja territoriaalmeres asuva maagaasi ülekandetoru lõikude osas objektiivsetel põhjustel, näiteks tehtud investeeringu tagasiteenimise võimaldamiseks või varustuskindluse kaalutlustel, tingimusel et erand ei kahjusta konkurentsi, maagaasi siseturu tõhusat toimimist ega varustuskindlust liidus.

Erand peab olema ajaliselt piiratud, kestusega kuni 20 aastat, objektiivselt põhjendatud, pikendatav, kui see on õigustatud, ning võib olla seotud tingimustega, mis aitavad kaasa esimeses lõigus nimetatud tingimuste saavutamisele.

Erandit ei kohaldata ülekandetorudele liikmesriigi ja sellise kolmanda riigi vahel, kes on kohustatud käesoleva direktiivi oma õigusesse üle võtma ja kes kohaldab seda tõhusalt oma õiguskorras vastavalt liiduga sõlmitud lepingule.

2. Kui asjaomane ülekandetoru asub rohkem kui ühe liikmesriigi territooriumil, otsustab kõnealuse ülekandetoru suhtes erandi tegemise üle pärast konsulteerimist kõigi asjaomaste liikmesriikidega see liikmesriik, kelle territooriumil asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt.

([52]) Euroopa parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1059/2003, millega kehtestatakse ühine statistiliste territoriaalüksuste liigitus (NUTS) (ELT L 154, 21.6.2003, lk 1).

Asjaomaste liikmesriikide taotluse korral võib komisjon otsustada osaleda vaatlejana selle liikmesriigi, kelle territooriumil asub esimene ühenduspunkt, ja kolmanda riigi vahelistel konsultatsioonidel, millel käsitletakse käesoleva direktiivi järjekindlat kohaldamist selle liikmesriigi territooriumil ja territoriaalmeres, kelle territooriumil asub esimene ühenduspunkt, sealhulgas erandite tegemist selliste ülekandetorude suhtes.

3. Lõigete 1 ja 2 kohased otsused võetakse vastu hiljemalt 24. maiks 2020. Liikmesriigid teavitavad igast sellisest otsusest komisjoni ja avaldavad need.

4. Hiljemalt 5. augustiks 2026 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva artikli kohaselt tehtud erandite kohta. Aruandes hinnatakse eelkõige selliste erandite mõju maagaasi siseturu tõhusale toimimisele, energiavarustuskindlusele ning liidu ja liikmesriikide olulistele julgeolekuhuvidele.

Artikkel 89

Volitamine

1. Ilma et see piiraks liidu õiguses sätestatud muude kohustuste täitmist ning mõjutamata liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust, võivad ülekandetoru või tootmisetapi torustiku käitamist käsitlevad liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelised kehtivad lepingud jääda jõusse seni, kuni liidu ja sama kolmanda riigi vahel jõustub uus leping või kohaldatakse lõigetes 2–15 sätestatud menetlust.

2. Ilma et see mõjutaks liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust, juhul kui liikmesriik kavatseb alustada kolmanda riigiga läbirääkimisi, et sõlmida liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise ülekandetoru või liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise vesiniku ühendustoru käitamist käsitlev leping kolmanda riigiga küsimustes, mis kuuluvad täielikult või osaliselt käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2024/1789 kohaldamisalasse, või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, teavitab ta oma kavatsusest kirjalikult komisjoni.

Teatele lisatakse asjakohased dokumendid ja märge sätete kohta, mille üle läbirääkimisi peetakse või mida uuesti läbi räägitakse, läbirääkimiste eesmärk ja muu asjakohane teave ning see teade edastatakse komisjonile vähemalt viis kuud enne kavandatud läbirääkimiste algust.

3. Lõike 2 kohase teate esitamise järel annab komisjon asjaomasele liikmesriigile loa alustada kolmanda riigiga ametlikke läbirääkimisi selles osas, mis võivad mõjutada liidu ühiseid norme, välja arvatud juhul, kui ta on seisukohal, et selliste läbirääkimiste alustamine:

a) oleks vastuolus liidu õigusega, välja arvatud vastuolud, mis tulenevad liidu ja liikmesriikide vahelisest pädevuse jaotusest;

b) kahjustab maagaasi või vesiniku siseturgude toimimist, konkurentsi või varustuskindlust liikmesriigis või liidus, võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikli 194 lõikes 1 sätestatud liikmesriikide vahelise solidaarsuse põhimõtet;

c) takistaks liidul kolmanda riigiga rahvusvaheliste lepingute üle peetavate läbirääkimiste eesmärkide saavutamist;

d) oleks diskrimineeriv.

4. Lõike 3 kohasel hindamisel võtab komisjon arvesse, kas kavandatud leping käsitleb ülekandetoru või tootmisetapi torustikku, mis aitab uute maagaasiallikate kaudu maagaasitarneid ja tarnijaid mitmekesistada.

5. 90 päeva jooksul pärast lõikes 2 osutatud teate kättesaamist võtab komisjon vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa alustada läbirääkimisi, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või millega ta keeldub sellist luba andmast. Kui otsuse vastuvõtmiseks on vaja lisateavet, hakkab 90-päevane tähtaeg kulgema lisateabe laekumise kuupäevast.

6. Kui komisjon võtab vastu otsuse, millega ta keeldub andmast liikmesriigile luba, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, teavitab ta sellest asjaomast liikmesriiki ja põhjendab oma otsust.

7. Otsus, millega antakse liikmesriigile luba alustada läbirääkimisi, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või millega keeldutakse sellist luba andmast, võetakse vastu rakendusaktiga kooskõlas artikli 90 lõikes 2 osutatud menetlusega.

8. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega (EL) 2017/684 ([53]) võib komisjon anda suuniseid ja taotleda kavandatavasse lepingusse teatavate tingimuste lisamist, et tagada kooskõla liidu õigusega.

9. Komisjoni hoitakse lepingu sõlmimise, muutmise, laiendamise, kohandamise või pikendamise üle peetavate läbirääkimiste eri etappide jooksul kursis läbirääkimiste edenemise ja tulemustega ning komisjon võib taotleda osalemist liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelistel läbirääkimistel kooskõlas otsusega (EL) 2017/684.

10. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu lõike 5 kohaselt vastu võetud otsustest.

11. Enne kolmanda riigiga lepingu allkirjastamist teatab asjaomane liikmesriik komisjonile läbirääkimiste tulemustest ning edastab komisjonile läbirääkimiste tulemusel koostatud lepingu teksti.

12. Lõike 11 kohase teate saamisel hindab komisjon läbirääkimiste tulemusel koostatud lepingut vastavalt lõikele 3. Kui komisjon leiab, et läbirääkimiste tulemusel koostatud leping on kooskõlas lõikega 3, annab ta liikmesriigile loa leping allkirjastada ja sõlmida.

13. 90 päeva jooksul pärast lõikes 11 osutatud teate kättesaamist võtab komisjon vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping või millega ta keeldub sellist luba andmast. Kui otsuse vastuvõtmiseks on vaja lisateavet, hakkab 90-päevane tähtaeg kulgema lisateabe laekumise kuupäevast.

14. Kui komisjon võtab lõike 13 kohaselt vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping, teavitab asjaomane liikmesriik komisjoni lepingu sõlmimisest ja jõustumisest ning kõnealuse lepingu staatuse hilisematest muudatustest.

15. Kui komisjon võtab lõike 13 kohaselt vastu otsuse, millega ta keeldub andmast liikmesriigile luba allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping, teavitab ta sellest asjaomast liikmesriiki ja põhjendab oma otsust.

Artikkel 90

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artiklites 9, 62, 72, 80, 81 ja 82 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates 4. augustist 2024.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklites 9, 62, 72, 80, 81 ja 82 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

([53]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta otsus (EL) 2017/684, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid ja mittesiduvaid leppeid käsitlev teabevahetusmehhanism ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 994/2012/EL (ELT L 99, 12.4.2017, lk 1).

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 9, 62, 72, 80, 81 või 82 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 91

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 92

Läbivaatamine ja aruandlus

1. Hiljemalt 31. detsembriks 2030 vaatab komisjon käesoleva direktiivi läbi ja esitab seejärel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, millele on vajaduse korral lisatud asjakohane seadusandlik ettepanek. Läbivaatamise käigus uuritakse eelkõige artikli 9 ja artiklis 2 esitatud vastavate määratluste kohaldamist, et hinnata, kas 1. jaanuaril 2031 tegevust alustavad rajatised tõendavad kõnealuse artikli kohase sertifitseerimise saamiseks, et vähese CO_2 heitega kütuste ja vähese CO_2 heitega vesiniku kasutamisega saavutatakse suurem kasvuhoonegaaside heite vähenemine.

2. Komisjon avaldab hiljemalt 5. augustiks 2035 teatise, milles hinnatakse artikli 46 rakendamist seoses vesiniku jaotusvõrgu halduritega ning artiklite 68 ja 69 rakendamist seoses vesiniku ülekandevõrgu halduritega.

3. Hiljemalt 5. augustiks 2034 avaldab ACER käesoleva artikli lõike 2 kohase komisjoni teatise jaoks aruande artiklite 46, 68 ja 69 mõju kohta vesinikuturu toimimisele, konkurentsile, likviidsusele, vesinikutaristu arendamisele ja turu läbipaistvusele. ACERi aruanne hõlmab konsulteerimist asjaomaste sidusrühmadega.

Artikkel 93

Direktiivi (EL) 2023/1791 muutmine

Direktiivi (EL) 2023/1791 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklid 17 ja 19 jäetakse välja.

2) Artikli 39 teine lõik asendatakse järgmisega:

„Artikleid 13–16, artikleid 18 ja 20 ning II, IX, XII, XIII ja XIV lisasid kohaldatakse alates 12. oktoobrist 2025.“

3) VIII lisa jäetakse välja.

Artikkel 94

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 2–6, artiklite 8–31, artikli 33, artiklite 35–38, artikli 39 lõike 1 punkti a, artikli 39 lõigete 3, 4, 7, 8 ja 9, artikli 40 lõike 1, artiklite 41, 42 ja 43, artikli 44 lõigete 1, 2, 7 ja 8, artikli 45, artikli 46 lõigete 2 ja 3, artiklite 50–59, artikli 62, artikli 64 lõike 11, artiklite 68–75, artikli 76 lõike 5, artiklite 77, 78 ja 79, artikli 81 lõigete 1 ja 6, artiklite 82 ja 83 ning I ja II lisa täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 5. augustiks 2026. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetavate põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 95

Kehtetuks tunnistamine

Direktiiv 2009/73/EÜ, mida on muudetud käesoleva direktiivi III lisa A osas loetletud õigusaktidega, tunnistatakse kehtetuks alates 4. augustist 2024, ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi, mis on seotud käesoleva direktiivi III lisa B osas loetletud direktiivide liikmesriigi õigusse ülevõtmise tähtaegadega ja kohaldamise alguskuupäevaga.

Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile ning neid loetakse vastavalt IV lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 96

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artiklit 93 kohaldatakse alates 5. augustist 2026.

Artikkel 97

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 13. juuni 2024

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
eesistuja	*eesistuja*
R. METSOLA	H. LAHBIB

I LISA

Maagaasi- või vesinikuarve esitamise ja maagaasi- või vesinikuarvel esitatava teabe miinimumnõuded

1. Maagaasi- või vesinikuarve miinimumandmed ja maagaasi- või vesinikuarvel esitatava teabe miinimumandmed

1.1. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbija arvel hästi märgatavalt ning muudest arve osadest selgelt eraldi:

a) lõpphind ja hinna jaotus komponentideks, kui see on võimalik, koos selge teabega selle kohta, et kõigi energiaallikate puhul võidakse ühtlasi kohaldada stiimuleid, mida ei rahastatud komponentideks jaotatud hinnas esitatud lõivudest;

b) makse tähtaeg.

1.2. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbija arvel ja neile esitatavas teabes hästi märgatavalt ning muudest arve ja esitatava teabe osadest selgelt eraldi:

a) arvelduperioodil tarbitud maagaas või vesinik;

b) tarnija nimi ja kontaktandmed, sealhulgas tarbijateeninduse abitelefon ja e-posti aadress;

c) tasu nimetus;

d) lepingu lõppkuupäev, kui see on kohaldatav;

e) teave vahetamise võimaluste ja kasutegurite kohta;

f) lõpptarbija vahetamise viitenumber või lõpptarbija tarnimiskoha kordumatu tunnuskood;

g) teave lõpptarbija selliste õiguste kohta, mis seonduvad vaidluste kohtuvälise lahendamisega, sealhulgas vaidluste lahendamise eest artikli 25 kohaselt vastutava üksuse kontaktandmed;

h) artiklis 24 osutatud ühtne kontaktpunkt;

i) üksnes maagaasi puhul link või viide artiklis 14 osutatud võrdlemisvahendi leidmiseks.

1.3. Kui arved põhinevad tegelikul tarbimisel või kauglugemisel, tehakse lõpptarbijale tema arvetel ja perioodi tasaarveldusarvetel, koos selliste arvetega või neil arvetel viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:

a) lõpptarbija jooksva maagaasi- või vesinikutarbimise võrdlus lõpptarbija eelmise aasta sama perioodi tarbimisega graafiku kujul;

b) tarbijaorganisatsioonide, energiaagentuuride või sarnaste asutuste kontaktandmed, sealhulgas veebisaidid, kust on võimalik saada teavet selle kohta, milliste võtetega on võimalik energiat tarbivate seadmete energiatõhusust parandada;

c) võrdlus samasse kasutajakategooriasse kuuluva keskmise norm- või võrdluslõpptarbijaga.

2. Arvel esitatava teabe ja arvete esitamise sagedus:

a) arveid esitatakse tegelikust tarbimisest lähtuvalt vähemalt üks kord aastas;

b) kui lõpptarbijal ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, tehakse arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave lõpptarbijale kättesaadavaks vähemalt iga kuue kuu tagant, või iga kolme kuu tagant taotluse korral või kui lõpptarbija on valinud elektroonilised arved;

c) kui lõpptarbijal ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, võib punktides a ja b sätestatud kohustusi täita süsteemi kaudu, mille puhul lõpptarbija loeb arvesti näite korrapäraselt ise ja edastab need ettevõtjale; arve või arvel esitatav teave võivad põhineda hinnangulisel tarbimisel või üksnes ühtsel määral, kui lõpptarbija ei ole teatava arveperioodi kohta arvesti näitu teatanud; hinnanguline tarbimine põhineb lõpptarbija eelmise aasta tarbimisel või võrreldava lõpptarbija tarbimisel;

d) kui lõpptarbijal on ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldav arvesti, esitatakse lõpptarbijale arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave vähemalt kord kuus; kõnealuse teabe võib teha kättesaadavaks ka interneti kaudu ja seda ajakohastatakse nii sageli, kui kasutatavad mõõtmisseadmed ja -süsteemid võimaldavad.

3. Lõpptarbijale kohaldatava hinna komponendid

Lõpptarbijale kohaldatav hind koosneb kolmest komponendist: energia- ja tarnekomponent, võrgukomponent (ülekandmine, jaotamine, transport) ning lisanduvad maksud, tasud ja lõivud.

Kui lõpptarbijale kohaldatav hind on arvetel komponentideks jaotatud, kasutatakse kogu liidus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/1952 ([1]) kehtestatud kolme komponendi ühtseid määratlusi.

4. Juurdepääs lisateabele varasema tarbimise kohta

Liikmesriigid nõuavad, et sel määral, kui lisateave varasema tarbimise kohta on kättesaadav, tehtaks see lõpptarbija taotluse alusel kättesaadavaks lõpptarbija määratud tarnijale või teenuseosutajale.

Kui lõpptarbijal on arvesti, mis võimaldab ettevõtjapoolset kauglugemist, peab lõpptarbijal olema kerge juurde pääseda lisateabele varasema tarbimise kohta, et ta saaks neid andmeid ise üksikasjalikult kontrollida.

Varasemat tarbimist käsitlev täiendav teave sisaldab:

a) koondandmeid vähemalt eelneva kolme aasta kohta või ajavahemiku kohta alates gaasitarnelepingu algusest, kui see on lühem. Andmed on vastavuses ajavahemikega, mille kohta on arvete esitamisega seotud teavet sagedasti koostatud, ning

b) üksikasjalikke andmeid kasutamise aja järgi päeva, nädala, kuu ja aasta kohta, mis tehakse lõpptarbijale põhjendamatu viivituseta kättesaadavaks interneti või arvesti liidese kaudu vähemalt eelneva 24 kuu kohta või ajavahemiku kohta alates gaasitarnelepingu algusest, kui see on lühem.

5. Energiaallikate avalikustamine

Tarnijad avalikustavad arvetel lõpptarbija ostetud, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja eraldi vähese CO_2 heitega gaasi osakaalu kooskõlas maagaasi või vesiniku tarnimise lepinguga (avalikustamine toote tasandil). Segu korral esitab tarnija eraldi sama teabe eri gaasikategooriate kaupa, sh taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja eraldi vähese CO_2 heitega gaasi kohta.

Lõpptarbijatele tehakse arvel ja arvel esitatavas teabes, nendega koos või neis viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:

a) taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO_2 heitega gaasi iga energiaallika osa tarnija üldises energiaallikate jaotuses eelneval aastal (riigi tasandil, nimelt selles liikmesriigis, kus gaasitarneleping on sõlmitud, ning tarnija tasandil, kui tarnija tegutseb mitmes liikmesriigis) mõistetaval ja selgelt võrreldaval viisil;

b) teave keskkonnamõju kohta, vähemalt CO_2 heide, mis tuleneb tarnija poolt eelneval aastal tarnitud maagaasist või vesinikust.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1952, mis käsitleb Euroopa maagaasi- ja elektrihinnastatistikat ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/92/EÜ (ELT L 311, 17.11.2016, lk 1).

Teise lõigu punkti a kohaldamisel gaasibörsilt või väljaspool liitu asuva ettevõtja käest imporditud maagaasi või vesiniku puhul võib kasutada gaasibörsilt või kõnealuselt ettevõtjalt eelneva aasta kohta saadud koondandmeid.

Lõpptarbija poolt ostetud, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi osakaalu avalikustamisel kasutatakse direktiivil (EL) 2018/2001 põhinevaid päritolutagatisi. Kui tarbija tarbib maagaasi või vesinikku, sealhulgas muid kui bioloogilise päritoluga gaasilisi taastuvkütuseid ja biometaani vesiniku- või maagaasivõrgust, nagu on näidatud tarnija kaubanduslikus pakkumises, tagavad liikmesriigid, et tühistatud päritolutagatised vastavad võrgu asjakohastele omadustele.

Reguleeriv asutus või muu pädev riiklik asutus võtab vajalikud meetmed tagamaks, et tarnijad esitavad käesoleva punkti alusel lõpptarbijatele riigi tasandil usaldusväärset teavet, tehes seda selgelt ja võrreldaval viisil.

II LISA

Maagaasi ja vesiniku nutiarvestisüsteemid

1. Liikmesriigid tagavad, et nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtt nende territooriumil toimub üksnes pärast turu ja kodutarbija kõikide pikaajaliste kulude ja tulude majanduslikku hindamist või olenevalt sellest, milline nutiarvesti on majanduslikult mõistlik ja kulutõhus ning milline ajavahemik on nende jagamiseks teostatav.

2. Majanduslikus hinnangus võetakse arvesse artiklis 55 sätestatud võrgu arengukavasid, eelkõige kõnealuse artikli lõike 2 punkti c võrkude kasutuselt kõrvaldamise kohta.

3. Sellise hindamise puhul võetakse arvesse kulude-tulude analüüsi metoodikat ja nutiarvestisüsteemide miinimumfunktsioone, mis on esitatud komisjoni soovituses 2012/148/EL, ([1]) kuivõrd need on kohaldatavad maagaasi ja vesiniku suhtes; samuti võetakse arvesse parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturvalisuse ja andmekaitse kõrgeim tase.

   Kõnealuse hindamise puhul võetakse ka kohaselt arvesse võimalikku sünergiat juba kasutusele võetud nutiarvestitaristuga või valikulise kasutuselevõtu võimalustega juhul, kui oleks võimalik saada netokasu, et kulusid kontrolli all hoida.

4. Hindamise alusel valmistavad liikmesriigid ette nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtu ajakava kuni kümneks aastaks. Kui nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtule antakse positiivne hinnang, paigaldatakse vähemalt 80 %-le lõpptarbijatest nutiarvestid seitsme aasta jooksul alates positiivsest hinnangust.

([1]) Komisjoni 9. märtsi 2012. aasta soovitus 2012/148/EL arukate mõõtmissüsteemide arendamiseks ettevalmistumise kohta (ELT L 73, 13.3.2012, lk 9).

III LISA

A osa

Kehtetuks tunnistatud direktiiv koos hilisemate muudatustega (osutatud artiklis 95)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/73/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94)	
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1999 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1)	Üksnes artikkel 51
Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/692 (ELT L 117, 3.5.2019, lk 1)	
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/869 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45)	Üksnes artikli 41 lõike 1 punkt v

B osa

Liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevad (osutatud artiklis 95)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtpäev	Kohaldamise alguskuupäev
Direktiiv 2009/73/EÜ	3. märts 2011	3. märts 2011, välja arvatud artikkel 11; 3. märts 2013 artikli 11 puhul
Direktiiv (EL) 2019/692	24. veebruar 2020	

IV LISA

Vastavustabel

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
—	Artikli 1 lõige 1
Artikli 1 lõige 1	Artikli 1 lõige 2
Artikli 1 lõige 2	—
—	Artikli 1 lõige 3
—	Artikli 1 lõige 4
—	Artikli 1 lõige 5
Artikli 2 sissejuhatav osa	Artikli 2 sissejuhatav osa
—	Artikli 2 punktid 1–14
Artikli 2 punkt 1	Artikli 2 punkt 15
Artikli 2 punkt 2	Artikli 2 punkt 16
Artikli 2 punkt 3	Artikli 2 punkt 17
Artikli 2 punkt 4	Artikli 2 punkt 18
Artikli 2 punkt 5	Artikli 2 punkt 19
Artikli 2 punkt 6	Artikli 2 punkt 20
—	Artikli 2 punktid 21–27
Artikli 2 punkt 7	Artikli 2 punkt 28
Artikli 2 punkt 8	Artikli 2 punkt 29
—	Artikli 2 punkt 30
Artikli 2 punkt 9	Artikli 2 punkt 31
Artikli 2 punkt 10	Artikli 2 punkt 32
Artikli 2 punkt 11	Artikli 2 punkt 33
Artikli 2 punkt 12	Artikli 2 punkt 34
Artikli 2 punkt 13	Artikli 2 punkt 35
Artikli 2 punkt 14	Artikli 2 punkt 36
Artikli 2 punkt 15	Artikli 2 punkt 37
Artikli 2 punkt 16	Artikli 2 punkt 38
Artikli 2 punkt 17	Artikli 2 punkt 39
—	Artikli 2 punkt 40
Artikli 2 punkt 18	Artikli 2 punkt 41
Artikli 2 punkt 19	Artikli 2 punkt 42
Artikli 2 punkt 20	Artikli 2 punkt 43
Artikli 2 punkt 21	Artikli 2 punkt 44
Artikli 2 punkt 22	Artikli 2 punkt 45
Artikli 2 punkt 23	Artikli 2 punkt 46
Artikli 2 punkt 24	Artikli 2 punkt 47

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikli 2 punkt 25	Artikli 2 punkt 48
Artikli 2 punkt 26	Artikli 2 punkt 49
Artikli 2 punkt 27	Artikli 2 punkt 50
Artikli 2 punkt 29	Artikli 2 punkt 51
—	Artikli 2 punkt 52
Artikli 2 punkt 34	Artikli 2 punkt 53
Artikli 2 punkt 35	Artikli 2 punkt 54
Artikli 2 punkt 36	Artikli 2 punkt 55
—	Artikli 2 punktid 56–77
Artikkel 37	Artikli 3 lõige 1
—	Artikli 3 lõiked 2–7
Artikli 3 lõige 2	Artikkel 4
—	Artikkel 5
Artikli 3 lõiked 1 ja 2	Artikli 6 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 6 lõiked 3 ja 4
Artikli 5 lõige 11	Artikli 6 lõige 5
—	Artikli 6 lõige 6
Artikli 7 lõiked 1 ja 2	Artikli 7 lõiked 1 ja 2
Artikli 7 lõige 3	—
Artikli 7 lõige 4	Artikli 7 lõige 3
Artikli 4 lõiked 1 ja 2	Artikli 8 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 8 lõiked 3–11
Artikli 4 lõiked 3 ja 4	Artikli 8 lõiked 12 ja 13
—	Artikli 8 lõiked 14 ja 15
—	Artikkel 9
Artikkel 8	Artikkel 10
Artikli 3 lõiked 3 ja 12 ning I lisa punkti 1 alapunktid a, b, c, d, e, f, g ja j	Artikkel 11
—	Artikkel 12
—	Artikkel 13
—	Artikkel 14
—	Artikkel 15
I lisa punkti 1 alapunkt i	Artiklid 16 ja 19
I lisa punkt 2	Artikkel 17
—	Artikkel 18
—	Artikkel 20
—	Artikkel 21
I lisa punkti 1 alapunkt h	Artikkel 22

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
—	Artikkel 23
Artikli 3 lõige 9	Artikkel 24
Artikli 3 lõige 9 ja I lisa punkti 1 alapunkt f	Artikkel 25
Artikli 3 lõige 3	Artikkel 26
—	Artikkel 27
—	Artikkel 28
—	Artikkel 29
—	Artikkel 30
Artikkel 32	Artikkel 31
Artikkel 34	Artikkel 32
Artikkel 33	Artikkel 33
Artikkel 38	Artikkel 34
—	Artikkel 35
—	Artikkel 36
—	Artikkel 37
Artikkel 35	Artikli 38 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 38 lõiked 3–6
Artikli 13 lõiked 1 ja 2	Artikli 39 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 39 lõiked 3 ja 4
Artikli 13 lõiked 3 ja 4	Artikli 39 lõiked 5 ja 6
—	Artikli 39 lõiked 7, 8 ja 9
Artikli 13 lõige 5	Artikli 39 lõige 10
Artikkel 16	Artikkel 40
—	Artikkel 41
Artikkel 23	Artikkel 42
Artikkel 24	Artikkel 43
Artikli 25 lõige 1	Artikli 44 lõige 1
—	Artikli 44 lõige 2
Artikli 25 lõiked 2–5	Artikli 44 lõiked 3–6
—	Artikli 44 lõiked 7 ja 8
—	Artikkel 45
Artikkel 26	Artikkel 46
Artikkel 27	Artikkel 47
Artikli 28 lõiked 1–4	Artikli 48 lõiked 1–4
—	Artikli 48 lõige 5
Artikkel 29	Artikli 49 lõige 1
—	Artikli 49 lõiked 2 ja 3
—	Artikkel 50

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
—	Artikkel 51
—	Artikkel 52
—	Artikkel 53
—	Artikkel 54
Artikli 22 lõige 1	Artikli 55 lõike 1 esimene lõik
—	Artikli 55 lõike 1 teine ja viies lõik
Artikli 22 lõige 2	Artikli 55 lõige 2
—	Artikli 55 lõige 3
Artikli 22 lõiked 4–8	Artikli 55 lõiked 4–8
—	Artikkel 56
—	Artikkel 57
—	Artikkel 58
—	Artikkel 59
Artikkel 9	Artikkel 60
Artikkel 14	Artikkel 61
Artikkel 15	Artikkel 62
Artikkel 17	Artikkel 63
Artikli 18 lõiked 1–10	Artikli 64 lõiked 1–10
—	Artikli 64 lõige 11
Artikkel 19	Artikkel 65
Artikkel 20	Artikkel 66
Artikkel 21	Artikkel 67
—	Artikkel 68
—	Artikkel 69
—	Artikkel 70
Artikkel 10	Artikkel 71
Artikkel 11	Artikkel 72
Artikkel 12	Artikkel 73
Artikkel 30	Artikkel 74
Artikkel 31	Artikkel 75
Artikkel 39	Artikli 76 lõiked 1–5
—	Artikli 76 lõige 6
Artikkel 40	Artikkel 77
Artikli 41 lõiked 1–4	Artikli 78 lõiked 1–4
—	Artikli 78 lõige 5
Artikli 41 lõiked 5–9	Artikli 78 lõiked 6–10
Artikli 41 lõiked 10–17	Artikli 79 lõiked 1–8
Artikkel 42	Artikkel 80

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 43	Artikkel 81
Artikkel 44	Artikkel 82
Artikli 46 lõige 1	Artikkel 83
Artikli 46 lõiked 2 ja 3	—
Artikkel 47	Artikkel 84
Artikkel 48a	Artikkel 85
—	Artikkel 86
—	Artikkel 87
Artikkel 49a	Artikli 88 lõiked 1, 2 ja 3
—	Artikli 88 lõige 4
Artikkel 49b	Artikkel 89
—	Artikkel 90
—	Artikkel 91
—	Artikkel 92
—	Artikkel 93
Artikkel 54	Artikkel 94
Artikkel 53	Artikkel 95
Artikkel 55	Artikkel 96
Artikkel 56	Artikkel 97
—	I lisa
—	II lisa
—	III lisa
II lisa	IV lisa